

OVID DENSUSIANU FOLKLORIST

În istoria culturii și științei noastre, Ovid Densusianu va fi amintit întotdeauna ca unul din cei mai însemnați filologi. Ar fi mare păcat să nu se releve însă, în deajuns, și deosebit de importantul rol pe care l-a avut el în desvoltarea și perfecționarea culegerilor și studiilor de folklor. Acest rol ne-am propus să-l prezentăm în cele câteva pagini care urmează, pagini care constituiesc în același timp și omagiul adus de « Arhiva de Folklor a Academiei Române » celui care a fost un precursor și, indirect, un luptător pentru realizarea ei.

Preocupările pentru folklor le cunoaște tânărul Densusianu încă din sânul familiei sale. În « Revista critică-literară » a unchiului său Nicolae, apar multe culegeri de poezie populară și studii de folklor, unele datorite chiar directorului revistei. Tot acolo tipărește părintele său, Aron, cunoscutu-i « Cestionariu despre tradițiunile istorice și anticitățile țărilor locuite de Români », precum și câteva studii folklorice interesante.

Densusianu debutează în domeniul folklorului la vârsta de douăzeci de ani (1893), printr'un studiu intitulat « Literatura populară din punct de vedere etno-psihologic », publicat în revista amintită. Un an mai târziu (1894), recensează, în aceeași publicație, culegerea lui I. G. Bibicescu, arătându-se încă de pe atunci nemulțumit de felul cum se publică folklorul la noi. « Cele mai multe [din colecțiunile de literatură populară] lasă încă de dorit din punct de vedere al exactității și fidelității cu care sunt reproduse și date la lumină; toate însă merită să atragă atențiunea noastră, pentru că în fiecare din ele găsim câteva mărgăritare ale gândirii și geniului poporului nostru ».

Dar după aceste manifestări de început, plecând la studii în străinătate, Densusianu nu va mai publica multă vreme nimic în legătură cu folklorul românesc. Abia după apariția revistei sale « Vieața Nouă » (1905), începe seria susținută de articole și dări de seamă privitoare la folklorul nostru. Toate culegerile mai importante ce apar între 1905—1925, dela volumele colecției « Din vieața poporului român » la edițiile popularelor lui Alecsandri și discursurile de recepție privind folklorul, sunt recensate temeinic de către Densusianu. După dispariția « Vieții Noi » recenziile vor continua în noua-i revistă « Grai și Suflet » (1923-37).

Dar Densusianu nu și-a manifestat interesul pentru folklor criticând numai culegerile și studiile altora, ci, de timpuriu, a ținut să dea studii și culegeri proprii.

Împreună cu I.-A. Candrea și Th. D. Sperantia, a publicat, în 1906, « Graiul nostru », două volume de « texte din toate părțile locuite de Români », unele culese chiar de către cei trei editori, deci și de Densusianu.

Tot lui îi datorăm una din cele mai bune culegeri de materiale, făcută în 1913, singura ce posedăm din atât de interesanta Țară a Hațegului, ținutul de obârșie al Densusienilor. Impozantul volum de 450 pagini, tipărit cu eleganța și cu scrupulozitatea care-l caracterizau, e intitulat « Graiul din Țara Hațegului »; studiul limbii nu cuprinde însă nici a patra parte din materialele folklorice. Ion Bianu, care era un mare cunoscător al problemelor de folklor românesc, consideră această culegere ca « un model pentru acest fel de lucrări, cum nu s'au mai făcut la noi »¹⁾.

E singura culegere proprie a lui Densusianu, care a văzut lumina tiparului. Suntem informați că în anii de după războiu ar fi făcut, veri de-a-rândul, cercetări asupra graiului din Sud-Estul județului Bihor. Nu știm însă ce s'a ales de aceste cercetări, acum, după moartea sa.

Paralel cu acțiunea de culegere, Densusianu este preocupat și de alte chestiuni care interesează folklorul. Una din ele e adunarea, în volumașe — de cele mai multe ori din « Biblioteca pentru toți » — a bucăților mai reprezentative din diferitele genuri de literatură populară, răspândite prin diverse publicații. Au apărut astfel, în ordine cronologică: « Poezii populare din diferite regiuni locuite de Români » (1909), « Povești din diferite ținuturi locuite de Români » (1909), « Antologie dialectală » (1915), « Tradiții și legende populare » (1921) și « Din popor; cum gândește și simte poporul român » (1930²⁾).

Tot în această serie trebuie să cuprindem minunatul volum de « Flori alese din cântecele poporului » (1920), care dovedește întreaga pricepere și gustul sigur al lui Densusianu în distingerea pieselor demne de a figura într'o antologie a poeziei noastre populare.

Prin aceste publicații, el a pus în mâna iubitorilor de literatură populară câte un mănunchiu ales din diferitele genuri, aducând astfel un mare serviciu cunoașterii folklorului nostru în toate straturile societății³⁾.

Alături de culegerile și antologiile amintite, Densusianu ne-a lăsat și valoroase cercetări folklorice.

¹⁾ OVID DENSUSIANU, *Barbu Delavrancea* (Academia Română. Discurs de recepție XLV). București 1919, p. 19.

²⁾ Întâile două și cea din urmă, în colaborare cu I.-A. Candrea.

³⁾ « Florile alese » au apărut, în 1934, și în franțuzește, în tălmăcirea domnișoarei Maria Holban, sub titlul: « Florilège des chants populaires roumains ».

Una din problemele sale de predilecție a fost păstoritul. Convins că aceasta a fost ocupația prin excelență a poporului nostru în trecut, el a urmărit-o în diverse aspecte, unul din cele mai interesante fiind oglindirea păstoritului în cântece. «Vieța păstorească în poezia noastră populară» (vol. I-II, 1922-23) este un studiu bazat pe consultarea unui material imens, care, chiar dacă nu răușește să ne convingă că «noi Români suntem un neam de păstori» (p. VII), ne dovedește bogăția urmelor lăsate de păstorit în folklorul nostru, desgroapă un bogat și prețios material poetic răspândit prin ziare și reviste și ne dă un model de cercetare folklorică documentată¹⁾.

Tot din seria de cercetări în legătură cu vieța pastorală face parte și «Păstoritul la popoarele romanice» (1913), apoi «Origina păstorească a «Cîntărei cîntărilor»» (1916); de asemenea și câteva articole privitoare la migrațiunile păstorești.

Dar preocupările lui Densusianu pentru folklor nu s'au oprit nici la cercetări. Într'adevăr, el este singurul nostru folklorist care a încercat nu numai să dea o definiție a folklorului, ci să-i precizeze domeniul, îmbogățindu-l. Preocuparea aceasta este cu atât mai prețioasă, cu cât contribuțiile românești la metodologia unei discipline — contribuții care să fi fost recunoscute și de străinătate —, sunt apariții extrem de rare.

Spre deosebire de înaintași și chiar de mulți din contemporanii săi, Densusianu a susținut că folklorul nu este numai poezia populară tradițională, ci trebuie să fie și «vieța, chipul de a gândi și simți al țaranului»; astfel «unele texte pot fi socotite ca documente sufletești, culturale și, în parte, istorice»²⁾.

Convingerea că lucrurile spuse în lecția sa de deschidere din 1909 («Folklorul — cum trebuie înțeles») — își păstrează mereu valabilitatea, l-au făcut să dea o nouă ediție a acestui extras peste 28 de ani (1937), ba chiar să pună să fie tradus și în franțuzește. Modestie și orgoliu se amestecă în rândurile cu care-și încheie pagina de prezentare a retipăririi sale: «Părerile acestor folkloriști [Corso, Van Gennep, Vidossi, Saintyves] și ale altora amintite acolo [în extrasul din 1910], se deosebesc uneori de acelea pe care le-am exprimat acum aproape treizeci de ani, dar alteori se întâlnesc cu ele, venind să arate că felul cum am crezut de mult că trebuie înțeles folklorul aducea o anticipare la ceea ce și altora li s'a părut că nu poate fi neluat în samă pentru ca el să nu rămâie la marginiri ale cercetărilor și metode prea convenționale».

Densusianu n'a fost niciodată un entuziast al literaturii populare românești, în sensul că nu există popor mai înzestrat ca al nostru din punct de

¹⁾ Acest studiu a fost tradus și în italienește (Roma, 1936).

²⁾ *Graiul Nostru*, I, p. VI.

vedere al folklorului. Totdeauna a căutat să îndemne la o cât mai conștiințioasă culegere și o cât mai fidelă publicare a acestui material. O garanție de îmbunătățire, în această privință, era convins că poate veni numai prin apropierea folklorului de disciplina filologiei: « Pentru că în cercetările privitoare la producțiunile populare trebuie să se introducă alt spirit decât cel care a stăpînit pînă acum. Culegerile și studiile de folklor se fac și astăzi fără pregătirea pe care o cer, cu o desăvîrșită lipsă de metodă, după un sistem cu totul învechit »¹⁾. El adaugă că « pregătirea științifică și în studiile de folklor e de așteptat să plece tot dela Universitate. Și deoarece nu avem pînă acum o catedră specială pentru aceste studii²⁾, . . . cum investigațiunile de folklor se întîlnesc adeseori cu cele de filologie și cum, de altă parte, metodele riguroase ce se aplică în filologie pot să călăuzească și pe cei ce se ocupă cu folklorul, activitatea Institutului va putea da o îndrumare bună și în această direcțiune ».

E vorba de « Institutul de filologie și folklor », înființat în 1913, pe lângă catedra sa de filologie romanică. Doi ani mai târziu, în prefața « Graiului din Țara Hațegului » — întâiul volum publicat în colecția Institutului —, anunța că subvenția i-a fost suprimată. Totuși, el asigură că va « continua cu propriile mijloace, să tipărească lucrările făcute sub auspiciile lui ».

Izbucnirea războiului îi zădărnicește planurile. Abia în 1922-23, apar, sub egida Institutului, cele două volume din « Vieța păstorească ».

Între timp, Densusianu încercase altceva. El protestase în repetite rânduri împotriva « maculaturii folkloristice », în care înglobase și unele din volumele apărute în colecția « Din vieța poporului român » a Academiei. Necesitatea reorganizării acestei colecții, după războiu, i se părea un prilej de a-și îndeplini, cu ajutorul Academiei Române, un vast și amănunțit plan de adunare și publicare a materialului nostru folkloric. Încă în sesiunea din anul 1919 — încurajat poate și de călduroasele cuvinte cu care Ion Bianu îi răspunsese la discursul de recepție —, Densusianu arătase motivele pentru care publicarea materialelor de folklor trebuie reorganizată și fusese rugat să întocmească și un proiect în acest sens. Din acest proiect, prezentat în sesiunea din 1920, și așa de puțin cunoscut, cităm³⁾ partea cea mai importantă, aceasta cu atât mai vîrtos cu cât ea cuprinde și multe din ideile principale exprimate în articolele sau observațiile sale metodologice amintite mai sus:

¹⁾ *Graiul din Țara Hațegului*, p. VIII.

²⁾ A cărei creare pare să o fi obținut tot el: « catedra de dialectologie și folklor », ocupată între anii 1927—1938 de I.-A. Candrea. Până în 1927 Densusianu a ținut, în cadrul catedrei sale, mai multe cursuri de folklor, din care cităm: « Concordanțe lingvistice și folklorice » (1924-25) și « Aspecte ale poeziei populare romanice » (1925-26).

³⁾ *Analele Academiei Române*, XL (1920), pp. 154-5.

« Publicarea textelor populare va trebui să se facă după norme științifice de transcriere, așa încât materialul folkloric să fie o contribuție adevărat științifică și pentru dialectologie.

« Sistemul de transcriere se va fixa ulterior și el se va indica în volumul care va inaugura seria nouă de publicațiuni de folklor ale Academiei Române.

« În adunarea materialului sunt de părere să se țină seamă nu numai de folklorul tradițional, ci și de cel de actualitate, adică de tot ce arată cum se răsfrânge în sufletul poporului viața la care el participă. Vor trebui astfel culese povestiri variate în care țăranul își exprimă sentimentele, gândurile sale în diferite împrejurări și alături de acestea se vor aduna motivele folklorice nouă — cântece, legende ș. a. — care sunt puse în circulație în diferitele regiuni, pentru că nu trebuie să uităm că imaginația poporului nu rămâne inactivă, e stimulată mereu de ce se întâmplă în anumite împrejurări (să ne gândim la răsunetul pe care l-a avut războiul în sufletul țăranilor și care oferă folkloristului elemente nouă de cercetare).

« Cum multe regiuni — ca Maramureșul, nordul Transilvaniei, Basarabia, Dobrogea și multe ținuturi aromâne — nu au fost decât întâmplător sau de loc explorate, se va căuta prin misiuni speciale să se adune materialul folkloric din aceste părți.

« Pe lângă ce se va culege de cei bine pregătiți pentru asemenea studii, se vor pune la contribuție comunicările ce se pot avea prin răspândirea de chestionare, care știm ce folositoare pot să fie de multe ori, cum au dovedit chestionarele întreprinse de Hasdeu și N. Densusianu.

« Acest material va înlesni înființarea unei arhive folklorice pe lângă Academie, care va permite într'o zi să se publice o Enciclopedie a folklorului român, cum și un Atlas folkloric, care să arate repartizarea geografică a unor motive din creațiunile noastre populare.

« Deoarece mult material folkloric s'a tipărit în ziare și reviste, s'ar cuveni ca el să fie adunat într'o culegere — într'un fel de « corpus » — care se înțelege dela sine de ce mare folos ar fi pentru cercetători.

« Paralel cu adunarea materialului, va trebui să se înceapă o serie de studii, mai ales comparative, cu privire la folklorul nostru, ceea ce s'a făcut prea puțin la noi și nu după metode riguroase ».

La aceste propuneri Densusianu mai adăuga în 1924 ¹⁾ următoarele: « Un deziderat mai îndepărtat ar fi alcătuirea unui *Repertoriu* sau *Atlas etnografic*, care să completeze pe celelalte două, pentrucă filologia, folklorul, etnografia nu pot fi despărțite și numai din colaborarea lor poate ieși mai multă lumină în limpezirea unor probleme ».

Din nenorocire, din frumoasele proiecte ale lui Densusianu nu s'a realizat decât prea puțin: copierea unei părți — vreo sută de mii de versuri — din poeziile populare răspândite prin ziare și reviste vechi ²⁾.

Dar Densusianu nu era omul să renunțe la un plan. Neputându-se înțelege cu Academia — a cărei « nouă serie de publicațiuni folklorice » nu apare nici în 1924 —, având nevoie de o revistă în care, pe lângă studiile de

¹⁾ *Analele Academiei Române*, XLIV, pp. 86-87.

²⁾ Aceste copii se păstrează astăzi în Cluj, la « Arhiva de Folklor a Academiei Române », ele fiind puse la dispoziția cercetătorilor.

filologie, să dea un loc larg şi studiilor şi culegerilor folklorice, el face să apară în 1923 periodicul «Grai şi Suflet» (volumul I-VII, 1923—1937).

Pentru folklorul românesc, această publicaţie, cu toată apariţia ei destul de neregulată, prezintă o importanţă covârşitoare. E revista care a publicat în mod constant, în fiecare din cele şapte volume, unele din cele mai bune culegeri de folklor românesc şi câteva cercetări foarte valoroase, între care şi «Limba descîntecelor» a lui Ovid Densusianu, precum şi preţioase recenzii ale aceluiaşi şi ale elevilor săi.

Chiar şi «Institutul de filologie şi folklor» mai da — la intervale foarte rare, e adevărat —, câte un semn de viaţă. Astfel, în 1930 apare întâiul volum din valoroasa lucrare a lui Ion Diaconu: «Ținutul Vrancei». Din introducere, aflăm (p. VII) că Densusianu «i-a pus la dispoziție mijloace de cercetare». E probabil că acelaşi lucru l-a făcut şi cu alţi cercetători care voiau să facă culegeri de folklor şi ale căror materiale sau studii le-a publicat în «Grai şi Suflet»¹⁾.

O fire extrem de susceptibilă şi o dârzenie puţin obicinuită l-au oprit să realizeze tot ceea ce marele său talent, ascuţita-i inteligenţă, deosebita-i putere de muncă şi pasiunea pentru graiul şi folklorul nostru ne îndreptăţiau să aşteptăm dela el.

După neînţelegerea avută cu Academia, în chestiunea adunării şi publicării materialelor folklorice precum şi a altor probleme, e natural să fi păstrat o umbră de resentiment înaltei instituţii. Acest resentiment apare şi în paginile²⁾ în care e recensat întâiul «Anuar al Arhivei de Folklor».

Dar pe noi rezervele lui Densusianu nu ne-au contrariat. Ştiam că ele vin din partea unui mare iubitor al folklorului românesc, care ţinea să se lucreze cât mai mult şi mai bine în acest domeniu.

Ocupându-se cu înţelegere, căldură şi competenţă — ca nimeni altul — de aproape toate ramurile folklorului nostru: culegător şi popularizator de culegeri, autor de studii valoroase, deschizător de drumuri nouă în domeniul acestei discipline, organizator de culegeri, studii şi publicaţiuni folklorice, Densusianu trebuie considerat — aşa cum l-am numit şi acum şapte ani³⁾ — cel mai de seamă folklorist al nostru.

ION MUŞLEA

¹⁾ Institutul pare să fi lansat şi un «Chestionar folkloric» (cu 167 de chestiuni), a cărui aplicare şi rezultate nu le cunoaştem. Acest chestionar l-am văzut publicat numai în revista «Invăţământul Primar» din Făgăraş, Anul VIII (1931), Nr. 17, pp. 12-14, sub titlul: «O rugămintă».

²⁾ *Grai şi Suflet* VI, 399—400.

³⁾ *Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române* I (1932), p. 5.

DIN LITERATURA POPULARĂ A ROMÂNILOR DE PESTE NISTRU

Întăile culegeri românești transnistriene apărute în țară le datorăm lui T. T. Burada, ca rezultat al celor două călătorii făcute la Români din gubernia Cherson ¹⁾ și Kamenetș-Podolsc ²⁾. După războiul mondial găsim, pe ici pe colo, câte o poezie-două, publicate în diferite periodice, de T. Hotnog ³⁾ și M. Florin ⁴⁾, altele în ziarul «Cuvânt Moldovenesc» din Chișinău, iar de curând în lucrarea lui P. V. Ștefănuță ⁵⁾. Câteva obiceiuri și poezii populare au mai fost publicate de noi în ziarul «România Nouă» din Chișinău (1926 No. 68—70), precum și în revistele «Societatea de Măine» ⁶⁾ și «Ramuri» ⁷⁾. Toate aceste culegeri — afară de aceea a lui P. V. Ștefănuță — sunt redată în limba literară.

Culegerea acestei poezii populare n'a fost neglijată însă nici de către Români de dincolo de Nistru. Înființarea «Republicei Moldovenești» a pus în discuția cărturarilor localnici culegerea și publicarea acestei comori a neamului. Meritul de a fi primul culegător al poeziei populare îi revine lui P. Chior ⁸⁾, pe atunci comisar al educației naționale. În trei broșuri

¹⁾ T. TH. BURADA, *O călătorie în satele Moldovenești din gubernia Cherson (Rusia)*. «Convorbiri Literare» XVII (1883-84), pp. 281—291.

²⁾ T. T. BURADA, *O călătorie la Români din gubernia Kamenitz Podolsk (Rusia)*. «Arhiva» XVII (1906), pp. 536—547.

³⁾ T. HOTNOG, *Români de peste Nistru* în «Universitatea populară din Chișinău. [Anuar] pe anii 1922—1925».

⁴⁾ M. FLORIN, *Din folklorul transnistrian* în «Tribuna Românilor de peste hotare» II (1925), Nr. 3-4, p. 19; Nr. 5-6, p. 24.

⁵⁾ P. V. ȘTEFĂNUȚĂ, *Cercetări folklorice în Valea Nistrului-de-jos*. «Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române» IV (1937), pp. 31—227.

⁶⁾ N. P. SMOCHINĂ, *Crăciunul la Moldovenii de peste Nistru*. «Societatea de Măine» IV (1927); *Anul-nou la Moldovenii de peste Nistru*, «Tribuna Românilor Transnistrieni» II (1928), Nr. 5, pp. 6-13.

⁷⁾ N. SMOCHINĂ, *Din obiceiurile Românilor de peste Nistru — Dumineca Mare*. «Calendarul Ligii Culturale» pe anul 1924. București, 1924, pp. 44-52; *Anul-nou la Moldovenii de peste Nistru*. «Ramuri» XIX (1925), pp. 26-35.

⁸⁾ *Cîntici moldovenești (norodnici)*. *Culeșt di P. Chior. Editura di stat a Moldovii*. Partea I-a; Balta, 1927; Partea II-a; Balta, 1927; Partea III-a; Balta, 1928. Culegerea este tipărită cu litere cirile.

mici, el ne dă o serie de cântece bătrânești, doine și hore, unele culese din Caucazia și alte ținuturi îndepărtate. Autorul a luat ca model popularele publicate de Alecsandri, de a cărui influență se resimte ¹⁾ și din care chiar face unele reproduceri ²⁾.

Dar mai târziu, odată cu introducerea alfabetului românesc, numit « latinizat », cele trei broșuri au fost arse, iar autorul lor scos din partid și pedepsit ³⁾. Adevăratul motiv al condamnării trebuie căutat însă în faptul că autorul a urmărit să redea unitatea sufletească a Românilor de pretutindeni ⁴⁾.

¹⁾ Cf. ALEX. N. SMOCHINĂ, *Literatura Republicii Moldovenești sovietice*. « Moldova Nouă » I (1936), p. 361.

²⁾ « Am socotit trebuincios di dat v'o câteva cînteci și din Moldova veche (cîntece bătrânești și v'o câteva di jale) luate din cartea vestitului scriitor Românesc — V. Alecsandri, fiindcă ele sînt mai arătătoare la limbă și frumusețe ». P. CHIOR, *op. cit.*, Partea I-a. Precuvîntare, p. 5.

³⁾ N. P. SMOCHINĂ, *Institutul de cercetări științifice din Republica Moldovenească*. « Îsemnări Ieșene » III (1938), p. 524.

⁴⁾ Din culegerea lui Chior, merită să fie citate în special trei cântece: a) provenind dela Românii din Caucaz (Partea I, p. 44); b) din Novoucrainca, ogrugul Kirovsc, fest Elisavetgrad (Partea III, p. 69) și c) din regiunea Donbasului (Partea II, p. 61), pe care le dăm mai jos, în întregime. Tot din culegerea aceasta (Partea III, p. 50) am mai reproduces o variantă la un cântec vechiu (p. 14—15).

a) *Cîntecul bătrîmului*

« Pe cumpănă la fîntină
Cîntă o pasire bătrînă.
Cîntă, cîntă și suspină
C'o rămas e străină
O crescut rînduri de pui
Ș'o rămas a nimănu
Ș'o stricat chicicarele
Pin toate răzoarele.
Ș'o strîns sămăntură
Ș'o dat la pui în gură,
Pîn o făcut peni bune.
Ș'o sburat la ceia lume
Și la slăbiciunea sa
N'are cine o căta ».

b) *Frundzișoara trii grănati*

« Frundzișoara trii grănati
Treci un voinic ș'o fatî,
Dar flăcău chiuind,
Da copchila suschinînd.
Taci copchilî nu-ri mai plîngi
Eu la mă-ta cî m'oi duci
Cînd a crești grîu în casî
Ș'a logi cu schicu 'n masî.

Cînd a crești grîu 'n tindî
Ș'a logi cu schicu 'n grindî.
Cînd a faci salcea meri,
Da tînjala porumbrelî.
Cînd a faci giugu peri,
Da răsteu mugureli
Cînd a mergi apa 'n sus
Da soarili la supus.
Cînd a faci gardu flori
Atunci puicî am sî mă 'nsor.
Da cuptioriu pepini verdzi
Atunci puicî sî mă vedzi ».

c) *Două fete*

« Trecuî valea, mor de sate,
Mă 'ntîlînesc cu două fete
Ș'amîndouă în rochiți nouă
Le-am iubit eu pe amîndouă
Am iubit și am gîndit
Cum să fac să fiu iubit?
Ași iubi pe cei mai mare,
Cei mai nîcă-nîcă-nî place tare !
Ași iubi pe cea mai voinică
Am să fac o lege nouă
Să le iubesc pe-amîndouă ».

Locul acestor culegeri l-au ocupat altele, « revoluționare ». Prima ediție a acestora a apărut în toamna anului 1935 ¹⁾. Culegătorii, Lebedeva și Culai Neniu ²⁾, au adunat cântece haiducești, de recruți, antireligioase, despre războiul mondial, etc. Lucrarea, prefațată de autoarea oficială S. Soloviova, evreică, azi și ea căzută în disgrație, se deschide cu următorul cântec al « închisului »:

'Nalt e zidul la închisoare,
Inimioara 'n piept mă doare
Toată ziua fără soare.
Vin copiii pe la poartă
Și tot strigă « tată, tată ».
N'am făcut ucigării
Nici n'am fost eu bahman rău.
Anul atunci a fost cu foame

Și nici pânea n'a rodit
Toată munca țărănească
În pământ s'a prăpădit.
S'a pornit la strîns nălogu
Starostele la noi în sat
Toate hainele din casă
Chiar și vaca ne-a luat (p. 24).

Din cântecele haiducești reținem următorul:

Dar voinicii când veneau
Din pistoale ei trosneau
Pe boeri îi speriau
Zăvoarele descuiiau
Bănișorii ei luau

Și la târguri alergau.
Cumpărau ei boi și vaci
Și dădeau la cei săraci
Iar săracii mulțumeau (p. 34).

Din cântecele privitoare la războiul mondial, atrag atenția următoarele două:

Bătălia împărătească
Prăpădenia omenească
Frunză verde, lozioară
Ziua toată până 'n seară
Tot ne îmbracă și ne spală
Ne pornesc de nu știm unde!
Și ne vără în patru clas ³⁾
Să ne ducă la necaz (p. 50).
Și:
Frunzișoara de susai

Niculai tu împărate
Să n'ai tu noroc și parte.
Tu împărate Niculai
Mulți ostași ai adunat
Și pe toți în foc i-ai dat.
În priiomu ⁴⁾ împărătesc
Mulți voinici se prăpădesc.
Frunză verde de orez
Poftim maică să mă vezi
Cum ofițerii mă chinuesc...

Culegerea aceasta este legată de vederile partidului, ceea ce se constată mai bine din rândurile de mai jos, caracteristice pentru poezia antireligioasă:

S'a dus popa la femei,
Acolo l-o prins flăcăii
Și l-au pus într'un știubei

L-au bătut cu furci de tei
Când știubeiul a crăpat
Atunci popa a scăpat.

¹⁾ C. NENIU și LEBEDEVA, *Cîntece populare moldovenești*. Editura de stat a Moldovei. Tiraspol, 1935. 251 p.

²⁾ Culai Neniu este un bun muzicant. În ultimul timp el lucra la compunerea operi moldovenești « Grozescu », pe baze folklorice.

³⁾ Vagoane de clasa a patra, pentru transportul militarilor.

⁴⁾ Cercul de recrutare.

De aceea, acestui folklor impus nu i-a putut rezista nici culegerea lui P. Chior și nici ale altora, publicate în periodice sau broșuri. Astfel Dodul a fost învinuit ca naționalist care « ocolea conștient culegerea cântecelor cu caracter revoluționar »¹⁾. Altora li s'a adus învinuirea că adunau numai cântece despre nunți, cununii, botezuri, petreceri, « despre ciobani și stele, despre foaie verde și oi », ei justificându-se că Moldovenii n'au cântece revoluționare.

Aceste poezii prezintă un neajuns. Având o anumită nuanță și trebuind să redea o anumită stare, ele sunt adesea forțate și lipsite de variație, fiind prelucrate sau adăugate atât ca formă, cât și ca fond. Din aceste considerații nu s'a dat nicio atenție colindelor, urăturilor, bocetelor și cântecelor de nuntă. Ba dimpotrivă, ele fiind considerate ca păstrătoare de obiceiuri și datine vechi, au fost chiar prigonite.

Nota dominantă în poezia populară transnistriană este cântarea înstrăinării și a Nistrului. Această înstrăinare reflectează în cuvinte mișcătoare jalea seculară abătută asupra frânturii neamului aruncate peste Nistru. Astfel, ea amintește locurile părăsite:

La noi era și vara, vară
Și primăvara, primăvară,

ca apoi să plângă:

Di atîta 'nstreinarî
Nu pot mergi pî cărari.
Ard-o focu di streinătati,

C'am agiuns tari diparti,
Pisti Nestru, pisti api,
Undi nici hîrtia nu răzbati.

România apare în cântecele acestea sub numele de « țară ». Românii transnistrieni n'au uitat-o niciodată, cu toată vicisitudinea vremurilor. De aceea nu fără nădejde, și întocmai ca fiul rătăcit, cântărețul de pe acele meleaguri spune cu amar:

Dimineața când mă scol
Es afarî 'ncetișor
Și mă uit în țară cu dor.

Bărbați voinici, destoinici și întreprinzători nu numai în muncirea ogorului, ci și în mânuirea paloșului, ei ajung la dorința de a fi răsplățiți:

Cu Moldova 'n gimătati
Ș'Ucraina treia parti,

¹⁾ « Moldova socialistă », Nr. 232 din 11 Octombrie 1935.

pentru ca mai târziu să se plângă împotriva celor ce au venit peste ei:

Di când moscalii o vinit
Toți copchiii îi s'o prăpădit.

Iar în zilele noastre, viața de acolo devine atât de grozavă, încât voinicul își ia lumea 'n cap și fuge 'n țară. Dar la jumătatea Nistrului este prins de agentul « ghepeist », care-i aduce moartea. Așa a fost sortită, cum se vede, acea frântură a neamului românesc !

Cântecul recrutului este unul din cele mai jalnice, originea lui trebuie căutată în timpurile îndepărtate, când Moldovenii erau prinși cu arcanul și rămâneau la oaste douăzeci și cinci de ani. Nu în zadar la străin:

In priiomu 'mpărătesc
Mulț vonici si prăpădesc.

De aceea, cu drept cuvânt, recrutul este obiectul compătimirii tuturor, iar plecarea lui din sânul obștei se îndeplinește cu o ceremonie deosebită. Toată toamna el se ține numai de petreceri și cântece. Până la plecare el nu lucrează din greu și umblă în haine de sărbătoare. Iar la părăsirea satului, dacă e holtei, se face « joc ». În preajma plecării se adună toți flăcăii și fetele; fiecare îl leagă cu câte un prosop și îi dăruiește câte ceva. Spre seară, toți îl conduc până la marginea satului. În casă, stând la masă, toată lumea cântă și plânge; iar pe drum merg cuprinși, având la mijloc pe recrut. Unii cântă, alții dansează, pentru a înveseli pe cel ce pleacă și pe rudele sale înlăcrămate. Întreg satul le iese în cale făcând daruri celui ce-l părăsește. Lumea certată cu recrutul îi cere iertare până în trei ori; apoi se îmbrățișează și se sărută. Fiecare își dă seama că « Dumnădzău știi dacă va mai vide satu ! ».

Culegerea de față cuprinde: doine și cântece, legende, strigături, conăcării, colinde, urături, descântece, bocete și ghicitori. Ea este rodul muncii noastre începute încă pe când locuiam în acel ținut al copilăriei. Demnitar al zemstvei și altor funcții înalte civile, în administrația țărănească și militară, călătorind din sat în sat, atât în granițele actualului stat moldovenesc, cât și în afara lui, am adunat povești și cântece din gura poporului de prin acele meleaguri. Dar vremurile tulburi nu ne-au permis să publicăm acel material. Am fost silit să luăm drumul lung al pribegiei. Iar în urma noastră, toată acea muncă a fost arsă.

Ajuns în țară am reconstituit parte din materialul pierdut, prin frații care au pribegit pe urmă în România.

Date fiind însă împrejurările anormale în care trăiesc, ei au consimțit să ne dea aceste informații cu condiția ca numele lor să rămână necu-

noscute, nu cumva, altfel, rudele lor rămase în Rusia să aibă și mai mult de suferit. De aceea ne mărginim să arătăm după fiecare text, numai satele din care a fost cules materialul și sexul (b. = bărbat, f. = femeie) urmat de vârsta informatorului și de anul în care ne-a fost comunicat.

Majoritatea cercetărilor de față au fost făcute în Iulie 1922 și 1923 și în August 1924, când foamea de peste Nistru a adus în țară un număr foarte însemnat de refugiați transnistrieni. În toamna anului 1934, reîntors din străinătate, am completat adunarea materialului dela frații scăpați din grozavele măceluri dela Nistru, care au ridicat proteste în toată lumea. Apoi am mai făcut unele culegeri în August 1936 și Mai 1938, la care am mai adăugat câteva bucăți culese la 7 Decembrie 1924.

Am adunat puțin, dar aproape din toate domeniile ¹⁾ și din toate părțile locuite de Români de peste Nistru, pentru a dovedi unitatea lor sufletească și pentru cunoașterea lor mai clară. Republica Moldovenească până în anul 1937 avea 11 raioane administrative ²⁾. Dela această dată numărul raioanelor a sporit la 14, fără însă a se mări ca teritoriu, pentru a cuprinde satele vecine moldovenești. Toate aceste raioane sunt reprezentate în lucrarea de față.

Cu particularitățile graiului Românilor transnistrieni ne-am ocupat cu alt prilej ³⁾.

¹⁾ Jocurile de copii au apărut în revista « Moldova Nouă » 1939, Nr. 5.

²⁾ N. P. SMOCHINĂ, *Republica Moldovenească a Sovietelor*. « Moldova Nouă » I (1935), pp. 17-19.

³⁾ N. P. SMOCHINĂ, *Les Moldaves de Russie soviétique. Considérations générales I*. « Moldova Nouă » I (1935), pp. 69-107.

În ce privește partea istorică, a se vedea în special următoarele lucrări:

N. IORGA, *Ucraina Moldovenească*. Analele Academiei Române. Seria II, Istorice vol. XXXV (1912-13), p. 347-360; *Românii de peste Nistru*. Iași, 1918.

N. P. SMOCHINĂ, *Din trecutul românesc al Transnistrianei*. 1. *Dânilă Apostol, Hatmanul Ucrainei libere*; 2. *Moldovenii din armata lui Petru cel Mare și Carol XII*. « Cercetări Istorice », V-VII (1929-1931), pp. 170-215.

Cu privire la starea actuală a Românilor transnistrieni, a se vedea lucrările noastre apărute în revista « Moldova Nouă », I-III (1935-1936) și articolul *Institutul de cercetări științifice din Republica Moldovenească*, « Însemnări Ieșene » III (1938), Vol. V pp. 487-530.

T E X T E

Transcrierea s'a făcut cu literele alfabetului obicinuit. Am folosit numai semnul diacritic *ń* (n muiat).

Observăm că sunetele *c + i*, *e* trebuie citite: *ś*, iar *g + i*, *e*: *ź*.

Sunetul *î*, *â* a fost transcris printr'un singur semn: *î*.

La indicarea informatorilor s'au întrebuințat următoarele prescurtări:

b. = bărbat } Cifra care urmează arată vârsta informatorului.
f. = femeie }
r. = « raion » (judet).

Anul din parenteze e cel în care a fost cules textul.

Tabloul textelor:

Balade și cântece vechi	1—6
Doine	7—69
Strigături	70—75
Colinde	76—89
Literatura nunții	90—93
Ghicatori	94—129
Povești și snoave	130—134
Descântece	135—142
Varia	143—146

BALADE ȘI CÂNTECE VECHE

1

Albî floarea bobului,
 La capătu dealului,
 Steclesc ochii șarpilui
 Di doru vonicului.
 Șădi-on șărpi 'ncolăcit
 Ș-al mănîncî pi on vonic.
 L-o mîncat pi gimătati
 Și gimătati n-al măi poati:
 — Sai, măi frati, și mă scoati,
 Ț'oi ci frati păn la moarti!
 Hai, murgule, paști-o brazdî,
 Ca vonicu sî ti vadî,
 Și di luptî sî-i măi ardî.
 Și ti 'ntindî epurești,
 Ca pi vonicu s-al izbăvești!

Lăbușca (raionul Cruti) — dela un
 bărbat de 50 ani (culeasă în anul
 1936).

2

Frundzișoara calapăr,
 Nunta Chirii o vinit.
 Tatu Chirii o ișît,
 Nunului i-o poroncit:
 Luaț calu nîrilui
 Și căruța nunului
 Ș-al purtaț pin calapăr,
 Pi undi o 'mblat Chira 'n păr.
 Ș-al purtaț pin nîntî creați,
 Ci Chira s'o dus din viați.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 24 (1924).

3

Nestri, Nestri, malu nant,
 Șădi on vonic înfărmăcat.

— Da cini l-o fărămacat?
 — Doauî veri dintr'on sat
 Ș'o fimei cu bărbat.
 — Da di ci l-o fărămacat?
 — Ńi s'o dus sara pin sat.
 — Da cu ci l-o fărămacat?
 — Cu pomînt
 Dila mormînt;
 Cu nămol
 Dila izvor;
 Cu aninî
 Dila fintînî;
 Cu frundzî di liliac;
 Cu o surcicî di pi prag.
 Leacu lui numa el sî știi:
 Hirbușoru cu tămîi;
 Dila cap păn la chicioari...

La chicioari,
 Floriceli;
 La nîjloc,
 On busuioc;
 La guriți,
 Fintîniți;
 La urechi,
 Apî vad.
 La cap,
 On pui di brad;
 La ochi,
 Douî păhăreli
 Și-i îmbla tu cu eli.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 36 (1934).

4¹⁾

Frundzișoara, nîntî creați,
 Sărmana Dochița noastră,
 Cum ni-o scos-o pi-o fereastră

¹⁾ Să se compare cu *Blestemul fetei* din culegerea lui P. Chior, *Cântici moldovinești (norodnici)*. Partea III-a. Balta, 1928, pp. 50—51, pe care o dăm mai jos.

« Ploaia-ni plouî, iarba-ni crești,
 Vîntu-ni bati, ni-o zghicești,

Badea di drum sî gătești,
 Lelea șădi și-l prăgești,

Și vazonu ni-o stricat.
 Pi Dochîța tot ni-o luoat,
 Ni-o dus-o la deal mari
 Undi-ni ardi foc și parî.
 Și i-o dat on foc ș'o parî.
 Trupușoru tot i-o ars,
 Numa căpucianu i-o rămas,
 Ci o rămas di năcaz.
 Toati fetili mari la horî,
 Numa Dochîța-ni ardi 'n parî.
 Toati fetili mărg la joc,
 Numa Dochîța ardi 'n foc.
 — E-o măi, măi Onaș!
 — Pi Dochîța eu aș lua,
 Da cî maica nu ti vra.
 Di n'ai măi agiungi tu
 Cu maicî-ta!
 Sî ti 'nsori
 Di nouî ori,
 Și 'nsurat sî nu măi cii!
 Nouî copchilaș
 Sî-ni faci
 Și la urmî o fiiculițî,
 Ca o floari,
 Sî ti poarti di minuțî,
 Din uși
 În uși;
 Din lemn
 În lemn.

Di lacrîni aghe-l zărești.
 — Tu ti duci, badi, ti duci,
 Da pi mini cui mă lepidz,
 Chetrilor ori lemnilor?
 — Nu ti las eu chetrilor,
 Nu ti las eu lemnilor,
 Da ti las la frati-nieu,
 Ca la sinu lui Dumnădzău.
 — Sî ti duci badi, ti duci,
 Da eu rămîn, rămîn aici.
 Sî agiungi la verdi mogilițî
 Și sî dai v'o ploii.
 Drumușoru sî-ț răzmoai,
 Și murgu s'sî poticneascî,
 Mîna dreaptî sî-ț scrinteascî.

Sî calci din chiatrî
 În chiatrî.
 Sî știi cî-i blăstăm di fatî.
 Sî calci din rău
 În rău,
 Sî știi cî-i blăstămu nîeu.
 Mahala (r. Dubăsar) — f., 31 (1923).

5

Cîț îi Macicăuțu di mari,
 Cîț îi Macicăuțu di mari,
 S'o ucis, s'o ucis,
 S'o ucis o fatî mari,
 Cu păr galbăn pi schinari,
 Ioana mari, Ioana mari.
 E-i supțîri și nantî.
 Cînd s'o 'ncingî cu brîu roșu,
 Fața îi vîrsa păru roșu.
 Cînd s'o 'ncingî cu-amundouî,
 Fața îi vîrsa rouî.
 Molovata (r. Dubăsar) — f., 54 (1936).

6

TIMOFTI

Frundzișoara d'un nohut,
 Of, di ci maicî m'ai făcut?
 — Ieș, Timofti, din mormînt,
 Vedz jîdani cum ti vînd

Sî ti 'nsori di nouî ori,
 Și sî ai nouî ficiori,
 Da a dzăcea copchilițî.
 Sî tot cari apî din temnițî
 S'înbli din uși în uși,
 Ca un pui di găinușî
 Și s'agiungî la ușa me
 Sî ț'o niluesc și eu
 C'o bucatî di malai,
 Uscatî di nouî ani
 Da ș'aceia sî n'o ai ».

Dela Români din comuna Novo-
 ucrainca, ocrugul Kirovsc (fostul
 jud. Elisavetgrad). Comunicată de
 E. Buraga.

Și moscalii te-o 'mpușcat.
 Șăși gloanț în tin' o dat.
 Nu pre mult ăi alergat.
 La pomînt tu ăi chicat.
 Jîdanii te-o 'ncungiurat,
 Cu postoronca te-o legat,
 Pi murgu l-o 'nhămat
 Și Dubăsarii o 'ncungiurat.
 Sora ta Sașa o audzît
 Și 'n fuga mari o vinit.

În glas mari le striga,
 Și jîdanii n'o lăsa.
 Și cu funia o lega.
 Ie la funi nu sî da
 Și 'n gura mari tot țîpa:
 — Ieș, Timofti, din mormînt
 Și fă umbrî pi pomînt.
 Vedz jîdanii cum ti vînd! ¹⁾
 Mahala (r. Dubăsar) — f. 36 (1924).

D O I N E

7

Dicît, maicî, mă făcei,
 Măi ghini capu-nî rupei,
 Și pi Nestru nî-al azvîrlei.
 Valurili nî-al văluie
 Și la marginî nî-al băte,
 Cu nămol nî-al nămole,
 Și 'n pomînt nî-al răsăde.
 Di rode, di nu rode,
 Frundzî verdz tot crește.
 Sî umbre cini trece
 Și badaprosti tot dzîce.

Jura (r. Rîbnița) — f. 35 (1934).

8

Of amar și iar amar!
 Mari pojar s'o stîrnit.
 Și nu-i vremi di prăgit,
 Cî nu-i di parî,
 Da-i di viațî amarî.

Hádiț, măi fraț, grămăgioarî
 Ș'om plîngi, cî nu-i chip di stins,
 Așa di tari s'o aprins.
 Or ardi și gunoaili
 Ș'or rîm'ne chetrili
 Și noi cu durerili.

Rohi (r. Dubăsar) — f. 54 (1926).
 (Se cântă și în satele Mahala, Cor-
 jevo-Crețești și Coșnița, din același
 raion).

9

Frundzî verdi di-o sulcinî,
 Cresc trîi flori într'o grădinî.
 Eu mă aplec, eli sî 'nchinî
 Și mă văd cî-s o streinî.
 Frundzî verdi grîu, sacarî,
 Cîti dealuri și ponoarî,
 Toatî-s plini de-a me parî.
 Cîti dealuri și vălceli,
 Toatî-s plini de-a me jăli.

¹⁾ Iată originea acestui cântec: În satul Coșnița din raionul Dubăsar, tânărul Timofti, orfan de tată, n'a răspuns la ordinul de mobilizare al Șovietelor pentru a lupta împotriva Polonezilor (1920). Împreună cu alți flăcăi s'a ascuns în pădurea din sat. Dar pe urmă, fiind alungat, și-a mutat ascunzătoarea în cerdacul casei, unde a fost prins de soldații bolșevici și dus în Dubăsar, reședința raionului, legat de mâni și de picioare. Acolo autoritățile l-au desbrăcat, l-au legat de un cal cu o funie și — în fuga mare — au înconjurat Dubăsarul: apoi, când abia mai răsuffla, a fost împușcat. Scena s'a petrecut în vara anului 1920, în văzul tuturor. Mama tânărului a murit pe loc, iar sora de care amintește cântecul, a înnebunit. Cântecele este compus de un cerșitor orb, care cânta la ușa bise-ricii, unde a fost auzit de informatoarea noastră.

Bati vîntu vătureli
 Pi deasupra casii meli,
 Și-ni aduci dor și jăli
 Dila locurili meli.
 Bati vîntu di pi munț
 Și-ni dă dor dila părint;
 Bati vîntu dintri bradz,
 Și-ni aduci dor di fraț.
 Bati vîntu din vâlce
 Și-ni dă dor di țara me.
 Jălea dila maiculîț,
 Sî ni-o leg în basmaluți.
 Jălea dila sorioarî,
 Vai, m'o ars la iniñioarî.
 Frundzi verdi trii aluni,
 Cucule din păduri,
 Daci-am vinit la tini?
 Cînd ț-aș spuni a neiu năcaz
 Ti-ai usca-ti într'on ceas.
 Ț'oi spuni măi puțunteli,
 Sî nu-ni mori așa di jăli.
 Dorule, mîncate-ar focu,
 M'ai îmbătrînit cu totu.
 Dorule, mîncate-ar para,
 M'ai îngălghinit ca ceara.
 Cucule din păduri,
 Du-ti la neamuri și li spuni:
 Cî di plîns, ochii neî sî strîcî,
 Frundza 'n codru sî usucî;
 Di dor mari nisfîrșit,
 Fața ni s'o vestejît,
 Mult amar am înghițit.
 Eu di cînd i-am prăpădit,
 Și di cînd m'am dispărît,
 Multi răli am pățit
 Și mult amar am înghițit.
 Măi spuni: vai di viațî,
 Nici o dragî dimineați
 Sî nu vărs lacrîni pi fați.
 Nici o dragî dicusarî
 Lumea sî nu cii amarî.
 Cucușor din păduri,

Cini n'ari dor pi lumi,
 Imprumuti dila mini,
 Cî eu am și-ni măi rămîni.

Taşlic (raionul Grigoriopol) — f., 45
 (1934).

10

Primăvara cînd sosăști
 Tot pomîntu 'nverdzaști.
 Numa iniñioara me
 Nu sî poati mîngie.
 Mîngie-o-aș într'o sarî,
 Cî tari ni-i amarî.
 Da la nîmi n'am credzari,
 Di atîta 'nstreinari.
 Albî floarea bobului,
 Mult îi rău streinului!
 Nestri, Nestri, malu tău
 Diparti-s di niamu neiu.
 La noi era și vara, varî
 Și primăvara, primăvarî.
 Și pin iarbî numa floriceli
 Și pin copaci numa păsăreli.
 Da di cînd di niam m'am dipărtat,
 Și frații și casa ni-am lăsat
 Și doru cucului l-am spus,
 Toati frumusățili ni s'o dus...
 Nici nu-i casa, casî;
 Nici nu-i masa, masî.
 Nici floricelili, floriceli,
 Nici păsărelili, păsăreli.
 Dimineața cînd mă scol,
 Cu lacrîni cerbinț pi obraz mă spăl.
 Dimineața cînd mă scol,
 Es afarî 'n cetișor
 Și mă radzîm di ușor
 Și mă uit în țari eu cu dor.
 Pi deasupra casii meli
 Trec stoluri, stoluri păsăreli,
 Și-ni aduc dor și jăli
 Dila toati neamurili meli.
 Numa una ni sî poprê;

E vinè din țara me.
 Și 'ncetișor mă dizierda
 Și dila măicuța vesti-ni da:
 E fuior torce,
 Cu amar și dor cînta
 Și degitu 'n lacrîni îni uda.
 Fusu iuti-l învîrte
 Și 'n grădinî pi cărari rătăce.
 Nu știe încotro s'apuci,
 Ca obraji s' sî usuci.
 Si 'ntorce cu fața cîtri șoari.
 Soarili 'n noori s'ascunde,
 Și pi dînsa n'o vide.
 Cu fața la lunî s'întinde;
 Luna di dînsa-ni fuge.
 Numa o ste măi tari îi luce
 Și la dînsa amarnic o pofte.
 Di cînd moscalii o vinit,
 Toț copchiii ni s'o prăpădit.

Podoiima (r. Camenca) — b., 67 (1934).
 (Se cântă și în raioanele Ocna Roșie
 și Dubăsari, ca și în ocrugul Odesa).

11

Frundzulița ordzișor,
 Fă-mă, Doamni, ci mî-i faci:
 Fă-mă puiculiți di argint,
 Sî zbor sara pi pomînt
 Păn la măiculița la mormînt.
 Sî mă jălui cî mă doari
 În chept și schinari,
 Di nu pot mergi nici pi pomînt,
 Nici pi cărari
 Di atîta 'nstreinarî.

Păsat (r. Balta) — f., 35 (1922). (Se
 cântă și în raioanele de pe malul
 Nistrului).

12

Frundzișoara di-on mohor,
 Cucușăl di pi răzor,
 Tu n'ai jăli, tu n'ai dor.

Eu am și jăli, am și dor,
 Numa n'am arichi sî zbor.
 Dă-ni, Doamni, douî arichioari,
 Sî sbor noaptea pi răcoari
 Di trii coț dila pomînt
 Păn la maica la mormînt.
 Acolo sî stău, sî mă jăluesc
 Cum pi lumi sî trăesc.
 Cî-s neagrî și pătatî
 Di streini înveninatî.

Pîrita (r. Dubăsar) — f., 32 (1922).
 (Se cântă pe toată valea Nistrului,
 începând dela Jura până la Grădi-
 nița, ocrugul Odesa).

13

Frundzulița di-on măr dulci,
 Tu strein, eu strein,
 Hai în codru sî trăim.
 Sî ni facim on bordieș,
 Cu ușorii di cireș,
 Cu podu di măcieș,
 Cu grindzîli di tulchinî
 Cu ferestruicî di sulcinî,
 Ș'a vini maica la fereastră
 Și ni-a asculta durerea noastră.
 Acolo noi om trăi
 Și di viați ni-om căi.
 Eu strein, tu strein.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 14 (1926).

14

Ci măi frati,
 Tu strein și eu strein.
 Hai în codru sî trăim.
 Cînd ti-i duci sî-ni spui nîi,
 Sî-ț dău meri dulci.
 Și undi-i sta, sî li mănînci,
 Și di mini aminti sî-ț aduci.

Mahala — Aceeași. (Se cântă și la
 Rohi, r. Dubăsar).

15

Frundzișoara trii aluni,
 Bati, vinti, cât îi bati,
 Cî la inimî nu mî-i răzbati.
 Bati, vinti, rîșchirat,
 Cî la inimî venin am cîșligat.
 Bati, vinti, vâlureli,
 Si-nî aduci dor și jăli
 Dila trii surori a meli.
 Of, iniñioarî cu lăcatî,
 Cînd te-ai discue v'odatî,
 Sî ti vadî lumea toatî,
 Cum îni ești di amărîtî,
 Di streini înveninatî
 Și di rudi 'ndipărtatî.
 Cum îni ești di 'nveninatî,
 Veninaș negru și 'nchegat
 Dila streini cîșligat.
 Mari-i satu, eu nu 'ncap;
 Nu știu ci rău li fac.
 Nici în casa lor nu calc,
 Nici la masa lor nu stău,
 Nici paharu nu li-l beu,
 Nici cămeșa nu li-o 'mbrac.
 Nu știu ci rău li fac.

Mahala (r. Dubăsar) — b., 54 (1924).

16

Frundzișoara lozîoarî,
 Dragî, dragî Mărioarî,
 Ci țî-i fața gălghigioarî?
 Ori țî-i rău, ori dzaci di boalî?
 Nu nî-i rău, nici dzac di boalî,
 Da mă uit în ceia țarî,
 Ca sî-nî strîng frațî grămăgioarî.
 Grămăgioarî nu i-am strîns,
 Da m'am pus gios ș-am plîns.
 Vreu sî trec în ceia parti,
 Și Nestru mă disparti.
 Of, Nestri, di ci nu ti 'ngustedz,
 Sî nî ti pășasc

2*

Și 'n Moldova sî mă trezăsc?
 Of, of, amar și iar amar!

Coșița (r. Dubăsar) — f., 68 (1924).
 (Se cântă și în satele Mahala, Rohi,
 Pîrita și Pogrebi).

17

Frundzișoara di-on pop'șoi,
 Nî-o făcut maica pi doi:
 Unu nîercuri, altu gioi,
 Ș'o 'mplut țărîli cu noi.
 Ș'o purces maica pin țarî,
 Sî ni strîngî grămăgioarî,
 Grămăgioarî nu ni-o strîns,
 Da s'o pus gios ș'o plîns.
 — Taci, măicuțî, nu măi plîngi,
 Cî inima nî sî frîngi.
 Di atîta 'nstreinari,
 Nu pot mergi pi cărari.
 Ard-o focu di streinătati,
 C'am agiuns tari diparti,
 Pisti Nestru și pisti api,
 Undi nici hîrtia nu răzbati.

Valea Hoțului (r. Valea Hoțului) — f.,
 55 (1932).

18

Frundzișoara di-o alunî,
 Sboarî stoluri păsăreli,
 Pi deasupra casîi meli,
 Și-nî aduc dor și jăli,
 Dila neamurili meli.
 Toati-nî zbură,
 Numa o rundunicî,
 Tari frumușicî.
 E-i din țara me,
 Și s'o poprit la casa me.
 — Rundunicî din țara me,
 Spuni-nî, maica ci făce?
 Coce pîni și la tini sî găte,
 Și din ochi negri e plînge.
 — Păsăricî din țara me,

Zboarî înăpoi la mama me,
 Și spuni-i: coacă pînea sănătoasă,
 S'o mănînci bucuroasă!
 Da la mini sî nu vii,
 Cî eu sînt în neagrî pustii,
 Pisti Nestru și pisti api,
 Undi nici hîrtia nu răzbati.

Mahala (r. Dubăsar) — b., 44 (1923).

19

Frundzișoara di-o alunî,
 Pasări din țara me,
 N'ăi vădzut pi maica ci făce?
 Coce pîni și la tini sî gînde,
 Din ochi negri e plînge.
 Of, păsăricî din țara me,
 Sî treci pi la mama me
 Sî-i spui: coacă pînea sănătoasă,
 S'o mănînci voioasă
 Și la mini sî nu sî gîndească.
 Cî eu sînt la loc diparti,
 Undi nici hîrtia nu răzbati.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 30 (1924).
 (Se cântă și în satele: Rohi, Coceri,
 Corjova-Crețești, Lunca, Coșnița și
 Pîrita, din același raion).

20

Zboarî rundunelili pi sus
 Și vin din altî țarî.
 Pi toati li-am întreat
 Dispri mama ci o aflat.
 Și una dintr'însili nî-o răspuns
 Cî mama coce colaci pintru mini
 Și mă aștepta acasă.
 Ah și of! Eu ci i-am răspuns:
 Las sî coacă pînea sănătoasă,
 Cî eu nu pot sî viu acasă.

Tocila (r. Ananiev) — f., 27 (1922).

21

Frundzișoara di oredz,
 Vin, măicuți, și mă vedz,

Cît îs grîli mai verdz.
 Dac'or prind' a săcira,
 Numa păsîrili or zbură.
 Și di toati mî-i întrea:
 Nu m'o vâst pi undiva?
 Cî nî-i bun cî m'o vădzut,
 Dintr'acei vremi am dzăcut.
 Am dzăcut o dzi ș'o noapti
 Și nî-o fost la ceas di moarti,
 Di nici lumea nu mă cunoaști.

Coceri (r. Dubăsar) — f., 31 (1923).

22

La Nestru, la mărgioari,
 Crești-on nuc cu frundza rarî,
 Di ci crești,
 Frundza sî rărești.
 Vin, măicuți, și mă vedz,
 Cît măi am în mini nedz.
 Dacî nî-a putrădzî ș'aista,
 Cîti pasîri or zbură,
 Di toati mî-i întrea:
 Nu m'o vâst pi undiva?
 Și eli ț'or spuni:
 Cî m'o vâst într'o grădinî,
 Sprijînitî di-o turchinî
 Și din ochi lăcrămam,
 Di viați mă căinam.

Orașul Dubăsar — f., 47 (1924). (Se
 cântă în toate satele raionului Du-
 băsar).

23

Țîni-mă, măicuți, ghini,
 Cît măi sînt pi lingî tini.
 Cî dacî m'oi îndipărta,
 Cîti păsări or zbură,
 Di toati mî-i întrea:
 Nu m'o vâst pi undiva?
 Și din eli ț'a răspundi numa una:
 Cî m'o vâst rătăcîti într'o grădinî,
 Sprijînitî di-o tulchinî.

Honorata (r. Cotovsc) — b., 20 (1923).

24

Ici în vali, la fîntînî,
 Crești-on nuc cu frundza rarî.
 Nu știu-nî pari, ori îi rarî.
 Da pi vîrvu nucului,
 Cîntî maica cucului.
 Da măi gios, pi rămureli,
 Cîntî douî păsăreli.
 Eu gîndem cî-s surori de-a meli,
 Da eli-s douî păsăreli,
 Și-nî aduc dor și jăli
 Dila toati neamurili meli.

Lunca (r. Dubăsar) — b., 27 (1934).

25

Ici în vali, la izvoară,
 Crești-on nuc cu frundza rarî,
 Vîrvară, Vîrvară.
 Di ci crești
 Sî rărești.
 Iar măi sus, pi rămureli,
 Cîntî douî păsăreli.
 Una-nî cîntî cu glas suptîri,
 Pintru a noastrî dispărîrî
 Și una-nî cînti cu glas măi gros
 Pintru traiu nostru cel frumos.
 Eu credem cî-s surori di-a meli,
 Da eli nî-s douî păsăreli.
 Vîrvară, Vîrvară.

Goian (r. Dubăsar) — f., 42 (1934).

26

Treci, măicuți 'n 'not,
 Ori cu luntrea,
 Ori cu murgu la pohod.
 Și mă e di acole.
 Nestri, Nestri, malu tău,
 M'am giurat cî nu ti-oi treci.
 Și ti-am trecut pi gimătati.
 Și în gimătati nu ti măi pot.
 O trecut și bun și rău
 Ș'on frati di-a néu,

Pi la Chiș'nău.

N'am nici o cărari.
 Am avut o cărăruși
 Și răii s'o horghit
 Și di 'ngrădit nî-o 'ngrădit-o.
 Și di schinuit, nî-o schinuit-o.
 Și nu-i cu chip di răzbătut.
 Mahala (r. Dubăsar) — f., 30 (1923).

27

Frundzișoara tărtăcuți,
 Nu mă blăstăma, măicuți.
 Nu mă blăstăma și plîngi,
 Cî blăstămu mă agiungi.
 Cî mă-i blăstămat și gioia,
 De-am agiuns sî trag nevoia.
 Cî mă-i blăstămat și luna,
 De-am agiuns sî 'ncungiur lumea.
 Stăi, măicuți, di blăstămat,
 Sî m'aprochii di a néu sat.
 Cî di strein ci am rămas,
 Numa-s negru pi obraz.
 Cî pin streini cit am îmblat,
 Îniñoara nî-am dărmat.

Speia (r. Tiraspol) — f., 34 (1934).

28

Frundzulița lozioară,
 La Nestru, la mărșioară,
 Crești on nuc
 Cu frundza rarî.
 Și-nî cîntî on cuc
 Di mă oboară.
 Maici, cînd mă-i făcut
 Tari ghini ț'o părut.
 Cînd mă-i dat la legănat
 Tari rău mă-i blăstămat.
 Cu chicioru mă legănai,
 Din guriți mă blăstămai,
 Din ochi negri-nî lăcrămai.
 Mă-i blăstămat și gioia,
 Di m'o 'ncungiurat nevoia.
 Mă-i blăstămat și luna,

Di-am agiuns sî 'ncungiur lumea.
P'săni tari rău mă-i blăstămat
Sî nu mă aprochii şî eu di sat.
Di îmblu din uşî 'n uşî
Ca on pui di găinuşî.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 35 (1924).

29

La Ustia 'ntr'o grădinî
Sînt trii flori 'ntr'o turchinî.
Cînd mărgi, eli sî închinî,
Cî mă văd cî-s o streinî.
Di streinî ce-am rămas
Numa-s neagrî la obraz,
Neagrî, neagrî şî pătatî,
Di părinţ îndipărtatî.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 35 (1934).

30

Frundzişoara trii maslini,
Măi Ion di pisti deal
Măi, măi,
Tu di-on an la noi n'ăi vinit.
Ci ní-i bun c'amu am vinit,
Ş'am găsit puica 'n pomînt?
Daţ hîrleţu şî lopata,
Sî dizgrop puicuţa gimătati,
Sî-i dizgrop şî mîna dreapta,
Ca sî-ni eu inelu di cununii,
Şî sî-ni cat altî soţii,

Măi, măi.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 32 (1924)
(Se cântă şî în satele Rohi, Coşniţa,
Creţeşti şî Pîrîta, din acelaşi raion).

31

Lasî vîntu sî mă batî,
Şî ploaia sî mă ploai,
Şî soarili sî mă ardî;
Cî eu sînt ginovatî,

Cînd sara am işt la poartî
Şî m'am cerut măritatî.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 32 (1924).

32

Frundzuliţî măcieş,
Dragu mamii Gheorghies,
Ci-ni răsai noaptea pin somn?
— Mă gisez, maicî 'n priiom;
În priiomu 'mpărătesc
Mulţ vonici sî prăpădesc.
În priiom cînd am întrat,
Toţ boerii s'o nérat:
Brava vonic ní-o chical!
Pi stănoc l-o aşdzat,
La cură l-o măsurat,
Chiculiţa gios i-o dat.
Chiculiţa privuschie
Pe a cui scaun sî-ni rămîie?
Şădz, măicuţî, ş'o prăgeşti
Ş'o prăgeşti ş'o boceşti.
Şî ní-o strîngi măruncheli
Şî ní-o puni 'n sîn la cheli
Şî Ț-a treci di dor şî jăli.

Moşneaga (r. Balta) — b., 35 (1934)

33

Frundzişoara di-afion,
Dragu mamii Sîfion,
Ci răsai noaptea pin somn?
— Mă gisădz, maică 'n priiom;
În priiomu 'mpărătesc
Mulţ vonici sî prăpădesc.
Dragu mamii, nu ti duci,
Cî te-oi scălda în lapti dulci,
Macar scaldî-mă şî 'n zăhar dulci
Cî sunî goarna sî mă duc.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 30 (1924).

34

Țini-mî, măicuţî, ghini,
Cît măi sînt pi lingî tîni.

Cî dacî m'oi dipărta
 Di toț mî-i întreba,
 Nu m'o văst pi undiva ?
 M'o văst la on argat,
 Cu pușculița 'n schinari.
 Pușculița —
 Ńi-i măiculița;
 Săghioara —
 Ńi-i surioara;
 Șticușoru —
 Ńi-i frățioru.

Chiscul-Lung (r. Ocna-Roșie) — b., 27
 (1922).

35

Rămîi, mamî,
 Rămîi, tatî,
 Rămîi, sorî,
 Rămîi, frati,
 Rămîi, puicî, sănătoasî,
 Cî eu mă duc di-acasî !
 Mă duc diparti,
 Cu pușca 'n spati,
 La granița Turcului,
 Undi-i rău vonicului.
 Taci, măicuțî, nu măi plîngi,
 Cî inima nî sî frîngi.
 Măi ghini mă prigătești
 Și di mini ti 'ngrijăști.
 Străistuțî nî-i faci,
 Colăcei nî-i coaci.
 Cămeșîli-nî coasî,
 Cî mă duc di-acasî.
 Mă duc la vâgzalaș,
 La vâgzal, la Călăraș.
 La vâgzal, la Călăraș,
 Ciți vonici s'o suit
 Nici unu n'o vinit.
 Cî mă duc la granițî,
 La granița Turcului,
 Undi-i rău vonicului.

Pîrita (r. Dubăsar) — b., 38 (1922).

36

Frundzișoara cir di ordz,
 În moscal, maicî, mă vedz,
 Cî di-am agiuns așa
 Îi numa gina ta.
 Cî și eu ț'am fost ficior
 Și ț'am scos boii din ocol.
 Cî la școalî nu mă-i dat,
 Carti bunî n'am învățat.
 Dragî maicî, nu mă-i lăsat
 Sî-ț aduc o norî 'n casî,
 Sî-ț cii di măturat curțîli,
 Di pus pi masî
 Și streinii di sculat.
 La vâgzal, la Călăraș
 Plîng părinții di jăli:
 Mașina 'ncărcatî cu moscălaș
 Și cu șineli îmbrăcaț
 Și cu curăluș încinș.
 La vâgzal, la Călăraș,
 Plîng părinții di jăli...
 Rămîi, mamî,
 Rămîi, tatî,
 Rămîi, sorî,
 Rămîi, frati !
 Rămîi, mamî,
 Cî n'ai fost bucuroasî
 Sî-ț aduc o norî 'n casî !

Lunca (r. Dubăsar) — b., 29 (1924).

37

Iaca toamna nî-o vinit
 Eu la cîmp am pornit.
 Și la cîmp am agiuns,
 Plugu 'n brazdî ci-am pus.
 Nu pre mult am brăzdat,
 Cornu ci nî-a sunat.
 Și la priiom m'o chemat.
 Eu plugu 'n brazdî l-am lăsat
 Și la priiom ci am alergat.
 Chiculița me, cei creațî,
 O rămas în priiom pi masî.

Vin, măicuți, și ni-o strîngi,
 Și ni-o strîngi fir la fir
 Si-ț pai cî-i trandafir.
 Și ni-o fă măruncheli
 Și o puni 'n sîn la cheli.
 Noaptea sî mă gîsîdz
 Și la mini s' ti gîndești.

Strâmba (r. Crutî) — b., 28 (1936).

38

Frundzulița di măr dulci,
 Ia-n eș, maicî 'n deal la cruci
 Și-i prăgi 'ncotro m'or duci.
 Di m'or duci la văgzal,
 Sî știi, maicî, cî-s moscal.
 Di m'or duci la Ades,
 Sî știi, maicî, cî-s ales.
 Di m'or duci la Bineri,
 Sî știi, maicî, cî-s boeri.
 Di m'or duci la Chiș'nău,
 Sî știi, maicî, cî-s on rău.

Rîbnița (r. Rîbnița) — b., 47 (1934).

39

Frundzișoara fir mătasi,
 Lepăd casî, lepăd masî.
 Lepăd nevasți frumoasi,
 Cu doi copchilaș pi brați.
 Unu strigî: mamî, mamî!
 Altu strigî: tatî, tatî!
 Taci, dragu mamii, nu striga,
 Cî nîmi nu ti-a asculta,
 Cî tat't-o nu-i acasî.
 Îi în Manjuria, la loc diparti,
 Undi nici hîntia nu răzbati.

Mahala (r. Dubăsar) — b., 17 (1923).
 (Se cîntă în toate satele de pe malul
 Nistrului).

40

Frundzișoara di oredz,
 Ci plîngi, puicî, cînd mă vedz?

Frundzișoara di măr dulci,
 Las cî-i plîngi cînd m'oi duci!
 Stăi, puisor, nu ti duci,
 Cî ț'oi da guriți dulci.
 Macar dă-ni-o ș' cu zăhar,
 Cî m'asteaptî polcu 'n deal.
 Și pihota măi la vali.
 Toț soldații stău călari
 Și strigî 'n gurița mari:
 Hadeț, vonici, măi tari.
 Și strigî: hadeț măi iuti,
 Cî n'ari cini s'ne-agiuti.
 Cî rana ghermăneascî,
 Nu-i doftor s'o lecuiascî,
 Nici ferșal s'o tîmăduiascî.

Coceri (r. Dubăsar) — f., 31 (1923).
 (Se cîntă și în satele Molovata,
 Goian, Rohi, Doibani, Corjevo,
 Mahala, Lunca, Pogrebi, Pîrita, Do-
 roțcaia, Coșnița, din același raion).

41

Sui, măicuți, sus la steli
 Și-i prăgi oasili meli,
 Cum li duc pi năsili,
 Dila Austria mărunțali.
 Și nîli duc la bolniți,
 La sestriți.
 — Fa, sestriți, puisor,
 Undi-i a neuu ficior?
 — Du-ti, ia, la cei fereastrî
 Și li-i prăgi cum îi fac priveascî.

Domnița (r. Rîbnița) — b., 49 (1936).

42

Frundzulița peliniți,
 Vin, măicuți, la fereastrî,
 Vin, măicuți, la bolniți, la fereastrî
 Și-i prăgi cum îni fac priveascî
 La chicior.
 Și-i prăgi la fereastrî.
 Cînd eram acasî,
 Nu muncem

Și mîncam pîni albî.
Da amu muncesc
Și pîni smolitî mîncînc
Și la inimî venin strîng.

Lăbușca (r. Cruti) — b., 50 (1936).

43

Fa, Ileanî Cosînzânî,
Ochii tăi, struguri di poamî!
Cîti tîrguri am îmblat,
Pisti ochi di-a tăi n'am dat.
Pisti-on tîrg am dat:
O ruji 'n chipu tău,
S'o rup, s'o pui în ceai și s'o beu.
Mă uit în gios, la căpătîi;
Toati casili-s pustii,
Copchilî cu ochi căprii.

Taşlic (r. Grigoriopol) — f., 45 (1936).

44

Copchilî cu ochi verdz,
Eș afarî di mă vedz.
Eș afarî, pân la poartî,
Și vedz doru cum mă poartî.
Fa, copchilî, copchilî,
Eș afarî la portițî
Și-nî dă apî și gurițî.
Eu gurițî nu ț'oi da,
Cî nu sînt di sama ta.
Eu sînt floarea florilor,
Dragostea flăcăilor.
Eu sînt floari di bostan,
Nu dău gurî la țîgan.
Eu sînt floari di pi mari,
Cini mă iubești, moari.

Pirîta (r. Dubăsar) — f., 28 (1936).
(Se cântă și în satele Coșnița, Ma-
hala, Hîrtop și Pogrebi, din același
raion).

45

— Fa, Nataliică, eș afarî, c'oi
muri!

— Stăi, Andrii, nu muri,
Cî tot amu oi işî
Și v'o douî horbi om horbi
Și la urmî om hotărî.
Iubirea ari o sprinceanî,
Dintîi dulci
Ș'nainti amarî.
Dintîi dulci ca nierea,
Ș'nainti amarî ca cerea.

Goian (r. Dubăsar) — f., 32 (1934).

46

Di cînd puiu néu s'o dus,
Douî flori în faț'am pus.
N'o trimăs puiu o scrisoari,
Sî-i trimăd și lui o floari.
I-aș trimedi pi sfîntu soari.
Sfîntu soari pălești tari
Și nî-a ardi fața la floari.
S'o trimăd pi sfînta lunî,
Cî luna-i răcoroasă
Și nî-a duci floarea frumoasă.
Dar florili s'o vestejît
Și el scrisoarea n'o priifit.

Doibani (r. Dubăsar) — f., 31 (1923).

47

— Copchilî di pisti Prut,
Spuni-nî drept, cum ai trecut?
— Am pășit din salcii 'n salcii
Ș'am trecut Prutu dincoaci,
Sî-nî văd puiu undi dzaci.
Dzaci cu fața la păreti,
Cu gura arsi di săti.
— Adî-nî apî cu a ta gurî
Și-nî potoali a me arsurî!
Cît trăesc mă tînguesc,
Cum sî fac, sî nimeresc,
Tatălui sî nu greșăsc,
Sî nu rămîu rușinatî
Și di tata dipărtatî.
Di diparti nu-i diparti,

Da cî nu măi poci răzbati,
Cî sînt neagrî di păcati.

Doibani (r. Dubăsar) — Aceeași.

48

Frundzuliana di-on chirău,
Aleu, aleu!
Nestri, Nestri, malu tău
Cît îi el di cotigît,
Cît rău el nu ni-o făcut,
Nici cu luntrea n'am trecut.
Trecea-aș Nestru și m'aș duci,
La puicuța me cei dulci;
Cî e doarmi 'n așternut,
S'o discopăr, s'o sărut;
S'o sărut pi la guriți,
Cî e nie ni-i puicuți.
S'o sărut pi obrăjăl,
Cî m'am diprins di mititel.
Scumpî cărăruși avem,
Mă spălam și mă dregem,
Și la puicî mă pornem.
Da di cînd eu m'am mărit
Și dușmanii m'o smintit,
Cărărușa ni-o 'ngrădit
Nici cu pari, nici cu nueli,
Da numa cu cuvinti răli.

Teia (r. Tiraspol) — f., 45 (1924).

49

Frundzișoara lobodî,
Toată lumea-i slobodî.
Numa eu șad la 'nchisoari
Pintr'o puicî ca o floari.
De-aș agiungi vinerea,
Sî mă duc la Ustia,
Sî-ni văd puica
Cum culegi cînipa.
Sî mă fac și eu a culegi,
Și cînd cir la cir ar s'o legi,
Sî-i pui mîna pi băsma
Și așa ni-om împăca.

Mahala (r. Dubăsar) — b., 43 (1934).

50

Floriciî alb-albastrî,
S'o stricat dragostea noastră.
Cînd aș agiungi 'n primăvarî,
Sî-ni tocmesc dragostea iarî.
Floriciî alb-albastrî,
Cînd aș ști cî-i puica 'n deal, la cruci,
Di trii ori pi cias m'aș duci.
Da așa-i măi diparti,
Nici cu cartea nu-i răzbati.
Floriciî di-o vizie,
Cum o fost, n'ar' s' măi cii.

Doroțcaia (r. Dubăsar) — f., 24 (1924).

51

Frundzulița poamî coaptî,
Nu mă bati maicî,
Cî m'oi duci
Pisti-o apî dulci.
Cu puiu 'n mîni
Pin streini.
Pi undi nu știu pi nîmi.
— Fa, copchilî, nu ti duci,
Cî copchilu-ț plîngi.
Las sî plîngî,
Dumnădzău s-al strîngî.
Și eu mult am plîns
Și nîmi nu m'o jălit,
Și nici nu m'o audzît.

Duhău (r. Dubăsar) — f., 29 (1922).

52

Frundzișoara doi arginț,
Îs ună la părinț
Și mă ceri on dascălaș
Tari drăgălaș.
Ah, a, a, a, ha, ha.
Și părinții nu vor sî mă dăi,
Îi dzic, cî dascălu
Cînd audi di colaci,
Azvîrli plugu 'n pacaci;
Cînd audi di pomeni,

Azvîrli plugu 'n burueni.

Ah, a, a, a, ha, ha.

Și îi mă dau după Vasîlicî.

Eu spui mami!

Cî după dînsu nu m'oi duci.

Da e dzîci cî m'a da,

După Gheorghî gada-da.

Și porunca îi n'o pot călca.

Și, ah, îi-o vinit on hulubaș pi vînt

C'o scrisoare 'n clant,

Și îi-o lăsat-o în cerdac.

Eu cînd am luat-o ș'am citit-o,

O, of, era dila ghetu dăscălaș.

Dăscălașu mă roagî sî mă ei 'n

[căsătorii,

Ah, vai, vai, și iarî of.

Și eu i-am răspuns pi vînt,

Cî părinții nu mă lasî.

Ah și of, maica me.

Dă-mă, maicî, după drag, măi,

Cî-n pomînt ț'a ci măi larg.

Nu mă da după urît, măi,

Cî și-n pomînt ț'a ci măi strîmt.

Orașul Dubăsar — f., 54 (1924).

53

Iaca, măicuți, nișălu,

Cum îni poartî unelu.

Eu i-l cer ca sî îi-l dăe,

Da el dzîci sî mă ei.

Cînd aș ști cî m'ar lua,

Zăstria foc i-aș da:

Din trii părț,

Cu lemni verdz,

Dintr'o parti,

Cu uscati,

Ca sî margî vestea pin sati,

Cum sî prăpădesc a meli toati.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 29 (1926).

54

Iacătă-l-îi nișălu,

Cum îni poartî unelu.

El dzîci cî m'a lua.

Cînd aș ști cî m'ar lua,

Tot amu m'aș înneca,

Undi-i balta măi latî,

Și-nî eu zăstrea toată.

Și ci-a măi rîm'ne,

Și-i dau foc cu mîna me.

Mahala — Aceeași.

55

— Cini mergi,

Cini mergi după iaz

Cu calu 'n brazdî?

— Fătul Alicesandru.

— Da din urmî,

Da din urmî cini mergi?

— Tot puica lui.

— Ci ai, badi 'n buzunari?

— Turti dulci și coarni lungi.

— Da cu a cui guriți s' li mănînci?

— Tot cu a Mărioarii.

— Da afarî îi plouî

Și îi ningi.

— Măi Alicesandru, brîu-ț chici!

— Sai, fa Mărioarî, și îi-al rîdicî.

Citi on cir

Și-ț parî cî-i trandacir.

Rîdica-l măruncheli,

Și-ț parî cî-s floricele.

Da afarî, da afarî

Îi plouî și îi ningi.

Orașul Dubăsar — f., 17 (1926). (Se cântă și în satele din jur).

56

Foai verdi ș'on chirău,

Nestri, Nestri, malu tău,

M'am giurat cî nu ti-o treci

Pisti apa ta cei răci.

Și ti-am trecut pi gimătati,

Vin măicuți și mă scoati,

Cît îi-i inișioara 'ntreagî!

Cînd dzîci măicuți, dragî,

Limba, limba 'n gurî nî sî leagî
C'on cir di matasî neagrî.

Teia (r. Tiraspol) — b., 28 (1923).

57

Frundzişoara di-o gutîi,
Ici în vali 'n Slobodzîi,
Toati casîli 's pustii
Şî nevestili 'n vădăanii
Şî copchiii 'n sărăcii.
Numa o casî nu-i pustii,
Şădi-on pisăraş şî scrii
Numa listuri di hîrtii
Şî li trimeti la băţalii.

Caragaci (r. Slobozia) — f., 58 (1936).

58

Frundzişoara peliniţi,
Copchiliţi di om bogat
Tinericî te-ai măritat,
Da la ci te-ai bucurat?

— La doi boi, la opt oi
Şî la suta di nevoi.

— Na-ţ, părinti, patru boi,

Discununi-mă 'năpoi!

— Macar dă-nî şî vaci cu lapti,

Cununia-i păn la moarti.
Cînd ăi mărs la cununat,
Di trii ori te-am întreat:
— Ţî-i cu voia di bărbat,
Ori ai gînd di lipădat?

Mahala (r. Dubăsar) — f., 32 (1924).

59

Frundzişoara di mătasî,
M'am suit în deal la coasî.
Trag o brazdî, trag şî doui,
Păn ci m'am udat di rouî.
Da la brazda cei măi mari,
Sari coasa din brăţari.
Cat la lunî, cat la soari,
Vini Duda cu mîncari.

— Ci aduci, Dudo, di mîncari?

— Mălai cald şî usturoi!

— Du-ti, Dudo, înăpoi,
Cî mîncarea nu-i di noi!

Lunca (r. Dubăsar) — b., 42 (1924).

(Se cântă şî în alte sate de pe malul
Nistrului, mai ales în r. Dubăsar).

60

Ici în vali, la izvoari,
Creşti-on nuc cu frunzda rarî.
Nu ştiu-i rarî, ori îni pari,
Nici o formî nu măi ari.
La tulchina nucului
Cîntî mama cucului.
Da măi sus, pi rămureli
Cîntî doui păsăreli.
Una-nî cîntî glas suptîri
Pintr'a noastră dispărtîri.
Alta-nî cîntî glas măi gros
Pintr'a nostru trai ci-o fost.

Stroeşti (r. Camenca) — b., 49
(1936). (Se cântă şî în satele din
r. Dubăsar).

61

Frundzuliţi lozioari,
La Nestru, la mărgioari
Şăd toţ fraţi grămăgioari
Şî sî uită 'n ceia ţari,
Undi o lucrat astî varî.

Corjevo (r. Dubăsar) — b., 24 (1922).

62

La turchina iazului
Trii flăcăi nî sî scălda.
Numa unu sî 'neca:
— Sai, puicuţî, şî nî-al scoati,
Cî el ţ'o fost cu dreptati,
Cî el cît o holteit
Numa pi tini ti-o iubit.

Corjevo — Acelaşi.

63

Frundzișoara lozioară,
 Măi, măi, măi, dragi Mărioarî.
 Ci țî-i fața gălghicioară,
 Ori țî-i rău, ori dzaci di boalî?
 — Nu ní-i rău, nici dzac di boalî
 Măi, măi, măi, bădiți, bădiți, hăi.
 Da ní-i rău
 Di ci-aud eu.

Tot ăi dzis cî mî-i luaa,
 Cînd s'a coaci poama ta.
 Poama ta s'o cules,
 Și tu altî mîndri ț'ăi ales,
 Măi, măi, măi, bădiți, bădiți, hăi.

Speia (r. Tiraspol) — f., 34 (1934).

64

Frundzișoara trii păstări,
 Fa copchilî cu brățări.
 Ci m'aștept atîtea sări,
 Cî măi am v'o trii cărări.
 Păn măi îmblu pi la toati,
 Nî sî faci níedz di noapti.
 Păn măi vin și pi la tini,
 Nî sî faci dzîua ghini.

Orașul Dubăsar — b., 41 (1934).

65

Răsai lunî,
 Răsai lunî măi di vremi,
 Of și iarî of,
 Sî-nî văd puica la sprinceni.
 Răsai lunî di cu sarî,
 Sî-nî văd puica pi livadî.
 Să-nî cosăsc chirău
 Sî-i dău murgului sî roadî.
 Murgu roadi și nichiadzî,
 Da puicuța ní lăcrămeadzî.
 Taci, puicuți, nu lăcrăma,
 Cî bădița te-a lua,
 Cînd a crești grîu 'n tindî
 Și s'a bati cu schicu di grindî.
 Taci, puicuți, nu măi ofta,

Cî bădița te-a lua,
 Cînd a ningi ș'a tuna
 Și pi loc ne-a sánina.
 Așteaptî, puicuți, cînd ní-a crești
 gia 'n casî
 Și s'a bati cu strugu di masî.
 Atunci tu, puicuți, ní-i ci níreasî,
 Ori atunci, ori nici atunci,
 Of și iarî of!

Orașul Dubăsar — f., 54 (1926) (Se
 cântă și în satele Mahala, Corjevo,
 Crețești, Lunca, din raionul Dubăsar).

66

Maňa badii, Maňi,
 Vin la badea, vin.
 Cî băsmău ț'ai uitat
 La badea pi pat.
 Maňa badii, Maňi,
 Vin la badea, vin.
 Cî copchilu-ț plîngi.
 Maňa badii, Maňi,
 Viața i sî strîngi!
 Lasa-l, badi, sî plîngî,
 Dumnădzău sî ní-al strîngî.
 Cî mulț vonici sînt pi lumi,
 Cu atîtea frumoasî numi.
 Maňa badii, Maňi,
 Vin la badea, vin,
 Maňa badii, Maňi.
 În cei vali, în cel deal,
 Mărg vonici cu cai la apî.
 — Mergi tu, Maňi, di-i adapî!
 — Eu i-adăp, da ii mă 'ntriabî
 Di ci-s tînărî și slabî?
 Eu li spun c'am iubit,
 Di-on vonic m'am îndrăgostit.
 Pi cei tolocă, pi cel deal,
 Șuerî on vonic din gura toatî.
 Ș'o puicuți tot în catî:
 Sî vedi cî-i vonic niînsurat,
 Nicununat,
 Di Maňa lăsat.

Maña badii, Mañi.
 Vin la badea, vin,
 Cî băsmăua ț'ai uitat
 La badea pi pat.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 32 (1924)
 (Se cântă și în satele Rohi, Coșnița
 și Pîrita din același raion).

67

La copacu rîșchirat,
 La copacu rîșchirat,
 Șădi Ghiorghî rădzămat.
 Of, și iarî of.
 Și-i catî Dzîna 'n cap.
 Las' sî-i cati cî nu-i păcat,
 Cî și el o alergat.
 Și pi soari
 Și pi lunî
 Și pi negura cei mari.
 — Tu la dînsa ce-i cătat?
 — Di băut și di mîncat.
 — Da cu ci ti-o fărăcat?
 — Cu țărîna dila fintîna
 Și nămol dila izvor
 Și cu pomînt dila mormînt.
 Și c'o surcîci di liliac,
 Ca sî nu-ț dăi pisti leac,

Ca sî nu-ț dăi pisti leac.
 Of, și iarî of.

Coceri (r. Dubăsar) — f., 37 (1924).
 (Se cântă și în satele Mahala și
 Corjevo).

68

Ci-nî șădz, puicuțî, așa măhnițî?
 Cînd erai a me iubitî,
 Nu șidei așa măhnițî!
 Da di cînd te-am lipădat
 Cînd ș' ti cat—măhnițî!
 Fa Ileanî, fa Ileanî,
 Nu ț'ii nîmi ginovat,
 Cî tu sîngurițî 'n obraz n-ai dat.

Pîrita (r. Dubăsar) — f., 48 (1934).
 (Se cântă în toate satele raionului).

69

Badița Vasîli, Sîli,
 S'o pornit la bătălii,
 Numa numili sî-i vii.
 Badița sara nî-o vinit.
 Dila poartî m'o strigat
 Și la poartî nî-o chicat.

Hârtop (r. Grigoriopol) — f., 57 (1922).

S T R I G Ă T U R I

70

Am sî beu, sî beu,
 Am sî beu comîndu néu.
 Ș'am sî beu cu golova,
 Sî văd lumea n'a crăpa.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 36 (1924).

71

M'o făcut maica frumoasă,
 Sî stău cu boeri la masî.
 Cu boeri, cu generali,
 Cu ficiori di comisari.

Mahala — Aceeași.

72

Frunzî verdi di cicoarî,
 Tragiț hora ceia mari,
 Cî-i o'dzî di sərbătoari.
 Frunzî verdi di susai,
 Pân ci vini luna Mai,
 Di mîncat avem mîncari,
 Mămăligî cu susai.

Goian (r. Dubăsar) — b., 48 (1934).

73

Rău bărbat măi am.
 L-am vîndut c'on pitac și gimătati

Ș'am lipădat pitacu
Și m'am muntuit di dracu.

Broșteni (r. Crutî) — f., 47 (1934).

74

Țini-mă măicuți ghini
Cît măi stău pi lingî tini.
Dacî m'oi îndipărta
Di toț mî-i întreba,
Nu m'o vâst pi undiva?
Luna n'o 'mplinit
Și măicuța nî-o vinit.

Broșteni — Aceeași.

75

Bărbățalu neu cel blînd,
N-al dor mînilî bătînd
Și gurița suduind.
— Bărbățali, borș cu neri
Și 'ndulcit cu porombeli.
Porombeli mai mășcati,
Stăi, bărbati, nu mă bati.
Eu sara cînd agiung
Îni măi tragi cîti-on ghioldum.
Eu sara cînd țî-s măi drag
Îni măi tragi cîti-on zdupac.

Culnaia-veche (r. Râbnița) — f., 45
(1924). (Se cântă și în satele raio-
nului Dubăsar).

COLINDE, URĂTURI

76

Cini 'n lumi s'o aflat ¹⁾,
Voilerom și voiler Doamni ²⁾.
Alixandru făt-frumos,
El sî-nî cii sănătos,
Sus în slava lui Hristos.
Jidogii în țară s'o aflat,
Da din țară ci-o prădat?
Cheili raiului o luoa
Și luîna soarilui.
Dumnădzău s'o spăimîntat
Și 'n gura mari nî-o strîgat:
Cini 'n țară s'a afla
Și după jidogi s'a lua?
S'o aflat Alixandru făt-frumos.
Fața d'albî ș'o spălat,
La icoani s'o 'nchinat,
Cu părinții s'o ertat,
Pi murgu din grajdi l-o scos
Și sî-nî cii sănătos.
Și pi murgu l-o 'nșălat
Și pi dîns s'o aruncat,

După jîdogi s'o 'nturnat.
Nu pre mult i-o alungat,
Jîdogii cînd l-o aflat,
Di dîns s'o spăimîntat.
O lipădat cheili raiului
Și luîna soarilui.
Ș' Alixandru li-o luoa
Și pi cal s'o aruncat
Și 'năpoi s'o înturnat;
La Dumnădzău o alergat.
I-o dat cheili raiului
Și luîna soarilui.
Dumnădzău s'o bucurat
Ș' pi Alixandru l-o 'ntrebat:
— Cu ci dar sî ti dăruesc?
— Cu cel băț
Di huludeț,
Cu Moldova 'n gimătati
Ș' Ucraina triia parti.
Este o chiatrî
Răstrăchiatrî
Și cuprindi-o lumi toați,

¹⁾ Fiecare vers se repetă.

²⁾ Se spune după fiecare vers.

Și pi noi cîtiodată;
 Și Moldova gimățati
 Și Ucraina triia partî!
 Buna vremea ș'o colindă.

Mahala (r. Dubăsar) — b., 32 (1934).
 (Se colindă în aproape toate satele
 raionului).

77

Cini 'n lumi s'o aflat?
 Cini 'n lumi s'o aflat?
 Voiler, voiler Doamni ¹⁾.
 S'o aflat on făt-frumos.
 Dimineața s'o sculat,
 Fați dalbî ș'o spălat,
 La icoani s'o 'nchinat,
 Cu părinții s'o ertat,
 Pi murgu din grajdi l-o scos
 Și pi dîns s'o aruncat,
 După jîdogi s'o luoat.
 Jîdogii s'o 'nspăimîntat,
 Cheilî raiului o lipădat.
 Luna 'n singi sî răsvărsa,
 Noorii sî tulbura.

Handrabura (r. Ananiev) — b., 39
 (1936). (Se colindă și în satele de pe
 malul Nistrului — raioanele Rîb-
 nița, Dubăsar, Grigoriopol).

78

Bucurî-ti, sfînta cruci,
 Bucurî-ti sfînta cruci.
 Noi-ț cîntăm ții iar di jăli,
 Pintr'a lui Adam greșăli,
 Pintr'a lui Adam greșăli.
 Of, Adam, ce-i greșit?
 Din rai Domnu ti-o lipsît.
 Raiule, grădinî dulci,
 Nu mă 'ndur Doamne-a mă duci
 Di vieața ta cei dulci,
 Di نیروzna florilor,

¹⁾ Se spune după fiecare vers.

²⁾ Se spune după fiecare vers.

Di cîntarea păsîrilor,
 Di chicarea frundzîlor.
 Cîti flori sînt pi pomînt
 Toati la poarta raiului mîrg la
 giurămînt.

Numa schicu grîului
 Și cu lemnu Domnului
 Șăd la poarta raiului
 Și-ni giudicî florili
 Undi vedz نیروznili.
 Li-o luoat [m]adamili,
 Sî-ni strochiascî straili.
 Sî-ni prifacî apili.
 Sî sfîntascî apili,
 Sî prifacî aghiazmili.
 Mahala (r. Dubăsar) — b., 19 (1926).

79

La doi meri, la doi prăsadz,
 Nouraș cu flori ²⁾,
 Di turchină dipărtaț.
 Dar în vîrvu mărulei
 Esti on leagăn di mătășî.
 Dar într'însu cini-ni coasî?
 Ilenuța cei frumoasî.
 Dar ci-ni coasî?
 Stegușor di domn domnesc,
 Mîrg boerii ș'o prăgesc;
 Toț o mîrs și o tăcut,
 Numa unu, Ilii, nu ni-o tăcut;
 O dzîs: Dă-ni-o nii, Doamni,
 Cî n'o eu sî cii roabî,
 Da o eu sî-ni cii doamni,
 Sî-ni domneascî curțili și porțili.
 Buna vremea ș'o colindî!
 Sărăței (r. Rîbnița) — b., 24 (1924).

80

La doi meri, la doi peri,
 La doi meri, la doi peri,

Di vîrvuri împreună,
Di turchinî dipărtaț.
Sus, mai sus, la vîrvureli,
Ard nouî lulineli.
Sus îni ard, gios îni chicî,
Lac di nîr, pîrău di vin.
Da 'n pîrău cini sî scaldî,
Ia sî scaldî
Sfînt Agiun cu Sfînt Creciun.

Ii sî scaldî, sî 'nnoesc
Și cu dar sî dăruesc
Și cu nîr sî nîruesc,
Buna vremea ș'o colindî!

Ocița (r. Camenca) — b., 32 (1934).

81

La doi meri, la doi peri,
Nourăș cu flori ¹⁾,
Di turchinî dipărtaț.
La turchina măruului
Esti on pat mîndru închegat.
Da di cini nî-i lucrat?
Di-o vădanî
Și di-o cucoanî ²⁾.
Dar într'însu ci-i așternut?
O prostiri di bumbac.
Dar într'însu ci-i așternut?
On covor
Roșor.
Dar într'însu cini șadi?
Dzîna cei frumoasî.
Dar ci-nî măi coasî?
Guleraș tatîni-să-lui,
Praporaș frățîni-să-lui.
E-nî coasî și-nî schindoșăști,
Ineluțu-nî strălucești,
Acușoru-i ruginești.
Da pi podureli,
Runduneli.

¹⁾ Se spune după fiecare vers.

²⁾ In unele sate se zice: « di-o turcoaicî ».

Da pi ferestrelî,
Păsăreli.
Buna vremea
Ș'o colindî!

Mahala (r. Dubăsar) — b., 32 (1934).
(Se colindă și în satele Corjevo, Co-
ceri, Lunca și orașul Dubăsar).

82

La doi meri,
La doi peri.
Sînt doi meri mîndri,
Mîndri și 'nrotaț.
Da și 'n vîrvu merilor
Esti on leagăn di mătasî.
Da și 'n casî cini coasî?
Coasî Mărioara cei frumoasî.
Cît îni coasî,
Lacrîni varsî.
Și li varsî 'ntr'on păhar
Și li puni supt divan.
Mărg boerii ș' li prăgesc
Ca pi fața lui Hristos.

Țibulăuca (r. Dubăsar) — b., 36 (1934).

83

Vin trii crai la răsărit.
Lor luna li-o răsărit
Și sî duci la ańiadzî
Spri sfîńtî,
Undi s'o născut Hristos,
La eslea cu boi, pi gios.
Șadi Dumnădzău și craii
Și grăesc dumnădzăești.
Patru nii di prunci o strîns
Și pi dîńș în știc i-o prins.
Iuda pi Hristos l-o prins;
Nî l-o prins și l-o legat
Și la jîdogi o alergat

Și din gurî o cuvîntat:
 — Dați-nî triidzăci di arginț,
 Cî vă vînd și pi părinț!
 Triidzăci di arginț i-o dat,
 Și pi Hristos l-o luat.
 Și l-o dus la Bolboca jîdovascî,
 Acolo să-l răstigneascî.
 Răstignești-al tu, Pilat,
 Cî el țîia ț'o fost frati.
 Și Pilat din gurițî o cuvîntat:
 Cu el în frățîi am îmblat!
 Și din ochi negri o lăcrămat:
 — Hristos nu-i ginovat!
 Sus pi cruci l-o rîdicat,
 Mînilî i-o țintuit,
 Chicioarilî i-o chironit.
 Sîngilî sî răsvărsa,
 Iudilî alerga,
 Ii pin pahari-l strînge
 Și bucurii mari ave.

Jura (r. Rîbnița) — b., 19 (1924).

84

Vin trii crai la răsărit,
 S'o dat luna la sfințit
 Și soarilî la răsărit.
 Iuda pi Hristos l-o prins;
 Nî l-o prins
 Și l-o legat
 Și 'n temnițî nî l-o dat,
 În temnița jîdovascî.
 Și nî l-o giudicat,
 Pi cruci s-al răstigneascî.
 Și pi cruci l-o răstignit
 La mîni și la chicioari
 Nî l-o chironit
 Și l-o rîdicat întri doi tălhari.
 Buna vremea
 Ș'o colindî!
 Daț colacu
 Și pitacu

Ș'o butelcî
 Di holercî.

Topala (r. Ciorna) — b., 45 (1934).
 (Se cântă și în satele din raioanele
 Dubăsar, Grigoriopol, Tiraspol,
 Slobozia).

85

În horaș în Vifleem,
 În horaș în Vifleem.
 Boeri viniț
 Și videț.
 Astădz di s'o născut
 Domnul cel fărî di 'nceput.
 Proroci-l-ai,
 Proroci-l-ai,
 Cî s'a naști Mesia
 Din Ficioara Maria
 Și din rodu lui Adam.
 — Du-ti Adami
 Dila mini!
 — Nu mă 'ndur, Doamne-a mă duci
 Di vieața ta cei dulci,
 Di nîrozna florilor,
 Di căituro broaștilor,
 Di șueru șărchilor.

Pesceana (r. Pescaana) — f., 36
 (1934). (Se cântă și în raionul
 Dubăsar).

86

În horaș în Vifliem,
 În horaș în Vifliem.
 Viniț, boeri și nî-ț vide
 Astădz di s'o născut,
 Domnul cel fărî di 'nceput
 Proroci-l-ai, proroci-l-ai,
 Cînd s'a naști Mesia
 Din Ficioara Maria
 Și din rodu lui Adam.
 Du-ti, Adami, dila mini.
 Adam, Adam cel greșit,
 Domnu din rai ti-o lipsit.

Raiule, grădinî dulci,
Nu mă 'ndur, Doamni, a mă duci
Di vieța ta cei dulci.
Di nirozna florilor,
Di șueratu șarchilor,
Di căitu broaștilor.
Pre scaunu lui David,
S'o nănțat din vița lui,
Trii craii pomîntului.
Aur smirnî și tămîi,
Mila Domnului sî fi.

Luca (r. Dubăsar) — b., 21 (1934).
(Se cântă și în Mahala și orașul
Dubăsar).

87

VIN AȘTONȚÎI LUI ADAM

S'o născut Mesia,
Din Ficioara Maria.
Din fiul lui Avram
Și greșălilii lui Adam.
Cînd Adam nî s'o greșît,
Domnu din rai l-o lipsît.
— Du-ti, Adami, dila mini.
N-ai răbdat tu trii cuvinti
Sî-nî trăești în rai cu cinsti.
— Nu mă 'ndur, Doamni, a mă duci
Di vieța ta cei dulci,
Di dulceața poñilor,
Di nirozna florilor,
Di cursu izvoarilor.
La izvoari,
Sînt pohoari,
Undi toatî jîvina nî sî adapî.

Corotna (r. Tiraspol) — b., 43 (1936).

88

URĂTURĂ

Scoalî, badi Vasili,
Nu dorni,
Cî nu-i vremea di dorñit,

Da-i vremea di arat
La păru cel rotat.
Bun loc și curat ara.
Bădița ara, ara,
Brazdî neagrî răvârșa
Grîu roșu sămăna.
Cu borona nî-l borone,
Grîu verdi răsăre.
S'o dus bădița la săptămîna,
La luna,
Sî vadi; grîu copt ca nuca.
S'o dus la tîrg,
La iarmaroc
Ș'o cumpărat douî săcereli
Cu zîmții di floriceli.
S'o apucat di săcerat,
Din snop
În snop.
Din clae
În clae.
Din grămadî
'N grămadî.
Ca sî dai Domnu și la anu.

Speia (r. Tiraspol) — b., 28 (1922).

89

URĂTURĂ

Bună-dzăoa, lîngî feti
Nu da buzna, măi băeti!
Tabări cu bini,
Ca 'n sara Sfîntului Vasili.
Copchii și fraț
Toatî lumea laudaț.
Pi la frunti țînțantăi;
Tot roatî, măi flăcăi.
Audzîț țîșmăntîți,
Dă rachiu 'n chisăliți.
Măi tari s'o 'nspăimîntat,
Și la 'mpărat o alergat:
Împărați, luñinati,
O vinit unu cu șălili lati,

Cu toată oastea nu l-îi bati.
 Ari o cuşmuliţî 'n cap,
 Di cincidzăci di chei di ţap.
 Ari on cojoc pi trup,
 Di cincidzăci di chei di lup.
 Ari şî mănuşali 'n mîni,
 Di cincidzăci di ghimpi di linî.
 Ari şî ciboti în chicioari,
 Di cincidzăci di cioari.
 Cu chiroani chironiti,
 Şi cu ţinti ţintuiti.

Ici în dealu la Goian,
 Paispredzăci odatî prăvăle...
 Noi nu sîntem di aici, di pi acole,
 Da noi sîntem dila Duda,ca,
 Undi fac măliga ca nuca.
 S'o dus o furnicî
 Ş'o apucat o fărăturî;
 O logit-o c'o dişchicăturî
 Ş'o apucat o vătămăturî.

Doibani (r. Dubăsar) — b., 43 (1934.)

LITERATURA NUNŢII

90

ERTĂCIUNEA

Staţ, fraţ,
 Ş'ascuţ,
 Şi duńiavoastrî, părinţ,
 Cî aist fiu a duńiavoastrî
 Şădi di-asarî
 Şi di-alaltasarî,
 Cu hoarî frumoasî,
 Cu masî 'ntinsi,
 Cu făclii aprinsî,
 Cu jămni pi masî,
 Cu paharî dreasî.
 Şădi di-asarî
 Di-alaltasarî,
 Cu genunchili aplicati,
 Cu lacrimi dalbi pi faţî răzvărsati.
 Şi vă roagî s-al ertăţ,
 S-al blagoslovit.
 Duńiavoastrî, părinţ,
 Nu vă spăimîntăţ,
 Cî s'încep pacatili
 Dinspri duńiavoastrî
 Ori dinspri fiii duńiavoastrî.
 S'începi di cînd s'o urdzîţ,
 Ş'începi dila nilostivu Dumnădzău.
 Nilostivu Dumnădzău
 Cînd o vădzut ceriu

Şi pomîntu
 O blagoslovit.
 Şi pomîntu o podoghîţ:
 Cu lunî şî cu soari
 Şi cu steli
 Marunţali,
 Cî mulţ nivădzut,
 Mulţ nipricepuţ
 Sî vadî
 Şi s's'încradî.
 Cî nilostivu Dumnădzău
 Cînd ceriu şî pomîntu o urdzîţ
 Şi l-o podoghîţ:
 Cu văi adînci,
 Cu api dulci,
 Cîmpi înfrundzîţ
 Şi pomi înfrundzîţ
 Şi cu păsîri mărunţali.
 Sî duc păsîrili dimineaţa măhniţali,
 Da vin sara voioşali.
 Şi-ńi cîntî cari voioşali
 Şi-ńi cîntî cari grosureli
 Şi sî duc pi la locu său,
 Pi undi li-o 'mpărţit Dumnădzău.
 Nilostivu Dumnădzău,
 Cînd ceriu şî pomîntu o urdzîţ,
 În mîna cei dreaptî s'o uitat.
 Şi pi strămoşu nostru Adam l-o
 vădzut

Cu toiagu di măr di-o nii di ani uscat.
 Și nilostivu Dumnădzău
 În scarî di argint o călcat
 Și 'n nant ceri s'o 'nnăntat.
 Și pi strămoșu nostru Adam l-o
 vădzut,

Cu toiagu di măr di-o nii di ani uscat.
 Și strămoșu nostru Adam s'o rugat
 La Dumnădzău sî-i erti din pacati,
 Macar a triea parti
 Și lui din mîni toiagu di măr i-o
 'nverdzît.

Ș'o rodit
 Și lui ghini i-o părut.
 Așa aist fiu a duñiavoastră, părinț,
 Sî roagî s-al ertaț,
 S-al blagosloviț,
 A doilea cuvînt sî-i daț.
 Nilostivnicu Dumnădzău
 S'o gîndit sî faci
 Parti femeiascî.
 O luoat omului din talpi;
 Omu scadi.
 Ș'o luoat din trup;
 El slăghe.
 Ș'o luoat din cap;
 El zălughe.
 O luoat din coasta cea mai nîcî,
 Ca nicum să nu-i strici di niîcî.
 Și lui ghini i-o părut.
 Și strămoșu nostru Adam
 Ertăciuni ș'o cerut.
 Așa aist fiu a duñiavoastră, părinț,
 Sî roagî s-al ertaț,
 S-al blagosloviț,
 A doilea cuvînt sî-i daț.
 Taci, Adami, nu ti spăimăta:
 Nu s'încep pacatili
 Nici cu mini,
 Nici cu tini.
 C'ari s'sî 'mulțascî norodu
 Ca chiatra di-avalma

Ș'ca iarba pomîntului.
 Cî iarba crești
 Și'n patru s'împletești
 Și pi pomînt putrădzăști.
 Și lui ghini i-o părut.
 Și ertăciuni s'o cerut.
 Așa sî roagî aist fiu a duñiavoastră,
 părinț,

Sî roagî s-al ertaț,
 S-al blagosloviț.
 Adam l-o făcut pi Iacob,
 Iacob pi Sarafima,
 Da Sarafima
 Pi doisprecei apostoli,
 Cari în talpa bisericii îș puș.
 Și'n Êvanghelii îș scriș.
 Cî ertăciunea părinților
 Întărești curțili fiilor.
 Da blăstămu maicii,
 Cii curțili din chiatrî,
 Cî li stricî,
 Din vîrv păn în talpî.
 Da ertăciunea părinților
 Întărești curțili fiilor.
 Da niata, fiule,
 Scoalî di-acole!
 Sărutî mîna nanașilor,
 Și părinților
 Și tutulor fraților.
 Cî ertăciunea părinților
 Întărești curțili fiilor.
 Sî trăiț
 Și vî liubiț:
 Ca vara,
 Ca primăvara,
 Ca toamna cei bogatî,
 Di toatî lumea lăudatî.
 Ciț sănătoș
 Măi, fraților, cu toț!
 Rîm' neț sănătoș,
 Cî mai mult, s'o terminat!

91

CONOCĂRIE

Buna vremea, hoarî frumoasă,
 Cî di-amu nunta sî duci după masă.
 Cî noi sîntem fii domneşti,
 Pi cai împărăteşti.
 Ńi-am abătut la duńiavoastrî la prag
 Sî vî dăm di ştiri
 Cînd împărăţălu nostru o vini,
 Pomîntu o hui.
 S'o cutremura pomîntu,
 Da voi, cu Ńic, cu mari, vî-ţ Ńira,
 Da lui nicum nu i-ţ strica.
 Va dăm di ştiri:
 C'am audzît la duńiavoastrî,
 Cî esti o floari di grădinî.
 Di 'nflorit, înfloreşti,
 Da di rodit, nu rodeşti.
 Da noi om luoa-o:
 La alţ fraţ,
 La alţ părinţ,
 La alţ fraţ,
 La alti curţ,
 Pisti hraniţ
 Şi e, di 'nflorit, a 'nflori
 Şi di rodit, a rodi
 Şi părinţilor cu bucurii a ci.
 Sănătoasă, grindî,
 Cî 'n eu copchila di mînî
 Şi mă duc în tindî.

Podoima — Acelaşi.

92

CONOCĂRIE

(Hora dila nuntî la pragu uşii, cînd sî
 schimbî colacu şî sî e Ńireasa di o duci
 la Ńiri).

Buna vremea, hoarî frumoasă!
 Boerii di casî,
 Cu bun răspuns

Înainti sî ni iasă,
 Sî ni 'ntrebi:
 Ci îmblăm?
 Ci căutăm?

(Cei din partea Ńireşii dzic:)

Ci îmblaţ?
 Ci căutaţ?
 — Noi ci 'mblăm
 Ci căutăm,
 Bine sama noi ni dăm;
 Vă poftim sî ni luoaş cu 'nsetu,
 Căci ni dăm sama cu dreptu.
 Şi nu ni luoaş pi diparti,
 Sî ni dăm sama di toati;
 Şi ni luoaş cu 'ngăduialî,
 Sî ni dăm sama cu schimosalî.

Amin

Ş'o ocî di gin.
 Şi una şî gimătati
 Sî dăm la esti guri căscati,
 Cari sî cascî,
 În gurîli noastre,
 Parcî noi sîntem
 Ciobani dila oi,
 Ori ciocoi
 Di negustori di boi,
 Sau un nohai
 Di negustori di cai.
 Dară noi sîntem soli solişti,
 Fii dumnedzăeşti,
 De tineri crai aleş.
 Cî tînăr crai,
 Cî a nostru împărat
 Di cînd s'o rîdicat
 Pi leafî o călcat.
 Leafa s'o mărit
 Şi la vînat s'o pornit.
 Ş'o vînat cînchii
 Cu luchii;
 Codrii
 Cu urşii.

Și văi adînci
 Cu izvoară răci.
 Și'o dat pisti-o urmușoarî
 Di căprișoarî.
 Oastea 'n loc o stat
 Și mult s'o nérat.
 Unii dzîceu cî-i di dzîni,
 Iar alții dzîceu cî-i di crai,
 Ca sî fie lui tînăr crai,
 Di bun trai.
 Tînăr crai foarte s'o bucurat
 Pi șea di aur s'o lăsat,
 Oastea o adunat
 Și ni-o ales pi noi,
 Vonici amîndoi;
 Doi vonici
 Cu caii murgi;
 Cai vîneț,
 Vonici îndrăzneț.
 Caii buni di vîni,
 Vonicii buni di gurî.
 Și ni-o trimăs pi crîngu ceriului
 La lûmina stelilor;
 Dară noi ne-am abătut
 Și mai bine am nimerit.
 Am audzît cî esti o arinî
 Cîntărinî
 Floricîci din grădinî.
 Di dziuî înflorești,
 Da noaptea sî veștejăști.
 Și nici on fel di roadî nu rodești.
 Dară dzîci c'a vini tînăr crai
 Și'a luoa-o
 Și'a duce-o
 Pisti munț cărunț
 Pînă la a sali curț.
 Acolo di rodit a rodi,
 Rода părinților,
 Cinsti nănașilor,
 Bucurii tuturor fraților.
 Poftim și daț o batistî di in
 Sî ștergim gurișli di gin;

Și'o batistî di mătasî
 Sî ștergim budzîli di covașî.

Jura (r. Rîbnița) — b., 35 (1934).

93

CONOCĂRIE

Bună-dzăoa,
 Bună-dzăoa,
 Hoarî frumoasî
 Cari sînt buni di casî.
 Puteț sî ni 'ntrebaț,
 Pi noi, ci umblăm,
 Ci căutăm?
 Noi bini sama putem sî ni dăm.
 Împăratu nostru di cînd s'o rîdicat
 Multî oasti-o adunat,
 Tot oameni tineri și bătrîni
 Și ficiori di oameni buni.
 Ni-am pornit la vînat
 Și'am vînat:
 Cîinii cu lupchii
 Și codrii cu urșii.
 Și'am dat pisti-o urmușoarî di dzîni,
 Ca sî fie cu noi împreunî;
 Și'am dat pisti-o urmușoarî di plai,
 Ca sî fie al nostru trai.
 Împăratu nostru Niculai
 Cînd o audzîta esti cuvinti 'mpărătești,
 În scari s'o 'nnălțat
 Și în sulîț s'o rădzîmat.
 Și ni-o ales pi aiști doi vonici,
 Cu caii murgi,
 Cu coamili cocniti
 Și cu frîili zugrăviti.
 Și ni-o pornit pi crîngu ceriului,
 Pi lumina stelilor.
 Undi steaua o luminat,
 La această casî ni-am lăsat.
 C'am audzît cî esti-o floricici.
 Di 'nflorit ea înflorești.
 Da di rodit,

Nu rodești.
 Și vii împăratu nostru s'o cumperi
 În galbeni și arginț,
 S'o dai pisti munt,
 La a doilea părint.
 Acolo di 'nflorit a înflori
 Și di rodit a rodi
 Și în plata părinților a fi și a noastră
 Și a tuturor Dumniavoastră.
 Noi nu sîntem ciocoi,
 Di cumpărat boi,
 Da nici greci,
 Ca sî cumpărăm berbeci.
 Nici armani,
 Di vîndut cîrlani.
 Da noi sîntem acești doi stolnici
 Împărătești aleși.

Avem voia
 Cu o mîină a da
 Și cu una a lua
 Și aldamaș a be.
 Poftim și ni daț o năfrăniță di in,
 Și ni ștergim acesti musticioari tineri
 di vin;
 Da pentru cuconașu nîri, una di
 bumbac,
 Și sî șteargî nasu di tăbac
 Și una di mătasî,
 Și știi bine cî nîreasa-i acasî.
 Ia-n daț on vas cu pruni uscati
 Pin celi guri căscati,
 Cî așa stău di nêrati,
 Cî întrî muștili ni 'ntrebatî.

Cioburciu (r. Slobozia) — b., 56 (1922).

G H I C I T O R I

94

Vrăghiuți 'ncărcățici,
 Țiști sara 'n poițici. — *Lingura.*

95

Hui în gios,
 Hui în sus,
 Ca on pui
 Di mătăhui. — *Rîșchitoru.*

Butuceni (r. Râbnîța) — f., 33 (1934).

96

Leova, Leova,
 Încungiurî Moldova.
 Catî cheițli,
 Și discui lădițli,
 Și 'mpodoghiascî gîțli.

Roiul de albini.

97

Cușma 'mpăratului
 In nîjlocu satului. — *Biserica.*

98

Pi-o vali albî,
 Pasc oi negri.
 Cini li paști,
 Li cunoaști.
 Cini nu li paști,
 Nu li cunoaști. — *Buchili.*

Lunca (r. Dubăsar) — f., 54 (1936).

99

Tropa-tropa
 Pin cārari,
 Vîja-vîja
 Pin copaci. — *Ploaia.*

100

Sus tropa-tropa,
 Gios țîr-țîr-țîr. — *Sîta.*

101

Esti on om; nu-i bolnav,
 Da cît șadi, gemi. — *Porcu.*

102

Esti o vacî;
Pi la șolduri,
Cu bolduri;
Pila coasti
Cu găvoazdi. — *Policandru.*

103

Ragi buga la cetati
Cî nu i-s vacili toati — *Clopotu.*

104

Ci-i?
O fetiți
Într'o roșii rochiți,
În sîn poartî o chetricicî? — *Gișina.*

105

Pi on buturug stău totdeauna,
Am cămeș ninumărati
Și li port odatî pi toati. — *Corechiu.*

106

Popa 'ngroapî
Cu pletili pi groapî. — *Sfecla.*

107

Într'o mogilî di baligî
Șad niști cîcăredz di oai.

Cărtoafili.

108

Pi o casî șîndilitî
Gioacî o mîțî potcogitî. — *Luna.*

109

Pi on deal rotat
Cerbi o oalî di păsar. — *Soarili.*

110

Vara 'nghiați
Iarna sî₂dișghiați. — *Nasul.*

Mahala (r. Dubăsar) — f., 36 (1924).

111

Băsmăluța împăratului
În nijlocu satului. — *Biserica.*

112

Esî moșu din colibî,
Cu nasu plin di măligî. — *Melesteu.*

113

Vine puchea
Ș-al e pi muchea
Ș-al duci în Făinari
Ș-al învață cojocari.
Cioroiu cînd furî puii dila cloșci.

114

Străchinicî verdi,
Fundu nu i sî vedi. — *Fîntîna.*

115

Dila noi păn la voi
Tot plăcinti moi. — *Glodu. (Omătu).*

116

Sînt patru fraț
Ș'intr'o cămeși toț lăsaț. — *Nuca.*

117

Stău toț la on loc
Învăliț supt on cojoc. — *Nuca.*

118

Sînt patru fraț:
Doi măi mari,
Și doi măi mititei.
Cii măi mari
Hojma sî sîlesc
Pi cii măi mititei sî-i agiungî
Și nici odatî nu-i agiung,
Numa di giaba fug. — *Căruța.*

119

Ci-i?
On nant, nant și suptîri
Și la capăt ari măciugî? — *Vătraru.*

120

Nant, nant
Și la capăt lat? — *Lopata.*
Grădinița (ocrugul Odesa) — f., 41 (1934).

121

Tata sî sui în pod,
Da mama al tragi di nod. — *Sacu.*

122

Ci-i măi gras? — *Pomîntu.*

123

Ci fugi măi tari? — *Gîndu.*

124

Am o poițîcî plinî cu oi albi
Numa una roșîi și li bati pi toati?

Gura.

Borș (r. Cotodic) — f., 39 (1934).

125

Esti on cal negru
Și toată iarna stă cu dopu 'n cur?
Cahla.

126

Esti on om și stă într'on chicior.
Ari cămeși ninumărati
Și la port odatî li 'mbracî pi toati?
Curechiu.

127

Într'o mogilicî
Stău măi multi cîcăredz di oai?
Usturoiu.

128

La orișîci casî
Eu sînt slugî aleasî.
Cini vini, eu al întîlnesc
Și cini pleacî, eu al pitrec. — *Ușa.*

129

Ci-i măi dulci? — *Somnul.*

Jura (r. Rîbnița) — f., 37 (1938).

P O V E Ș T I Ș I S N O A V E

130

ÎMPĂRATU CU TRII COPCHII

On împărat ave trii copchii ș'o grădinî cu meri di aur. În toată noaptea-i fura cîti on măr di aur. F'cioru cel mari o fost trimăs di tat's'o sî păzascî, da n'o prins pi nîmi. Cel nijlociu s'o dus și el, da nici dînsu n'o putut prindi tâlhariu.

Pi cel mizînu al chema Ion; s'o dus și iel la păzît merii. El o prins pasîrea cari fura di-o panî și i-o rupt-o. Cii doi fraț s'o cumpărat cît'on cal, da el nu s'o cumpărat. Sara, el s'o 'ntîlnit c'o fatî; e l-o 'ntrebat di trii ori:

— Un' ti duci, măi vonici?

— La grădinî 'n vali, i-o răspuns flăcău.

— Ori ai vinit sî cumpiri cal și n'ai găsit? Dacă vrei sî cumpiri, du-ti la casa cei pustii, bătrînească și ridicî o chiatrî; apui sapî trii rînduri cu hîrlețu ș'a iși on cal cari ț'a plăce.

Flăcău ista, Ion, așa o ș' făcut. O săpat trii rînduri di hîrlețî ș'o ișit on cal vrăjmaș frumos. Da cînd Ion o ișit din ogradî, i s'o dișchis înainti trii drumuri; fișticari drum ave trii tabliți, pi cari era scris:

pi-on drum dac'a mergi, l-a mînca pi cal;

pi alt drum dac'a mergi, l-a mînca și pi cal și pi dîns;

iar pi a triilea drum dac'a mergi, l-a mînca numa pi dîns.

El s'o dus pi drumu cela, cari l-a mînca numa pi cal. Mergi el călari ș'audi vîjînd. Lupu ișă din niști tufi. Ion atuncea liapădî calu și fugi. Lupu o mîncat răpîdi calu ș'apu s'o luoat după Ion; l-o agiuns și l-o 'ntrebat:

— Ți-i jăli ori nu di cal?

— Nu, o răspuns Ion. Nici di mini nu ni-i jăli.

Apui lupu s'o trîntit di trii ori sîngur di pomînt și s'o făcut on cal măi bun dicît acela pi cari l-o mîncat. Ion s'o suit pi dîns călari. Ș'o trecut niști mări di nu sî vide capătu. Ș'apui lupu l-o lipădat într'o păduri și lupu s'o dus în păduri. Da Ion mergi înainti și dă pisti doi oameni nebuni, cari sî băte dila o cușmî și dila o bîtcî și dila on topor. Și cînd dzîcei: « Bîtcî, bîtculici », e băte pi cini dzîce acel cari grăe, da cușma sî pune în cap și e sîngurî astupa toatî fața; da toporului cînd dzîcei: « Topor, toporaș », apu el săre în sus di bucurii și giuca.

Di-aghe sî vide on copac pi chisc. Ion atuncia dzici:

— Videț copacu cela, alergaț acolo. Cini a agiungi 'nainti, a luoă douî bucatî di copac, da cini a agiungi pi urmî, a luoă numa o bucatî.

Ii o alergat amundoi, blenduindu-sî păn acolo, da vād cî copacu nu sî disfaci.

Ion o luoat aestia și mergi înainti pi drum. O dat lupu pisti dînsu și s'o trîntit di trii ori la pomînt și s'o făcut iarî cal. Ion s'o suit călari. Lupu l-o dus la o cumătrî di-a lui. Cumătra i-o spus lui Ion la cini-i păsăruica, la on împărat cît casa di mari, vrăjmaș di vîrtos.

Apu Ion mergi măi diparti; lupu iarî al găsaști ș-al duci la altî cumătrî. Aceia i-o arătat on copac gros, cari sî vide. Ci-cî: Du-ti la copacu cela, sapî douî rînduri di hîrlețî și-i da pisti on iașcic și 'n el îi găsi douî suti di carbovi. Acelea-s toatî puterea 'mpăratului.

Ion o săpat douî rînduri di hîrlețî ș'o dat pisti on iașcic mititel, cu douî ouî. Pi unu era scris: puterea lui și moartea.

La ușa împăratului era nouîspreci măgari; nîmi nu pute sî sî licheascî. Ion s'o dus la ușa împăratului ș'o dzîs: « Bîtcî, bîtculici, bati-i pi măgari ».

Și cînd o 'nceput sî batî o dzî ș'o ahiadzî, o ucis pi toț măgarii. Da cînd pi urmî i-o dzîs: « Bîtcî », apu e o stat și s'o dus la Ion.

Ion o'ntrat la 'mpărat ș'o vădzut-o pi fata împăratului cel cu păsăruica; e șide într'on cuib di aur. Ion o apucat-o pi fata ceia din cuib s'o pupi. Da fata plînge și dzîce: Of, di ce-ai vinit, cî tata ari s'tiucidî ș' pi tini ș' pi mini!

Da Ion îi dzici: Nu ti temi!

Da 'mpăratu cît casa, o vinit și dă la dînsu. Ion o dzîs: «Bîtcî, bîtculici, eș din desagi și bati!»! Da 'mpăratu o apucat bîtea ș'o țini 'n mîn și sî duci la Ion. Atunci Ion e ou, adicătelea puterea împăratului, și faci trenchi! în pomînt și l-o strîcat. Da 'mpăratu o slăghit de tot și-i dzici lui Ion: Lasî-mă macar cu moartea, cî ț'oi da fata și cuibu cu păsăruica ț'oi da. Da lupu i-o spus: Cînd s'a 'nsura el, apu s-al chemi ș' pi dînsu la nuntî.

Da el o luoa fata și făce nuntî.

Lupu o vinit c'on faiton și la muzîcî și la toț sî 'nchina. La faiton era ferestri în toati celi patru părț. Și caii era ca spuma di curaț. El o agiuns în casî, o luoa colaci, ș'apu s'o pus la masî, o șădzut ș'o băut.

Ion o luoa păsăruica și calu fetii și pi fatî și s'o pornit. Apu pi drum o dat caii la păscut. Iaca 'nspri îi vin frațîi lui Ion, și unu e saghia din teacî și-i tai capu lu Ion și i-o luoa calu și nîreasa. Apu vini on cioroi și l-o cichit dila ochi. Da lupu știe di moarti. Lupu o apucat cioroiu di chicioari, da on alt cioroi zbură pi sus și dzîce: dă-i drumu, dă-i drumu! Și aist dî gios iarî dzîce: Dă-nî drumu, dă-nî drumu!

Da lupu-i răspundi:

— Cînd îi aduci tu o butelcî di apă 'ncheitoari ș'o butelcî di apă di 'ngiet, atunci eu la aista i-oi da drumu.

Cioroiu di diasupra s'o dus ș'o adus.

Atunci lupu i-o dat drumu la cioroi. Lupu o pus capu lu Ion la loc, o turnat apă 'ncheitoari și 'ngietoari și Ion o 'ngis ș'o dzîs: H, ih, ia am adorîit, da undî nî-i calu ș' păsăruica și fata ș' căpăstru cel di aur?

Lupu o dzîs: N'ăi măi adorîit, da ti-o tăet frațîi tăi!

Ș'apu Ion o trecut înapoi mărili și cînd o agiuns acasî, frațîi numa o'nlemnit.

Nîreasa lu Ion era 'ntr'o grădinî lîngî casî ș'o dzîs: Hă-tii, și oasîli lui Ion deamu aș cind putrădzîti.

Da el dzîci di colo: N'o măi putrădzît!

Da e o 'nghețat di bucurii.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 14 (1926).

HRISTOS ȘI SFÎNTU PETREA

Ci-cî merge odatî pi drum Hristos cu Sfîntu Petrea. Iaca o 'nnoptat și n'ave undî sî culca.

O tras îi la o fimeia ș'o rugat-o sî doarmî. Da fimeia ceiea li spuni verdi'n ochi:

— Drumeților, eu v'ăș priîni, da am on bărbat bețiv; toată dzu'lica be, da noaptea, cînd vini acasă pi toată lumea bati.

Da Sfîntu Petrea cel fricos dzîci:

— Ȃi veț-cî?

— Dzău-cî, îi răspundi fimeia năcăjîtî.

Da Hristos dzîci:

— Nu-ńicî, la noapți a vini ostinit și nu ni-a faci ńicî.

Ș' s'o culcat: Hristos la păreti, da Sfîntu Petrea la marginî.

Iaca pi la nedzu-nopții vini gospodariu cel bețiv. Vedi pi pat tologiț doi drumeț și dzîci:

— Măi fimeia, da cini i-o priînit pi aiști hărjătăi sî doarmî'n patu ńeu?

Da e, ghetă fimeia, numa'ntra în goga cuptiorului și-i spuni:

— Ia, sînt doi drumeț streini; îs morț di ostineali.

Lasî-i sî doarmî'n plata lu Hristos!

Da el ci-cî:

— Ci? Sî lăs eu trîntorii iștea în paci? Las ci-i învăț eu minti!

Măi badio, și cînd ni-o scos on gînj di nueli di supt pat, ș' cînd o'n-ceput a-l îmbłăti pi cel dila marginî, di numa-i merge penili.

Apo-ostinit, și s'o măi trezît și dzîci:

— Di-amu mă duc iarî la cișmî, sî măi dău cu cistelnicu, cî mă dor mînilî ca la coasî bătînd.

Și cum o ișit din casî, da Sfîntu Petrea sî scoali di pi pat și sî jălui lu Hristos:

— Văleu, Doamni, da rău om aista-i; m'o smintit în bătai. Ia măi dă-ti tu, Doamni, la marginî, sî măi trec și eu la păreti!

Da asta el o făcut-o ca s' n'al batî iarî bețivu.

Da iaca, numa ci s'o mutat, cum vini și bețivu chiuind di-ț asurdză urechili.

Apu cînd o'ntrat în casî, ci-cî:

— Măi, da tot nu s'o dus halhătaii iștea? Șî undi ni-o luoat din nou gînju di supt pat și spuni, punînd cușma pi-o orechi:

— Măi, ia s-al măi îmbłătesc amu pi cel dila păreti, cî pi-aist dila marginî i-am dat sāracu di m'a pomini cît a trăi!

Și iaca așa i-o tras o mamî di bătai lu Sfîntu Petrea, ca s'sî diprindî cu frica ș' cu tot feliu di oamini.

132

TRII CIOBANI

Trii ciobani o mǎrs la mǎnǎstiri. Ş'acolo şî-ş faci? O 'ntrat în mǎnǎstiri şî sî uita întrînsa. Ii prǎge cum s'apriend lempili, prǎge cum mǎturi, şî, mǎ rog, sî nira di nînunǎţîlii ii. Şî şîdeu ii cu toegili în mîni sprijîniţ şî holba ochii pisti tot. Şî tari ii vre sî ştibî cum sî chiamî sfinţii.

Şî stînd ii aşa neraţ di celi ci vide, s'o făcut ciasu nouî — dzăci. Atunci o buhnit norodu la mǎnǎstiri; şî pi dînşii i-o dispǎrţît.

S'o uitat unu dintrînşii: Undi-i Ghiorghî, undi-i Ion?

Ci-ş faci el, sî-i gǎsascî?

O prins a striga:

— Măi Ghiorghî, măi !

Da Ion di colo o sǎrit ş-al popre:

— Ci strigi tu, măi, c'aici îi mǎnǎstiri?

— Tu taci, eu tac, da Ghiorghî sî sî prǎpǎdeascî?

Ş'o prins a striga el, măi vîrtos:

— Măi Gghiorghî, măi !

Podoima (r. Camenca) — b., 62 (1938).

133

ȚÎGANU LA MĂNĂSTIRI

Era odatî o cioarî, pi cari-al chema Ghiorghî. Bǎrǎgladina s'o dus odatî 'n cîşlegi la mǎnǎstiri. Acolo cǎlugării l-o hrănit numa cu saralii, chiroşci şî cu chitoragî. Da lui îi creşte inima di bucurii.

Şî s'o gîndit sî rămii la mǎnǎstiri, s'şî faci pop Țigănesc.

Iaca l-o priînit şî l-o făcut cǎlugări; i-o dat falon şî scofi şî l-o afurisît ca nîmi, dicît numa popa cel măi mari, sî-i poatî lua scofia din cap şî falonu di pi dîns.

Şî Țiganu nêu o fost blagoslovit şî i-o schimbat şî numili; el sî dzice Vichenti.

Tari ghini o dus-o fratili Vichenti în cîşlegi, ş' cînd o vinit hojma şî bălaia. Da după spolocani o 'nceput pocuta. Atunci cǎlugării mînca numa odatî pi dzî.

Vichenti-a-nêu o uoat-o. El nu ştie ci pedeapsî-i asta dila Dumnădzău.

Da cînd sî duce la stranî, toţ cînta; numa el molfăe.

Cǎlugării ciealanţ a-l întreba:

— Ci faci, frati Vichenti?

Da el li răspunde:

— Mă 'nvăţ a mînca !

Ș'apu cioara n'o răbdat pocuta. Intr'o bunî dzî, când toț era la mănăstiri, la slujbî, el s'aprochii de-on gard di nueli și spuni tari:

— Nici ti-o pus Ghiorghî, nici ti e Ghiorghî. Rămîi sănătos Vichenti, cî Ghiorghî sî duci!

Și la cuvintili estea s'o 'ntors cu spatili la gard, s'o aprochiet cu capu di-on par ș'o lăsat scofa 'n par. Tot așa o făcut și cu falonu, ca sî nu cadî afurisănia pisti dîns.

Și când s'o vădzut slobod, așa di răpidi o luat-o la fugî, cî nici cu șoimu la sărita n-al putei agiungi, da nicum la mănăstiri sî măi calci.

Speia (r. Slobozia) — b., 59 (1938).

134

DILIGAȚIA LA DUMNĂDZĂU

Cînd s'o dat revoluția, bolșevicii o trimăs diligaț la Dumnădzău. S'o dus ii și-i spun:

— Bună-dzăua, tovariș Dumnădzău!

Dumnădzău li-o mîntănit:

— 'țăm niavoastră!

Ii i-o spus:

— Am vinit s'ti rugăm sî mergi pi pomînt s'ni-agiut a faci paci.

Da Dumnădzău li dzici:

— Eu sînt om bătrîn; ca mîni oi muri. Nu poci mergi, da duce-vî-ț la Hristos, fiindcî el o măi fost pi pomînt ș'cunoaști locur'li: poati-a mergi.

Ș'nanti ii s'o dus la Hristos și-i dzic:

— Bună-dzăua, tovariș Hristos!

Da el li-o răspuns:

— 'țăm!

Și diligații o 'nceput a măcina:

— Ti poftim, tovariș Hristos, sî mergi cu noi în diligații pi pomînt și ni-i agiuta-ni s'facim paci, cî pi noi ni-o 'ndreptatî-ni la tîni Dumnădzău.

Da Hristos i-o prăgit cu coada ochiului ș' li-o spus răpidi:

— Eu cînd am fost pi pomînt numa o Iudî o fost ș'aceia m'o vundut, m'o dat la muncî ș'la moarti. Da amu sînteț toati iudz. Nu poci sî mărg, cî mă tem. Da măi ghini duce-vî-ț la Sfîntu Ilii, cî el ari cai și căruți și v'a duci-vî chiuind ca la nuntî.

Diligația s'o dus șanti la Sfîntu Ilii și i-o cuvîntat:

— Bună dzăua, tovariș Ilii. Noi am vinit la niata s'ti rugăm, mă rog niatali, sî mergi cu noi pi pomînt sî ni agiut a tocni paci, pintrucî niatali ai căruți bunî și cai graș ca di livărant. Am fost în diligații la Dumnădzău și la Hristos, da ii n'o vrut și ni-o trimăs la niatali sî mergi cu noi pi pomînt sî faci pureatcî. Dumnădzău ni-o spus cî-i bătrîn și hîrbuit di atîta osti-

neali. Da Hristos sî temi; el ni-o spus c'o fost odatî pi pomînt. Atunci o fost o Iudî şî l-o vundut; da amu nu măi vra sî margî. Ti poftim pi níata sî mergi cu noi în delegaţîi, cî ʔ'om plăti cu ci-om pute: ti-om cinsti cu oca di gin, ori cu vadra, da la cai li-om da-li ovăs cu ńerţa şî cu ńerticu, ori cu dimirliea.

Da sfîntu Ilii li-o răspuns mînios:

— Bolşevicii undi esti on cal, viu ş-al eu, da eu cî am doi şî buni, mă tem cî şî la ostrov m'or da! Măi ghini duci-vî-ţ la Moici, cî el îi priceput în zăludzîili di pi pomînt.

Şanti ii s'o dus la Moisăi şî-i spun c'o fost la Dumnădzău, şî la Hristos şî la sfîntu Ilii, da ními nu vra sî margî pi pomînt:

— Toţ ii ni-o 'ndreptaţi-ni la níata, ca sî mergi pi pomînt sî ni-agiuş a tocni pureatcî şî a faci paci, ca oamini sî nu sî mănînci unii pi alţi pi cîni.

Da giupînu Moici, hîtru ca jîdanu, cari trăeşti numa di pi amăgiti, o priceput cum stă triaba iasta, ş'o 'nceput sî cotigeascî. Ba cî-i una, ba cî-i alta, ba tei, ba curmei, ba cîr, ba mîr, păn cînd o vădzut cî n'ari 'ncotro.

Atunci el li spuni diadreptu:

— Iu nu mărg. Jîdani nîi au sari, au sopon şî gaz. Ii au di toati. Duce-vî-ţ şî faciţ ci vî agiungi capu vostru di goi!

Şî păn în dzîua di az tot comunişti o rămas. N'ari cini-i îndrepta.

Pirîta (r. Dubăsar) — b., 52 (1934)

D E S C Ă N T E C E

135

DISCÎNTIC PINTRU DIOCHIU

Fumeia cari discîntî, al acopiri pi bolnav c'on tulpan roşu pi cap. Apui, cu mîna dreapta, pi cari o poartî diasupra capului, faci cruci în văzduh, da din gurî dzîci pi tăcuti, ca sî n'audî ními, cuvintili:

O păsăricî
 Cu ochi di foc,
 On ochi di foc,
 Unu di apî.
 Cel di foc fugi,
 Cel di apî-l stingi.

Dacî discîntătoarea cascî, atunci însămneadzî cî bolnavu esti diochet di-o fumei cari o fost întoarsî dila n'ńărcat. Deaceaia ele cînd văd ceva nu trebu sî sî uiti cu ńirari şî sî dzîci totdiauna: « Tifu, s'nu cii di diochi! »

Butuceni (r. Ribniţa) — f., 33 (1934).

136

CÎND SÎ ÎMFLÎ OBRAJÎI ȘI OCHII

Sî e o pășică, adică on mototol di cînipî și sî moai ghini în neri di alghini. Apu sî ungi obrazu 'mflat împreună cu ochii.

Da pi urmî pășica s'aprindi și sî poartî pin pregiuru obrazului, pintru a faci fum la obrazu 'mflat.

Toată vremea asta sî dzîci:

Sfintu Ghiorghi pi on cal călari,
Cal bălan cu coasa'n schinari,
Cu coasa ti cosă
Cu grebla ti grebla,
Cu mătura ti mătura
Și'n Marea Neagrî ti arunca...

Butuceni — Aceeași.

137

DI DIOCHIU

Uci pasîri albî
Cu dinț în ceri
Chetri ai rîdicat,
Izvor ai distupat.
Diochiu dila Ilie
O crăpat.
Cini a ci sî rămîi curat, luînat,
Ca Maică-sa
Precista din ceri, ci l-o lăsat.

Popencu (r. Ribnița) — f., 52
(1924). (Se spune și în Mahala, r.
Dubăsar).

Măriuca sî rămîi curatî,
Luînatî,
Ca Maică-sa
Precista,
Din ceri lăsatî.
Sî chei diochiu,
Pocitura,
Fulgerătura,
Datu,
Faptu.
O aruncăm pisti Marea Neagrî.
Acolo sînt căpcîni
Măi mult decît la noi, creștini.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 36 (1924).

138

DI DIOCHIU

Șărpoaicî roșîi,
Proroșîi.
În cînchi ai fătat,
În cînchi ai lipădat.
Diochiu dila Măriuca
O crăpat.

4 Anuarul Arhivei de Folclor V.

139

DI DIOCHIU

Broascî verdi,
În tufi verdi,
Crăpi ochii cui o vedi!
Așa sî crăpi strigarea
Și căscarea!
Și din ochiu cel mari
Gheorghî sî rămîi luînat

Și curat,
 Ca di Maică-sa Pre'sta lăsat.
 Din ochi,
 Dintri ochi,
 Din cleștili capului,
 Din fața obrazului,
 Și rămii luînat
 Și curat,
 Ca di Maică-sa din ceri lăsat.

Lipeța (r. Balta) — f., 54 (1924).
 (Se spune și în satele Coceri și
 Doibani din raionul Dubăsar).

140

DI DIOCHIU

Anin, anin,
 Cozmî di anin.
 La fintîna lui Iordan
 Stă o fatî di jîdan.
 C'on ochi di apă
 Ș' c'unu di foc.
 Cel di apă,
 Cadi pi cel di foc,
 Ș-al stingi.
 Pi cel ostrov mari,
 Șădi on bălauri mari
 Tot c'on ochi di apă
 Și c'unu di foc.
 Cel di foc ardi,
 Cel di apă-l stingi.
 Așa s' si stingî diochi
 Dintri ochi.
 Da Ion si rămie
 Curat
 Luînat,
 Ca di Dumnădzău sfîntu lăsat,
 Ca maică-sa ci l-o dat,
 Ca auru di curat,
 Ca argintu di strecurat.
 Leac în veci di vac.

Pășătal (r. Balta) — f., 51 (1934).
 (Se spune și în Mahala, r. Dubăsar).

141

DI DIOCHIU

Călugări-bulgări,
 E boașili pi umăr
 Și purcedz pin sat.
 Boașili-o crăpat.
 Așa si crăchi
 Ochii dintri ochi.
 Și rămii Gheorghii curat,
 Luînat,
 Ca maică-sa ci l-o lăsat.
 Călugări-bulgări,
 E boașili pi umăr
 Și purcedz pin sat.
 Boașili-o crăpat,
 Tu si rămii curat,
 Luînat,
 Ca maică-ta ci ti-o lăsat.
 Dac'a ci di fatî mari,
 Si-i cadî coșîta.
 De-a ci di fimei cu prunc,
 Si-i crăpi țîța,
 Si curi hrana,
 Si plîngî pruncu.
 De-a ci di bărbat,
 Si-i crăpi boașili,
 S'alergi moașili.

Mălăești (r. Tiraspol) — f., 54
 (1934). (Se spune și în satele Ma-
 hala și Coceri, r. Dubăsar).

142

Esti-o stea,
 Pocostea,
 Douî steli,
 Pocosteli,
 Patru steli,
 Pocosteli,
 Cinci steli
 Pocosteli,
 Șăsi steli,
 Pocosteli,

Șăpti steli,
 Pocosteli,
 Opt steli,
 Pocosteli,
 Nouî steli
 Pocosteli,
 Surioarili meli,
 Eu m'oi culca și m'oi hodini,
 Da voi sî n'aveț a vă culca,
 A vă hodini;
 Sî 'mblaț.
 S-al cătaț,
 Pi ursîtu néu,
 Cari-i lăsat di Dumnădzău.
 Pi Ghiorghî
 Undi lî-ț găsi,
 S-al aduciț la mini.
 Di lî-ț găsi pi cuptiori,
 S-al daț în cuptior.
 Di lî-ț găsi pi laiți,
 S-al daț supt laiți.
 Di lî-ț găsi pi prispî,
 S-al daț supt prispî.
 Di lî-ț găsi la masî mîncînd,
 Sî-i luoăț lingura din mîn,
 Și pisti mîni s-al plesniț

Și la mini s-al porniț.
 Din gurî șuerînd,
 Din ghici plesnînd
 Și din mîni făcînd,
 La mini sî crăpi vinînd.
 Ca vîntu,
 Și ca gîndu.
 Și la mini păn n'a vini,
 Sî sî batî a peri.
 Păn la mini n'a căta,
 Sî sî batî a crăpa.
 Cum ardi focu în cuptiori,
 Din gurî
 Păn în fund
 Și din fund
 Păn în gurî,
 Așa sî ardî inima într'îns.
 Sî ardî,
 Sî trăsneascî,
 Sî plesneascî
 Și la mini sî sî porneascî.
 Și el sî nu poată fără di mini,
 Cum nu poati lumea fără di pîni,
 Fără di apă și fără di sari.
 Așa el sî îmblî după mini.

Doibani (r. Dubăsar) — f., 31 (1923).

V A R I A

143

POVESTEA LUI DUMNĂDZĂU

Sî ni ducim la pădurea mari,
 Cu săcurea mari.
 Sî facim mănăstirea mari,
 Cu nouî uș,
 Cu nouî pristoali,
 Cu nouî altari.
 Pi pristolu cel măi mari
 Șădi Maica cei măi mari.
 Pi pristolu cel măi nijlociu
 Șădi Maica cei măi nijlocii.

Pi pristolu cel măi nic
 Șădi Maica cei măi nicî.
 Domnu Isus Hristos cînd s'o
 născut,
 S'o născut suptioarî.
 Tari ghini i-o părut
 Maicii Domnului.
 Mari puteri i-o dat
 Sî nu sî legi nici o jîganii.
 Iaca iudili la mîni l-o apucat,
 Sus pi cruci l-o rîdicat.
 Mînilî i-o lăntuit,
 Chicioarili i-o chironit,

Gospodi pomilui.
Și iaca di-atunci ci-cî broasca o
rămas așa.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 18 (1926).
(Cunoscută în tot raionul Dubăsar).

144

BOCET DE FATĂ MARE

Stipănidî, puiculeanî,
Rudișoarî.
Stipănidî, nîresîcî,
Cini nunta 'n postu mari faci,
Stipănidî, puiculeanî,
Rudișoarî?
Numa mama-ț faci,
Stipănidî, Stipănidî nîresîcî.
Stipănidî, Stipănidî,
Eș afarî ș'tî-i vide nunta duñitali.
Stipănidî, rudișoarî,
Dă-ti măi la păreti,
Sî'ncapî ș'a meli speti.
Stipănidî, Stipănidî,
Puiculeanî, rudișoarî,
Undi-i nîrili duñitali?
În fundu pomîntului,
Stipănidî, puiculeanî,
Stipănidî, nîresîcî.
Stipănidî, încotro te-ai pornit?
Cini faci nunta 'n postu mari?
Nunta duñiata o faci în postu mari,
Stipănidî, Stipănidî, pușor.
Tu erai la mama fatî și băet.
Ce-i gîndit, de-i lipădat pi mamă-ta,
Stipănidî, Stipănidî puiculeanî?
Dă-ti măi la păreti
Sî'ncapî ș'a meli speti.
Stipănidî, Stipănidî,
Puiculeanî, rudișoarî,
Cînd oi vide eu toati fetili,
Numa pi duñiata nu ti-oi vide,

Oi treci la grădinî
Și m'oi puni pi-o turchinî
Și m'oi uita
Nu-i îșî di undiva?
Stipănidî, Stipănidî, puiculeanî,
Stipănidî, rudișoarî, nîresîcî,
Stipănidî, puiculeanî frumușîcî,
Ce-i gîndit, Stipănidî,
Stipănidî puiculianî,
Ce-i gîndit di ni-ai lipădat?
Stipănidî, Stipănidî,
Încotro ti-i pornit?
Stipănidî, Stipănidî,
Undi țî-i nîrili?
În fundu pomîntului.
Stipănidî, Stipănidî,
Cini faci nunta 'n postu mari?
Ian eș afarî și țî-î vide nunta
duñitali.
Incotro ti-ai pornit,
Stipănidî, Stipănidî puiculeanî?
A noastră casî nu ț'o plăcut,
Stipănidî, Stipănidî puiculeanî?
Alta măi bunî ț-ăi făcut:
Nici fereastrî, nici ușor,
Nici fereastrî di prăgit,
Nici ușî di îșit,
Nici pat di hodinit.
Stipănidî, Stipănidî, puiculeanî,
Stipănidî, eș afarî 'n cetișor,
Sî ti rădzîn di-on ușor,
Sî-i prăgești pi toț cu dor.
Stipănidî, Stipănidî puiculeanî,
Eș afarî și țî-i prăgi nunta ta.
Noi am socotit s'o facim în cîșlegi,
Stipănidî, nîresîcî, puiculeanî.
Noi am gîndit sî facim nuntî cu
moz'cant,

Da noi facem nuntî cu cruci,
Cu năsîli și cu fânari și cu steaguri.

Mahala (r. Dubăsar) — f., 14 (1926).

145

MOARTEA

Vini moartea mînioasă
 Și mă catî pi acasă,
 Cu cuțiti și cu coasă.
 Eu la cișmî, după masî,
 Cu ocaua plînî rasî:
 — Poftim, moarti, și cinstești
 Și din dzîli măi lungești!
 Moartea-nî dzîci:
 — Eu păharu ț'oi cinsti,
 Da din dzî nu ț'oi lungi.
 Ț'o vinit vremea sî mergi,
 Săcrieșu sî ț-al dregi!
 Of, cînd nî-o spus maica, c'am sî mor
 După Paști, în sărbători!
 Săriț fraț, săriț surori,
 Și mă 'mpodoghiți cu flori,
 Cî la tîrg nu mă duc,
 Da 'n pomînt mă arunc,
 La mogila cei cu cruci,
 Di-acolo nu mî-ț aduci.
 — E-ț on drum ș'o cărari
 Și ti du la rai măi tari.
 Of, la rai cînd am agiuns.
 Of, în rai cînd am întrat,
 L-am vădzut pi Hristos,
 Aurașu cel frumos;
 Și din gurî nî-o grăit:
 — Sufleti, la ce-i vinit?
 — Of, Hristos,
 Am vinit
 La spovidit.
 Of, Hristos
 Cel frumos,
 Înî răspundi nîa:
 De, săraci

Suflețali,
 O fost vremi măi dimult,
 Nu amu cînd n-ei murit!
 E-ț on drum ș'o cărari
 Și ti pornești la iad măi tari!
 — Of, Hristos,
 Cel frumos.
 Am vinit la rai cîntînd,
 Mă pornesc la iad plîngînd.
 Of, săraci trup di lut
 Nici on ghini n-ăi făcut,
 Cît pi lumi n-ei trăit!
 Înî duci sufletu la năcăjît.
 Of, în iad cînd am întrat
 Tari m'am măi spăimîntat.
 Cî 'n nîjlocu iadului,
 În nîjlocu focului,
 Șădi Iuda cei măi mari
 Pi toati sufletili călari.

Mahala (r. Dubăsar) — b., 27 (1934).

146

RUGĂCIUNI DI CULCARI

Cînd creștinu sî culcî, după ci s'o
 închinat la icoani, faci cruci la cap,
 pi căpătîi, la nîjloc și la chicioari,
 dzîcînd:
 Cruci 'n ceri,
 Cruci 'n pomînt,
 Cruci 'n locu ist di mă culc.
 Cruci 'n casî,
 Cruci 'n masî,
 Cruci 'n nîjloc di fereastrî.
 Cruci 'n truspatru unghiureli
 A casîi neli.

Butuceni (r. Rîbnița) — f., 33
 (1934). (Foarte răspîndită și în alte
 sate).

G L O S A R ¹⁾

- Ades 38, *oraşul Odesa*.
 aňadză, o dzî ş'o — 130 (p. 43).
 aninî 2, *nisip*.
 aş cind putrădzîti 130 (p. 44), *vor fi fiind
 putrezite*.
 aştontîi 87 (titlu).
- bălaia, o vinit şî — 133 (p. 46).
 Bineri 38, *oraşul Bender (Tighina)*.
 bîtcî 130 (p. 43), *ciomag gros*.
 blenduindu-sî 130 (p. 43).
 Bolboca 83, *Golgota*.
 bolnişî 41, *spital, infirmerie*.
 borona 88, *grapă*.
 buga 103, *taurul*.
 buhni 132, *a năvăli*.
 butelcî 84, *sticlă, b. telie*.
- carbovi 130 (p. 43), *ruble, bani*.
 Călăraş 30, *sat în jud. Chişinău*.
 chirosçi 133 (p. 46), *găluşte, plăcinte*.
 chitoragî 133 (p. 46), *piftie*.
 cii, sî nu — 9 (p. 17), *să nu fie*.
 cichit, l-o — dila ochi 130 (p. 44).
 cir 36, *fir*.
 cistelnicu 131 (p. 45).
 cişliga 15, *a căpăta, căştiga*.
 cişmî 131 (p. 45), *cărciumă*.
 cochniti (coamili) 93 (p. 39).
 cotigeascî, sî 134 (p. 135).
 cotigî, malu tău îi — 48.
 covaşi 92.
 crîngu ceriului 92 (p. 39).
- discununa 58, *a desface cumunia*.
 dreasî (paharî) 90, *pline cu vin*.
- e-ş 145, *ia-ţi*.
- falon 133 (p. 46), *felon (veşmânt preo-
 ţesc)*.
 Fănari 113.
 ferşal 40, *felcer, chirurg*.
- gălghigioarî 16, *gălbioară*.
 ghermăneascî (rana) 40, *nemţească*.
 ghimpi di lînă 89.
 gimătati 1, *jumătate*.
 gisădz 37, gisedz 32, *vişez*.
 gîşli 96, *cozi, costiţe*.
 goga cuptiorului 131 (p. 45).
 golova 70, *primarul*.
 Gospodi pomului 143 (p. 52), *Doamne mi-
 luieste*.
 grosureli (şi-ni cîntî) 90.
- hádiş 8, *haideşi*.
 hîrtia 39, *scrisoarea*.
 hoarî 90, *horă, adunare de lume*.
 holercî 84, *rachiu*.
 hrana 141, *laptele (femeii)*.
- iaşcic 130 (p. 43), *laddă*.
- îngiet (apî d') 130 (p. 44), *apă de înviat*.
 îngietoare (apî) 130 (p. 44), *apă vie*.
 îngis, o 130 (p. 44), *a înviat*.
- jămni 90, *colaci la nuntă*.
- leafî 92.
 lipsî 78, *a scoate*.
 listuri 57, *scrisori*.
 livărant 134 (p. 47), *negustor (?)*

¹⁾ Cifrele indică textele în care se găseşte cuvântul. Intre paranteze e notată pagina, dacă cuvântul se găseşte în « Introdúcere » sau dacă textul e, mai lung.

- Macicăuțu 5.
 madamă 78, *cucoană*.
 Maña, Mañi 66, *Mania, nume femeiesc*.
 ministergurf 143 (p. 52), *ștergar*.
 mînjăni 134 (p. 47), *a mulțumi*.
 Moici, Moisăi 134 (p. 48), *Moise*.
 moscal, moscălaș 36, *soldat*.
- nainti 45, *apoi, după aceea*.
 nălogu (p. 9, vers).
 nanti 134 (p. 47), *apoi, după aceea*.
 nera, a să 32, *a se mira*.
 nerticu 134 (p. 48), *o măsură*.
 niata 90, *dumneata*.
 nîcă 131 (p. 45), *nîmic*.
 nicum 91, *nicidecum*.
 nîrozna 78, *mirosul, mireasma*.
 nohai 92.
 nohut 6, *năut (?)*
- ocrug (p. 8), *judef, gubernie*.
 ostrov 134 (p. 48), *închisoare, pușcărie*;
 140, *insulă*.
- pășică 136, *mototol de cănepă*.
 pihota 40, *infanteria*.
 pisăraș 57, *scriitor*.
 pitac 73, *gologan, ban*.
 pocuta 133 (p. 46).
 pohod 26.
 pohoari 87, *pahară (?)*
 praporaș 81.
 prăgi 8, *a privi, a se uita*.
 priiom 37, p. 9, *garnizoană, (cerc de)*
recrutare.
 priveascî 41, *operație (?)*
 privuschie 32.
 p'săni 28, *pe semne, se vede că*.
- pureatcî (sî faci) 134 (p. 47); a tocnî —
 134 (p. 48), *ordine, rânduială*.
- raion 1, *plasă, județ*.
 răsai 32, *tresări*.
 rîm'ne 8, *rămâne*.
 rodu (lui Adam) 85, *neamul lui A*.
- schimosalî 92.
 schindosaști 81.
 schinui 26, *a închiide cu spini*.
 scofî 133 (p. 46), *potcap*.
 sestrișî 41, *soră de caritate, infirmieră*.
 sminti 48.
 smolitî (pîne) 42, *neagră*.
 spolocani 133 (p. 46), *prima zi din postul*
Paștilor, după Dumineca lăsatului de
brânză.
 stănoc 32, *scaun (?)*
- șanti 134 (p. 47), *de-a-dreptul, direct*.
 șîneli 36.
 știbî, sî 132, *să știe*.
 știc 83, *șticușoru 34, suliță, baionetă*.
- tolocî 66, *câmp în paragină*.
 tot amu 54, *îndată (?)*
- unelu 53, *inelu*.
 uoat-o, o 133 (p. 46).
- vădăanii 57, *văduvie*.
 vazonu 3.
 vâgzal, vâgzălaș 35, *gară*.
 vonic 1, 35, *fecior, voinic, soldat*.
 vizie 50.
- zălughe 90, *îmnebunia*.
 zăludziie 134 (p. 48), *nebunie*.

TOVĂRĂȘIILE DE CRĂCIUN ALE FECIORILOR ROMÂNI DIN ARDEAL¹⁾

În întreg cuprinsul Ardealului abia se găsește un sat românesc, în care tineretul să nu se organizeze într'o tovărășie chemată să pregătească petrecerile obișnuite la sărbătorile Crăciunului, ale Anului nou și Bobotezei.

După lăsata secului de Crăciun, jocul obișnuit în Dumineci și sărbători, încetează; odată cu venirea iernii, încetează și lucrul câmpului. În monotonia serilor lungi tineretul își caută distracții în șezători sau « habe ». Aici, pe lângă păcălelile și glumele obișnuite, țin sfat, cum să se întovărășească și ce pregătiri să facă pentru petrecerile rămase din generație în generație, la marile sărbători de iarnă.

Numiri de tovărășii. Însoțirile acestea ale tineretului au diferite numiri, după regiuni. Astfel, pe Țara Oltului întâlnim mai des numirea « ceată »²⁾ « ceata ficiorilor »³⁾.

O altă numire este aceea de « juni »⁴⁾, « se bagă cu junii »⁵⁾.

Pe valea celor două Târnave și pe Secaș, regiuni vestite de podgorii, aflăm mai des numirea « bute »⁶⁾, « a intra la bute »⁷⁾.

În satele de pe Câmpia Ardealului, regiune bogată în cereale, organizația feciorilor se numește « lădoiu »⁸⁾, « la băgat în lădoiu »⁹⁾ și « cămară »¹⁰⁾, mai rar « joc de Crăciun »¹¹⁾.

---

1) Spicuirii dintr'o lucrare în manuscris, cuprinzând descrierea obiceiurilor dela Crăciun, Anul nou și Bobotează, adunate în mare parte cu concursul învățătorilor din peste cinci sute de sate din Ardeal, în anii 1932—1933.

2) Corbi, Sărata, Bărcut, etc., jud. Făgăraș; Avrig, Vurpăr, etc., jud. Sibiu.

3) Săscior, Berivoiu-Făgăraș.

4) Orlat-Sibiu.

5) Mog, Tilișca-Sibiu.

6) Buia, Sălcău-Târnava Mare; Blaj, Sâncel, Biia, Lodroman, Cergău, Cenade-Târnava Mică.

7) Zlagna-Târnava Mare.

8) Târșor, Vișinelu-Cluj.

9) Ercea, Băla-Mureș; Ormeniș-Cluj.

10) Răzoare-Cluj.

11) Dâmb-Cluj.

Pe Valea Someșului remarcăm faptul interesant că în unele sate centrul petrecerilor e în sărbătorile Crăciunului, în altele la Anul nou. Potrivit acestei deosebiri și tovărășia tineretului are numiri deosebite.

Astfel în satele unde miezul petrecerilor e la Crăciun, aflăm mai des numirea « bere »¹⁾, iar în satele, unde petrecerea se face la Anul Nou, de obicei aflăm numirea « vergel »²⁾.

Într'unele sate găsim și numiri pe care nu le întâlnim în alte sate din regiunea respectivă decât foarte rar. Astfel sunt numirile « oleghină »³⁾ și « olăhină »⁴⁾ și apoi « cergalăi »⁵⁾ și « a se îmbăni »⁶⁾.

În județul Hunedoara întâlnim și numirea « dobă »⁷⁾ și « dubași »⁸⁾, dela toba tradițională, cu care se umblă la colindat, apoi numirea « călușeri »⁹⁾, pentru că în seara ajunului de Crăciun tinerii în loc să colinde, joacă jocul călușerilor.

Alegerea conducătorilor. Odată înțeleși că vor ținea și în anul respectiv obiceiul moștenit din bătrâni, feciorii hotărâsc o zi în care să se întrunească spre a-și alege conducătorii tovărășiei, care la rândul lor să facă toate pregătirile, așa ca petrecerile să reușească cât mai bine și să nu pătească rușine.

Pe Țara Bârsei¹⁰⁾ și Țara Oltului¹¹⁾, apoi în părțile Sibiului¹²⁾, există o dată fixă la care se întrunesc feciorii: e ziua de Sf. Nicolae, când deși e post, în multe sate e obiceiul să se joace.

În alte părți, feciorii se întrunesc chiar la lăsata secului¹³⁾, ori în cea dintâi duminică din post¹⁴⁾, mai rar în duminica dinainte de Crăciun¹⁵⁾.

De obicei, în fiecare sat se face o singură ceată. În satele mai mari, cu tineret mai numeros, se organizează mai multe cete.

În Avrig tineretul se constituie, fără nicio discuție, în nouă cete, fiecare parte de sat cu ceata sa și fiecare ceată cu numirea sa (după numele pății respective a satului: « Gruieni », « Veștemeni », etc.).

În câteva sate de pe Țara Oltului, ca de exemplu în Scorei, găsim două cete. E foarte caracteristic criteriul după care se formează ele. Pe vre-

1) Mintiul Gherlei, Strâmbu, Ciceu-Someș.

2) Cupșeni, Borcut-Someș.

3) Arpașul de sus-Făgăraș.

4) Coahalm-Târnava Mare.

5) Poșaga de jos-Turda.

6) Ernea-Târnava Mică.

7) Veșel.

8) Mintia-Hunedoara.

9) Galați-Hunedoara.

10) Dârste, Râșnov, Poiana Mărului-Brașov.

11) Beclean, Dejani, Corbi, Netot, Vaida-Recea, etc.,-Făgăraș.

12) Tilișca, Săliște, Poplaca, Nocrich, etc.,-Sibiu.

13) Bogata-Olt (j. Târnava-Mare).

14) Blăjel, Soroștin-Târnava Mică.

15) Odverem-Alba; Copalnic, Trestia-Satu Mare.

muri, satul acesta de grăniceri avea o organizație militară. Cei care făceau parte din aceasta, erau socotiți boieri, cu anumite drepturi și privilegii, pe când ceilalți erau socotiți iobagi. Această pecete a unor vremi apuse o mai întâlnim și astăzi, chiar în raporturile zilnice dintre locuitori și o găsim și în obiceiurile satului. Astfel și pentru petrecerile din sărbătorile Crăciunului tinerii se grupează în două cete: în « ceata grănițerilor », formată din descendenții vechilor grăniceri și în « ceata iobagilor », compusă din descendenții vechilor iobagi. Și nici vorbă nu poate fi ca un iobag să poată intra în « ceata grănițerilor ».

După ce s'au înțeles asupra datei când să se facă alegerea conducătorilor, fie că data aceasta este fixată prin tradiție, fie prin înțelegerea comună a tineretului și după ce în satele mai mari gruparea s'a făcut în mai multe cete, tineretul se întrunește să-și aleagă conducătorii.

Alegerea în cele mai multe locuri se face cu anumite forme, care dau acestui act o solemnitate deosebită. Ea îmbracă, mai ales în satele din Sudul Ardealului, o formă sărbătorească.

Un ritual specific e « ridicatul feciorilor », obiceiul practicat în special pe Țara Oltului și în jurul Sibiului, cel puțin pe vremuri, apoi pe Valea Târnavelor și pe Valea Someșului.

În Netot (jud. Făgăraș), e obiceiul ca în ziua de Sf. Nicolae, după « zăoritul Niculailor » — felicitarea tuturor celor care poartă numele sfântului, tinerii se întrunesc seara la unul dintre ei, ca să-și petreacă din câștigul dela « zăorit ». Cu acest prilej ei aleg și pe conducătorii cetei: câte un « vătav, ajutor de vătav, primar, stegar, colăcar, crâjmar » și doi « sameși ». Confirmarea alegerii o fac prin ridicare. Cel ales să poarte o slujbă în comitet e ridicat de către ceilalți de trei ori, în strigăte de « să trăiască! ». Aceasta însemnează investirea lui cu drepturile și datoriile funcției în care a fost ales.

La fel se practică confirmarea în Vaida-Recea, Dejani, Ucea de Jos și Copăcel, iar în Viștea de Jos, după fiecare ridicare toți joacă câte o sărbă, condusă de cel ales.

Această ridicare în Tălmăcel (jud. Sibiu), se numește « cu capul în grindă », deoarece cel ales trebuie să ajungă, la ridicare, cu capul grinda, de cele mai multe ori să o lovească chiar.

În Nepos (jud. Năsăud), ridicatul feciorilor se face astfel. În ziua întâi de Crăciun se strânge tot tineretul (și fetele!) la « bere ». Aici aleg conducătorii, în frunte cu « primarul ». De remarcat că acesta are dreptul să-și aleagă o « primăriță », care la toate sărbătorile stă la masă alături de el, — e « bereanca » lui. Alegerea se confirmă tot prin ridicare, pe rând, după gradul slujbei. Mai întâi e ridicat primarul și, îndată după aceasta, e ridicată și « bereanca » lui.

Ridicatul feciorilor îl mai aflăm în Bogata-Olt, Giacăș-Târnava Mică, apoi în Ardan și Bistrița Bârgăului, jud. Năsăud, în Homorodul de mijloc, Cuța și alte sate din jud. Satu-Mare.

Răspândirea acestui obicei delat o margine a Ardealului la cealaltă, ne îndeamnă să presupunem, cu toate că obiceiul nu apare pretutindeni, că pe vremuri el a fost practicat în toate satele românești din Ardeal, fiind părăsit cu timpul și păstrându-se astăzi abia în câteva sate și în amintirile bătrânilor.

În ce privește numărul conducătorilor aleși și al numelor lor, acestea variază nu numai după regiuni, ci aproape dela sat la sat. Mai sistematic și cu un număr mai mare de « funcționari », cu atribuții speciale, se organizează feciorii de pe Țara Oltului și din jurul Sibiului. Pe când în unele sate de pe Țara Oltului se aleg 10—12 conducători, în regiunea apuseană a Ardealului numărul lor scade adeseori la doi-trei.

La alegerea conducătorilor sunt de față numai feciorii; fetele apar cu anumite drepturi în prea puține locuri.

Fiecare tovrășie are un conducător, un șef, care se chiamă « vătaf » sau « jude », « primar », « birău ». Cel ales în această funcțiune este întotdeauna feciorul cel mai cuminte, mai potolit și serios în judecată și de obicei și cel mai prezentabil ca înfățișare. Se ține seama apoi, pe lângă calitățile personale, să fie și din familie bună, cu vază, și cu trecut nepătat.

† Vătaful reprezintă autoritatea nediscutată. Toți tinerii trebuie să asculte de ordinele lui. Pe cei ce se opun are dreptul să-i pedepsească, la nevoie să le aplice chiar pedepse corporale, fără dreptul de-a protesta. Vătaful conduce tovrășia tinerilor, ajutat de ceilalți aleși; el dă ordine, se îngrijește să afle o « gazdă », în casa căreia să se întrunească ceata și să se țină petrecerile; tot el are grijă de muzicanți, de băutură, de lemne, etc. Vătaful mai reprezintă tineretul în fața autorităților civile și bisericești, atunci când e nevoie.

În schimb, el se bucură de cinstea cea mai mare, atât în fața tineretului, cât și a sătenilor în general. El intră cel dintâi în casa unde se colindă, el stă în fruntea mesei la toate întrunirile, el joacă în fruntea jocului și tot el își alege fata cu care vrea să joace, sau pe care vrea să o aibă lângă el la masă.

Pe lângă « ajutorul de vătaf », care ține locul vătafului, de câte ori lipsește acesta, mai aflăm pe « butoier », numit și « crijmar » sau « cheier », care, după cum arată și numirea, ia în primire și păstrează băutura; el o împarte la mese, ca să nu se facă nimănu nedreptate, primind mai puțin; dar tot el are și răspunderea să nu abuzeze nimeni de băutură.

Un alt slujbaș cu rol important e « cămărașul » sau « colcerul », care poartă grija de mâncările aduse de fete la « gazdă » și de colacii și carnea căpătate la colindat (în unele sate și de băutură).

În multe sate de pe Țara Oltului se alege un « stegar », care se îngrijește de steagul făcut de fetele satului din năfrâmi și e împodobit cu panglici, mărgelile și năfrămuțe; acest funcționar al tovărășiei are grijă și ca steagul să nu fie furat de cineva.

Tot pe Țara Oltului se mai alege un « pristav » sau « fetelar » sau « felderăș », care se îngrijește ca în timpul jocului să nu se întâmple nicio desordine, ca toate fetele să joace și ca feciorii să nu ia fetele la joc după plac, fără să joace fiecare pe rând cu fata pe care le-o dau ei.

Pe Valea Târnavelor, a Mureșului și Someșului și pe Câmpie se mai aleg, de obicei, doi « chemători », care cum vom vedea, au să ceară învoirea părinților să-și lase fata la petrecerile și la masa comună din sărbători, când fata duce și « cinste » (de ale mâncării și chiar băutură).

Un personaj foarte important în organizația tineretului e « tata feciorilor », pe care îl aflăm mai mult pe Valea Târnavelor (Pelișor). Acesta e de obicei un bărbat mai tânăr, însurat de curând și bucuros să țină și pe mai departe contactul cu tineretul. Rolul lui e acela al unui fel de patron al tinerimii. De obicei în casa lui se întrunesc tinerii pentru petreceri, — el e « gazda feciorilor », — el îi povățuiește cu sfaturi și în caz de neînțelegeri, vătaful cu sfatul lui le aplanează. În Pelișor-Târnavă Mare, chiar și soția lui are rol în organizația tineretului, ea fiind « mama feciorilor ».

Gazda. După ce tineretul și-a ales conducătorii, grija de căpetenie a vătafului și a ortacilor săi e să găsească o « gazdă », în casa căreia să-și țină petrecerile din sărbători.

Nu e ușor să găsești o gazdă potrivită, pentru că se cer multe. Casa trebuie să fie cât mai largă, să cuprindă tot tineretul și pe cei care vin să vadă petrecerea; pe cât se poate, să fie mai în mijlocul satului, loc potrivit pentru toți. Greutatea cea mai mare stă în faptul că nu poți alege casa oricui. Gazda trebuie să fie un om cinstit și cu vază, pentru că alegerea lui e în același timp și un certificat de stima de care se bucură. Gazda ia parte la consfăturile tinerilor și sfatul lui trage în cumpănă, mai ales când ar fi vorba să netezească și micile neînțelegeri ce se ivesc. Atât el, cât și familia lui, ia parte la mesele comune ale tineretului. Gazda e în fruntea cetei în zilele de sărbătoare, când se merge la biserică. Iar la colindat, în multe locuri, există o colindă specială, « a gazdei », care i se cântă numai lui.

Dar pe lângă aceste recompense de ordin moral, plata gazdei, după învoială, e o sumă de bani, care se acopere din cotizațiile tineretului; i se mai face parte apoi și din colacii și carnea dela colindat. În regiunile păduroase i se dă o cantitate de lemne, iar pe Câmpie i se face o zi de clacă la secere. În Nepos-Năsăud, fiecare fecior îi dă o sanie de lemne sau de gunoiu, iar fetele câte 2—3 « litre » de grâu sau mălaiu și mai torc într'o seară câte un fuior de cânepă pentru soția lui.

Este interesant felul în care feciorii din Jina-Sibiu își caută gazdă. Chibzuind de mai înainte cam cine ar fi potrivit să le fie gazdă, se fixează asupra mai multor familii potrivite. În ziua de Sf. Nicolae pleacă apoi în căutare. Merg în ceată cântând de-a-lungul satului și se opresc la poarta unuia din cei socotiți că le-ar putea fi gazdă.

Aici strigă cu toții: «Vivat! vivat! vivat! Să trăiască gazda noastră! Vivat! vivat! vivat!». În felul acesta, ei vestesc că tineretul îl vrea ca «gazdă». Dacă gospodarul nu vrea să primească această cinste, nu iese din casă să le răspundă și ceata își încearcă norocul în altă parte. Dacă îi convine să-i «găzduiască», gospodarul iese la poartă și pofteste tineretul să intre în casă, unde apoi, în prezența gazdei, se face alegerea conducătorilor.

Adusul vinului. O altă grijă a conducătorilor e să aibă din bună vreme băutura pentru petrecerile din sărbători, pentru că petrecere deplină fără băutura nu se poate.

În cele mai multe sate băutura obișnuită e «vinarsul» (rachiul). În timpul din urmă însă se poate constata, chiar și în regiunile lipsite de podgorii, că tot mai mult se obișnuște să se petreacă la sărbători cu vin.

Într'o consfătuire a întregului tineret, se înțeleg de câtă băutura ar avea lipsă. Cantitatea aceasta apoi o repartizează pe membrii tovarășiei. În satele cu podgorii, fiecare fecior contribuie cu cantitatea repartizată, iar în satele fără vii, se plătește în bani.

În regiunile de podgorii de multe ori contribuie fiecare cu must încă la culesul viilor, în alte sate numai după ce s'a constituit, în postul Crăciunului, tovarășia. Adusul vinului din alt sat și chiar în același sat, se face cu mare alaiu. Astfel pe Valea Târnavei Mari, în Sângătin, Ungurei, Șoroștin, apoi în Sâncel lângă Blaj, în Apoldul de Jos (jud. Sibiu) și în alte părți feciorii din ceată vin de dimineață la gazdă, îmbrăcați toți în haine de sărbătoare; prind la un car patru sau chiar opt boi și pun butea în car. Atât boii, cât și carul și chiar butea o împodobesc cum știu mai frumos cu năfrâmi, cu panglici, cu flori și clopoței. Pleacă apoi dela gazdă după vin. În frunte merge vătaful, conștient de importanța momentului; urmează carul cu boi, mânați de către doi feciori, alții înconjură carul, ori se urcă cu toții în el (Apoldul de Jos). «Crișmarul ficiilor» e în car lângă bute, cu un ciubăr nou-nouț, cu care măsoară vinul. Toată ceata merge cântând, — în Sângătin colindă — de-a-lungul satului. Alaiul se oprește la fiecare casă unde este un fecior în ceată și din fiecare poartă iese feciorul sau stăpânul casei cu o «ferie»¹⁾ sau două de vin; «crișmarul» îl măsoară și îl golește în bute.

După ce au cutreerat întreg satul, se întorc la gazdă, dau jos butea din car și o așează în pivniță. Vătaful încuie ușa și dă cheia «crișmarului» sau «colceriului», care de acum încolo e răspunzător pentru vin.

¹⁾ Măsură de 10 litri.

Cu același alaiu se aduce și vinul din alt sat, atunci când satul n'are podgorii proprii (de exemplu în Galați, jud. Făgăraș).

În Dopca-Târnava Mare, aprovizionarea cu vin se face într'alt fel. Aici nu tineretul contribuie cu bani sau cu băutură, ci fiecare gospodar la care a fost ceata la colindat. Tinerii țin cu câteva zile înainte de Crăciun un sfat, la care hotărăsc cam de câtă băutură ar avea lipsă ceata. Cantitatea aceasta apoi o repartizează pe toate familiile din sat, având să contribuie fiecare cu o anumită cotă. Nimeni nu se sustrage dela această contribuție, pe care o dau cu dragă inimă, pentru cinstea ce le-au făcut-o tinerii colindându-i în ajunul Crăciunului. Vinul îl adună în ziua întâia de Crăciun, umblând prin sat cu un car, pe care pun butea pentru vin și un butoiu pentru rachiu.

« Mănatul verzelor ». Dacă feciorii s'au îngrijit din bună vreme de băutură, trebuie să aibă și după ce s'o bea. De altfel, de rândul mănării nu vor duce lipsă, deoarece la colindat vor primi dela fiecare casă un colac și o bucată de carne, din care apoi găzdoaia sau bucătarul poate găti. Mai vin apoi, în sărbători, fetele și aduc « cinste » și așa vor avea mâncare din belșug.

Ar putea fi însă Crăciunul Crăciun fără varză cu carne și fără « găluște » (sarmale)? Acestea nu pot lipsi nici de pe masa tineretului.

Varza acră de obicei o aduc fetele, în ziua întâi de Crăciun după amiază, la gazdă și aici se gătește mâncarea. Forma în care se practică obiceiul de a aduce varza acră și a contribui și cu munca la gătitul ei, e foarte variată, după regiuni.

Mai interesante obiceiuri găsim în jurul Sibiului și pe Valea Târnavelor, cunoscute sub numirea « mănatul verzelor » (Marpod, Ilimbav — jud. Sibiu).

În Marpod, în ziua întâi de Crăciun, după vecernie, se strâng la gazdă atât feciorii, cât și fetele și joacă numai trei jocuri. Dacă o fată s'a învoit să fie jucată în cele trei jocuri, aceasta se socotește ca o declarație din partea ei, că dorește să ia parte la toate petrecerile din sărbători și că vrea să se supună unor mici obligații, cum e, în acest caz concret, de a contribui cu varză și cu carne pentru masa feciorilor.

După cele trei jocuri, toți feciorii și fetele se duc acasă. Pe vremea cinei, feciorii vin din nou la gazdă și vătaful trimite pe cei doi « pârgari » după fetele care au fost la joc, să vie acum cu varza : e « mănatul verzelor ».

Dacă vreun fecior se are bine cu fata, de obicei merge și el cu cei doi pârgari până la casa ei; el rămâne apoi aici și însoțește fata când aduce « verzele ».

Până sunt duși « pârgarii », toți ceilalți feciori stau la gazdă și așteaptă să sosească fetele. Fiecare din ele aduce câte o farfurie de varză tăiată acasă, pentru gătit și o bucată de slănină. « Juzii » iau în primire « talerile » cu verze (Planșa I, 2) și drept mulțumită din partea cetii oferă fetelor câte

un pahar de vin. Dacă au sosit toate fetele, începe jocul, care ține până pe la miezul nopții.

Aproape la fel se practică «mânatul verzelor» și în Nocrich și în Ilimbav, unde fetele duc curechiul gătit și nu numai verze pentru fiert, iar seara tinerii cinează din această mâncare oferită și gătită acasă de fete.

În Gusu-Sibiu e obiceiul ca în ziua întâi de Crăciun «judele» și «juratul» cetei să cheme fetele la «tăiatul verzelor» (Planșa II, 3). Fiind satul mare, se întâmplă ca uneori să se facă mai multe cete. Fata poate alege deci la care din ele să se ducă. Fiecare ceată cheamă toate fetele și e o vrednicie pentru ceata care are cât mai multe fete la joc. Seara, după cină, fata pleacă la ceata care îi convine și duce și câteva căpățâni de varză acră. Când s'au strâns destule fete, încep să taie verze, altele să «toace» carnea, să umple sarmalele. Cum și feciorii sunt de față, se mai face din când în când și câte un joc.

Colindatul. În timpul cât tineretul face pregătirile amintite mai sus, aproape seară de seară se adună la gazdă, ca să învețe colindele pe care au să le cânte în noaptea din ajunul Crăciunului. Colindele le învață sau dela unul dintre ei, sau dela un om mai bătrân, angajat anume în acest scop. Învățatul colindelor nu e lucru ușor, pentru că nu pot pleca numai cu una ori două; într'adevăr, alta e colinda preotului, alta a primarului, alta a fetei, sau a feciorului; apoi (pe Țara Oltului), la casă de «boier» nu poți să colinzi colinda iobagului, ci fiecăruia colinda ce i se potrivește. De altă parte, cu cât e colinda mai lungă, cu atâta e și cinstea mai mare pentru colindători.

Nu vom insista asupra felului colindatului, cam același în toate satele din Ardeal. Vom aminti numai câteva obiceiuri pe care nu le găsim în toate regiunile, ci numai în anumite sate.

Astfel, într'unele sate din părțile Sibiului colindătorii mai primesc și o lumânare de ceară. În Cacova, când starostele mulțumește pentru darurile primite, referindu-se la lumânarea primită spune:

«Ș'o lumină de stupină,
Ca Dumnezeu să-i țină».

În câteva sate de pe Țara Oltului, e obiceiul ca feciorii să umble la colindat cu o icoană înfățișând nașterea Mântuitorului. În timpul cât colindă în casă, vătaful pune icoana pe masă (Seleuș-Târnava Mare), ori o ține în mână (Șomărtin-Olt), iar ai casei vin pe rând și sărută icoana.

Un alt obicei interesant e colindatul în turnul bisericii. Tinerii, în seara Ajunului, înainte de-a începe colindatul pe la familii, iar în alte sate pe la miezul nopții, se urcă în turnul bisericii și colindă patru colinde în cele patru părți ale văzduhului, vestind astfel lumii întregi nașterea cea minunată și dând de știre în acelaș timp și sătenilor, că de-acum le vin

colindători. Obiceiul de-a colinda seara în turnul bisericii îl găsim în Cârța-Făgăraș, Chirpăr-Sibiu, etc.

În Biertan și Bratei (jud. Târnava-Mare) era obiceiul până prin anul 1900 să înceapă să colinde de cu seara, iar pe vremea cini să întrerupă colindatul pela familii, să urce în turnul bisericii și să cânte patru colinde.

În Inoc, aproape de Ocnele Mureșului, e obiceiul ca tineretul să meargă în ajun la vecernie. Seara, pe vremea cinei, se adună la gazdă, de unde pleacă apoi la biserică, unde fac cerc în jurul vătafului și zic rugăciunile obișnuite, iar preotul dă fiecăruia câte o lumânare. Cu ele aprinse merg la casa preotului și îi cântă la fereastră trei colinde. Preotul îi pofteste în casă, le face cinste cu bani, vin și colac. Dela preot merg din nou la biserică, tot cu lumânările aprinse și mai cântă o colindă. Acum lasă lumânările pe seama bisericii și încep colindatul la familiile din sat.

În satele din jurul Hunedoarei, e obiceiul ca în loc de muzicanții cu cetera, care însoțesc de regulă aproape în toate satele pe colindători, să fie un « fluieraș » ori un « dobaș », care mergând cu ceata pe drum să dea de știre din fluier sau tobă că sosesc colindătorii.

Astfel în Almașul de mijloc colindătorii, mergând pe drum, cântă, joacă și chiuie, iar fluierașul zice din fluier. Înainte de a intra în casă, unul dă de știre cu vorbele :

« La ușița mândrii mele
Răsărit'or două stele;
Două stele luminoase,
Ca și mândra de frumoase ».

Ori, dacă e ploaie și lapoviță, strigă :

« Slobozi-ne lele 'n casă,
C'afară ploaia de varsă! »

Iar dacă s'ar întâmpla să sosească târziu noaptea :

« Descuie leliță ușa,
Că răsare găinușa! »

Dacă colindătorii sunt oboșiți, o spun și aceasta cu cuvintele :

« Ieși afară cu colacu,
Că pe noi ne doare capu! »

În Găunoasa, tot în jud. Hunedoara, e obiceiul ca în ajun să se strângă la o casă atât feciorii, cât și căsătorii mai tineri și să facă sfat, să angajeze un « fluieraș », un « dobaș » și un « cimpoier ». Fac apoi cu aceștia o « probă » să vadă cam ce fel de sgomot pot să producă instrumentele lor. Apoi, în dupăamiaza zilei de Crăciun ies la o margine de sat feciori, fete, bărbații

cu soțiile și toată ceata aceasta, căreia i se mai alătură și altă lume, însoțită de cimpoier, fluieraș și dobaș, pleacă de-a-lungul satului chiuind și jucând. Intră în fiecare curte și joacă, fără niciun rost. Acest joc înlocuiește colindatul propriu zis, pentru care gazda le dă « cinstea » tradițională; colindatul obișnuit lipsește.

În Lucăceștii de lângă Baia-Mare întâlnim obiceiul numit « a răspunde colacul ». Se colindă numai la casele cu fete mari. După ce au colindat la fereastră, feciorii intră în casă și se așează în jurul mesei, pe care e așezat un colac mare și o « iagă » (sticlă) cu băutură. Vătaful scoate cuțitul dela brâu, ia colacul în mână și « răspunde », adică mulțumește pentru colac :

« Când eram mai mititel	Tata a zis să împing de cărceie,
Eram harnic plugărel.	Io am tras de heteie.
M'am dus cu tata la plug	Tăt am împins și am tras
Pe baltă;	Și iată cu ce am rămas!»
S'o arat rău.	

Și arată o bucată tăiată din colac.

După ce a tăiat colacul felii, ia sticla și, întorcându-se către fată, îi închină astfel :

« Să trăiești Mărie,	Tri și patru-i dobândi;
Dumnezeu te ție!	De mi-i ști închina,
De mi-i știi mulțami,	Tri și patru-i căpăta ».

(E vorba de pahare cu băutură).

Acum fata ia paharul dela fecior și îi răspunde astfel :

« Io frumos ți-aș mulțami,	De pe marginea râului
Da mă tem că nu ți-oi ști;	Și spicu săcării
Mulțamească-ți spicu grâului	De pe marginea mării!»

Apoi, gustă din băutură și după ea, toți colindătorii pe rând.

Chematul fetelor. După ce tineretul s'a îngrijit de toate cele de lipsă pentru petrecerile din sărbători: de casă potrivită, de muzicanți, băutură și mâncări și în multe sate de lemne și chiar și de gazul pentru luminat, — vine rândul petrecerii în înțelesul adevărat al cuvântului, cu joc, mese și voie bună, care în unele sate ține zile întregi aproape fără întrerupere.

Fetele, deși au și ele partea lor de contribuție la pregătirile ce s'au făcut până acum, și toate acestea cu învoirea părinților, totuși nu pot să meargă așa, numai de capul lor. Se cuvine ca feciorii să ceară învoirea părinților și să le « cheme » la aceste petreceri.

Chematul fetelor nu e un lucru de toate zilele, de aceea i se și dă o importanță deosebită. În cele mai multe sate se aleg doi feciori, numiți « chemători », care au rolul de-a cere învoirea părinților ca să-și lase fetele să meargă la petrecerea tineretului. Cei aleși trebuie să fie feciori de cinstă și omenie, din familii mai bune.

În ziua știută: întâia sau a doua zi de Crăciun, după obiceiul satului, chemătorii se îmbracă în hainele cele mai frumoase; ei poartă următoarele semne distinctive: pălăria ori căciula împodobită cu mușcată și flori artificiale; peste umărul stâng, trecută pe subsuoara dreaptă, au câte o năframă, sau chiar două; unul dintre ei, ori chiar amândoi, poartă câte o ploscă cu băutură și în mână fiecare ține câte o « bătă » de chemători, împodobită cu fel de fel de panglici și flori artificiale.

Intrând în casă își spun gândul cu care au venit, închină din ploscă pentru stăpânul casei, care primește închinatul în semn de învoire, apoi tinerii sunt poftiți la masă.

Chematul fetelor e cunoscut mai ales pe Valea Târnavelor, pe Valea Mureșului, pe « Câmpie » și pe Valea Someșului.

În Valea Sasului (jud. Târnavă-Mică), chematul se face a doua zi de Crăciun dimineața. Intrând chemătorii în casă, se adresează cu următoarele versuri părinților fetei:

« Ieri a fost vremea ce-o trecut,	De veselie ne-am apucat.
S'o născut Domnu sfânt pe pământ;	Faceți bine și iertați,
Oamenii s'or bucurat,	Fătuța să ne-o lăsați
De veselie s'or apucat,	Pân' la noi să s'ostinească
Și noi de dimineață ne-am sculat,	Și cu noi să se veselească ».

Amândoi părinții răspund: « Mulțam! », apoi unul dintre chemători închină cu plosca spre tatăl fetei.

În Sâmboleni, pe Câmpie, e obiceiul să se aleagă patru chemători. A doua zi de Crăciun, doi merg pe la fetele care locuiesc în cătunuri, iar doi prin sat.

Intrând în casă, are loc următorul dialog între unul din chemători și tatăl fetei:

— « Cu pace sunteți?
 — Cu pace. Da, Dumneavoastră?
 — Și noi cu pace!
 — Noa, șadeți la noi!
 — Mulțămim, că mult n'om zăbovi »!

Șed apoi amândoi chemătorii pe laviță, însă nu la masă. Șederea e numai de formă, ca « să șadă pețitorii » ce i-ar veni fetei « în dulce »; apoi

chemătorii se scoală de pe laviță, se postează unul lângă altul în ținută militară, iar unul dintre ei grăiește tatălui fetei în felul următor :

« Este cuvântu lui Dumnezeu	La mai multă voie bună.
Ș'a feciorii satului dimpreună :	Că noi nu umblăm a be ș'a mânca,
Un băiețal mândru și frumos,	Că noi umblăm fete-fecioare a chema
Ce vi l-o rânduit Ristos	Și dacă li-ți lăsa,
Să faceți bine, să-l lăsați	Noi bine l-om ospăta ;
Cu feciorii satului,	Și dacă li-ți îngădui,
La un scaun de hodină,	Noi bine l-om omeni.
La un păhar de beutură,	— « Mulțam. Să fiți sănătoși ! »

răspunde stăpânul casei.

Se așează apoi toți la masă, care e încărcată cu mâncări și băutură încă dinainte de-a fi sosit chemătorii. Aceștia nu pot refuza cinstea, ce li se dă și, de formă, gustă din toate mâncările, apoi pleacă mai departe.

În Diviciorii Mici de pe Someș, avem următoarea formulă pentru chemat :

« Noi doi ficiori	De cinste
Ne numim chemători.	Și de omenie,
Dimineața ne-am sculat	Ca Dumnezeu să vi-l ție.
Și pe obraz ne-am spălat,	N'aveți fân de adunat,
Lui Dumnezeu ne-am rugat ;	Nici ovăs de săcerat,
Două măcauă ¹⁾ am îmbrăcat	Fără bine să-l gătați
Și la dumneavoastă am plecat,	Și la horă să-l lăsați.
Că știm bine	Nu-l cerem la scârbă și rușine,
Și mai bine,	Fără la joc și voie bună,
Că aveți și dumneavoastă	Cu mai mulți tineri dimpreună ».
Un băiețal,	

Obiceiul acesta de-a chema fetele, într'o formă de o atât de încântătoare naivitate, îl găsim și în cele mai multe sate de pe Valea Lăpușului, pe la Baia-Mare și Satu-Mare, cu unele variante locale.

Masa comună. După ce chemătorii și-au făcut datoria îndemnând fetele la joc și la masă comună, la fiecare casă încep pregătirile, pentru că fata nu poate merge cu mâna goală. Pentru cinstea ce li s'a făcut de-a fi fost chemate la joc și la masă, fetele « duț cinste » pentru feciori diferite mâncări și chiar și băutură.

De altfel, pentru această masă s'au îngrijit din bună vreme feciorii, strângând varză și carne ; în alte părți duc și găini, iar mamele au dus făină și ouă pentru tăieței. Din acestea, precum și din carnea căpătată la

¹⁾ Bâte.

colindat, se gătesc mâncări în casa gazdei feciorilor. Cu toate acestea și fetele duc din partea lor diferite «coptături» (plăcinte, scoverzi) și chiar mâncări gătite anume, apoi câteun colac împletit, cât mai mare.

Mâncările și colacul sunt puse în cele mai frumoase «merindări». Fetele de obicei predau «cinstea» vătafului, iar acesta o dă cămărașului, care o pune într'o cămară, sub lacăt și e răspunzător pentru tot ce a primit.

După ce au venit toate fetele cu «cinstea», începe jocul, care ține până seara târziu, ori, după obiceiul satului respectiv, până la miezul nopții. Atunci jocul încetează, feciorii aduc mese și lavițe în casă, fetele aștern masa, bucătarul sau bucătăresele aduc mâncările pe care le-au gătit, butoierul aduce băutura din pivniță, iar cămărașul «cinstea» dela fete; pune fiecare «cinste» în dreptul fetei care a adus-o și masa comună începe.

De obicei ea se face a doua zi de Crăciun, pe Valea Someșului însă și în mai multe sate din Nordul Ardealului, la Anul nou.

Descrierea de mai sus a obiceiului corespunde numai în linii mari, pentru că aproape fiecare sat își are particularitățile sale.

Așa în Pelișor (jud. Târnava-Mare), feciorii se strâng încă în ziua de Crăciun la o cină comună. Fetele nu iau parte, în schimb e chemat la cină atât preotul, cât și învățătorul. Mâncarea constă de obicei dintr'o zamă acră cu carne și de fiecare persoană o jumătate kilogram de vin. După cină feciorii rămân mai departe la «tata feciorilor» și își petrec cu cântece și cu glume. Joc nu se face.

A doua zi, după liturghie, feciorii au altă masă comună la «tata feciorilor», de astă dată fără participarea preotului și învățătorului. Pe la amiazi vin și fetele în uliță și joacă cu toții până seara.

Dacă s'a înserat, fiecare fată pune într'o merindare «hencleșe» (prăjituri) și o sticlă cu vin și se strâng toate la o casă, aproape de «tata feciorilor». Până să vie fetele, flăcăii au întins mesele la «tata feciorilor». Când intră fetele, feciorii se așează la mesele «din jos», cele din fruntea casei rămânând neocupate. Fetele pun «hencleșele» și băutura pe mesele goale, rezervate anume pe seama lor; «mama feciorilor», ajutată de două «fierbătore», aduce mâncările pe care le-a gătit: zeamă și varză cu carne și cineză împreună, fetele deosebit, la mesele «din sus», iar feciorii la mesele «din jos». După ce au mâncat din mâncările gătite de «mama feciorilor», fetele îmbie feciorii cu «hencleșele» aduse și cu băutură.

A treia zi seara iar e o cină comună, la care iau parte însă numai feciorii, fără fete.

În Orosia (jud. Turda), fetele merg cu «cinstea», un colac și carne de porc, a doua zi de Crăciun pe la amiazi. Un «chizeș», care e și

staroste, când primește cinstea, o ridică în văzul tuturor și o « starostește » astfel:

« Uitați, ficiori, cu ce ne cinstește Cutare ! Da nu-i porcu 'ntreg,
 C'un colac mare, frumos, De-ar fi un porc întreg,
 Ca pelița lui Ristos Cu nasu v'ar rîma,
 Și cu o pecie mare de porc. Cu coada la dracu v'ar da,
 Nouă ni se pare că-i porcu 'ntreg, Numai pe mine și pe gazda — ba ! »

După ce au venit toate fetele, se așează la masă. Mamele feciorilor au pregătit încă înainte cu o zi totul pentru acest prânz comun. Au frământat pături de aluat pentru tăieței, au tăiat varza și au pus sarmalele la foc, au jumulit găinile. A doua zi în zori vin din nou la gazdă să gătească mâncările.

Când au venit toate fetele cu « cinstea », se pun la masă, însă numai fetele, iar mamele feciorilor le servesc zeamă de tăieței cu carne de găină, curechiu cu găluște și carne de porc, iar « chizeșii » aduc vin.

O fată mai isteță închină feciorilor un pahar de vin în numele fetelor :

« Uită, vere, ce-ți închin :
 Un pahar frumos de vin
 Ce-i din măr de pălțină (?),
 Unde-i pasărea vrăjită.
 Să trăiești, vere, draguță ! »

La această închinare feciorii răspund toți deodată, cu paharele pline în mână :

« Să trăiți, fete draguțe ! »

Fetele mănâncă și nu prea, pentru că se simt stânjenite ș'apoi nici nu le este atâta de mâncare, cât mai mult de joc, care ține până seara.

Pe cum vedem, în Orosia e obiceiul ca tinerii să dea o masă în cinstea fetelor, iar ei numai asistă și chiar mamele lor le servesc pe fete.

În Mintiul Gherlei de asemenea aduc fetele « cinstea » a doua zi de Crăciun, anume un colac mare și « pancove » (gogoși). Fiecare fată e însoțită de un frate, văr, o rudă mai apropiată sau un vecin. Acesta aduce colacul și « cinstea », nu fata.

La poartă se postează de-a dreapta și de-a stânga, cei doi « comarnici » (vătaful și ajutorul său), cu câte-o sticlă de băutură. Când sosește fata cu însoțitorul, « comarnicii » închină acestuia de bun sosit și iau colacul, iar « cinstea » o duce fata în casă.

După ce « au venit toți colacii », se gătește masa. Toți colacii se pun pe masă, în fruntea mesei așezându-se colacul cel mai frumos; de-a dreapta și de-a stânga alți doi colaci, care sunt socotiți mai frumoși și

așa mai departe se așează toți colacii. Acum fiecare fată își cunoaște colacul și se așează la masă la locul unde i-a venit colacul. Fetele pun pe colac și « cinstea » adusă și se așează la masă cu feciorii, care s'au îngrijit de băutura. Mâncarea e « cinstea » dela fete.

În Remetea din Chioar începe « vergelul » a doua zi de Crăciun. După amiază fetele merg la vergel, fiecare ducând un colac mare, apoi « coptături » (plăcinte) și « horincă » (rachiu). Toate se păstrează într'o cămară până la miezul nopții. Atunci jocul încetează, toți se așează la mese, în fruntea mesei stând un staroste. Un fecior aduce din cămară, pe rând, « cinstea » dela fete și o dă starostelui, care le starostește.

Când ia colacul în mână, el spune astfel :

« Cutare a adus un colac de grâu frumos, Să aiv' a se bucura.
Trupul lui Domnu Ristos. Să strigăm toți :
Cine din el a gusta, Să aivă fata noroc ! »

Starostește apoi plăcintele și băutura :

« Plăcintele și scoverzile, Și iară mă 'ntorc înapoi,
Toți cu mânilor prin ele. Să ne hie până Joi ;
Și niște glăji cu beutură, Iar din glaja vânăță,
Să ne facem voie bună ; Să bem până Sâmbătă ;
Legate cu fir de cercuri, Tăte-s astupate cu stupușuri de hârtie,
Să tăt bem de Marți pân' Miercuri ; Ca să-mi ajungă și mie ».

După ce au fost starostite toate « cinsturile », începe masa, cu glume și cu voie bună. Acum vine rândul să se umple paharele și datoria unei fete de-a închina în cinstea starostelui din fruntea mesei. Deși mai anevoie, totuși se găsește o fată mai îndrăzneată, care cu paharul în mână închină astfel :

« Îți închin, staroste, Paharu nu ți l-oiu da,
C'un pahar galbin, Pân'ce nu mi-i săruta,
Dintr'un vârf de paltin, Nici 'mneata nu li-i primi,
Paltin din mlădiță, Pân' ce nu mi-i și 'nvârți ;
Dela dalba coconiță. Așa să mă 'nvârtești de tare,
De'nchinat ți-oiu închina, Că bumbii de pe piept să-mi saie ».

După închinatul fetei, toți închină cu paharele, apoi începe jocul, care ține până dimineața.

În Bucium (pe Valea Lăpușului), la « cinstea » adusă de fete i se zice : « fetele răspund ». Masa comună e la miezul nopții, a doua zi de Crăciun, după care joacă un « ștaier » (un fel de vals). Dimineața jocul se sfârșește, toți se împrăștie și rămân numai « chizeșii » cu câțiva prieteni, care își petrec cu ce a mai rămas dela cină.

E foarte interesant obiceiul din Săliștea Sibiului, cunoscut sub numirea de «întâlnirea jocurilor» din alte trei sate vecine. Deși astăzi obiceiul e influențat în amănunte de multe practice moderne, totuși, în fond are ceva specific, neîntâlnit în alte sate; l-am putea asemăna cu obiceiul de-a «merge lăturaleni» în satul vecin, practicat în multe părți în duminicile de peste an. Descrierea obiceiului în amănunte nu poate intra în cadrul acestor spicuiuri, ca și alte multe obiceiuri interesante din alte părți.

Dusul vedrei, dusul jocului. În multe sate, mai ales de pe Țara Oltului și Valea Târnavelor, e obiceiul ca feciorii care conduc ceata «să-și aleagă câteo fată». Pentru «fetele alese» e o cinste aceasta, deoarece în sărbătorile joacă în fruntea jocului. Însă o cinste și mai mare li se dă din partea întregului tineret, când în sărbători feciorii «duc vadra» sau «duc jocul» la casele acestor fete.

Așa în Bărcutul de pe Țara Oltului, e obiceiul ca feciorii să colinde în ziua întâia de Crăciun până seara. Atunci cinează împreună la «gazdă», iar după cină joacă cu fetele adunate din bună vreme, până la miezul nopții.

La miezul nopții încetează jocul, pentru că acum «judele» sau vătaful feciorilor «duce vadra». Acesta s'a înțeles din bună vreme cu o fată că în sărbători ea va fi aleasa lui. Fata, în schimb pentru această cinste, cu învoirea părinților, e datoare să dea o cină pentru toată «ceata» în ziua întâi de Crăciun.

Când a încetat jocul, «ceata» pleacă cu judele în frunte la casa alesei sale. Judele duce o vadră de vin ca cinste pentru părinții fetei. (De aici vine și numirea de «dusul vedrei»). La masă li se servește, de obicei, o ciorbă cu carne de porc și plăcinte, iar ca băutură vinul dus de jude.

După ce au cinat, se întorc la gazdă și se continuă jocul până dimineața.

A doua zi de Crăciun seara, e rândul «crășmarului» să ducă vadra la «aleasa» lui, iar a treia zi, rândul «bucătarului».

Dusul vedrei îl găsim și în Pojorta, pe Țara Oltului, însă în altă formă. Anume, într'una din zilele dintre Crăciun și Anul nou un fruntaș cu fată mare, cheamă «ceata cu vadra» la o cină, iar fata își invită prietenele. Stăpânul casei dă de-ale mâncării, iar feciorii dau băutura. După ce cinează, se continuă veselie cu joc.

Același obicei, numit «dusul jocului», îl aflăm în Vurpăr pe Târnavă-Mare. Dreptul de a duce jocul îl au cei trei conducători aleși ai feciorilor: judele, pristavul și cârciumarul. Se deosebește de «dusul vedrei» din Bărcut prin faptul că la cină ia parte întreg tineretul, fete și feciori, adecă tot jocul trece la casa respectivă.

Cu totul deosebit se prezintă «dusul jocului» în Zlagna (jud. Târnavă-Mare). A doua zi de Crăciun feciorii se adună la gazdă, unde au venit

și fetele. Feciorii le împart în trei grupuri și acum în cele trei seri următoare merg cu jocul la fiecare fată, după ce s'a spus fiecărui grup de fete în ce seară vor trece cu jocul pe la casa lor. Aceasta o fac în semn de mulțumire pentru că i-au primit la colindat. Feciorii joacă la fiecare casă cu fetele care sunt acolo, iar stăpânul casei îi omenește cu mâncare și băutură. S'ar putea întâmpla ca la vreo casă să zăbovească mai mult; pentru ca să nu se facă niciun abuz și să iasă cu obrazul curat, se fixează dela început câtă vreme au de stat la fiecare casă.

În Ghijasa e obiceiul să se constituie tinerii în trei « buți ». A treia zi de Crăciun cele trei « buți » merg pe la fiecare fată și joacă un joc sau două cu fata. Pentru acest joc, fata dă cetei un kilogram de vin. Cele trei « buți » se întâlnesc apoi în mijlocul satului și fac un joc comun.

Zoritul. Tot pe Țara Oltului și pe Valea Târnavei-Mari aflăm obiceiul cunoscut sub numele de « zorit » și « zăurit », practicat mai ales la Anul nou. De fapt, acest obicei e un fel de urare de Anul nou.

Astfel în Pojorta tinerii umblă la zăurit în ajunul Anului nou seara. Ca și la colindatul dela Crăciun, merg la fiecare casă și colindă la fereastră, însă numai un fragment de colindă, apoi joacă « feciorește »¹⁾ un joc. Pentru acest zăurit primesc ca cinste bani și câteva scoverzi.

În ziua de Anul nou fac horă, la care, ca de obicei, vine aproape tot satul. Cu banii căpătați la zăurit, feciorii au cumpărat încă de dimineața băutură; ei cinstesc pe toți cei de față cu câte un pahar și cu câte o scovarză.

În Netot « zăoritul » se face în zorii zilei de Anul nou și numai la casele cu fete mari ori cu feciori. Gospodarii lasă anume deschise porțile peste noapte, ca să poată intra feciorii la zăorit. Ei se grupează la fereastră și « zăoresc » astfel, acompaniați de ceterași :

« Ziori, ziori,	Că murgu l-am cumpărat,
Dragi ziori,	Dela târgu din Bănat
Nu grăbiți cu revărsat,	Și banii i-am numărat
Că ne-apucă ziua 'n sat	Pe spinarea murgului,
Și ni-i murgu de furat.	În mijlocul târgului ».
Noi murgu nu l-am furat,	

La sfârșit, strigă toți : « Vivat ! Să trăiască la mulți ani ! ». Apoi joacă. Gazda iese afară, le mulțumește și îi cinstește cu bani și cu scoverzi.

În Bunești-Târnavă Mare, tinerii au obiceiul să « zorească » numai la casele cu fete mari, în felul următor : Pleacă cu toții în grup, de-a-lungul satului; când ajung în dreptul casei unei fete mari, slobod cu toții pistoa-lele. La auzul împușcăturilor, fata iese și poștește feciorii în casă. Aici, tatăl fetei îi îmbie cu băutură, iar mama cu scoverzi.

¹⁾ Numai feciori.

Un fel de zorit aflăm și în Budacul de Sus, lângă Bistrița, deși nu i se dă numele acesta. În ajunul Anului nou seara e obiceiul ca feciorii să se colinde unii pe alții, prieteni pe prieteni, neamuri pe neamuri și feciorii pe fete, și în tot locul să fie cinstiți cu mâncare și băutură.

Obiceiuri la Anul nou. Seara din ajunul Anului nou e un adevărat caleidoscop de obiceiuri și credințe. În pragul anului ce vine, în special tineretul încearcă să pătrundă tainele viitorului prin o mulțime de practice interesante.

Nu voiui aminti variatele forme ale « vrăjitelui », care tinde să descopere cine va fi viitorul soț și ce calități va avea el, obiceiul practicat în fiecare sat din Ardeal, sub numele « de-a ulcelele » (Avrig), « vârgelat » (Vidrasău-Mureș), « a se învășui » (Tiur-Târnava-Mică), « a se năsăvăi » (pe Valea Mureșului), etc., nici obiceiul fetelor de-a ghici din grohăitul percului ori din lătratul cânilor, din care parte le va veni norocul și peste câți ani se vor mărita, obiceiuri cunoscute mai ales pe Valea Mureșului și Câmpia Ardealului. De asemenea nici obiceiul de-a afla dacă viitorul soț va fi bogat ori sărac, de pe « florile de ghiață » ce se așează pe un spin împlântat în țărmorele unui pârâu, obiceiul cunoscut pe Valea Arieșului.

Voiui aminti totuși câteva obiceiuri, care deși răspândite, sunt prea puțin cunoscute.

În noaptea din ajunul Anului nou și chiar în ziua de Anul nou, feciorii au o libertate aproape nestăvilită. Multe lucruri care sunt interzise în mod firesc, le sunt îngăduite în ziua aceea și oricât de neplăcute ar fi pentru cineva, nimeni n'are dreptul să se supere.

Un astfel de obicei, pe care îl găsim în întreg Ardealul, dela Dejani (Țara Oltului) până la Lipău (lângă Satu-Mare), e « furatul porților ».

În noaptea Anului nou tinerii au voie să intre, bine înțeles pe furiș, în gospodăria oricui și dacă nu sunt observați, să fure porțile dela ogradă ori diferite unelte cum e carul, plugul, grapa, etc., — pe care apoi le ascund, fie în curțile altor gospodari, fie prin poduri ori prin văi. În ziua de Anul nou dimineața e mare forfotecă în întreg satul; toți își caută uneltele furate, pe care adeseori le găsesc abia după umblat de două trei zile.

În Dejani e obiceiul să se fure porțile numai dela cei certați între ei. Ele sunt schimbate, ca astfel cei certați să fie nevoiți în ziua de Anul nou să meargă unul la altul să-și ia poarta, — prilej de împăcare.

În Hopârta (jud. Alba), e obiceiul ca din porțile furate să se facă o strungă (ocol de oi) în mijlocul satului, ca cei păcăliți a doua zi « să meargă la strungă » în văzul satului întreg.

Pe Valea Arieșului și a Someșului, se schimbă porțile dela casele cu fete de măritat și cu feciori de însurat, făcându-se cunoscute în felul acesta unele legături mai intime dintre anumiți tineri.

Un alt obicei, tot atât de generalizat ca și furatul porților, e « legatul drumului ».

În noaptea de Anul nou tinerii au obiceiul să facă funii din paie răsucite ori din rogoz și cu acestea închid drumurile dela intrările în sat ori răspântiile din mijlocul satului. Dimineața, cine vrea să intre ori să iasă din sat, e nevoit să rupă mai întâi aceste funii.

În multe sate legatul drumurilor e numai simbolic, întru cât tinerii, se suie noaptea, bine înțeles pe furiș, pe arbori înalți, ori pe acoperișul caselor și le leagă peste drum cu astfel de funii (Murăș-Uioara și Turdaș-Alba).

Un alt obicei din noaptea de Anul nou e cel cunoscut sub numele « pune moși la fete ». Il întâlnim mai des pe Valea Mureșului și a Someșului. Se pun « moși » mai ales la fetele mai înaintate în vârstă, care nu mai au nădejde de măritat.

În noaptea de Anul nou tinerii se întrunesc la o casă. Aici, din haine rele umplute cu paie, fac o figură de om, numită « moș », pe care în mare taină îl pun la poarta fetelor bătrâne, — « care au întors », cum se zice în Lucăcești-Satu-Mare, — simbolizând pețitorul pe care îl mai pot aștepta.

În multe sate însă se pun « moși » la casele fetelor, fără ca să fie supărare pentru aceasta, deoarece nu se face nicio deosebire între fete, ci feciorii încearcă să pună pentru fiecare fată câte un astfel de pețitor. Așa în Ho-pârta, « moșii » sunt numiți « pețitori » și se fac din tuleu de cucuruz. Îmbracă în zdrențe, imitând figura unui om, un tuleu cam de 30 cm lungime și îl pun într'un loc mai dosit, în gard, ori în strașina casei în așa fel, ca fata să nu-l vadă cu ușurință din curte, în schimb trecătorii de pe drum să-l vadă cât mai bine.

În Filea de Jos-Turda, « moșul » poartă numirea « cârlicus » și e pus la casa fetelor, dacă se poate într'un pom cât mai înalt, ca să nu poată fi luat ușor.

Pe Valea Someșului nici fetele nu se lasă mai pe jos și dacă feciorii le pun din batjocură « moși » pe casă, și ele pun « babe » în poarta feciorilor. (Chizeni).

Spartul buții. Organizația tineretului în « ceată », « lădoiu » sau « bute » încetează de obicei la Bobotează, în multe sate la Anul nou ori chiar a patra zi de Crăciun. Atunci se « sparge butea », prilej pentru diferite obiceiuri.

În Șona-Făgăraș, a doua zi de Bobotează feciorii, însoțiți de ceterași merg cântând de-a-lungul satului, oprindu-se la fiecare poartă și jucând câte un joc. Prin aceasta dau de știre că se « desface ceata ». Stăpânul casei îi cinstește cu bani și cu câte un pahar de băutură.

În Ucea de Sus-Făgăraș, «ceata încetează» a doua zi de Bobotează. Seara se strâng la «gazdă» feciori și fete și cinează împreună, e cina de despărțire. A treia zi de Bobotează feciorii se urcă în sănii și cutreieră toate ulițele cântând și chiuind, vestind că a «încetat ceata».

În Tiur (lângă Blaj), organizația încetează a patra zi de Crăciun; atunci «îngroapă Crăciunul». Se ia o scară și pe ea se întinde un fecior, care se face mort. Un alt fecior e mascat ca preot, altul ca diac și al treilea crâșnic, iar ceilalți împreună cu muzicanții, bocesc mortul: Crăciunul. După aceea patru feciori prind de scară și cutreieră cu mortul întreg satul, — duc Crăciunul mort să-l îngroape.

În cele mai multe sate de pe Valea Târnavelor și chiar pe Valea Oltului, spartul buții se face într-o formă hazlie. Câțiva tineri se maschează ca femei, ca țigani sau jidani și însoțiți de un convoiu întreg, în sunete de oale sparte, clopote de oi și alte instrumente cutreieră, cântând și jucând toate ulițele satului, vestind prin aceasta «spartul buții».

În Apoldul de Jos (jud. Sibiu) acest obicei se practică a treia zi de Crăciun. În ziua aceasta toți tinerii se îmbracă în haine de sărbătoare și umblă în grupuri prin mijlocul drumului, cântând însoțiți de ceterași. Vătaful și crâșmarul, cu câte-o ploscă în mână, merg pe lângă șirul de case și închină fiecărui om care iese la poartă. Și iese toată lumea, pentrucă cu ei e și «buha», un fecior îmbrăcat în haine rele, înfoiate cu paie, ca să apară cât mai diform, cănit pe față cu funingine, purtând pe cap o căpățână de berbece, la picioare având legate clopote de cioaie, iar în mână ținând un biciu de curele, cu care alungă mulțimea de copii care se iau după el.

Îmbiatul cu plosca se face în semn de mulțumită pentru toate gazdele care au sprijinit «ceata» cu darurile dela Crăciun.

După aceasta feciorii se mai întrunesc în fiecare zi de dimineață la cântatul cocoșilor. Crâșmarul dă fiecăruia câte două pähărele de rachiu și o felie de colac. Apoi din nou cutreieră satul, unii îmbrăcați în haine de mireasă, alții ca miri; alții își pun câteo cărpă femeiască pe după cap — se fac «stolnicese». Acum însă se opresc numai la casele părinților lor și ale fetelor, jucând câte un joc; la sfârșitul jocului, pe comandă, sar în sus toți deodată, apoi pleacă la altă casă. Jocul acesta e în cinstea părinților.

Un obicei asemănător găsim și în Sângătin (jud. Sibiu). Aici feciorii umblă mascați timp de trei zile, începând cu ziua a treia de Crăciun. În ziua aceasta se maschează ca femei, iar în celelalte două zile ca hornari și țigani corturari. În ziua primă și a treia cutreieră satul întreg pe uliți, pe când în ziua a doua intră și în curțile gospodariilor fruntași, care îi cinstesc cu bani. A cincea zi de Crăciun seara se strâng cu toții «la vivat».

† «Strânsul de vivat» e o cină comună de despărțire, care ține de multe ori

până către ziuă. Atunci, la un semn dat de vătaf, toți strigă deodată « vivat » — semn că « s'a spart butea ».

În Ernea (jud. Târnava Mică), « sparg butea » a patra zi de Crăciun. În ziua aceasta se organizează o adevărată parodie de conduct etnografic, reprezentând o nuntă cu mire, mireasă, nași, preot, terfari, etc., toți dintre tinerii dela « bute ». Iau apoi o căruță rea, prind la ea o mârțoaică și încarcă căruța cu zdrențe: zestrea miresei. Acest cortegiu cutreieră tot satul, feciorii luându-și rămas bun în felul acesta dela cei care le-au fost martori și sprijinitori ai petrecerii lor din sărbătorile Crăciunului.

Obiceiul acesta nu-l aflăm în partea de Vest a Ardealului, afară doar de Budacul de Sus (lângă Bistrița), unde în noaptea de Anul nou, când se umblă cu plugușorul, feciorii sunt însoțiți și de « momâiețe » sau « mă-tăhăli », închipuind un preot, un țigan, un jidan, un drac, etc.

Tovărășiile de Crăciun ale feciorilor români pe care le aflăm în întreg Ardealul, dela o vreme au început să dispară. În multe sate le mai găsim numai în amintirile bătrânilor. Am crezut că e de datoria noastră să încercăm o descriere a lor acolo unde mai sunt în ființă, sau o reconstituire — acolo unde aceste obiceiuri interesante aparțin trecutului.

TRAIAN GERMAN

VERSURI POPULARE ÎN MANUSCRISE ARDELENE VECHI

Interesul scriitorilor și al cercetătorilor pentru poezia noastră populară a fost crescut în deosebi de culegerea de balade, din 1852, a lui Vasile Alecsandri. Dacă, înainte de această dată, produsele cântăreților noștri populari n'au stat în centrul de preocupare al cercurilor noastre intelectuale, ele n'au fost cu totul ignorate, nici chiar în acest Ardeal, unde orientarea latinistă a ținut atâta timp mûza populară la poarta literaturii. Se știe locul pe care îl ocupă folklorul în opera lui Ioan Budai Deleanu. Autorul « Țiganiadei » nu este însă un caz izolat. Ion Mușlea a arătat cum, din cei dintâi ani de apariție, foile lui Barițiu au publicat versuri populare, sau notițe privitoare la ele, scrise fie de redactorul lor, fie de alți colaboratori, mai ales de Andrei Mureșeanu ¹⁾. Era prea mare bogăția și frumusețea poeziei noastre populare pentru a nu fi observată de un ochiu inteligent și a nu fi înțeleasă de o inimă sensibilă, oricât ar fi fost de stăpânită de teoriile fabricate în turnurile de fildeș ale filologilor latinști. Mai ales că străinii — în deosebi Sașii — culegeau, traduceau, comentau cu un interes și o admirație surprinzătoare ²⁾.

Când a început interesul și până unde a mers, se poate ști din unele publicații ignorate — ca aceea dată de curând la iveală de O. Ghibu ³⁾ —, dar mai ales din manuscrisele păstrate în bibliotecile noastre publice și

---

¹⁾ ION MUȘLEA, *Interes pentru folklorul românesc în Ardeal înaintea baladelor lui Alecsandri (1852)*, în Transilvania, LVII (1926), pp. 555—562. Despre articolele lui Andrei Mureșeanu privitoare la poezia populară cf. și ION LUPAȘ, *Activitatea ziaristică a lui Andrei Mureșeanu*, în Ac. Rom., Mem. Secț. Ist., Seria III, Tomul V, Mem. 6. București, 1925.

²⁾ Despre poeziile publicate de Martin Samuel Mokesch în revista germană *Transilvania* din Sibiu, în 1844, cf. G. BOGDAN-DUICĂ, *Un culegător de poezi populare: Martin Samuel Mokesch*, în Gândirea, I (1921), p. 332; despre *Romänische Dichtungen*, Hermannstadt, 1851, făcută de același folklorist sas, cf. MUȘLEA, *art. cit.* Despre culegerile anterioare anului 1848 ale lui Fr. W. Schuster și J. Marlin, cf. BOGDAN-DUICĂ, *Alt folkloristul saxo-român: Fr. Wilhelm Schuster*, în Convorbiri Literare, LXIV (1931), p. 604 și urm. și *Folkloristul saxo-român J. Marlin*, *ibid.*, p. 208.

³⁾ ONISIFOR GHIBU, *Contribuții la istoria poeziei noastre populare și culte*, în Ac. Rom., Mem. Secț. Lit. Seria III, Tomul VII, Mem. 1. București, 1934.

particulare, neexplorate până acum în deajuns din acest punct de vedere. Ce surprize pot aduce aceste manuscrise ne-a dovedit-o culegerea din 1838 a lui N. Pauletti, publicată de regretatul Al. Lupeanu, care, prin frăgezimea, autenticitatea și bogăția ei, poate sta alături de culegerile făcute astăzi cu priceperea și interesul specialistului ¹⁾.

Cu două decenii înainte de Baladele lui Alecsandri, Anton Pann publica și el o culegere de versuri populare ²⁾. Bucățile date în această broșură sunt mult mai îndreptate decât cele din culegerea lui Alecsandri, totuși, motivele și chiar părți întregi din ele pot fi identificate în unele tipărituri și manuscrise anterioare, răspândite pe întreaga întindere a pământului românesc. E altă literatură aceasta, nu mai puțin populară însă, mai ales dacă ținem seama de marea ei circulație în satele noastre. Cercetările lui Hasdeu și Gaster, iar acum în urmă ale lui Drăganu și Cartoian au dovedit cât de mult au fost citite aceste versuri, inspirate din scrierile religioase și apocrife, ale căror autori sunt diecii și psalții bisericilor, călugării mănăstirilor și, mai în urmă, la începutul secolului al XIX-lea, elevii școlilor ardeleni ³⁾.

¹⁾ *De pe Secaș. Cântece și strigături românești de cari cântă fetele și feciorii, și strigă la joc, culese de Nicolae Pauletti din Roșia, în anul 1839. Date la tipar de Alexandru Lupeanu, Blaj, 1927.* Manuscrisul lui Pauletti este înregistrat în Biblioteca Centrală din Blaj sub Nr. 93. Lupeanu mărturisește, în prefața broșurii lui, că a ales din el « numai pe acelea [cântece], care ni s'au părut mai frumoase ». Controlând acest manuscris, am putut constata nu numai această afirmație ci, și « prelucrarea » pe ici, pe colo a originalului. De aceea, dată fiind importanța culegerii lui Pauletti, ea ar merita o ediție critică completă. Al. Lupeanu mai amintește (*Folkloriștii Blajului*, în *Comoara Satelor*, III (1925), pp. 1—5) de o culegere din 1830—1840, făcută de un Samuil Pop, pe care n'am aflat-o însă în Biblioteca din Blaj, unde Lupeanu afirmă că există. — Versuri populare din manuscrisele ungurești ale Muzeului Ardelean a mai publicat O. GHIBU, *op. cit.*, pp. 28—36 (semnalate, unele, înainte de ATTILA T. SZABO, în *Az Erdélyi Múzeum Egylet XVI—XIX kéziratos énekeskönyvei*, Cluj, 1929, și *Kéziratos énekeskönyveink és verses k'ziratai: k a XVI—XIX században*. Zălau, 1934, passim), apoi N. DRĂGANU în *Junimea Literară*, XV (1926), Nr. 1—2, pp. 6—7. Cf. ACELAȘI, *Pagini de literatură veche în Dacoromania*, III, pp. 230—251 și *Versuri vechi*, în *Dacoromania*, V (1927—28), pp. 52 și urm., unde e descris un manuscris dela sfârșitul sec. XVIII și începutul sec. XIX, din care sunt reproduse și câteva versuri cu caracter popular. Manuscrisul din 1831, *Pesmă cu cântări lumești și veselitoare*, al lui D. Ardelean, « preparand în cursul al II în Arad », pe care G. Alexici afirmă (*Texte de literatură populară română*, I, Budapesta, 1899, p. 126) că l-a dăruit bibliotecii Astrei din Sibiu, nu l-am găsit în această instituție. N. IORGA, *Istoria literaturii române*, ed. II-a, vol. I, p. 32, amintește de o culegere manuscrisă din 1821, din Maramureș. Aceste două manuscrise, avem impresia însă că nu sunt decât niște « cărți de cântece », foarte numeroase la sfârșitul sec. XVIII și în întâia jumătate a sec. XIX.

²⁾ *Versuri muzicești ce să cântă la Nașterea Mântuitorului nostru Isus Hristos și în alte sărbători ale anului*. București, 1830.

³⁾ Gaster, apoi N. Drăganu, Dan Simonescu, N. Cartoian și alții, au arătat circulația câtorva din cânteculele publicate de A. Pann (cf. *Bibliografia dată de CARTOIAN, Cărțile pop.*, II, pp. 218—219).

Cu toate studiile atât de remarcabile ale cercetătorilor amintiți, materialul inedit în care se cuprind astfel de versuri e departe de a fi explorat în întregime. Cartoian a arătat în excelenta sa lucrare *Cărțile populare în literatura română* cât de numeroase sunt manuscrisele din fondul Academiei Române. Avem însă credința că întâia noastră bibliotecă nu cuprinde decât o parte din aceste manuscrise. Un număr destul de însemnat din ele se află în celelalte biblioteci din țară și pe la particulari. Mai ales manuscrisele care se găsesc în Ardeal, nu sunt de loc de neglijat. (De altfel multe din manuscrisele Academiei sunt de proveniență transilvăneană). O cercetare sumară, pe care am făcut-o în bibliotecile dela Cluj, Blaj, Sibiu și Năsăud mi-au dat această convingere. Cunoașterea lor este foarte utilă, atât pentru circulația în timp și spațiu a acestor versuri, cât și pentru studiul comparativ — destul de anevoios — al motivelor pe care au fost brodate. Ele nu pot fi încorporate în întregime în folklor; trăind însă în imediata lui vecinătate, împrumuturile între un domeniu și celălalt au fost frecvente.

În vederea acestor cercetări am explorat manuscrisele din bibliotecile din Cluj, pe care le înșir mai jos în ordinea vechimii lor:

Ms. A. — Înregistrat în arhiva Muzeului Ardelean dela Biblioteca Universității din Cluj, sub no. 3202. A fost cumpărat în Ianuarie 1914, dela Aurel Filimon din Târgu-Mureș. Nedatat; după filigrana hârtiei (care nu se poate reconstitui decât fragmentar) și după scris, pare a fi însă dela sfârșitul secolului al XVII-lea sau începutul secolului al XVIII-lea. Pe fila ultimă este această însemnare: « Mesița Mai în 12 zile. Sfârșit și lui D[umnezeu] laudă. Scris-am eu, Dascal Toader, bătrânul, din Unguraș aște cazanii ». Sunt trei comune cu acest nume: una în jud. Satu-Mare, una în jud. Sălaj și alta în jud. Someș. Legătura este veche (probabil contemporană), d'n pânză. Scrisoare cirilică, clară și frumoasă. Formatul în 8°. Manuscrisul este nepaginat. Foaia de titlu lipsește. Cuprinde: Cazanii la morți, Povestea lui Archirie, Povestea Sf. Ioan Bogoslov, Povestea lui Alexie, Verș la oameni morți și Verș la Patimi. Am reprodus « verșurile ».

Ms. B. — Face parte din colecția de manuscrise a Muzeului Limbei Române din Cluj. Are 8 foi nepaginate, în 8°. Foaia primă și ultimă cuprinde însemnări — mai mult niște exerciții de scris a acelora prin mâna cărora a trecut manuscrisul. Pe fila a 7-a v. se află această însemnare: « Scris-am eu, Aron Popovici din Poenița Tomii. Decembrie în 20, 1801 ». O comună cu acest nume se află în județul Hunedoara. Scrisoare cirilică stângace, dar clară. Cuprinde: Două Orații la Nașterea Domnului (una în proză și alta în versuri) și două Cântece de stea. Am reprodus Orația în versuri și Cântecul de stea.

Ms. C. — În colecția Muzeului Limbei Române. A fost dăruit acestei instituții în 1935 de către Alex. Miclea, student, care la rândul său

I-a găsit în Şieul Maramureşului, la cântăreţul de biserică Ioan Petreuş. Manuscrisul este în 8° şi are 209 pagini, date de Miclea. Foaia de titlu, apoi filele dela început şi sfârşit lipsesc. Scrisoare cirilică greoaie, neregulată, uneori anevoie de descifrat. La p. 99 aflăm însemnarea: « Aceste versuri sânt a lui Dunca Onuţ, din Şieu. Scris-am în luna lui Noembrie 30 zile, anul dela H[risto]s, 1814 ». Insemnarea este însă de altă mână, cu altă cerneală şi ulterioară, astfel că manuscrisul pare a fi dela sfârşitul secolului al XVIII-lea, sau începutul secolului al XIX-lea. Cuprinde numai « versuri », în total vreo 60 şi anume: Mai multe versuri la morţi, la Naşterea Domnului, la Dumineca Floriilor, la Patimi, la Inviere, psalmi, Versul Preceştii, al lui Adam, al Sf. Dumineci, la Botejiune, al Întrebării dascălului, al lui Iosif, al Judecăţii, al Pustnicilor, al lui Brâncoveanu, al Hotinului, al Horincii, al Streinătăţii, al Bradului şi al Teiului, etc. La p. 121—124: « Versu' verbuncului Şuhai Mihăila, tâlhariul care au omorît pre Isaie Arhimandritul dela Mânăstire Bicsadului » — singurul din întreg manuscrisul, pe care nu l-am putut descifra decât parţial. Am reproduş şi din acest manuscris patru « versuri ».

Ms. D. — În posesiunea Bibliotecii Universităţii din Cluj, care l-a cumpărat dela d-l. A. Profeta. Foaia de titlu are următorul text: « Carte de versuri frumoasă, scrisă de mine cel mai mic al tuturor de binevoitor, Alexander Kempner, Kiz Baie, Maiu 30, 1830 ». (Com. Chizbaia se află lângă Baia Mare). Manuscrisul are 82 pagini în 8°, numerotate de copist. Pe pagina a doua a foii de titlu este o « Scară de cele ce se află în această carte », din care se poate vedea că manuscrisul cuprinde vreo 30 de « versuri »: la Naşterea Domnului, la Sf. Vasile, la Botez, la Dumineca Floriilor, la Înviere, la Sf. Gheorghe, Înălţare, Pogorîrea Sf. Duh şi la alte Dumineci şi sărbători de peste an, precum şi Versul lui Adam şi al lui Moisi. Am reproduş versul « la Dumineca Floriilor ».

Ms. E. — Înregistrat la Biblioteca Universităţii din Cluj sub Nr. 5-1933. Dăruit de regretatul Francisc Hossu-Longin, care l-a primit dela Mărioara Pop, născ. cpt. Pretor Sörescu din Someş-Odorheiu (jud. Sălaj). Format în 8°. Scriere cu litere latine, clară şi regulată. Paginat de copist. Paginile dela început (1—62) şi dela sfârşit (348—) lipsesc. Nedat; la pagina 316 se află însă un « Vers care s'a cântat la Theatrumul... 1838 », din care se vede că manuscrisul a fost scris după această dată. După hârtie şi scriere nu pare a fi însă posterior lui 1850. Copistul, probabil, a fost un elev (mai de grabă teolog) al şcoalelor din Blaj. Cuprinde numeroase versuri româneşti (cele mai multe) şi ungureşti. Unele din cântecele româneşti sunt traduceri stângace ale celor ungureşti. Amintim din cuprins: Versul Judecăţii, al Floriilor, al Răstignirii, al lui Bonaparte, al Botezului, al lui Iosif, al lui Banfi, al streinătăţii, mai multe versuri la morţi, cântece de stea, de dragoste, de întristare şi de veselie. Unele sunt de origină evi-

dent cultă și sunt copiate din diferite publicații ale vremii. Cele mai multe din versuri le-am reprodus din acest manuscris.

Ms. F. — Inregistrat sub Nr. 988 al « Arhivei de Folklor a Academiei Române » din Cluj. Manuscris cu cirilice, (cuprinzând 21 de « versuri », comunicat de d-l Valer Literat profesor în Făgăraș, căruia îi exprim și aici cele mai vii mulțumiri pentru informațiile ce mi-a pus la dispoziție. « N'are dată, nici iscălitură — spune d-l Literat, — după scris însă bănuiesc că [textele] sunt copiate de Ion Breazu din Luța, jud. Făgăraș, « popa din Vale », pe la 1850 ». D-sa n'a avut, la Făgăraș, posibilitatea de a constata proveniența textelor. Bănuiește însă că au fost copiate, în parte, din *Spitalul amorului*, de Anton Pann. D-l Literat are dreptate: trei sferturi din « versuri » sunt copiate din această culegere, care asemenea celorlalte broșuri ale lui Pann, s'a bucurat, îndată după apariție, de o mare circulație. Am reprodus din acest manuscris « Verșu beutoriului » și « Verș la Anu nou ».

Am reprodus din manuscrisele amintite numai acele cântece care mi s'au părut inedite, sau variante mai dezvoltate ale unor motive cunoscute.

Manuscrisele cu cirilice le-am transcris cu eliminarea lui ū; versurile din *Ms. E.* cu ortografia de astăzi. Cifrele din capul versurilor arată pagina din manuscris.

Mulțumesc d-lui prof. O. Ghibu pentru bunăvoința de a-mi fi pus la dispoziție, pentru compararea unor texte frumosul manuscris al lui Picu Pătruț din Săliște, iar d-lui D. Prodan, bibliotecar la Biblioteca Universității din Cluj, pentru ajutorul dat la descifrarea unora din manuscrise.

ION BREAZU

« VERȘ LA OAMENI MORȚI »

(v.) Acum ciasul mi-au venit
 Și lume am părăsit,
 Acum lume[a] părăsăc
 Și îndată mă arăduesc,
 Și mă duc cale departe,
 N'am soție nici de o parte.
 O, dar cum mă vor duce,
 Dela tine lume dulce.
 O, cum mă vor depărta,
 Singur pre cale[a] aceasta,
 Singur fără soție,
 Pre ace cale pustie.
 Niciodată n'am urmat,
 Picioarele nu mi-au călcat,
 Intr'ace cale streină
 Unde nu știu ceva milă.
 Și cine au urmat
 De acolo n'au mai înturnat,
 (r.) Să spue și să vestească
 Tot omul sufletul să-l păzască.
 O, cum mă vor depărta,
 Neamul meu, de dragosta ta!
 O, cum mă vor arădui
 Pre cale, și voi porni
 Intr'ace streină[ta]te
 Unde n'am nicio parte,
 Nici de streini, nici de frate;
 Pre ace cale departe
 N'am cunoscuți nici milă,
 Știu că-m[i] vor face silă.
 Mă rog tuturor,
 Micilor și marilor,
 Boiarilor tuturor,
 Incă și săracilor,
 La femei și la bărbați,
 La toți și cei depărtați:
 (v.) In genunche să stați,
 Lui D[umneze]u să vă rugați,
 Precistii,
 Ca milos[ti]vii maicei,

Rugați-vă sfinților,
 Ca să fie într'ajutor,
 Și să li se facă milă,
 Să mă izbăvască din silă.
 Și mai întâi mă rog,
 Cu lacrimi ca de foc,
 La toți cei besericești
 Din slujbe dumnezeiești,
 La ceata preotească
 Și ce diaconească,
 Tocma și aice în sat,
 Câți aice s'au aflat.
 Mă rog foarte cu dedins
 Cu lacrimi și cu mare plâns
 Neîncetat să roage pre D[umneze]u
 Ca să iau ertăciune eu;
 Apoi celor dinafară,
 Mă rog cu inima amară,
 Sătenilor de aici,
 Celor mari și celor mici,
 Cu cari am viețuit
 (r.) In lumia și am trăit.
 Știu că mult le-am greșit
 Până voia mi-am plinit,
 Ce până veți fi pre lume
 Nu mă uitareți pre mine,
 Ce rugați pre D[umneze]u
 Voi, pentru sufletul meu,
 Cu frați și cu toți,
 Cu veri și cu nepoți.
 Că iată limba mi s'au legat,
 Ochii s'au întunecat,
 Fața ș'au ponegriț,
 Tot trupul mi-au putrezit,
 Mânule mi s'au legat
 Și picioarele de umblat.
 Pentr'ace mă rog de ertăciune
 Să mă sloboziți din lume,
 Că sufletul m'au lăsat,
 Viața mi s'au ciuntat.
 Pentr'ace, D[oa]mne sfinte,
 Să-mi iai sufletul aminte,

Din munci să mi-l izbăvești,
Unde-i apa vieții
Și odihnă la toți dreptii,
Acolo să lăcuim
In veci să ne veselim
De acum până în vecie
Pomenirea lui să fie.

(Ms. A. — Cf. o vagă asemănare între acest « vers » și cel publicat în broșura *Cântecul lui Adam*, Brașov, 1900, Ed. Ciurcu, pp. 41—43).

« ALT VERS A MORTILOR »

- (42) O amar și grea durere
La noi fără mângăere,
Și o, moarte mânioasă,
Astăzi mă scoase din casă,
Și alt nu mi-au dăruit
Fără pustul mormânt,
Ca să trăesc în vecie,
Cu gele și cu urgie,
Și de acum înainte
Nu voi mai grai cuvinte.
Iată mă călătoresc
Și nu [mă] mai chem om lumăsc,
Ce mă chem un lut uscat,
Ca mâne voi fi uitat.
Soarele pe la upus [sic],
Eu din lume că sânt dus,
Mă duc la loc de suspin
Și la un lăcaș străin,
Și [în]tru un codru întunecat,
(43) De am gândit am dat
Cu moarte m'am întimpinat.
Gre fortună [?] și geroasă
Cu[m] mă scoasă mort din casă.
Veniți frați, de vă strângeți,
Impreună de mă plângeți
Și vă luați ertăciune
Cu lacrimi și întristăciune.

Vino și tu, a me soție,
Ce mi-ai fost din cununie;
Veniți și voi, copilași,
Dragi tati[i] coconași;
Veniți pretini și vecini
Că de acum sânt strein.

Iară eu sânt cunoscut
După cum m-ați și văzut.
Fiți toți sănătoși
Și împreună veseloși,
Că iată eu am gătit [sic],
De toți frați[i] m'am lipsit.
Pe la locuri streine trec

- (44) Și nu știu unde merg
Ca un nemernic privesc
La împăratul cel ceresc.
Ce vă rog nu vă întristați,
Ce pre Dumnezeu rugați
Să gătească loc de verdiată,
Să văzi a Domnului față;
Să gătiască loc înverzit,
La raiul cel înflorit,
Și să mă odihnească la loc lin
Că în lume-am fost strein,
Și sânt mare păcătos,
Doară voi ave folos,
Și cufundat în păcat mare,
Doară voi ave ertare.
Că acest cumplit păhar
Imi păru foarte amar;
Oh, ce pahar veninos
Că mă supăra de tot jos! [sic]
(45) Și m'am dat de periciune
La moarte și la putregiune.
Ce do[a]r și voi gândiți,
De aceasta vă gătiți,
Că nu știți ziua și ceasul,
Când vi se va închide glasul.
După cum mă vedeți
La stare cum mă aveți
Fost-am înverzit ca o fecioară
Și m'am uscat ca o ciocoară [sic].

Unde sâmpți frați
 De aproape și cunoscuți!
 Veniți rudenii și părinți,
 De vărsați lacrimi ferbinți.
 Veniți frați și surori,
 De mă împodobiți cu flori.
 Cărare mi s'au închis
 Și făclie mi s'au stins,
 Și simt ca un vinovat
 Cu pânză înfășurat,
 (46) Și cu mânilor pre pept,
 Muncă gre aștept;
 Cu fruntea posomorâtă
 Și cu fața veștezită.
 Dumnezeu [sic] împodobit
 În pământ s'au pogorît
 Și lut negru s'au făcut.
 Spălați-mi trupul cu apă
 Și mă petreceți la groapă,
 Spălați-mă cu vin
 Ca pre un rob strein.
 Plângeți, frați, și mă sărutați,
 Zioa bună vă luați,
 Că mă duc unde nu știu
 Și la voi nu voi să mai viu.
 Cuvântați toți cu sate
 Ca Dumnezeu să mă erte,
 Că eu ca un vinovat
 Multe voi fi străcat.
 Și toate mi le lăsați jos,
 Că sânt mare păcătos.
 Și vedeți a me smerire
 În mormânt putoare rămâne,
 Că iute eu am plecat
 În mormânt m'am așezat.

(Ms. C. — Cf. «versul Nr. VIII, din EMIL TURDEANU, *Un manuscris miscelaneu necunoscut*, în Arhiva pentru Știința și Reforma Socială, X (1932, p. 381).

«VERSȘ CARE SĂ CADE SĂ
 SĂ CÂNTE LA COCONI CARE
 MOR ȘI-S MICI»

- (83) O, fiul meu cel pre dulce,
 Cum au grăbit a te duce!
 Părinții ai părăsit
 Și de viață te-ai lipsit.
 — O, multă bucurie avem,
 Înainte când te vedem!
 Bună înțelepciune ta,
 Nici nu o poci uita!
 Căci m'am lipsit de lume,
 Că mă duc la mai mult bine,
 La Tatăl ce m'au zidit,
 Că așe mi-au poruncit.
 Să las lume ce cu răutăți,
 Să merg la veșnicile bunătați.
- (84) — O, fiul meu cel iubit,
 Cât am rămas de năcăjit!
 De pre mine m'ai lăsat
 Și de aice te-ai mutat,
 Că bună nădejde avem,
 Că cu tine mă voi ține
 Și vei rămâne în lume,
 Pomenindu-mă pre mine.
 — Întru tot cinstite părinte,
 Tatăl meu cel cuminte,
 Pentru tine mă voi ruga
 La Dumnezeul meu I[su]s
 H[risto]s
 Ca să-ți fie de folos,
 Să dea alesului ajutori
 Și cuget mângăitori.
- (85) Nu este nici un lucru mai cu jele
 Și la inimă cu durere
 Părinților și maicelor,
 Când le mor coconii lor,
 Aducându-și ei aminte
 Cum trăe ei mai nainte,
 Fiind bine grăitori.
 — Ascultă, fiu, pre măică ta

Ce va cuvânta :

— Vai, fiul meu cel pre dulce,
Cum ai grăbit a te duce,
Rău din lontru mă rănesc
De nu poci să te privesc;
Inima mi să pătrunde
Cu amarul cel pre iute [?].

(86) — O, iubită a me maică,
Știu că inima ți-i sacă,
Cu plângere mestecând,
Ochi[i] tare lăcrămând,
Nu plânge maică de mine
Că mă duc la mai mult bine,
Unde-i bucurie nespusa,
Și văsălie [?] cumplit neajunsă.
— O, fiu meu cel pre dulce,
In mult năcaz rămâi,
Pre cine voi ave mângăere,
Intr'a me gre durere?

Cum pre maica ta ce dulce
Intr'atât [?] amar [o lași]?

Pre tine, fiul meu,

(87) Nădejde avem,
Că la bătrânețe mă vei ține.
— O, părinți cei cinstiți,
Dela mine vă poftiți [?]
Pentru a voastră ostănială multă,
Că ați avut cu mine trudă.
De multe ori somnul v'am stărnit.
Ce vă rog să mă ertați.
Și Domnului vă rugați.
O, iubit al meu moșu și moașă,
Mult am greșit nu poci ca să mă

[ertați și pre mine, (122)

Măcar n'am făcut nici un bine.
Ce mă rog ca la un iubit
Să-mă ertați ce-am greșit
Și vei rămâne în pace în lume
Rugându-te pentru mine.
O, iubiți frați și surori,
Că mă rog foarte cu rugă multă
Că și voi să mă ertați.

Mila Domnului să fie
Și la unți [sic] și la mătuși,
Cari aicea sânt.
Și iară mă rog foarte cu diadins
Și cu lacrimi și cu plâns,
La boeri la jupănese,
Și la mici și la mari,
De la mic până la mare,
Dela toți eu cei ertare.
Părinții mei cei cinstiți
Mă rog să nu vă bănuți.
Faceți bine de mă ertați
Și Domnului vă rugați.
Și eu vă las în mila Sfinției Sale
Și iarăși mă rog de ertare:
Faceți bine de mă ertați
Cu Domnul în veci să fiți.

(Ms. C).

« VERS LA MORȚI »

(121) Bunurile pământești
Nu sunt alta făr' povești;
Toate câte sunt pe lume,
Nu sunt alta fără glume;
Că 'n lume moartea-ai mai mare,
Pre nimeni pretin nu are,
De bătrân nu i rușine,
La cei tineri încă vine.
Nu se teme de voinici,
Nu i milă de prunci mici.
Mor și tarii împărați,
Chiar craii cei minunați.
(122) Unde-i acel laudat,
Alexandru împărat?
Unde-i Neron cel tiran?
Unde-i Dioclețian,
Care 'n lume stăpânea,
Peste totu'impărățea?
Unde-i Samson cel puternic?
Au murit, o, lucru jelnic:
Solomon cel înțelept,

Impărat bun și drept,
 Impăratul Adrian
 Și foarte blândul Traian...
 O, lume înșelătoare,
 Și foarte amăgitoare,
 Spune-mi acum odată:
 Unde-i acea mare ceată
 Și multora minunată
 Și lăudați împărați?
 Unde-i Constantin cel Mare
 Foarte bun spre creștinare?
 S'au săvârșit, au pierit,
 Cu lut s'au acoperit!

(123) O, oameni cum vă 'nșălați,
 De trupul vi-l îngropați?
 Vermilor sunteți mâncare
 O, durere, mare jale!
 Tot ce crește și 'nverzește,
 În pământ se vestejește;
 Pere ruja din obraz
 O, moarte, cu mult năcaz;
 Se 'nchid ochii cei frumoși,
 Tineri veseli și voioși;
 Putrezesc sprâncenele,
 Negre ca și murele.
 Aceasta chiar ne învață
 Acest mort ce stă în față,
 Fără glas, fără suflare,
 Fără o țară de strigare.
 Și așa zicând, grăește
 Și pe toți ne dojenește:
 Veniți, ai mei frați iubiți,
 De cu min' călătoriți,

(124) Că: stăzi mie,
 Măne ție,
 Cel ce cântă bine știe;
 Că și eu nădăjduiam
 Și socotind socoteam,
 Zile multe să trăesc,
 Pe lume să viețuiesc,
 Grea poruncă îmi veni
 Și de voi mă despărții,

Mă despărții și de frați,
 De surori de ceialalți;
 Că eu merg la judecată
 Pentru fapte să dau plată;
 Voiu să-mi dau seama de față,
 De câte-am făcut în viață.
 Deci voi, stați și vă rugați,
 Rugându-vă, lăcrămați,
 Că mai mult nu-mi veți slugi
 Cât în lume ve-ți trăi.

(Ms. E. — Comp. începutul cu Nr.
 34 din MÖKESCH, *op. cit.*, p. 86).

« VERS LA MORT TÂNĂR »

(124) Oh, vai, ai mei iubiți frați,
 Cei aicea adunați,

(125) Curund m'am mutat din lume:
 Moartea nu știe de glume.
 Nu vă fie dar mirare,
 Știu că moartea pretin n'are,
 La mine înc' au venit,
 De boale m'a mântuit,
 De boale și de năcaz,
 Nu mi-a dat mai mult răgaz.
 M'au mutat ca pre o floare,
 Acum nimic nu mă doare,
 Am dobândit al meu sfârșit,
 De Dumnezeu rânduit.
 O, tare mă veseleam
 Când la olaltă trăiam,
 Dar acum în cel ceresc
 Mai tare mă veselesc.
 Și sunt floare înflorită
 Anume N numită

Oh, iubiți ai mei părinți,
 Nu vărsați lacrimi ferbinti,
 (126) Că Christos îmi este taică
 Și Sfânta Fecioară maică,
 Sfinții îngeri dimpreună
 Mi-au dat o sfântă cunună,
 Cunună neveștejită —

Nu fii, tu, maică, măhnită.
Oh, frații mei cei rămași,
Care-mi ierați foarte dragi,
N.N.N.N.

De toate vă mulțumesc
Eu de voi mă despărțesc:
Să trăiți viață bună!
Mare, cerească cunună
La cinstiți ai mei părinți,
Cari pe mine mă jeliți.
Și mâna vi o sărut,
N'oi vorbi cu voi mai mult.
Iertați-mă de v-am greșit
Ca să pot fi fericit
Intr'a raiului dulceață,
In mult dorita viață.

(Ms. E.)

« VERS LA MORȚI »

(127) Desfătările lumești
Nu 's făr' umbră și povești!
In scurtă vreme se țin'
Cu trupu' trăesc puțin,
Cea mai bună parte-o strică,
Sufletul ți-l fac nimică,
In groaznicul iad te-aruncă,
Focul veșnic aduc muncă.
Fie față luminoasă,
Ca soarele de frumoasă;
Fie vorbă iscusită,
Fie voinică virtute:
In groapă toate se strică,
Ca fumul se fac nimică.
Când vine groasnica moarte
Le cosește acestea toate.
Unde-i vorba lui Tullie,
Dulceața lui Hortensie,
(128) Înțeleptul Socrates,
Marele Aristotele,
Alecsandru împărat tare
Și Scipio, vitezu' mare?

Hanibal tare 'n răsboiu,
Cu Hasdrubal amândoi,
Gallenus și Hipocrates,
Toți aceștia-acum unde-s?
Numai numele rămâne
Pentru că așa se cuvine.
Voinicuți [?], mândre mlădițe,
Tinerele coconițe,
Cad în vârsta cea frumoasă
In amara morții coasă,
Abia în lume înfloresc,
Iată 'n pământ veștejesc.
O, moarte, cât ești urită,
Cât groasnică și cumplită!
De ai avea feciori și fete
Și nepoți mulți și nepoate,
Preot sau vlădic să fie,
La moarte coată să vie.

(129) 'Trebue toți să se mute
De aici toți și nu știu unde.
Oh, batăr mai bin' de ar fi,
Unde dâșii vor sosi!...
Unde-i virtutea lui Hector,
Și înțelepția lui Mentor,
Stăpânia lui Kesariu,
Strânsă prin răsboaie mari?
A morții amară silă,
Sărac, găzdac, fără milă,
Din dreptate pe toți duce
Și ce poate pe toți strânge.
De-ai fi în chedve [sic] la 'mpărați,
De-ai avea pretini bogăți,
De pretin moartea-ai lipsește
Și-a fi singur te silește.
De-ai avea curți aurite,
Palate cu pietre scumpe,
Lăzi umplute cu argint:
La moarte-i mere, curând.
Nu-i pe bani răscumpărare,
Moartea nici o lipsă n'are.
(130) Vezi, oame, și nu te'ncrede,
De lume nu-ave nădejde!

Tot ce vezi îi trecătoriu
 Și nimic nu-i stătătoriu.
 A te ruga nu curma,
 Fii totdeauna gata,
 Ca nu moartea să sosească
 Negata să te răpească.

(Ms. E.)

« VERS LA MORȚI »

- (130) Tristă-i soarta omenească —
 Cine să tăgăduiască?
 O, a mei prea iubiți frați,
 Cei aicea adunați,
 De aici puteți vedea,
 Foarte chiar și aevea,
 Ce este omul anume
 În astă de necaz lume,
 Și din el ce se alege,
 Și cum foarte iute piere
 Toat' a omului putere.
- (131) Că acest frate al nostru
 Nu de mult cu noi au fostu,
 Și era om simțitoriu,
 De cinste și vorbitoriu,
 Iară acuma s'au lipsit,
 Ca când nici n'ar fi trăit.
 Simțirea lui și cuvântul
 Au încetat, ca pământul.
 Iată, cât el a trăit,
 Ce s'au mai agonisit:
 S'au fost făcut casă 'naltă,
 Fără uși, fără fereastă,
 Fără caferi, încunjur stă
 Iată acum în ce casă,
 Gătat cătră groapă pasă
 Și să bagă în mormânt,
 Ca să se bată pământ.
 Unde e a lui frumusețe
 Ce o avea în tinerețe?
- (132) Unde e rumăna față
 Care-o avea în viață?

Unde-s ochii cei frumoși
 Oare când desfătăcioși?
 Și mâinile cele tari,
 Puterile cele mari?
 Tot trupu' cu un cuvânt,
 Dacă se bagă 'n mormânt
 Se face tot puțiciune,
 Pulbere și putrejiune,
 Urîților viermi mâncare,
 Pământului îngrășare.
 Așa trupul se de:face
 Și putred în pământ zace,
 Iar micuțul suflețel,
 Scos fiind din trup și el,
 Ingerii îl duc în grabă
 La Dumnezeu, de-l întreabă,
 Să-și dea seama chiar în față
 De faptele în viață,
 Pentru ce n'au făcut bine,
 Cum la creștin se cuvine;

(133) Pentru ce au făcut rău,
 În contra lui Dumnezeu;
 Suflețul ce i l-au dat
 Pentru ce l-au întinat?
 Și dacă l-au întinat,
 Cu mare și mult păcat,
 Pentru ce nu l-au spălat
 Cu lacrimi rău supărat?
 Pentru ce n'au ascultat
 De preoți ce l-au 'nvățat,
 Că de rău să se ferească
 Și de bine să grijească?
 De ăre vreo bună faptă,
 În cumpănă o îndreaptă.
 Cumpănește răutatea,
 Împreună cu vârtutea,
 Ca de acolo el să vază
 Apriat și să și crează,
 Din fapte ce au făcut
 Cari va cumpăni mai mult.

(134) Dacă răul cumpănește,
 Mai mult Dumnezeu vorbește:

— O, suflete de ocară,
 A păcatelor povară,
 Ce le făcuși, ia, te duce
 La iad ca să te îmbuce!
 Acolo îți vei lua
 Pentru fapte, plata ta.
 De mine n'ai ascultat,
 Acum fii în iad băgat.
 Dimonii întunecați,
 Ca și niște lei turbați,
 Îndată îl și răpește
 Și în besnă îl trânteste.
 Acolo se va munci
 Până când vecii vor fii.
 Iară dacă cumpănește
 Binele, Christos grăește:
 — Făptura mânilor mele,
 Pliniși poruncile mele.
 Pentru purtarea cea bună
 Da-ți-voiu slăvită cunună!
 (135) Că în veci vei fi cu mine,
 În fericire și bine.
 Și așa îl bagă 'n raiu,
 Unde e desfătat traiu.
 Acolo e fericire
 Care nu va avea sfârșire.
 Drept aceea, iubiți frați,
 Cei aicea adunați,
 De vreți raiul să-l luați
 Fapte bune să lucrați.
 Cari fapte bune va face
 De aici în raiu va trece;
 Cari va avea fapte rele
 Va arde în iad cu ele.
 Lumea e deșertăciune —
 Noi să facem fapte bune
 Dacă vrem să dobândim
 Raiul și să-l moștenim,
 Să luăm sfânta cunună
 Cu îngerii dimpreună.

« VERS LA O MOARTĂ FATĂ
 FECIOARĂ »

(147) Mult amăgitoare lume,
 Toate câte ai sunt glume
 Și visuri prisositoare,
 Ca negura trecătoare!
 Cât ne naștem în viață,
 Cât ne dăm ție în brață.
 De tin' ca 'ntr'un laț ne prindem,
 Ca viața să ne-o 'ntindem.
 Ne iei tare cu celșag,
 Ne faci de'n tine ni drag.
 Te ținem tare de mână,
 Cum ține scaiul pe lână.
 (148) Ne facem podoabe scumpe
 Ca să nu se poată rumpe.
 Ne stângem dup' avuție
 Ca cum ea ne-ar fi moșie.
 Și, o, ce deșertăciune,
 O, ce mare 'nșelăciune,
 Că când lumea ni mai dragă
 Și chedvea ni mai întreagă,
 Vine-atunci cumplita moarte
 Și 'ntr'un ceas lăsăm toate.
 Lăsăm cei strâns cu sudoare
 Ș'a tinerețelor floare.
 Precum vedeți apriat
 Pilda ce m'am întâmplat,
 Că, tirana Atropos,
 Are-un cuget nemilos,
 Mi-au ciuntat firul vieții,
 Când trecea de miezul nopții.
 Eu ziceam să nu grăbească
 Batăr ziua să sosească
 Ea zice: Gată-te iute,
 Nu face cuvinte multe,
 (149) Că de aseară îs trimisă,
 Sabia eși, lucisă;
 Nu te pociu dar aștepta,
 Batăr cât de mult mi-ai da,
 Că și io-s subt ascultare

Și mi-au dat poruncă mare,
Să-ți ciunt eu a ta viață,
Dintr'a lumii mare ciață,
Și să te duc la vecie,
La cereasca 'mpărăție.

Eri ai venit, azi te duci,
Dela părinții cei dulci
Pe cale nepovestită,

La maica ta cea dorită,
Și, ducându-te, oftează,

Oftând așa cuvântează:

— Rămâi, taică, sănătos
Rămâi, taica meu, duios!

(150) Taică, de eu ți-am greșit
Cu 'n nepriceput cuvânt;
Maică, de n'am ascultat,
Sau cumva te-am întristat;

Taică, mă blagoslovește,
Mă rog să faci, părin'este.

Ertăți slăbiciunii mele

Și firii cei tinerele.

Iubită, lele Marișcă,

Și mult dorită Iulișcă,

Știu c'acum îți lăcrăma,

Dimpreună cu Ana,

Pentru a mea despărțire

De voi, cu multă dorire,

Și de ai mei iubiți frați,

N. N. mă iertați

Ca pre-o sor' a voastră dragă,

Ce 'n pământ acum mă bagă.

Pentru toate mă iertați,

Ca în ceriu plată s' aflați.

(151) Întristați-vă odată,

Schimbați în plâns fața toată,

Că sora voastră cea dulce

Acum în pământ se duce.

Cântați-mi cântări de jale

Tristei petrecerii mele.

În loc de mărităciune

Iată, că-i îngropăciune.

Voi tineri, fete, feciori,

Cari sânteți ca nește flori,
Învățați dintr'a mea soartă
Cum vine cumplita moarte.

Învățați, o, tinerețe,

Ce sunt a lumii frumusețe:

Praf, cenușe, putrejiune,

Ochilor deșertăciune.

Iar, ai satului creștini,

Și dimprejur strânși vecini,

La toți mă rog de iertare,

Cui am făcut supărare.

(152) Și la toți, ca nește frați,
Ce-ați venit cinste să-mi dați,

La toți eu vă mulțumesc —

Mai mult nu vă mai vorbesc.

Iubiți veri ș'a mele vere,

Iertați greșelile mele,

Și-a legii lucru sfințind:

Mă petreceți la mormânt.

Iar la domnii cei din loc,

Stau umilită 'n mijloc,

Rugându-vă de iertare,

De n'am fost cu ascultare.

(Ms. E. — Cf. versul Nr. XIX (A)
din GASTER, *Colinde, cântece populare și
cântece de stea inedite*, în Revista pentru
Istorie, Arheologie și Filologie, vol. II
(1883), p. 313).

« VERSURI LA MORȚI
ȘI LA PRUNCI TINERI ȘI
LA OAMENI BĂTRÂNI »

(210) Moarte, minunată ești,
Unde vrei curund' sosești!
Omul gândește că-s glume,
Tu, iute îl muți din lume!

Și la tine nu-i iertare
Că pe slab și pe cel tare,
Cu a tale groasnici mâni,
Pe tineri și pe bătrâni

(211) Îi răpești și nu te uiți
Din lume curând îi muți.

Mult ție unii ți-ar da,
 Dar de ce nu-i poți ierta?
 Ai, tu, o groasnică fire,
 Cătră nime n'ai iubire;
 Ai un cuget nemilos,
 Groasnică ești, Atropos!
 Mi-ai scurtat firul vieții,
 Tocma 'n vremea dimineții.
 Când de ziuă se revărsă
 Steaoa mea încă pică.
 De boală m'ai mântuit —
 Pociu să nu fiu eu mâhnit?
 Acum nimic nu mă doare —
 Așa-i omu' dacă moare.
 Acuma nu mai bolesc,
 M'ai dus la Tatăl ceresc,
 Acolo mă veselesc,
 Și bine mă odihnesc,
 (212) Cu toți sfinții dimpreună.
 Mi-au dat' în mână cunună,
 Cunună neveștejită,
 De Dumnezeu împletită.
 Aceasta, de-aici, în raiu,
 Nu-l schimb cu al lumii traiu.
 Toate cele îs frumoasă
 Iară raiu n'are soață.
 Că lumea-i înșelătoare
 Precum floarea când dă soare;
 În raiu floarea nu veștejește
 Și totdeauna 'nflorște.
 Unde să ne 'ntâlnim toți,
 Cu ai mei mărunți nepoți,
 Domnului să mulțămim frumos
 Pentru al nostru folos?
 Dela ai mei cei de acasă
 Inima chiar nu mă lasă,
 Ca să nu-mi iau iertăciuni,
 Prin a mele rugăciuni:
 (213) — N., soțul meu,
 Rânduie de Dumnezeu,
 Foarte mă rog de iertare
 De ți-am făcut supărare.

N., fratele meu,
 Pue-și mila Dumnezeu
 Deie-ți păcatelor iertare,
 În raiu și ție iertare.
 N.N.N.N.
 Care mi-au dat tatăl mie,
 Rugați-vă lui Dumnezeu
 Pentru sufletelel meu,
 Cu N. dimpreună,
 Dee-vă Dumnezeu cunună,
 Cunună neveștejită,
 De Dumnezeu împletită,
 Și totdeauna 'nflorită.
 Nu gândiți că sânteti tari,
 Că și 'mpărații îs mari,
 (214) Mai bine ar da comoară
 De cât dâșii să mai moară.
 Nurori, nepoți, ceialalți,
 Faceți bine și iertați,
 Că eu bine-am adormit
 Și sufletul mi-a ieșit.
 Face-ți bin' și voi creștini,
 Ai mei prieteni și vecini,
 Mai pre urmă încă, tare
 Mă rog de voi de iertare,
 Ca să pociu mere curat
 La marele împărat,
 Ca să pociu mere frumos
 La împăratul Chrisots.
 Nepoți, nepoți vă sărut —
 A vorbi nu pot mai mult,
 Dar mai multe vom vorbi,
 Când în raiu ne-om întâlni.
 Fii, acuma ce să fac,
 Nu pot porunca s'o calc,
 (215) Duceți-mă la mormânt
 Și mă puneți în pământ,
 Și-mi puneți voi la cap semn:
 O cruce scrisă, de lemn,
 Ca să știe locul meu,
 Unde m'am îngropat eu,
 Nepoții cei viitori —

Deie-vă Domnul mult sporiu.
Acuma mă despărțesc
Cu pământ m' acoperesc.

(Ms. E.)

« ALTUL LA MORT »

(215) O, a mea jalnică soarte,
Fără milă ești tu moarte!
M'ai rupt tu din pruncie —
Trebuia milă să-ți fie,
Să mă lași să învăț carte
Și învățătură mai 'nalte,
Apoi să mă fi luat —
Atunci te-aș fi lăudat.

(216) Știai că nu am pe nime —
De ce ai venit la mine?
Că n'am taică nice mumă,
Ba' sam' tu nu știi de glumă.
Dela al meu profesor
Mă despărțesc chiar cu dor
Și mâna i o sărut —
A vorbi nu pot mai mult.
Am dobândit altă școală,
În raiu, unde nu e boală,
În loc unde-ai mei părinți
I-am aflat și cu toți sfinți.
Dela ai mei frați de-acasă
Inima chiar nu mă lasă
Ca să nu-mi iau iertăciune:
Le poftesc tot zile bune.
Faceți bine și iertați,
Iubiților ai mei frați,
M'ați grijit într'a mea boală
Cu care-am fost într'o școală.

(217) Scrieți carte la a mea doamnă,
Care mi-a fost bună patroană,
Că frumos m'am îngropat
Cu banii care mi i-a dat.
Mânile i le sărut —
A vorbi nu pociu mai mult.
Dar mai multe vom vorbi

Când în raiu ne vom întâlni.
La gazdă de bun sălaș,
Într'a Blajului oraș,
Le mulțumesc eu de toate —
Mi-au fost buni până la moarte.

(Ms. E. — Cf. No. II (A) din GASTER
op. cit.).

« VERS LA MORT »

(217) Oh, tristă ș'amară moarte,
Oh nemilostivă soarte,
Ce eu ție ți-am greșit;
De din lume m'ai răpit?
Când gândeam să mai trăesc,
Părinții să-i veselesc,

(218) Săgeata ți-o ai împlântat
Când eu nici n'am așteptat!
Venit-ai cu-a ta otravă
La mine, fără zăbavă.
Oh, moarte, tiran cumplit,
Că așa m'ai pismuit,
De săgeata cea cumplită
În mine-o ai lăsat înfiptă,
Și faci să mă despărțesc,
La cer să călătoresc,
La prea sfânt al meu Părinte,
Ca eu să cânt cântări sfinte.
Mă mut dintr'această cetate
La a cerului polate.
Oh, trista mea despărțire,
De părinți, cu grea mâhnire.
Părinți și voi, surori toate,
Rămâneți în sănătate,
Căci eu mă despărțesc,
La raiu călătoresc.

(219) Oh, moarte nemiloasă,
Cum ai venit de pismoasă,
Nicio țară de răgaz
N'ai dat la al meu năcaz,
Și într'o frumoasă floare
Ai făcut stricare mare.

Gura, limba i-ai legat,
 Cuvântul i l-ai luat,
 Fața tu o ai scămoșit,
 Mânile i le-ai lipit,
 Ochii s'au împăir jinat
 Prin leacul de tine dat.
 Oh, moarte, pricină mare,
 Multora spre întristare,
 Oh, mare putere ai,
 Cum tu nu cruți nici pe crai,
 Pe tineri și pe bătrân
 Îi cuprinzi în al tău sân,
 Și ori unde tu gândești
 Acolo de față ești.

(220) Nu te uiți cum lăcrămează,
 Cum suspină și oftează.
 Oh, moarte, tirană ești,
 Că prea mulți din noi răpești,
 Precum și pre mine încă,
 Cu-a ta sulită adâncă,
 De părinți m'ai depărtat
 Și mult m'ai înstrăinat.
 Pentru aceea, părinți iubiți,
 Nu vă așa deosebiți,
 Căci că și voi trebuți
 Aceasta să o 'mpliniți.
 Da fiind că când pornește
 Omul, de călătorește,
 Ori care-și ia ziua bună,
 De cătră toți dimpreună,
 Pentru aceea și eu
 Astăzi ziua bună-mi iau
 Și mă rog de iertare,
 De-ai mei părinți, cu plecare,
 Și zic: Iubiți părinților,
 (221) Și voi dragi, surorilor,
 Rogu-mă să mă iertați,
 Acuma să mă despart,
 Și de-acum călătoresc
 La lăcașul cel ceresc
 Mai pe urmă de iertare
 Mă rog de toți, cu plecare.

Cu acest grăit cuvânt,
 Duceți-mă la mormânt.

(Ms. E.)

« VERS LA UN CLERIC
 MORT »

(221) De tine m'am mântuit,
 Seminar, foarte dorit.
 Făcură groasnică moarte
 Ca mai mult să nu 'nvăț carte!
 Iată, din Theologie
 M'am mutat eu la vecie.
 Ba chiar din primianită [sic]
 M'ai mutat moarte cumplită.
 De Marți seara până Joi,
 M'am mutat frați dintre voi,
 Adică, la altă lume —
 M'ai mult examen n'oi pune.
 (222) M'au examinat în raiu
 Dumnezeu cu al său graiu.
 Sfinții îngeri împreună
 Mi-au dat în mână cunună,
 Cunună neveștejită
 Și viață fericită,
 Și-o veșnică bucurie
 De mult gătită-au fost mie.
 Pretini, iubiții mei frați,
 Faceți bine și iertați.
 Om am fost de v'am greșit —
 Am venit l-al meu sfârșit.
 Dela care m'au învățat —
 Mă rog ca să fiu iertat.
 Dela Rector, Vicerector,
 Precum dela Prodirector,
 Dela toți eu, dimpreună,
 Îmi iau acum ziua bună.
 De toate le mulțumesc,
 Cătră groapă mă grăbesc.
 Dela care îi mai mare
 Mă rog eu de deslegare
 (223) Archireu, c'o 'naltă minte,

Care-i de obște părinte,
Sfânta dreaptă i-o sărut.
Oh, foarte rău mi-a părut
Că n'au fost aici de față
Când am trecut din viață,
Ca să-mi vază îngroparea —
Mi-ar fi cetit deslegarea.
Totuși eu nădăjduesc
Că va face ce doresc
Dară ai mei: cei de-acasă,
Pot avea inimă arsă,
Auzind de al meu nume
Că m'am mutat eu din lume.

(Ms. E. — Asemănări vagi (de multe ori versuri identice) cu aceste cântece la morți mai au cele care se găsesc în Ms. C.; apoi cele publicate în ION SBIERA, *Colinde, cântece de stea și urări la nunți*. Cernăuți, 1888).

« VERȘUȘUL SFINTEI
DUMINECI »

(51) Acum toți cu frică
Și cu mare grijă,
În Sfânta Duminecă,
Des de dimineață,
Noi să ne sculăm
(52) Și lui Dumnezeu să ne rugăm.
Că trupul se hodinește,
Iară sufletul să muncește.
Vai, suflete amărite,
Cum te vor duce în munci cum-
[plite,
Tot în paturi de aramă
Pentru răle să-ți dai samă,
Unde-s ploii cu lacrimi crunte
Pentru ale voastre păcate multe,
Unde-i Geena ce împutită,
Păgânilor îi gătită.
Ia pe crai și pe împărați
Pre domni și pre ceilalți,
De vorbesc de avuție

Și se țin în someție,
Pre toți afară din lume-i scoate,
Fără oști și fără gloate.
Că crai[i] și împărați[i]
Fac cetățile cu alți[i],
Cu ziduri, cu băci frumoasă
(53) Și cu șanțu[ri] scufundoasă,
Nimică să nu gândiască,
Că în iele va să trăiască,
Că moarte să nu le găsească,
În pământ să nu-i trântescă.
Spune, lume, spune,
Cum mă vei răpune
Unde, focul, mă vei pune
Când mă voi duce din tine, lume?
Ș'au grăit cuvânt adevă[ra]t
Că eu te voi băgat [sic],
În curți desfătate
În paturi de voi gătate,
Și la tine vor veni,
În groapă unde vei fi
Broaștele cele răioasă
Și șerpi[i] cei fără oasă.
Tu sama să-ți dai,
La zioa ce de întrebare
Când va fi frica mai mare,
Socotește-te, creștine,
Până ești cu vii în lume,
Și tu mai te canonește
Și lui Dumnezeu slujește,
Că cei ce nu să canonesc
În mare muncă muncesc.
De acum până 'n vecie
Slavă Domnului să fie.

(Ms. C. — Cf. « verșul » dela p. 46—48 din *Cântecul lui Adam*, op. cit.).

« VERS CUVIOS
DE POCĂINȚĂ CA SĂ
FACĂ BUNE » [sic]

(158) Cearcă, oame, pocăință,
De păcate părăsință.

Lasă-te de strâmbătăți
 Să nu ptei [sic] cu răutăți,
 Că veacul ți să scurtează
 Și munca ți să rătiază.
 Părăsește-te de rău,
 Să nu caz[i] în mare greu.
 Când faci pe săraci neparte [sic]
 Vei căde în mare prăpaste.
 Că pe toți făcători[i] de rău
 Lega-vor cu lanțuri de fer, rău
 Și la Geena îi vor trimite,
 Unde-s muncile cumplite.
 Cumu-i cerul de pământ
 Și-apusul de răsărit,

(159) Așa vor sta de departe,
 Toți, care fac strâmbătate,
 De raiul cel cu rază
 În veci lumină să nu vază.
 Stați la rugă cu plecare
 De păcate înfrânare
 Și așa de muncă veți scăpa
 Și la noi vă veți afla.
 Acolo să vă veseliți
 În veci nesăvrășiți.

(Ms. C.)

« VERȘ FRUMOS »

(4r) Steaoa de sus răsare
 Cu o taină mare,
 Steaoa strălucește
 Și mărturisește,
 Steaoa îș dă rează
 Pe magi luminează.
 Și magii grăesc
 Grai filosofesc:
 Tu ești cea prorocită,
 De Valam (?) vestită,
 Că de când pământul
 N'au născut cuvântul.
 Și fără de această
 N'au născut Preacestă.

(4v) Născu pre H[risto]s
 Lumi[i] spre folos.
 O, stea prea luminoasă,
 Din toate aleasă,
 Cu a ta ivire
 Ne înveți întocmire.
 Și noao ne scrie
 În astronomie
 Că s'au născut jos
 Împăratul H[risto]s,
 În cetatea lui David
 Pildă arătând.
 Și, dacă au văzut,
 Au călătorit
 Trei crai dela răsărit,
 În Vitteem au venit
 Și îndată au aflat
 Pre cel ce-au căutat
 (5r) Și lui i sau închinat,
 Ca unui împărat,
 Daruri în mâni țiind
 Și lui H[risto]s cântând:
 Coco[a]ne împărate,
 Și prea luminate
 Te știm cine ești mărit
 În Troiță slăvit,
 În ce chip ai venit
 Și din fecioară te-ai născut,
 Din fecioară curată
 Și prea nevinovată
 Pentru aceia ne rugăm
 Că și dela noi să primești
 Daruri lumești.

(Ms. B. — Cf. Cântecul dela p. 37—40
 din *Cântecul lui Adam*; apoi Nr. 1 din
 N. I. DUMITRAȘCU și Pr. VAL. CRIȘAN,
Steaua dela răsărit, « Bibl. pop. a Aso-
 ciațiunii », Nr. 174 (1930).

« VERȘURI LA NAȘTEREA
 [LUI] H[RITO]S. »

(5v) O, ce slavă sufletească,
 Și mărire îngerească!

O, ce feciorită sfântă
 Și de tot neamul cinstită!
 Că s'au născut Mesia.
 Sâltează pământule,
 Bucură-te norodule,
 Că s'au născut Messia.
 O, ce zi blagoslovită,
 O, ce no[a]pte luminosă,
 Că s'au născut Mesia.
 Minune înfricoșată
 Și pre o fală minunată.
 O, ce mângăere mare
 Că au venit la arătare
 Că s'au născut Mesia.
 Praznicele lumino[a]să
 Împodobi cu ele frumoasă.
 Pila cornuri de oltari
 Împodobind cu liti [sic] mari,
 Că s'au născut Mesia.
 O, Iro[a]de, ce mânîe,
 De Ț-ai tăiat prunci cu mii!
 Spune vai, vai, ce mânîe,
 Spune ce fel de urgie
 De Ț-ai tăiat prunci cu mii?
 Slavă Ție, împărate,
 I[su]s adevărate,
 (6r) Că s'au născut Mesia.
 Slavă sus, lui D[u]mnezeu,
 Ca să poci să dau și eu.
 Slavă și întru înălțime
 Ca să să vestească în lume
 Slavă, și până 'n vecie
 Mila Domnului să fie.

(Ms. B.)

«URĂȚIE LA NAȘTEREA
 LUI H[RISTO]S.»

(1r) Cine po[a]te să socotească
 Și să nu să ciudească,
 Fiind așa cu capu' mare
 Și cu păru' sucit tare,

Nu pre tare nalt și cam gros
 Și ciudat, portul îmi este cam
 [prost,
 Că așa portă neamul nost.
 Eu așa socotesc
 De neamul cel rumânesc,
 În țara Ardealului
 De-a trăirea omului.
 Care cum va să trăiască,
 Mult îi caută să muncească
 Și nice să socotească.
 Bună-i țara, cu dulceață
 (1v) Și nu le ajung la toți
 Moșai și locuri să le împartă.
 Și trăesc care cum po[a]te
 Întru acești neamuri și glo[a]te.
 Nici pre tare de mine să nu te
 minunez[i]
 Că așa gol mă vez[i]!
 Țundra-m[i] este ponosită
 La ușcolă find sălit;
 Țundra îmi estă spartă și sură
 Și nu o poci face la învățatură.
 (2r) Și acum având acest bun prilej
 Să vă cetesc acest verși,
 Ca să înțalegeți și dumnevo[a]stră,
 Care sânteti de limba no[a]stră,
 Uitându-vă toți la mine,
 Luați sama, fo[a]rte bine:
 Nu vă pae pre cu greu
 De verșul cel prost a meu,
 Ci fieștecarele mânile să-și tinză
 Și de pungă să se prinză,
 Toți să scoată câte un leu,
 Cari ați auzit verșul meu,
 Sau bătâr marieșu'
 (2v) Pentru că v-am spus verșu',
 Au colacul, cu petacul,
 Să-l împărți[m] cu ortacul.
 Cun [sic] stați la mine și vă uitați
 Așa bani trebuie să-m[i] dați.
 Că jupâneasa cumătra

Știu că nu va pregeta,
 Ci s-o băga în cămară
 Și va sco[a]te un colac mare
 Și o spată lată,
 Ca nime să nu mă bată,
 Și un cârnaț cât de lung.
 Că acela știu că mă ajung.

(Ms. B. — Comp. cele două orații
 publicate în V. STANCIU, *Colinde, Cântece
 de stea și Cântecule Irozilor*, Bibl. « Să-
 mănătorul », Arad, Nr. 22).

« VERSȘ LA ANU' NOU »

Vă poftim din nărav vechiu :
 Trei căzi pline cu curechiu,
 Șapte clise, cârnați lungi,
 Până toamna să te-ajungi ;
 Podromuri cu vin ales ;
 Poduri cu grâu și oves ;
 Coșerci pline de mălaiu,
 Cepe multe și mult aiu ;
 Car nou, bine ferecat,
 Plug ales și înfierat ;
 Patru vaci și boi frumoși,
 Șapte găini și-un cocoș,
 Gâște albe, multe oi,
 Zece rețe, doi rățoi,
 Patru scroafe cu purcei,
 Cu purcariu după ei ;
 Moșii, pline cu pomi buni :
 Pierseci, meri, peri, pruni, aluni.
 Și să-ți umple ciurcele [?]
 Curtea și grădinile.
 Poftim încă tuturor
 Multă roadă viilor,
 Bălvani [?] groși, lungi, din pă-
 [duri
 Fân și pae din câmpuri ;
 Mirese voinicilor,
 Fetițe flăcăilor ;
 Carii sânteți însurați
 Să rămâneți înjugați ;

Să nu rumpă credința
 Cui au plăcut Anuța ;
 Floarea fie cu bărbat,
 Cu care s'a cununat.
 Milostivul Dumnezeu
 Să vă ferească de rău
 Și să trăiți făr' de nori
 Anii cincizeci de trei ori.

(Ms. F., Nr. 95).

« VERSȘ LA DUMINECA
 FLORI[I]LOR »

- (39) Astăzi H[risto]s călari vine
 Pre mânzul unii asâne ;
 Astăzi vine chitinel,
 Cătră patimi, ca un miel,
 În Dumineca florilor,
 Bucurie noroadelor,
 Care l-au întimpinat
 Ca pre a slavi[i] împărat,
 De pin [sic] copacii văz' stălpării,
 De biruință însămănări,
 Tăia și în mânila purta,
 Plecăciuni arăta.
 Alții cale ce vârtoasă,
 Să o facă mai cuvioasă,
 Cu verdeț' o împodoabă
 Și hainele așternă.
- (40) Dar la pruncii jidovești,
 Să tot stai să te ciudești.
 Sugători la ma[i]ci din brață,
 Glas de laudă înalță.
 Osana întru înălțimă [sic]
 Blagoslovit cel ce vine,
 În numele Domnului,
 H[risto]s fiiul o mului.
 Când pre Lazar chemat,
 La viață l-au sculat,
 Fiind mort și împuțit,
 De patru zile în mormânt,
 Minunea au săvârșit,
 Veste mare au eșit.

Atunce călători
 Prorocia săvârși.
 În loc de șea haine i-au pus
 Ucenicii lui H[risto]s,
 Așe zmerit încălecă
 Mândria lumii culcă.
 (41) Bucură-te, Sion Sfânt,
 Ierusalime iubit,
 Că împăratul tău cel blând
 Vine pre asân așezând!
 Vine din Vitanie
 Să-și cercetează moșie.
 În cetate când intra
 Toată să cutremura.
 Atunci popi[i] cei mari,
 Bătrânii și cărturari,
 Văzând pre H[risto]s cinstit,
 De noroade ocolit,
 De mânie s'au umplut,
 De H[risto]s rău au gândit,
 Cinste să i-o nădușască,
 De-ar pute să-l potopască,
 Căci la H[risto]s stră[n]ge
 Cei ce știe minune,
 Și pre Lazar cel înviat
 Iară a-l omorî fac sfat,
 Că așa face pizmarea
 Nu-și vede cercetare,
 Nu-și cunoaște bunul său
 Ce-l răsplătește cu rău.
 (42) O, Sion, cetate tare,
 Cum îț[i] plăzmuești surpare!
 Domnu' înainte au spus
 Când de jelea ta au plâns.
 O, slavă nestătătoare,
 În grabă ești trecătoare!
 O, cugete omenesti,
 La noroade jidovești!
 Așe-i slava pământească
 Na agiu[n]ă [sic] să se învetească
 Ce curund se întoarce în scârbă
 Și în ocară să schimbă.

Astăzi pre Domul cinstesc,
 Păstă puțin îl urăsc;
 Astăzi înainte îi es,
 Mâni oare aceia unde-s?
 Astăzi clătesc ramurile
 Și-și aștern pre drum hainile,
 Apoi mâni să-l prinză caută.
 Ca pre un tâlhariu cu gloată.
 (43) Astăzi sporesc laudele,
 Mân' alaltă ocările;
 Astăzi strigă Osana,
 Mâni alaltă patima;
 Astăzi ca pre un împărat,
 Toți bine l-au cuvântat,
 Vineri căznit, despoet,
 Stând pre cruce spânzurat.
 Is[us]e, mielușel blând,
 Spre aceste tu vii voind,
 Că nu slavă pre pământ
 Ce în ceruri faci așezământ.
 Vino, dulce împărate;
 La a ta creștinească parte.
 Noi de tine ne lipim
 Cu credință te cinstim.
 Tot pre tine așteptem
 Și bine te cuvântăm
 Cântând ție, Osana!
 În veci și totdeauna.

(Ms. D. — Un « vers al Floriilor », care seamănă mult cu acesta, în Ms. E.; cf. și versul dela p. 1069 din msul lui Picu Pătruț din Săliște (din 1844), în posesiunea d-lui prof. Ghibu; apoi cel dela p. 94 din N. I. DUMITRAȘCU, *Carte de stea și colinde*, București, 1935).

« VERȘ LA PATIMI »

(v) Cruce[a] era foarte gre
 Și sudorile-i merge.
 În Golgotha l-au suit
 Pre cruce l-au răstignit.
 Câți acolo venia
 Și pre I[su]s îl vedea,

Toți pre dânsul hulia
 Și cu capul clătia.
 Fiere i-au dat de-au mâncat,
 Cu oțat l-au adăpat,
 H[risto]s pre Tatăl au rugat
 Și sufletul lui l-au dat.
 Soarele s'au întunecat,
 Pământul s'au tremurat.
 Cu sulită l-au împuns,
 Singele i-au curs.
 Atunci Iosif la Pilat
 Au venit de s'au rugat.
 Pre H[risto]s lui l-au dat.
 De pre cruce l-au luat
 (v) Și cu joljiu l-au înfășurat
 Și în mormânt l-au îngropat.
 Atunci Pilat au poruncit
 De piatră au pecetluit
 Jidovii au rânduit
 Voinici de l-au străjuit.
 H[risto]s iadul au prădat
 Și pre moarte au călcat
 Și din morți s'au sculat
 Și toți sfinții au strigat
 Aliluia.

(Ms. A.)

[VERȘ LA PATIMI]

I[su]s H[risto]s, Domnul sfânt
 Când din ceriu s'au pogorât,
 Din fecioară s'au născut
 Întrupat din Duhul sfânt,
 Cu oameni au petrecut,
 Multe minuni au făcut.
 Jidovii s'au miniat [sic]
 Pre dânsul s'au rădicat,
 Și când vreme i-au venit
 De el cina s'au gătit,
 (v) Cu ucenicii au cinat
 Și multe i-au întrebat.
 Dracul în Iuda au intrat
 Și el cina au lăsat

La Jidovii au lergat [sic]
 Și în 30 de arginți l-au dat.
 Jidovii la el gloate au mânat
 Și pre H[risto]s l-au legat.
 Prin divanuri l-au purtat
 Și mult l-au judecat.
 Lui Pilat l-au dat,
 Pilat mult l-au întrebat,
 Vină pre el n'au aflat
 Și pre mâni s'au spălat,
 De singe s'au lepădat,
 Să nu fie vinovat.
 Jidovii toți au strigat
 Singe pre dâșii au luat
 (v) Atunci Pilat l-au judecat
 Să-l răstignească l-au dat.
 Și Jidovii l-au luat
 Cu spini l-au încununat,
 Multe bâte i-au dat,
 Tot trupul i-au cruntat.
 Să-l răstignească l-au dat,
 Cruce în umări i-au pus,
 Sus la deal de au dus,
 Și el tare au ostenit
 Când la deal o au suit.
 I[su]s H[risto]s, zi întâi.

(Ms. A. — Verșuri « la Patimi » sau « a Răstignirii » sunt numeroase în toate manuscrisele cercetate de noi, precum și în culegerile citate. Acestea două par a fi însă cele mai vechi).

« VERȘ CE SĂ SPUNE LA
 MASĂ PENTRU VESELIA
 BOERILOR, ADECĂ LA
 BOTEGIUNE »

(192) Boeri, ce stați la masă,
 Într'această cinstită casă,
 Ce-ați venit de ați cugetat
 Și pre cine ați căutat,
 Ca să faceți veselie,
 Împreună cu toți meseni[i]

Cu gazda împre soție [sic]
 Să aveți mare bucurie.
 Noo ne-au venit în știre,
 La cei cu puțină fire,
 Și verșul așa ne spune
 Că aveți o botegiune.
 Aceasta s'a sovârșit
 Și taina s'au rânduit.
 Laudă Domnului să fie,
 Ce au vrut așa să fie!
 Ce voi zice cătră voi,
 Noo pre buni voitori
 (193) Celor mari și celor mici
 Să fiți în rai fericiți
 Întăe voiț [?] așa:
 Părinte,
 Părinte, Sfinția-ta,
 Să fii la multe așa,
 În loc gata cu slujba.
 A doile, voi, nănași mari,
 Să custăți bine cu trai,
 Să puteți la mulți să fiți
 Sufletești cinstiți părinți.
 A treia, că voi răspunde
 La [al]ți meseni de frunte,
 Pentru masa săvârșită
 Ce de... rânduită [?].
 A patra, dar ca să fie,
 Gazdi[i] mare bucurie,
 Într'un loc co a sa soție
 Ca să aibă bucurie.
 (194) Că Domnul li-au dat
 Un cocon frumos,
 Ca de dânsul să aibă parte
 Rugători pentru păcate.
 A cincia, voi și găti,
 Coconului voi pofți
 Să trăiască și să crească,
 Părinților să slujească,
 Să trăiască și să custe
 Și pe părinți să-i asculte,
 Să trăiască cu mult bine

În mulți ani cum se cuvine,
 Din micuța tinerețe
 Pân' la albe bătrânețe.
 Fiți meseni cu voe bună
 Toți cu toții dinpreună.
 Beți, mâncați vă veseliți
 Și pre Domnul pomeniți.
 Că voi zice și amin
 Voi numai ne închinați [?]
 Și vro doi tri bănișori
 Să aveți la Domnul spori.
 Și iar voi zice amin
 Că și verșul mi deplin
 (Ms. C. — Un « verș » aproape identic
 în Ms. E., p. 119).

« VERȘ LA GAZDA CE TE
 OSPĂTEAZĂ »

(104) Caută din ceriu, Doamne Sfinte,
 Spre ruga me ia aminte.
 Caută dintru al tău lăcaș
 Întru acest sălaș,
 Și pre această gazdă bună
 Întărește-l cu-a ta mână,
 Că ei pe noi ne-au chemat
 (105) Și bine-ne-au ospătat.
 Pentru aceea, Doamne Sfinte,
 Ie spre ruga noastră minte,
 Casa lui o întărește
 Și pânea o îmulțește,
 Precum acele cinci pâni,
 Ce le-ai dat cu-a tale mâni,
 Celor cinci mii de noroade,
 Ce merge după tine toate,
 Mâncând toți s'au săturat,
 Pre tine te-au lăudat.
 Așa tu blagoslovește,
 Bunătatea îmulțește,
 De tot răul îl ferește
 Și mulți ani îi dăruțește.
 Întru mila ta să fie
 De acum până'n vecie.

(Ms. E.).

ALT VERȘ CUM S'AU MU-
STRAT TEIUL CU BRADUL »

(137) Plaiul muntelui,
Po[a]lla codrului,
De muștră-să muștră,
Teiul cu bradul.
Bradul așam căm grăește
Și pre teiul dosădește:
— Da, lemn tupălăcios,
Și putrăgăios,
Cui te bizuești
De tu de miș crești,
În rând cu brazi și cu molitvi?
Iară teiul că-i răspunsă
Și cătră brad așa zisă:
— Ale, brad minunat,
Înalt ești și minunat,
(138) Rău grăești și fără sfat,
Că eu sânt tei pălăcios [sic]
Și putregăios,
Ce eu sânt un lemn de triabă,
Că vin măștri de mă 'ntreabă
Și mai bine mă chitesc
Și ico[a]ne mă croesc
Și în biserică mă bagă,
Totă lume și să rogă.
Nu-s ca tine un brad înalt,
Vedeti-aș uscat.
La vârvuri ești ciot ros,
La trupină rășinos
Și nu ai nici un folos.
Bradul foarte să măhni
Și din gură așa-i grăi:
— Da, lemn tei, fără telemei:
Nu mă mai grăi așe greu,
Pentru sinătate ta
Mă rog nu mă mai muștra,
Că ști frate, dar nu ști,
(139) Că mulți voinici că să bat
Până șindila me fac
Și de n'ar fi șindila,

Ploile ti-aru ploa
Și aurul ți s'ar spăla.
Dară eu îți ții..... [?]
Să trăim ca frați,
Să nu mai pricim
Că amândoi că trăbuim
Cu toți[i] frați dinpreună, amin.

(Ms. E. — Cf. variantele publicate în
G. DEM. TEODORESCU, *Poezii populare...*,
p. 353—354 (după A. Pann, *O șezătoare
la țară*), apoi cea din JARNIK-BĂRSEANU,
Doine..., p. 508—509).

[FĂRĂ TITLU]

(198) Prost am fost și n'am știut,
Cu prostie m'am ținut,
Cu proști[i] m'am năcăjit
Multă scârbă am pățit.
Ochi avui și nu văzui,
Urechi avui și n'auzii.
Și minte câtă avui
Între proști o perdui.
Când îmi aduc aminte,
Cum trăem mai înainte,
Tot în voe desfătat
Fără muncă de răutate [?]
Și cu gândul gândem
Eu pre to[a]te le plinem,
Și încătro mă întorcem,
Tot veselie făcem,
Și pre cei
Îndată mă folosem.
Avut-am bani de cheltuială
Și haine fo[a]rte de triabă
(199) Haine scumpe și frumoșă
Tot de fit [sic] și de mătasă.
Și gădăoi [?] de materie [?]
Că așe-mi place mie.
Avem și cai buni de încălecat
De cari mulți s'au muștrat
Și șei în tot chipul poleite
De mulți voinici era dorite.
Arme încă avem bune,

Ca orice ales din lume.
 La boeri eram cinstit
 Cu de toate ce-am poftit.
 Iar acum m'am osândit
 .... [?] sosit.
 Dumnezeu să să milostivească
 Și pre mine să mă scoțe
 Din prostia cei cumplită
 Care tuturor orită [?]
 De iar să dobândesc
 To[a]te cele ce doresc.

(Ms. C.).

«VERSUL LUI BANFI»

(75) După nor vine senin,
 După dulceață pelin.
 Amar mie și suspin,
 Lacrimile vale-mi vin,
 Inima mi se despică,
 Sudori de pe mine pică,
 Ce văz nimică îmi place,
 Că mânila întinse-mi zace.
 Săracă inimă darsă,
 Varsă lacrimile, varsă.
 Săracă față frumoasă,
 De jele mai toată stoarsă,
 Săraci ochi nevinovați,
 Vale de lacrimi vărsați.
 Voi sânteti acum de vină,
 C'ați iubit față streină,
 Voi sânteti fără dreptate,
 C'ați iubit un dor departe,
 Tocma din streină țară
 O, dor, flacăra și pară.
 Cât soarele încălzește
 În lung și 'n lat se lățește
 Nu-i doftor leacuri să-mi deie
 Boala din oase să-mi ieie.
 Câți preoți blagosloviți
 Și călugări precinstiți,
 Toți să vie să-mi cetească
 Nu pot să mă mântuiască.

(75)

[sic]

Câte muieri vrăjitoare
 Și babe descântătoare,
 Toate vie să-mi descante —
 Tot oi fi ca mai 'nainte.
 Vie moartea să mă spaie,
 Că m'a duce în văpaie,
 Dragostea nu vrea să iasă
 Din inimă și din oase.
 Când apa din jos în sus,
 Soarele dela Apus;
 Când pe pământ vor fi stele,
 Pe cer or tăia nuiele,
 Când dibolii [sic] or sbura
 Și paserele-or umbla,

(76) Nici atunci nu te-oi uita,
 Capu' de mi l-ar ciunta.
 Eu mă duc doru-mi rămâne,
 Dar mă rog ține-mi-l bine
 Într'a tale scumpe brațe,
 Păstrează-mi-l cu dulceață,
 Când și când cu hori de jale.
 Și-l scaldă în lăcrămele,
 Că eu de voi mai trăi
 Drept la tine voi veni,
 Și te-oi cuprinde în brațe
 Și voi trăi cu dulceață,
 Întru dreapta cununie,
 În sfânta căsătorie,
 De acum până 'n vecie
 Domnul laudat să fie.

(Ms. E. — Câteva versuri identice
 în V. BOLOGA, *Poezii populare din Ardeal*,
 Sibiu, 1936, p. 127—128).

«VERS DE ÎNTRISTARE»

(109) Auzi-mă, Doamne Sfinte,
 Și de mine-ți fie-aminte:
 Turture, pasere vie,
 Să-mi fii mie mărturie
 De mă scoate din robie,
 Să mai am și eu bucurie!

S'au sculat dușmanii mei
 Să-mi numere anii mei
 Pre mine să mă gonească
 Din casa cea părințească.
 Dumnezeu ceriurilor,
 Care știi gândurile lor,
 Oprește-i și nu-i lăsa
 Să-și 'nplinească voia sa.
 De suspinuri și de jale
 S'au umplut oasele mele
 Și ca corbul cel de noapte
 Îmi petrec zilele toate,
 Ca o pasăre rămasă,
 Subt o streșină de casă;

(110) Ca o biată turturea
 Ce și-a pierdut soția,
 De cleangă verde se ferește,
 Pe-uscată s'odihnește
 Și tot cântă și jelește,
 La inimă nu-i tignește.

Unde-i apa limpede
 O turbură apoi be.
 Așa sunt acum și eu
 Ști-mă singur Dumnezeu.
 Că tot stau și mă gândesc
 Cum în lume să trăesc?
 Câte frunze prin păduri,
 Câți muguri pe la vârfuri
 Și de ploaie câți picuri,
 Atâtea mă bat gânduri;
 Câte păsări sunt pe lume
 Toate cină și s'alină
 Numai eu n'am ce cina,
 Nici unde mă alina.

(111) Vai mâncatu-s de dușmani
 Ca câmpul de bolovani;
 Vai mâncatu-s de streini
 Ca iarba de boi bătrâni.
 Că mila dela streini,
 Îi ca umbra cea de spini,
 Când gândești că te umbrește,
 Mai tare te dogorește.

Și mâncatu-s și de-ai mei
 Ca iarba de mielușei.

(Ms. E.)

« VERSUL STRĂINĂTĂȚII »

(111) De voi prinde a cânta,
 Munții s'or cutremura,
 Pietrile s'or despica,
 Văile s'or turbura,
 Câmpurile s'or întinde,
 Florile-or începe-a plânge,
 Cerul se va 'nsenina,
 Aerul va răsună,
 Paserile vor înceta,
 Indată de a sbura

(112) Și toate vor lăcrăma,
 Cât voi începe-a cânta!
 Că de dor și de bănat,
 Văzându-mă 'nstreinat,
 De satul meu depărtat,
 De streini încunjurat,
 Mare jele m'a aflat,
 Din ochi lacrimi am vărsat.
 Săracă streinătate,
 Mult ești fără de dreptate
 Încunjurai țările toate
 Și de bine n'avui parte.
 Că de mic am pribejit,
 Tot cu streini am trăit.
 Nicăiri cât am umblat
 Odihnă n'am căpătat.

Câte cloambe prin păduri
 Și muguri pe la vârfuri,
 Atâtea sunt mari a mele
 Năcazuri gânduri și jele.
 Mă rugai lui Dumnezeu
 Să-mi arate drumul meu.

(113) Vino, dragă turturea,
 De-mi arată calea mea,
 Să pot trece Dunărea
 Să mă duc la maica mea.

Jele-i Doamne cui i jele,
 Jele-i inimuței mele,
 Jele-i la tot neamul meu
 De rău noroc ce am eu.
 Vine-mi dorul câte-odată
 Să mă sui pe munți cu piatră,
 Să plâng cu lacrimi fierbinți
 Pentru-a mei prea dulci părinți.
 Și îmi vine, uneori,
 Să mă sui pe munți cu flori,
 Să mă jăluesc în hori,
 Pentru a mele surori.
 Strein sunt de-ai mei de toți,
 Ca și mierla fără soț,
 Dară mierla tot își are
 Încă pe cuc văr primare.
 Doar maică când m-ai băiat,
 Cu'n picior mai legănat,
 (114) Cu gura mai blăstămat,
 Scăldătoarea mi-ai țipat
 În grădina cea cu brazii,
 Să nu trăesc între frați,
 În grădina cea cu flori
 Să nu trăesc cu surori,
 În grădina cea cu spini
 Ca să trăesc cu streini.
 Eu, când la voi toți gândesc,
 Tot stau și mă socotesc,
 Cui foc să mă jeluesc
 Ca dorul să-mi potolesc?
 Vine-mi dorul câte-odată
 Să mă sui în munți cu piatră
 Și să-mi întorc ochii roată
 Să mă uit în lumea toată,
 În sus cătră răsărit
 Și în jos cătră sfințit
 De unde eu am venit
 De m'am pe-aici rătăcit?
 (115) Și iar stau și mă gândesc
 Cui foc să mă jeluesc?
 Jeluim-aș și n'am cui,
 Cui năcazul să mi-l spui,

N'am cui să-i spui pribejirea,
 Cui să-i descopăr dorirea,
 Care o am de părinți
 Cei mie prea mult iubiți,
 De frați toți și de surori,
 De toate-a mele neamuri.
 Că când gândesc eu acasă
 Ochii părau lacrimi varsă,
 Inima mi se despică,
 Sudori de pre mine pică,
 Plâng cu mare lăcrămare,
 Fără nici o stămpărare,
 Suspinez și oftez tare,
 Ca nopțile după soare,
 De dureri neconținute
 În inima mea înfipte,
 Care nu mai au sfârșit,
 De când eu m'am despărțit
 (116) De taică, maică, surori
 Și de ai mei frațiori,
 Veri, vere, de cruce frați,
 De mătuși, unchi și cumnați,
 De șogori, fete și pretini
 Și de ceilalți vecini,
 Pe cari iubiți i-am avut,
 Cât cu dâșii am șezut.
 N'am cui să mă jeluesc,
 Dorul să mi-l potolesc.
 Jeluim-aș cerbilor,
 Cerbilor și ciutelor.
 Cerbul este vită mută
 Și pe mine nu m'ascultă,
 Că el fuge foarte tare,
 Eu rămâi cu supărare.
 Iar tot stau și mă gândesc
 Cui foc să mă jeluesc?
 Jeluim-aș munților,
 De dorul părinților.
 Munții sunt tot pietrii surde
 Și nu pot să mă audă.
 Jeluim-aș și n'am cui
 (117) Cui jalea să mi-o spui?

Jeluim-aș florilor,
 Florilor, câmpurilor,
 De dorul surorilor.
 Câmpul este loc întins,
 Eu cu dorul m'am aprins.
 Jeluim-aș și nu-i cine
 Să mă asculte pe mine,
 De cari le voi spune eu
 De amărunt traiul meu.
 Jeluim-aș văilor,
 Văilor și brazilor,
 Eu de dorul fraților.
 Vino, taică prea iubite,
 Vino, mie mult iubite,
 Vino, maică, de mă vezi
 Și cu mine-odată șezi.
 Veniți de mă mângâiați
 Și mă scoateți din năcaz,
 Veniți să vă povestec
 Cum între streini trăesc.
 (118) Că traiul care îl am
 Nu-l poftesc nici la dușman.
 Fie plătit neamul meu,
 Cu cât am pribejit eu.
 Am umblat prin țări streine
 Și n'avui parte de bine.
 Oh, de m'ați putea vedea,
 În streinătatea grea,
 Inima rău v-ar durea,
 Văzând obidarea mea.
 Voiu să mor de dorul tău,
 Dulce părintele meu.
 Vin acum, taică, la mine,
 Că eu sunt strein în lume.
 Vino, maică, și voi, frați,
 Veniți de mă desfățați,
 Că a mele lăcrămele,
 Ca și nește răurele,
 Să varsă cu grea durere,
 Cu dor și cu mare jele.

(Ms. E. — Variantele « Verșului Străinătății », pe care le-am văzut în manu-

scrise sau care au fost publicate până acum, sunt foarte numeroase. Aceasta mi se pare însă cea mai dezvoltată. Cf. MÖKESCH, *op. cit.*, p. 20; J. K. SCHULLER, *Romänische Volkslieder*, Hermanstadt, 1859, p. 29—30, 67—68; GASTER, *op. cit.*, p. 320 (Nr. XII A); ANTON PANN, *Spitalul amorului*, București, 1852, vol. I, p. 114; EMINESCU, *Literatura populară*, (Ed. MURĂRAȘU, în « Clasicii români comentați »), p. 213—214; *Șezătoarea*, VIII (1882), p. 40; N. DRĂGANU, *Versuri vechi*, în *Dacoromania*, V, p. 516—517; etc.).

« VERS DE VESELIE »

(228) Mărișcuță dela beciu, trala,
 Vin cu luntrea de mă treci.
 De mă treci să nu mă 'neci,
 Că n'ai bani să mă plătești,
 Numa-o sută și cincizeci.

De cât pită cu comleu,
 S'o mânci cu un meteleu [sic],
 Mai bine spuză pogace,
 Să o mânci cu cine-ți place.

(229) Decât pită prin sită deasă,
 S'o mânci cu o urduroasă,
 Mai bine prin sită rară,
 Să o mânci cu-o domnișoară.

(Ms. E.)

« ALTU »

(265) Scrisu-ți-am vers cuvios
 Din cuvinte mai în jos.
 Scriu-ți, draga mea viață,
 Carte mândră cu dulceață.
 Porumbiță ce voi face
 Că dorul tău nu-mi dă pace?
 N'am pe lume nici un bine
 Că sunt departe de tine.

(266) Rău bolesc, rău pățimesc,
 Când mândră la tin' gândesc
 De binele ce aveam

Când mai aproape ședeam,
 Că atâta nu gândeam,
 Nici de dorul tău boleam.
 De când mă 'nstreinau eu
 De N satul meu,
 Dorul mândră dela tine,
 Peste multe dealuri vine
 Și-așa vine de ferbinte
 Că de-aș sta 'n loc m'aș aprinde.
 Nime nu-l poate 'nturna,
 Nici Țigan cu cetera,
 Nici Român cu fluera,
 Nici Neamțu cu flota [sic].
 Până când nu viu la tine
 Inima oftează 'n mine.
 Când eram printre hotară
 Gândeam că-s într'altă țară,
 Așa departe părea
 De dor inima-mi bolea,
 (267) Și socoteam întru mine
 Că de-aș ajunge la tine,
 Cu tine să povestesc,
 Dorul să mi-l potolesc.
 Când peste păduri treceam
 În toate laturi priveam
 Că doară te pociu vedea.
 Oh, foarte mult îmi părea
 Până voi sosi acasă,
 Oh, vai, vai, inimă arsă.
 Deci cât acasă soseam
 În toate laturi priveam
 Că ieșind din casă doară
 Te pociu vedea pe afară.
 Socoteam că-mi alinez,
 Dorul numai să te văz.
 Inima-mi părea căznită
 De boală nelecuită.
 Arză-te focul urât,
 Boală fără crezământ,
 Arză-te focul iubire,
 Boală fără lecuire.

(Ms. E.)

« ALTU »

(264) Prin dumbravă trecere-aș,
 Frunză verde rumpere-aș,
 Slovă neagră scriere-aș,
 La mândră trimitere-aș.
 În toate patru cornurile
 Picături de lăcrămele.
 La mijloc pară de foc,
 Ca să vază și să crează
 Că precum este slova
 Așa mi-i și inima.
 De când de tin' m'am lăsat
 (265) Și pe-aici m'am depărtat,
 Eu mândră a mea inimă,
 De o aș vedea la fântână,
 Nu aș cunoaște-o din tină,
 Așa mi-i de supărată,
 De dorul tău întristată.
 Când gândesc mândră la tine,
 Dorul tău s'aprinde 'n mine
 Și arde cu bobotaie,
 Ca o jireadă de paie,
 Foarte rău mă năcăjește
 Până când se potolește.

(Ms. E.)

« VERȘU BEUTORIULUI »

Vai, săracu' beutoriu,
 Au rămas ca cerșetoriu.
 Au băut una și două
 Până au plinit și nouă.
 Dac' au văst că-i bine-așa
 Și-au băut și cămașa.
 Crâșmărița mare dușmană
 Nu vrea să-i dea de pomană,
 Dar crâjmarul ca măgariu
 Îi luă zechea și pieptariu.
 Ce voiu să zic mai multe
 Că le svârle lângă bute,
 Și începe a-i aduce
 Beutură de cea dulce,

Vin roșiu, roșior,
 De care-i era lui dor.
 Și dacă s'au îmbătat
 Cătră casă au plecat.
 Câte bălți le întâlnea,
 Tot prin mijloc le plesnea,
 Unde era apa noroioasă,
 Îi părea că-i mai frumoasă.
 Unde era turburată,
 Îi părea că-i mai curată,
 Câți pe cale întâlnea
 El la toți se închina.
 Toți fugea ca de un câne
 Nevrând să i se închine.
 Și dac-au ajuns acasă,
 La globana de nevastă,
 Ea au început a-l muștra
 Și din gură-așa grăia
 Bărbate, sufletul meu,
 . . . . . mi-te tată-tău,
 Dar de-aseară-unde-ai fost,
 Ai băut la crâjmă gros.
 Unde-i zeghea și pieptariu?
 O! le-ai beut cu crâjmariu.
 Și luă o despicătură
 Și-l atinsă peste gură
 Și luă alta mai mare
 Și 'ncepe a-i da pe spinare.

(Ms. F., No. 94).

[FĂRĂ TITLU]

Cătu-i lumea și veleag,
 Nu mă ia cine mi-i drag
 Și mă [ia] un blestemat
 Care-i mai urît în sat.

Frunză verde zoralie
 Cel voinic cu pălărie
 Trimisei la glătărie [sic]
 Să-mi cumpere doi mintie.

Ce-i mi de mintea lui
 Dacă nu-s cu dumnealui.
 Păsăruică de pe lac,
 Nu mă blestema să zac,
 Că n'am pe nime cu drag,
 Să-mi pună mâna sub cap
 Să mă 'ntrebe de ce zac.
 Păsăruică de pe iaz
 Mândra moare de necaz.

Câte flori pe iaz în sus
 Toate cu mândra le-a pus
 Și-am plătit de le-am 'ngrădit,
 Nici cu pari, nici cu nuele
 Numai cu cuvinte rele.

Mărita-maș, mărita,
 Cu suveica nu știu da,
 Țes un cot, arunc în pod,
 Țes o natră, rup o spată.
 Mărita-m'aș, mărita,
 Pita n'o știu frământa
 Cu feciori mă știu juca.

Doamne bate și trăsnește
 Cine-o făcut drumu' lat,
 De-o trecut badea 'n Banat.
 Doamne batè-l și trăsnește
 Cine-o făcut drumu' roș
 De-o trecut badea 'n Lugoj.

« MĂȘ » [=ALTUL]

Săraci București vestiți,
 Că se duc cătanele
 Și rămân cocoanele,
 Sub păru' cu perele
 Unde joacă sârbele,
 Sub măru' cu frunză lată,
 Unde joacă Turcii roată.

Coconiță dela țară
 Ce ți-e gura așa amară
 Doar de pită de secară

Hai la noi la București,
Ca gura să ți-o 'ndulcești,
Cu afine, cu migdale,
Cum îți place dumitale.

(Aceste două « versuri » din urmă

le-am aflat în Ms. 69, Cutia V din
arhiva Muzeului Ardelean dela Biblio-
teca Universității din Cluj; manuscris
cu cântece ungurești, nedatat, probabil
însă dela începutul sec. XIX. In origi-
nal cu ortografie ungurească).

FOLKLOR DELA MOȚII DIN SCĂRIȘOARA

La apus de orașelul Câmpeni, pe văile celor două Arieșuri și ale afluenților lor și peste munții dintre aceste văi, se întinde « Țara Moților » propriu zisă. Mergând pe șoseaua națională care pleacă dela Câmpeni pe valea Arieșului Mare în sus, trecând prin comunele moțești Săcătura și Albac, se ajunge în cea mai mare comună, ca număr de locuitori (5225)¹⁾, din Țara Moților: Scărișoara. Din punct de vedere administrativ e o comună; pentru călătorul care urcă valea strâmtă, adeseori de o frumusețe sălbatică, a Arieșului Mare, Scărișoara se arată ca un șirag de cătune neînsemnate, compuse din vreo 2—3 case. Două dintre aceste cătune, deoarece au biserică și școală, formează un fel de centre: Gârda-de-Jos și Gârda-de-Sus. Majoritatea celor aproape 5300 de suflete nu trăiesc însă în aceste cătune de pe valea Arieșului Mare și nici în cele de pe văile afluenților lui, ci prin poienile²⁾, adeseori foarte mici, risipite prin nesfârșitele păduri de «silhă» (molid) și de «brad» care acopăr dealurile și podișurile ce se ridică deasupra văii Arieșului Mare până la altitudinea de 1300 m, prin sutele de «cringuri» (cătune) formate din 2—3 case, numele cringului fiind format din numele familiei care îl locuiește: cringul³⁾ unde stă familia *Pașca* se chiamă *Pășceșt'î*, unde stă familia *Morcan*, *Morcașeșt'î*⁴⁾, etc.

De altfel numele acestor cătune nu au vieață prea lungă. Ele se mută împreună cu familiile care formează cringurile. Astfel, pe harta militară austriacă de pe la mijlocul secolului trecut, cringul *Pășceșt'î*lor e arătat în altă parte, nu unde este astăzi. Făcând această observație într'un grup de Moți, am primit răspunsul că *Pășceșt'ii* s'au mutat de mult de unde erau înainte.

¹⁾ V. *Indicatorul statistic al satelor și unităților administrative din România*. București, 1932, p. 386.

²⁾ Moții zic poienile « cîmpu, cîmpulu-m padure ». (Sistemul de transcriere îl dăm mai jos, la p. 133—134).

³⁾ N'am auzit niciodată pronunțându-se *crîng*, cum scrie TACHE PAPAHAĞI, *Cercetări din Munții Apuseni* (Extras din « Grai și Suflet »), București, 1925, p. 16, ci totdeauna *cring*. V. și *Dacoromania VIII* (1936), p. 153.

⁴⁾ Acesta este numele cătunului din jurul bisericii, numit oficial *Gârda-de-Sus*.

Iată încă vreo câteva nume de cringuri: *Pleiț'eșt'î* (dela porecla *Pleița*), *Morareșt'î*, *Haiđuceșt'î*, *Suceșt'î*, *Pt'ișarășt'î*, *Fluțareșt'î*, *Pleșeșt'î*, *Dodoișeșt'î*, *Gond'ești*, *Curpeșt'î*.

Pentru ancheta pe seama Atlasului Linguistic Român și pentru cea destinată adunării de material folkloric, pe seama Academiei Române, am cercetat, în verile anilor 1935 și 1936, cringurile din apropierea Ghețarului (*la D'ețariu*), situate la vreo 1200 m înălțime și cringurile de pe *Valea d'ila Iarba Ra* până subt *Bd'ihârza*, cel mai înalt vârful din Munții Apuseni ¹⁾. La Ghețar am fost găzduit în frumoasa și confortabila casă de adăpost a Turing-Clubului României, iar expedițiile până la Iarba Ra le făceam dela cârciuma din *Gârda d'i susu*, adică din cătunul numit *Morcanășt'i*.

Regiunea dela *D'ețariu* și *Valea d'ila Iarba Ra* reprezintă numai o minimă parte din colțul de țară care formează hotarul comunei Scărișoara. Fiind nevoit să continuu anchetele Atlasului Linguistic Român, cu părere de rău a trebuit să renunț la cercetarea altor « cringuri » din Scărișoara și mai cu seamă la cele din comuna Arieșeni, care e așezată și mai sus, mai aproape de « Bd'ihârza » și unde cu siguranță se poate face o bogată recoltă de folklor.

Casa de adăpost a Turing-Clubului din apropierea Ghețarului (altitudinea circa 1200 m) e situată într'o poieniță pe care ai crede-o înconjurată de păduri nesfârșite de molizi și brad. De fapt, îndată ce te depărtezi puțin de casă, te crezi la cine știe câți km depărtare de orice așezare omenească. Pădurea deasă de molizi uriași pare de nepătruns. Cărarea ce duce în Valea Arieșului anevoie se strecoară printre trunchiurile putrede acoperite cu mușchiu ale molizilor căzuți. Abia ai făcut însă vreo 500 de metri, se deschide un alt « cîmpu » cu o căsuță de Moț în mijloc și cu o bucățică de loc cultivat unde cresc câteva fire de cânepă ²⁾ și câțiva cartofi (« picjoci » IV). Dacă e mai înstărit, Moțul mai are și alte « maitori » ³⁾ pe lângă casă: o « camară », o « cocină », iar jos în vale, rar, și câte o « colnă » unde își adăpostește căruța. De curte, nici urmă nu se vede pe la Moți.

Poienile acestea locuite sunt risipite peste întreg masivul păduros ce se ridică din Valea Arieșului Mare, spre miază-noapte, până la înălțimea de 1300 m, subt muntele Călineasa. La casa de adăpost TCR nu ești, cum îți se pare la început, în mijlocul unui codru sălbatic, ci în mijlocul satului. Dacă asculți mai cu luare aminte, auzi, dincolo de perdeaua de molizi care te înconjură, vorba vecinilor și fâșâitul coaselor (e timpul când se cosește

¹⁾ Vârful cel mai înalt se numește *Curcubăta* (accentul e pe silaba penultimă), fiindcă e acolo pe munte o *pt'atră* ca o *curcubătă* « bostan ». Explicația mi-a dat-o *Flurița N'egră Ionașă* dela *Valga D'isd'ituluș*. Cf. și T. PAPAHAĞI, *op. cit.*, p. 48.

²⁾ Informatoarea III (vezi numele lor la p. 135) îi zice « ogor d'i cîripă », iar informatoarea VII, « ogorul cel d'i cîripă ».

³⁾ Așa a pronunțat cuvântul informatorul IV. La singular zice « maitore ». Maitorile sunt: « șura, casa, camera, pușefli ». Informatorul I numește porumbarul (colivia porumbeilor), de care de altfel nu există prin Țara Moșilor, « măjetorța porumbului ». Cf. FRÂNCU-CANDREA, *Românii din Munții Apuseni*. București, 1888, p. 25: « măetoare ». Forma « măieturi », dată de TACHE PAPAHAĞI, *op. cit.*, p. 17, e greșită.

fânul). Seara, flăcării chiuiesc dintr'o poiană într'alta, mână cu strigăte vitele la adăpost. Viuesc pădurile seculare de zarva atâtor oameni pe care nevoile i-au silit să se aciuzeze pe aceste înălțimi reci ¹⁾, lipsite de apă ²⁾. După ce s'a întunecat, liniștea, coborită în sfârșit peste vărfurile nemișcate ale molizilor, e turburată numai de sunetul melodios al tulnicelor care își răspund dintr'un « cîmpu » într'altul, mai aproape, mai departe și, stins, ca din alte lumi, din cine știe ce depărtări, de prin cringurile dela *Magúra* sau dela *Pt'atra graițori*.

Ocupația. Așezările acestea moțești din văgăunile afluenților Arieșului Mare, de subt Biharea și Călineasa și din poienile de pe podișurile care se ridică deasupra acestor afluenți, nu sunt vechi. Tradiția despre urcarea recentă a Moților în cătunele Scărișoarei mi-au repetat-o adeseori informatorii. Cea despre așezările dela Iarba Rea, am dat-o la Texte (246—7).

În căutarea lemnului cât mai bun și cât mai ieftin pentru « vasarită », Moții din satele moțești mai vechi, ca de pildă Vidra, și-au făcut, la început, în pustiurile acestea « mutături » unde se adăposteau până tăiau « doje » (v. textul 246). Cu încetul, mutăturile au devenit așezări statornice: în locul mutăturii, Moțul și-a durat măietoare.

Toți Moții sunt « vasari » ³⁾. Cu « vasili » se duc « în țară ». Cei de pe la Ghețar ajung până la *Săgmari* (Satu-Mare), *Carăi* (Carei), *Zălăvă* (Zălau), *Șumleu* (Șimleul-Silvaniei), *Baia Marje*, *Baia Sprie*, *Lăpușul* (Lăpuș). Cei dela Iarba Rea cutreeră mai ales *Ungureasca* = *Țara ungurească*, pe la Hălmagiu, Arad, *Cohul* (Vașcău), *Beiușul* (Beiuș). Cei din valea Arieșului vin în *Ard'eliu*, spre *Bălgăratu* ⁴⁾ (Alba-Iulia). Cei mai bogați, care au căruțe solide, trec pe la Turnu-Roșu în *Rumînița* până în Dobrogea. De când au început a colinda, acum 20 de ani, Vechiul Regat, văsarii au fost nevoiți să fabrice articole pe gustul noiei lor clientele. Astfel, acuma fac mai cu seamă « put'în » ⁵⁾ enorme (v. planșa II, 3) în care Oltenii și Muntenii acresc varza.

Nu toți Moții au însă « cocii » (căruțe). Mulți dintre ei, mai săraci, încarcă vasele pe spatele cailor și le duc la târgul dela Vidra, unde le vând altor Moți, adevărați angroșiști, care le transportă cu trenul până la Craiova, Galați, Constanța.

¹⁾ Fragile se coc abia în August.

²⁾ În toată regiunea Ghețarului, abia sunt vreo două izvoare. În vara secetoasă a anului 1935, numai unul n'a secat. La acesta se dădeau în fiecare seară adevărate bătălii, atâta norod se aduna dela distanțe de kilometri, ca să ducă în *bot'ele* (sing. *botă*) așezate de o parte și de alta a șelei, pe cai mititei de munte, o apă turbure, roșcată.

³⁾ Cuvânt pronunțat de informatoarea IV. Cuvântul CIUBĂRAR nu l-am auzit niciodată la Moți. Moțul trăiește din « vasarită », « vasareșt'ę », face « vase ». Cf. FRÂNCU-CANDREA, *op. cit.*, p. 61. Greșit (*ciubară*) la TACHE PAPAHAGI, *op. cit.*, p. 17.

⁴⁾ Accentul e pe întâia silabă.

⁵⁾ Cuvântul e nou, adus din Vechiul Regat.

Să încercăm să înșirăm deosebitele lucrări care țin de « vasaritu »¹⁾. Întâi caută o « sîlhă »²⁾ (IV), o « țîpă josă » (I), o « dărîmă d'ę cîombe »³⁾ (I), taie « bocî »⁴⁾ cu h'arastău d'i sîlhă » (IV) acolo unde e « mîtcă pi sîlhă »⁵⁾ (IV); « om boc să crepă-m patru » (VII) « cu sacurea și cu maju » (IV), iar doagele se numesc « doji-n cîozvîrt'i » (VII); dacă se crepă bocul în două, se zice că sunt « doșt'ęst'i » (VII). Doagele « le curățim, le cîoplim cu mezdreala » (IV) pe « scăundu cel d'i vasaritu » (IV)⁶⁾. Apoi « dă cu doğa pi jilău » (IV) (v. planșa III, 1) și o pune « pi prîșori » (IV) (v. planșa III, 2) cu « cleștili » (IV). Apoi face « cercu » (IV) din « cep d'i sîlhă » (creangă de molid) (IV); cu o « custură ca un cuțitu taa »⁷⁾ mușcatorili⁸⁾ d'ila cercu » (IV). Apoi « fajșeșt'e »⁹⁾ cu mezdriala » (IV) vasul (v. planșa III, 3) și-l « d'irează » (VII), « d'irează » (IV), « d'inează »¹⁰⁾ cu « d'eratoșea » (VII), « d'aratōri, d'añatōri » (IV), « d'inatōri »¹⁰⁾ (v. planșa III, 4) pe dinăuntru. Apoi îl « rostiază pe la gură » (VII) cu « mezdreala », îl « gard'irează » (VII) cu « gard'irariu » (VII), « gard'inariu »¹⁰⁾. După ce « cîubăru-î gard'inatū » (IV), « măsură »¹¹⁾ fundu cu masurili »¹²⁾ (IV), « faci o șară cu masurili » (IV), taie fundul « pi șară » (IV) și « pure fundul pi locu gār-d'irului » (VII). Apoi « cercuieșt'ę », trage « cu tragatorili, tragășili »¹³⁾ d'i cercu » (IV) sau « dă cu maju pi batatōri » (IV) să se așeze bine cercul. Pe urmă găurește, « tortareșt'e », toarta ciubărului cu « tortariu » (v. planșa IV, 1).

Când a făcut vreo 12, 16 « darābi » (IV), îi zice « o t'îșîță d'i vasi » (IV). Pe acestea le încarcă pe cai și coboară cu ele (v. planșa II, 3) până la « fagadău ». Aici « stau-n colnă cōcili »¹⁴⁾ (IV) Moșilor (v. planșa II, 4). Cărciumarul « capătă arîndă »¹⁵⁾ după ișeli » (IV). La « fagadău » văsarul încarcă « t'îșîța d'i vasi » în « cōcię » și pleacă « în țară ».

1) Cifra romană în parenteze indică pe informatori. Numele lor sunt date la p. 135.

2) Informatoarea III zice și « molivū ».

3) O curăță de crengi.

4) *Bocū* (bucata din trunchiu din care se fac doagele).

5) Partea trunchiului fără « cep ».

6) V. planșa III, 1. Scaunul are un cap, numit « *cîșcă* » (IV), și un talpig, numit « talpa scaunduli » (IV).

7) Taie.

8) Cele două capete ale cercului care se îmbrucă. La singular: « mușcatorī la cercu » (IV).

9) Netezește pe dinafară.

10) Formă auzită dela bărbați.

11) Accentul pe întâia silabă.

12) Compas.

13) Accentul pe *ă*.

14) Stau în șopron căruțele.

15) Chirie.

Cei mai mulți nu-și adăpostesc însă căruța, de altfel sărăcicioasă, în « colna » cârciumarului, ci o lasă la marginea drumului. Am văzut adeseori astfel de căruțe părăsite în șanțul șoselei, în câte un loc unde nu se zărea nici urmă de așezare omenească. Casa Moțului care e nevoit să-și lase astfel căruța, este așezată pe vreo coastă de deal, cu câteva sute de metri deasupra Văii Arieșului, unde anevoie urcă și omul și animalul. De drumuri pentru căruțe, nici vorbă nu poate fi pe așa locuri.

Alteori Moțul își ia uneltele « ciñfili, t'isigurili cele d'i vasaritu » (IV), ia cercuri și doage, le pune în căruță și pornește cu ele în țară. Vasul îl face la fața locului, după indicațiile mușterului. Doagele le leagă, vreo 50 de bucăți, în formă de semicerc; acesta se chiamă « o corciie d'i doji d'i pus pi calu » (IV), (când le aduce din pădure acasă). Când pleacă cu ele în țară, leagă vreo 100 de bucăți cu un cerc; i se zice « o roță d'i doji d'i pus pi caru » (IV).

Agricultură se face foarte puțină la Scărișoara. Pământul e prea « pt'atrosu » și clima prea rece. În « holda » Moțului abia crește puțină « sacară » niște « picjoci » și câteva fire de « cîripă » (VII). Arătura se face cu plugul de lemn, dispărut demult în restul țării.

Nici creșterea vitelor nu poate înflori în această parte a Munților Apuseni. Pășunile de pe munte sunt slabe, iar lipsa izvoarelor zădărnicește orice încercare de a face un păstorit mai intens.

Fiecare Moț crește vreo 2—3 oi (« țirém uoı » VII); primăvara se întovărășesc (« le strângem laolaltă »), fac « o turmă » și angajează un cioban (« ni naravim cu pacurarju »¹⁾), « cîobanu cari faci brîndza ». Acesta își angajează un băiat strungar « pacurarju cel mnicu » și « cîobanul la stărpări ». Apoi se măsură laptele (« masurăm lapt'ili », v. textul 242) și se începe facerea brânzii (« băgăm uăili-m brîndză »).

Brânza se face la « colibă »²⁾. Se « mulgi » în « galetă », se « străcură » cu o « strecatori » într'un « pîrlău mari ». Apoi ciobanul pune « t'agü » în lapte și « îlu-nt'agă ». Chiagul « ălcumpără și mai faci și d'i porcü (rasaturili celea d'i mați, pt'elea d'i pi burtuşu »); îl ține « într-on d'obü » sau « în uigă (cel d'e cumpăratü). Lapt'ili-nt'egatü ălczoleşti așa-m brînci, îl strîngi laolaltă cu pumni » și îl pune « într-o cârpă ». După ce n'a mai rămas în el « dzărü », îl pune pe « poliță ». De acum se numește « caşu ». Pe « poliță să zd'icjula ». Apoi « lu-mframită »³⁾ cu brîncili. Brîndza o t'ascuieşt'i cu brîncili în d'qbă », pune un « fund », pe acesta un « bocu » și deasupra o piatră. Fundul cu bocul și cu piatra se numesc « t'ascü ».

¹⁾ Se zice și « cîobanü » (VII).

²⁾ Se știe că în alte părți, pe la Muntele Rece, în județul Cluj, se zice « stîna » (cuvânt pronunțat de flăcăi de 15—17 ani). Subiectul VII pronunță « stîra »; pretinde că tinerii încep să întrebuițeze tot mai mult cuvîntul din urmă în loc de « colibă » (VII).

³⁾ Accentul e pe -fră-.

Din « dzărü » se face, rar, « urdă » după ce « ăl h'erbu-n caldari », în care « jintuie »¹⁾ cu o « lingură d'i lemn », ca să nu se prindă « scrumn » pe fundul căldării. Lingura cu care scoate urda se numește « lingura mari ».

În « iarnari » stau oile lângă casă, « în túrișt'i afară », după ce toamna, fiecare și le alege pe ale lui (« lę-alejem, lę-aducem acasă d'-a-munt'i »). Noaptea se adăpostesc în « pujátă »²⁾.

Locuința. Casa Moțului e foarte simplă și sărăcăcioasă. E făcută din « grindz » (bârne) de câte un « meș'er d'e face case » din comuna Sohodol de lângă Câmpeni, de unde se recrutează constructorii de case pentru toate satele din Munții Apuseni, până la Măguri și Mărișel (județul Cluj). Meșterul din Sohodol așează întâi « talpa casi » pe « pt'atră » (temelie simplă făcută din bolovani), face apoi pereții, « arjăua casi păra la acuperișu », din « grindz » (bârne), iar sus, pe pereți, pune « cununa », « curura » (VII) (cosoroaba). Peste cunună sunt așezate « grindzele »³⁾ (grinzi). Apoi vin « cuorńili » (căpriorii). Câte doi căpriori sunt prinși, sus, cu o chingă numită « găinariu, gairariu (VII), gairarețu » (VII). Peste căpriori se bat « lațuri », iar pe lațuri « șind'ile » sau « doș'te » (șițe). Măietorile de pe lângă casă sunt acoperite mai mult cu « cet'ină »⁴⁾. Pe « trepț » (trepte) urcă omul în « tırnaț » sau « t'indă », iar de acolo intră în « casă ». Mobila e sărăcăcioasă : un pat, o masă, două lavițe de-a-lungul pereților, într'un colț al încăperii un « pod'ișorü » (un fel de dulăpior, în care se pun vasele de bucătărie) și în mijlocul casei, o mică mașină de gătit, numită de Moți « sobă ». Fiește, mai demult, în loc de sobă, aveau « vatră » deschisă, formată dintr'un fel de platformă de piatră numită « cămeniță » (VII), de-asupra căreia se deschidea « coșul » larg, pătrat. Acoperișul era ferit de scânteii, de « băbură »⁵⁾, făcută din piatră, deasupra coșului, în « pódulü » casei. Pe « gura băburi » ieșea fumul în pod⁶⁾.

Portul. Astăzi portul Moților e foarte împetrișat cu elemente orășenești⁷⁾. Femeile poartă « rót'ie » (fustă). Numai bătrânii mai știu că demult purtau « pöli » (poale) albe și două « zád'ii » (fote), una înainte și una înapoi. La bărbați tot mai rar se văd « cișoricii »: tinerii poartă mai mult « pântăloń ». Vara, pe acasă, la adunatul fânului, Moții poartă pantalonii

¹⁾ Amestecă. Accentul pe silaba inițială.

²⁾ Toate formele dialectale ale termenilor privitori la păstorit sunt dela subiectul IV. O singură dată am notat cuvintele subiectului VII: « tırım ıoi ». De asemenea în nota 2, p. 115, am însemnat odată pronunțarea unor flăcăi (« stină ») și cea a informatoarei VII (« stîră »).

³⁾ Accentul pe -dze-.

⁴⁾ « Cu cet'ină și cu paie » (VII).

⁵⁾ Accentul pe silaba inițială.

⁶⁾ Toate formele referitoare la casă sunt dela informatorul I, afară de acelea care poartă indicația VII.

⁷⁾ V. planșele III și IV.

largi de pânză ai Crișenilor: « izmeși cu ȃucuri » (IV) (v. planșa IV, 2). În loc de « opt'inci » încalță tot mai mult « păpuci » (ghete), iar în loc de « învîrt'itori » (obiiele) (IV), iau « colțun » (ciorapi) (IV) (v. planșa IV, 1).

Mai demult, bărbații aveau « t'ică » (VII): purtau părul lung împletit în două cozi care le cădeau pe piept (v. textul 74) ¹⁾.

Hrana. Moțul trebuie să-și aducă aproape toată hrana din « țară ». La el acasă poate cultiva numai câțiva cartofi și puțină secară. Din făina de secară sau de grâu — adus din « țară » —, câte odată și din făină de orz, femeia face « pîre » (III) ²⁾. Se mănâncă, firește, și « mamaligă » (VII), precum și « balmoșu d'în groș'orū » (VII), un fel de mămăligă fiartă în smântână.

Dar mîncarea cea mai caracteristic moțească este un fel de mămăligă apasă din făină de grâu sau secară, sau porumb sau orz, numită « cirū » (IV). Comparat cu mămăliga « cirulu-ȃ mulcelū » ³⁾ (IV) și se prepară foarte repede (v. textul 148). E o adevărată mîncare de oameni săraci.

Căștigînd așa de greu grăunțele, e firesc ca Moțul să nu prea poată crește pe lângă casă multe păsări și porci ⁴⁾. Moțul nu prea are, ca țaranii din alte regiuni ale Ardealului, Crișanei și Banatului, « clisă » ⁵⁾ (VII) cu ce să-și îndulcească pânea făcută dintr'un amestec de făină de porumb, de secară și de grâu (ba chiar și de orz). Moțul mănâncă adeseori pânea sau cirul fără « lȃgúmă » (VII) ⁶⁾.

Se mănâncă și în Țara Moșilor, la sărbători mari, « tocană » (VII), « rătăta » (VII) (jumări de ouă), câte un « pui friptū » (VII), « on daráb d'ę mnelū » (VII) (o ciosvîrtă de miel). De obicei, însă, Moții se mulțumesc cu « máziri ? h'artă » (VII) (fasole frecată), zamă acră (VII) — acrită cu lapte acru, « borșū » (VII) din tărâte dospite, « curit'ū tijațū » (VII) (varză tocată). Despre sarmale, numite « boț » (VII) (sg. « boțū » VII), « spurū drumari că facū Crișeși, bagă carni și pasatū » (VII); la Moți însă nu se face așa ceva.

Sărăcia în hrană a Moșului și teama lui de foamete e foarte bine ilustrată prin textul 207. La Moți, cuvîntul « fomi » (foamete) nu trebuie niciodată

¹⁾ Formele referitoare la port sunt date după rostirea informatorului II, firește, cu excepția cazurilor când sunt indicați, după o formă dată, alți informatori: IV sau VII.

²⁾ Bărbații care cutreeră tot Ardealul, Crișana și Banatul, au învățat dela Ardeleni, Crișeni și Bănățeni să numească pânea: « pită ». Femeile zic însă numai « pîne ». Firește, cele mai bătrîne păstrează urme de rotacism: « pîn ę », « pîn(r)ę », « pîre », etc. (V. Dacoromania, VIII, p. 155).

³⁾ Moale.

⁴⁾ Cutreerînd cringurile Scărișoarei, n'am văzut niciun căne pe lângă casele Moșilor.

⁵⁾ Slănină.

⁶⁾ Informatoarea explică: « lȃgúma » pe lângă pâne e laptele, « chisa » (slănina).

⁷⁾ Bărbații și femeile tinere pronunță « mázini ».

pronunțat; e « cob rău » (IV). De aceea Moțul nu zice « mi-e foame », căci ar cobî a rău, ci « mî-i flamîntă » (IV) ¹⁾.

Poame nu există aproape de loc. Prin pădure se găsesc « áfire » (VII) ²⁾, fragi și smeură. Toate se coc foarte târziu; fragile abia la sfârșitul lui Iulie. Tot atunci, ba chiar la începutul lunii August, se coc și vișinile Moților, foarte acre. Mai au pe lângă casă și vreo 2—3 pruni și meri, care nu prea aduc roadă. Prin cringurile de pe platouri nu este însă niciun pom roditor. De aceea vezi toată ziua copiii Moților mestecând « mesteacă d'i pi silhă » (III) (rășină de molid) (« să mesteacă-n gură » III), care le ține loc de mere, de pere, de cireșe. Am gustat și eu mesteaca; nu e de loc plăcută.

Starea culturală. Prin cringurile risipite pe toată imensa întindere a Scărișoarei, foarte greu pătrunde știința de carte. Mai cu seamă în vreme de iarnă copiilor din cele mai multe cringuri le este de-a-dreptul imposibil să frecventeze școala. De aceea și azi majoritatea copiilor din satele moțești rămân fără carte. Informatorul II, de 11 ani, cu toate că dela vârsta de 8 ani a cutreerat cu tatăl său tot Nordul Ardealului, n'a intrat niciodată în viața lui în vreo școală sau în vreo biserică. În aceeași situație erau și tovarășii lui cu care ziua întregă se juca prin preajma Casei de adăpost TCR. La școală și la biserică merg numai copiii din cringurile apropiate de Gârda-de-Jos, Gârda-de-Sus și Iarba Rea.

Cu toată lipsa de învățătură, Moții sunt foarte desghețați, ceea ce se datorește cu siguranță peregrinărilor lor prin toată țara.

FOLKLORUL

Tache Papahagi afirmă; în « Cercetările din Munții Apuseni » citate mai sus, că « Moțul n'are literatură folklorică: doină, bocet, colindă, baladă, basm, tradiție, etc. N'are nici alte genuri, ca strigături, ghicitori, etc. » (p. 25). Dintre toate genurile înșirate de Tache Papahagi, numai balada nu e reprezentată la Moți. Motivul Mioriței, al ciobanului care și-a pierdut oile, etc., nu sunt cunoscute la Scărișoara. Despre Novac, informatoarea VII a știut să-mi spuie următoarele: « Or povestit și batrîni că Novac ū fost hoț mare, că o facut mult 'i celea », iar acuma, cei tineri, citesc din cărți despre Novac.

În ceea ce privește celelalte genuri, la începutul anchetei și eu eram convins, cu siguranță influențat de cele spuse de Tache Papahagi, că folklorul Moților e aproape inexistent. Întrebând pe informatoarea *Sănh'ira N'egri* (III) de lângă Ghețar, dacă știe povești, am primit răspunsul că

¹⁾ Și în alte părți ale Ardealului și Crișanei se zice numai « sânt flămând », iar nu « mi-e foame », cu toate că e curentă expresia « mi-e sete ». E probabil că în aceste regiuni cuvîntul « foame » a însemnat « foamete », ca la Moți.

²⁾ « Afirișul face áfire » (VII).

pe la ei nu se adună lumea la povești seara și în sărbători. Casele sunt prea îndepărtate unele de altele, iar iarna zăpada e așa de înaltă, încât nu pot ieși din casă. Ca să poată circula dela unul la altul și ca să se poată aproviziona cu apă, trebuie să se înțeleagă mai mulți inși să facă pârtie cu lopețile prin zăpadă până la izvor¹⁾. Totuși, dela același subiect (III), am putut culege, îndată după aceea, descântece interesante (textele 190, 191, 192 și 193).

În aceeași vară (1935) am primit un răspuns categoric dela *Flurița Negri Ioanșă*, că nu știe povești, cântece, etc. Mare mi-a fost surprinderea când, în vara anului următor, am recoltat o adevărată comoară de « hori » (doini) și « strigături » — dela același subiect²⁾.

Prin urmare, contrar celor afirmate de Tache Papahagi, trebuie să conchidem că genul liric al doinelor și strigăturilor e foarte bine reprezentat în folklorul Moților.

E interesant că informatoarea VII, cu toate că mi-a dictat mai mult de o sută de « hori » și « strigături », nu cunoaște renumitul cântec atribuit Moților :

A plecat Moțul la țară,
Cu cercuri și cu ciubară³⁾.

De altfel e ușor de recunoscut că acest cântec nu e moțesc : Moțul nu zice « la țară », ci « în țară » ; de asemenea Moțul merge « în țară » cu cercuri și cu « vase », nu cu « ciubară »⁴⁾. De altfel, dintre toate doinele pe care le-am notat, numai cea de subt No. 83 amintește despre vieța drumețată a Moțului.

Și ghicitorile, basmele, colindele, bocetele sunt tot așa de obișnuite la Moți ca în alte părți. Ceea ce a spus informatoarea III, anume că Moții n'au obiceiul să se întrunească, poate fi adevărat pentru cringurile dela Ghețar. În vale însă, de ex. la Iarba Rea, se fac « strânsuri pi la casi » (VII), se fac « clăci cîn să torc cîlți » (VII), iarna fac femeile « torcariș » (IV) (șezătoare) : « D'inu aicșa muierî și feț'i și mai ficiorî ș-ăpu acolô horeshcū și cîjumelescū cîjumeliturî » (IV). Se mai întrunesc apoi la nunți, la « prevedeție » (I) (priveghiu). Iată deci atâtea ocazii unde să se spuie « cîjumeliturî » (VII), povești, snoave, etc.

¹⁾ Informatoarea a sfârșit plângându-se de sărăcie. Așa sunt de săraci, încât nu pot să-și facă nici provizie de sare. Numai atâtea parale au, ca să-și poată cumpăra un kg. Peste câteva zile sunt nevoiți să coboare iar în vale, să-și cumpere din nou.

²⁾ Pe urmă am aflat că informatoarea VII a fost bolnavă toată vara anului 1935. Aceasta e explicația răspunsurilor ei laconice și repezite de atunci. În schimb, în 1936 a fost foarte veselă și comunicativă, cu toată vârsta ei înaintată (80 de ani).

³⁾ Cf. TACHE PAPAHAĞI, *op. cit.*, p. 18.

⁴⁾ Cuvântul « ciubară » există la Moți. E vasul cu două toarte în care se opăresc și se spală cămășile. Termenul general însă pentru tot ce confecționează vășarii este : « vase ». De altfel pluralul pentru « ciubară » este « ciuberă » ; prin urmare nu poate rima cu « țară ».

Și în timpul anchetei mele duble¹⁾ la casa subiectului IX, se făcea acolo o adevărată « strînsură ». Pe lângă informatoarele IV și VII, se adunau o mulțime de femei, flăcăi, copii din vecini. Bărbații, care coseau fânul pe coastele apropiate, făceau repausuri destul de dese, ca să vie să facă haz de întrebările ciudate — cum de sigur le păreau lor — ce le puneam. Zile întregi a fost acolo un du-te-vino ca la bălcu²⁾; glume, câteodată cam pipărate, provocau hohote de rîs de răsuna *Valea D'izd'ituli*. Femeile se întreceau să-mi spuie strigături cât mai hazlii. Unele din acestea n'au putut fi publicate din cauza cuprinsului lor prea crud. La fel și unele ghicitori.

Oare e adevărat că Moțul are o fire bănuitoare? Că nu e comunicativ³⁾? Notez că, atât pentru Atlasul Linguistic cât și pentru Arhiva de Folklor, am interogat aproape exclusiv femei. La Moți, mai mult ca în alte regiuni, femeia e păstrătoarea vechilor obiceiuri și a graiului strămoșesc, deoarece numai dînsa stă acasă tot anul, pe când bărbatul, dela vârsta de 8 ani, cutreieră într'una toată țara. De aceea se și deosebește graiul bărbaților, împestrîtat cu fel de fel de elemente culese din toate regiunile țării, de cel al femeilor, care e mai arhaic, mai bătrînesc⁴⁾. Folklor moțesc și graiu adevărat moțesc poate fi cules numai din gura femeilor. Dacă cercetătorii de până acuma n'au reușit să învingă pretinsa neîncredere a Moților și mai cu seamă a Moațelor, vina, cu siguranță, nu e a Moților⁵⁾. Firea neîncrezătoare și închisă a Moțului, precum și lipsa folklorului la Moți sunt basme născocite de oameni care nu știu să se apropie, cu destul tact, de țăranul nostru de pretutindeni.

¹⁾ Pentru studiul graiului pe seama Atlasului Linguistic Român au fost puse și la Scărișoara, ca în alte părți, 4800 de întrebări. Pe lângă această anchetă lingvistică, am întreprins și una folklorică, pe care însă n'am putut-o aprofunda cum aș fi dorit, din cauza lipsei de timp.

²⁾ În fotografiile din Pl. III, se poate vedea că e adunată multă lume la casa lui *Pătru N'egrea*. Fiind vorba de vîsărit, toată lumea se îmbulzea să-mi fie cât mai de folos.

³⁾ Cf. TACHE PAPAHAGI, *op. cit.*, pp. 20—23 și D. ȘANDRU, *Enquête dans le pays des Motzi* în « Bulletin Linguistique », II (1934), p. 203.

⁴⁾ Cf. D. ȘANDRU, *op. cit.*, p. 202 și *Dacoromania* VIII, pp. 153—156.

⁵⁾ Vina e a cercetătorilor. Cum să-și deschidă Moțul sufletul unui om care se apropie de el cu sentimentele pe care le vedește d-l Tache Papahagi în scena povestită în *op. cit.*, p. 20. Cercetătorul nostru s'a întîlnit cu doi Moți în pădure. Îi trec cuvîntul: « Deși trecerea mea — om strein pentru ei — în aceste locuri li s'a părut cu totul ciudată pentru firea lor bănuitoare, totuși « bună ziua » al meu fu întîmpinat cu « Dumnezeu ț'ajute » al lor, fără ca să mi se aducă nici cea mai mică neplăcere ». — Ce neplăcere puteau să-i aducă? Să-l ciopârțească cu săcurile sau să-l jupoaie de viu? S'a auzit vreodată în Munții Apuseni să i se fi făcut vreun rău unui excursionist, « șt'ud'ęnțu » (VII), cum zic Moții oricărui excursionist dela oraș, la Ghețar, la Găina sau pe Curcubăta? Se poate ca d-l Papahagi, în calitatea d-sale de folklorist și etnograf, să treacă pe lângă doi oameni întîlniți în creștetul munților cu un rece « bună ziua »? Bieții Moți lucrau, poate, de o săptămână întregă la doage, singuri în pustietățile acelea și ar fi stat bucuros o leacă la taifas cu cineva care vine dintre oameni.

Să revenim însă la genurile noastre folklorice. Despre «doina», numită la Moți «horă», și «strigătura» dela Scărișoara, pe lângă cele spuse mai sus, aș mai avea de adăugat următoarele: E greu de trasat hotarul între «horă» și «strigătură». Strigătura e mai scurtă și conținutul ei e totdeauna satiric. Totuși, informatorii mi-au dat drept «hori» bucăți având același caracter ca și strigăturile. Adeseori nici informatorul nu știe ce nume să-i dea vreunei bucăți. Astfel textul 96, relativ lung, e «și horă și strigătură» (VII).

Majoritatea horelor și strigăturilor publicate aici sunt cu siguranță originare din alte regiuni, căci graiul lor nu este cel moțesc. Astfel, informatoarea VII, care rotacizează absolut consecvent și care în conversație zice de ex. numai «yirū» (vin), «yirul» (vinul) sau «d'irū, d'irul»¹⁾, în hori rostește adeseori «vinul». În textul 11, «vinul» rimează cu «strinul» (străinul), iar în textul 70, «vinū» cu «strinū». În graiul adevărat moțesc, «strinul» rămâne nerotacizat din cauza efectului disimilator al lui *r* (Cf. *Dacoromania* VIII, p. 156—157), iar «vinul» ar trebui să fie rostit «yirul, d'irul». Și în textul 12, informatoarea VII pronunță «vinșorū», dar «birișorū» și «d'irul». Să nu uităm însă că, la Moți, vinul e importat din alte regiuni, așa încât, împreună cu lucrul, a putut fi importat și cuvântul. De altfel Moții rar beau vin, ci «yirarsū», «d'irarsū» (VII) (rachiu)²⁾.

Tot o rimă adusă din alte părți, unde nu există rotacisme, avem în textul 85: «t'ire» (tine) — «strină» (VII). La fel, în textul 120, «batrinū»³⁾ rimează cu «firū»⁴⁾ (fân) sau în textul 121, «batrinile» cu «cîrile» (cânele).

Sunt, firește, și rime care sunt posibile numai la Moți, de ex. în textul 4: «bură — matragură», în textul 28: «sură — bură», în textul 40: «șură — bună»⁵⁾, în textul 68: «burū — singūrū». Textele acestea au fost deci compuse sau modificate de Moți. Cu siguranță moțești sunt și textele 74 și 83.

Am amintit că, după Tache Papahagi⁶⁾, folklorul e aproape inexistent la Moți, și acela, după părerea sa, imposibil de cules. În materie de credințe și superstiții, îi ajunge mai puțin de o pagină (p. 25—26) ca să înșire tot ce a găsit. În puținul timp de care am dispus pentru ancheta folklorică la Scărișoara, am reușit totuși să culeg descântece interesante, unul chiar dela un bărbat (text 195).

¹⁾ Informatoarea IV pronunță numai *d'irū*.

²⁾ Informatoarea IV rostește «d'irasū». În textul 73, informatoarea VII a pronunțat însă «vinarsū».

³⁾ Cf. *Dacoromania* VIII, p. 157.

⁴⁾ Vocala *i* a fost pronunțată nazal.

⁵⁾ Informatoarea IV caută să evite rotacismul. (Cf. *Dacoromania* VIII, pp. 155—156).

⁶⁾ *Op. cit.*, pp. 24—28.

Se vorbește de câte o femeie care «șt'i vrăji¹⁾, șt'i vrăji²⁾» (III). Sunt interesante vrăjile de dragoste din textele 204 și 205.

O descântătoare foarte căutată e informatoarea IV. Am asistat când a descântat, într'o oală plină de apă, unei femei, pentru o vacă mușcată de «navîscă». E și veterinară cătunelor din apropierea văii *D'izd'ituli*.

«Cîn să bet'ejeșt'i d'ita, trud'escū și ieșu cu ieși. O-mpungū pi limbă, în splină, pi uret'i, în rarunț, în splină sacă [la a treia coastă a vitei] și-n șali și-m virvu cozi».

Se crede în niște ființe supranaturale numite «moroii», care fac mult rău prin farmece: «d'e fărmațat, moroile acele fărmață, răutățile cele, fărmațaturile cele» (III). Tot «moroile» iau și mana vacilor (text 234).

Cei doi demoni caracteristici pentru regiunea Moșilor sunt «vîlva» (XII) sau «vîlfa» (III) (textele 227, 228) și «șolomățul»³⁾ (textele 230—232). Vâlva seamănă, întru câtva, cu mama-pădurii, iar șolomățul e șolomonarul din alte părți.

Se mai știe la Scărișoara de «cătcăjîni, d'-o fo⁴⁾ mîncîn uoșmenî» (III). Informatoarea VII le zice «capcajîri».

«Zmei și d'avulî î sudalmă [înjurătură]»; «naîma iară, tă⁵⁾ sudalmă» (VII): «Nu t'-o adus naîma aici, d'i mî-aî stricatū cevá?» (VII). «Cîn sūdue omul zîce d'i zmei: draci. Auziă spușin ũ uoș la o moșă c-o avut zmei» (IV).

GRAIUL

Nu în toate cringurile din Scărișoara se vorbește la fel. În cele din spre apus, dela Iarba Rea și de către Arieșeni, orice *ă* urmat de accent se pronunță *a*: *oparimū* (VII), *pasatū* (VII), *camară* (IV), etc., pe când în cele din spre răsărit, de pe platoul din jurul Ghețarului până la Călineasa, se păstrează *ă* în toate pozițiile. Scărișorenii își dau foarte bine seama de aceasta: «D'ila Valșa Ordîncuși-n susū, acló-ntr-altă formă vorovăscū» (IV).

De asemenea, cei dela Ghețar formează aoristul în mod cu totul arhaic: *mîncăjū*, *mîncăș*, *mîncă*⁶⁾, *mîncămū*, *mîncatū*, *mîncară* (III), sau *făcușū*, *făcuș*, *făcū*, *făcūmū*, *făcutū*, *făcură* (III), pe când cei dela Iarba Rea zic, la 1-a și a 2-a persoană a pluralului: *mîncarămū*, *mîncărătū*⁷⁾ (VII), *facură*⁷⁾, *facură*⁷⁾ (VII).

¹⁾ Știe vrăji.

²⁾ Știe vrăji.

³⁾ Accentul pe *-mă-*. Informatoarea III îi zice și «șolomariū».

⁴⁾ Fost.

⁵⁾ Tot.

⁶⁾ Accentul pe *ă* final.

⁷⁾ Să se citească *t*, nu *ț*! Cf. *Dacoromania* VIII, p. 162, la cuvântul *yin*.

Dintre informatorii înșirați la p. 135, IV, V, VI, VII, IX, X și XI vorbesc de obicei cu *a*, pe când I, II, III, VIII și XII vorbesc cu *ă*.

Pe lângă deosebirea aceasta « geografică » constatată în graiul dela Scărișoara, cercetătorul descoperă repede că, în același crîng, vorbesc deosebit femeile și bărbații, generațiile mai în vîrstă și cele tinere.

Deosebirea de graiu între femei și bărbați am amintit-o mai sus¹⁾. Femeile rotacizează mult mai des ca bărbații²⁾. De asemenea ele palatalizează labialele mult mai consecvent ca bărbații. Pe lângă aceasta, graiul femeilor păstrează cuvinte caracteristice moțești care tind să dispară în graiul bărbaților. Am amintit cazul lui *pită*, întrebuițat de bărbați, și *pîne*, întrebuițat de femei³⁾. De asemenea femeile zic numai *vase*, *vasari*, pe când bărbații încep să zică *ciuberă*, *ciubărari*, cum se zice prin Ardeal, Crișana și Banat⁴⁾. Și cuvîntul *brîncă* (mână) e întrebuițat azi aproape numai de femei⁵⁾.

Influența graiurilor ardelenesti, iar după războiu și a limbii literare, e, firește, mai puternică la generațiile tinere.

Informatoarea VII (în vîrstă de 80 de ani) constată și ea schimbarea aceasta în graiul tinerilor, formulînd-o în felul următor: De vreo câțiva ani « s'or motocosit vîrbile ». Pentru a ilustra deosebirile în graiu dela o generație la alta, să dăm formele imperativului verbului « a veni » (a 2-a pers. sing.), auzite la Scărișoara. În loc de *vino*, printr'un fel de anticipare a elementului labial al lui *o* final, informatoarea XI (de 10 ani) zice *vîună*, fără a labializa pe *v*. Informatoarea IV (de 45 de ani) palatalizează pe *v*, dar se trudește să-l păstreze pe *n*: *d'ună*. Totuși, nu se poate controla totdeauna și zice de obicei *d'ună*, *d'ură*, *d'ură*. Informatoarea VII (de 80 de ani) zice numai *yură*⁶⁾ sau *d'ură*.

La cele spuse despre rotacism în *Dacoromania*, VIII, p. 149—163, aș adăuga următoarele: Abia în vara anului 1936 am descoperit că infor-

¹⁾ Cf. și D. ȘANDRU, *op. cit.*

²⁾ Cf. *Dacoromania*, VIII, pp. 153—156.

³⁾ V. mai sus p. 117, nota 2.

⁴⁾ V. mai sus, p. 113, nota 3.

⁵⁾ Astăzi MÂNĂ e un cuvînt nou la Scărișoara, totuși informatoarea VII îl pronunță *mîră* (cu un *i* puțin nazal). Trebuie deci să presupunem că BRÂNCĂ, venit din Bihor, n'a înlocuit niciodată complet la Moți pe MÂNĂ. De altfel, după cum se vede în Atlasul Linguistic Român, partea I, vol. I, harta Nr. 49, regiunea Moților e la marginea ariei cuvîntului BRÂNCĂ. În punctul 93 (comuna Arieșeni) informatorul, un bărbat, a răspuns, de altfel, *mînă*. E probabil că o femeie ar fi răspuns colegului Sever Pop (care a făcut ancheta la Arieșeni) *brîncă*.

⁶⁾ Informatoarea VII are de obicei un *y* în locul unui *v* palatalizat. Pe acest *y* l-am auzit și dela alți bătrîni. Cei mai tineri, dacă n'au părăsit complet palatalizarea labialelor, au numai *d'*.

Cuvîntul moțesc *yură*, *d'ură* n'are deci nimic de a face cu ungureșcul *gyere*, cum susține D. ȘANDRU, *op. cit.*, p. 206, nota 2. V. *Dacoromania*, VIII, p. 162, nota 2.

matoarea VII rotacizează absolut consecvent. Numai în « hori » (doine) menține uneori forme nerotacizate ¹⁾. De asemenea nu rotacizează pe *n* din cuvintele în care este un *r*: *Craciunū*, *creșt'inū*, *frasinū*, *carpănū*, *batrînū*, *tînărū*, *viheri*, *prună*, *arinū*, etc. Nici în cuvântul *jușînū* (*jușinasă*), titlu ce se dă Ungurilor (Unguroaicelor), n'are rotacism. Acesta e, cu siguranță, un cuvânt intrat în graiul Moșilor din alte regiuni, deoarece în Țara Moșilor nu se găsește niciun Ungur și nici n'a existat niciodată. Tot din alte părți trebuie să fi venit și cuvântul *paunū*. În toată Țara Moșilor nu se găsește, firește, niciun păun. Nu are un *r* adevărat, ci numai un *n*, în *d'imenițaț*, *mănincă*, *mănînțeț*. Are numai *r* în *mîră* ²⁾, *smîntîră d'ila uoș* ³⁾, *stîră* ⁴⁾, *stapîrū*, *stapîresc ieș*, *cîrept'îță* (știr), *racușîră* (plantă pe care o mănâncă cu plăcere porcii, pronunțată *racușînă* de informatoarea XI), *lîrișt'i* (lâna broaștei, pronunțată de informatoarea X *lînișt'i*), *țîțîră* (țâțână), *cremin(r)e* ⁵⁾.

Salutul obișnuit al informatoarei VII era: « Deșe Dumnișău bire ! ». La sfârșitul anchetei, când, după ce am strănutat (după ce « am zdramnitū ») și informatoarea VII mi-a strigat *saratat'e !*, am întreat-o dacă dânsa nu poate zice *sanatat'e* ca cei tineri, mi-a răspuns: « nu mî-i-nd'emîră ⁶⁾, numa saratat'e » ⁷⁾.

Ar fi încă multe observații de făcut referitoare la rotacism, *u* scurt final, *l* final al articolului ⁸⁾, palatalizarea labialelor, etc., dar ar cere prea mult loc.

La fel și morfologia ar trebui studiată într'o monografie. Am amintit mai sus aoristul. Iată și alte forme: *Dacă n-ari h'i*, *nu s-ari povestî* (VII); *îm-va lq* (IV) [mi-ar fi luat]; *mama o vrę șt'i* [mama ar fi știut-o]; *să va prînd'i* (IV) [dacă ar fi prins]; *să vręa put'á gurî aclo* (VII) [s'ar fi putut urca acolo]; *nu cîntareț !*, *nu facireț !* (VII); *o is* (VII) [au zis]; *sîmtū* (IV) [ei sunt]; *núșt'u Țigan* (IV) [niște Țigani]; *núșt'e* (VII) [niște]; *taa* (IV, VII) [taie]; *páu* (IV) [paie]; *imblă* (VII); *cálmîrî* (VII) [scarmeni]; *om mai aveș ce scrișă* (VII) [vom mai avea ce scrie]; *arū* (IV) [ei au]; *pola-ș Sîntămărie* (III) [poala Sfintei Marii]; etc. etc.

Cuvintele dialectale ar cere un întreg glosar. Iată câteva din ele: *va guriș* (IV) [urcați]; *urlaș* (IV) [coboriți]; *buciră* VII, *bucină* (IV) [lupul,

¹⁾ V. mai sus, p. 121.

²⁾ Cu un *i* puțin nazal.

³⁾ *Smîntîră* se numea mai demult întreg fructul dela oi: lapte, brânză, urdă, zer, dar mai ales brânza.

⁴⁾ Mai de mult se zicea numai *colibă*; acum tinerii încep să zică *stîná*, pronunțat așa de niște flăcăi, (v. mai sus, p. 115, nota 2).

⁵⁾ *Cremin(r)e*, *racușîră* și *cámeșiță* (v. mai sus, p. 116), sunt singurele cuvinte de origine sigur slavă care prezintă rotacismul în rostirea informatoarei VII.

⁶⁾ Cu *i* și *r* nazali.

⁷⁾ Cel căruia îi dorești *saratat'e* răspunde: « Múlțam, să h'îj saratósü ! » (VII).

⁸⁾ Despre *u* final și *l* al articolului, v. D. ȘANDRU, *op. cit.*, pp. 205 și 207; *Daco-romania*, VIII, p. 149, nota 2.

cânele urlă]; *d'esușă* (VII) [descalcă]; *bat la donățuri*¹⁾ (IV) [stau la taifas]; *porcă* (IV) [scroafă]; *fișcoș d'i bonciagă* (IV) [bucium de cucută, o jucărie ce-și fac copiii]; *s-arameșt'i, s-o aramănită* (VII) [se coclește căldarea]; *turul* (VII) [tunetul, trăsnetul, tunul], *groră, grori* (VII) [cocor]; *țirău* (VII) [izvor]; etc., etc.

OBICEIURILE

Impresia mea este că la Moți sunt mai puține obiceiuri în legătură cu sărbătorile, ca în alte părți. Mai ales obiceiurile la nuntă îmi par sărace. E și natural ca în regiunea aceasta, unde alimentele sunt așa de rare și scumpe, să nu se facă nunți mari, costisitoare.

Înainte de a înșira diferitele sărbători mai importante din punct de vedere folkloric, sărbătorile băbești, să amintim un târg care se ține la «*Sîmt'etru* » la muntele *Căliinasă*.

Pe lângă renumitul târg de fete dela Găina, mai există în Țara Moților, chiar în hotarul Scărișoarei, un târg care se cheamă:

«*Tîr[g] la Căliinasă*. La Sîmt'etru să strîng la munt'e, la Căliinasă, să gur (se suie) la Căliinasă. Să strîng oămerii cu băutura și cu negoște d'e eștea, haïne, coșe. Petré[c], joacă. D'e cînd îi lumea tăt tîrg o fost la Căliinasă ca și la Găjina » (III).

Se mai numește în glumă și «*tîrgu d'e dată* » adecă de dat pumni, deoarece în fiecare an se întîmplă bătăi între unii prea pătimași de băutura.

La sărbători. La Anul Nou se face «*d'isparțena colindatorilo* ». Iată cum o descrie pe scurt informatoarea IV: «*Imblă*²⁾ colindatori d'i eșt'a mari la Craiun. Ș-ăpu la Anu nou fac d'isparțena colindatorilo. Fac ũ uspățu mari colindatori aciia la o casă. Ș-ăpu acolo joacă și-ș petrecu. Împart bucat'ili cari li-o capatată imblînd a colindă » (IV).

Alte obiceiuri nu există la *Anul nou* (I). Nu se umblă cu uratul, cu plugușorul, cu sorcova. Subiectul I zice: «*Nu imblă la noi* » (I), căci pe la Anul nou zăpada e așa de mare, încât nu pot ieși din casă³⁾.

La *Apă-bot'ază* (Bobotează) «*imblă cu crucea d'ijeci* (cantorii) d'ila biserică » (I). Li se dau «*bucată'e* »; acestea sunt «*a popi ș-a loră care imblă, cu bosijocă și cu cofiță nouă* » (I).

Urmează apoi, după Bobotează, *Sîmt'ionul* (I) (Sf. Ioan Botezătorul), *Stret'enia*⁴⁾ (I) (Întîmpinarea Domnului), *Blagoveșt'enile*⁴⁾ (I) (Buna-vestire), fără obiceiuri deosebite.

¹⁾ Accentul pe *-nă*..

²⁾ Trebuie citit *imblă*, nu *îmblă*.

³⁾ Să nu uităm că informatorul I e de lângă Ghejar, pe la 1200 m altitudine.

⁴⁾ Informatoarea VII pronunță: *Stret'enia, Blagoveșt'enile*.

Se serbează și « *Sînt' etru cel d' i iarnă*. Îi cam iut' i, premejd' ios, că n-are post » (III). De asemenea și Aflarea capului Sf. Ioan (24 Febr.) numită *Capu primăvări*¹⁾: « Nu lucră atunci » (III).

Nici la *Patrudzăci d' i mocehici* « nu să cad' i să lucră » (III).

« *La Moș, Săptămîna Mōșilor*, în fășangü [câșlegi], cîn să prind' e Postul Păș' ilor. Cîn(r) e are vrême, duce la biserică colacü și să rogă pintru iij [pentru ei, pentru moși, pentru cei morți]; le cere iertăciune » (III).

Haralampi. Pe la lăsata secului. « Nu lucrămü » (I).

« *La Sîntod' erü* facim colibă, h' erbem grîu²⁾ » (IV).

A treia săptămână înainte de *Postu Paș' ilo* (IV) se numește *saptamîna cu hîrț* (IV) sau *hîrți ogaruli* (IV). « Dacă nu mîncă d' i dulci mîercură și viîrirea, apu sarută ogaru-n curü » (IV).

Săptămâna următoare e *saptamîna clisi*³⁾ (IV); urmează apoi *lasatu d' i clisă* (IV) cu care începe *saptamîn(r) a albă* (IV) sau *saptamîna brîndzi* (IV).

Apoi « prind' im postu d' i tăt' i » (IV): *Prind' erea Postul Paș' ilor* (III). Nu se lucrează nici la mijlocul postului mare numit *Mhêsi pârîe' si* (I) sau *Trîmt arăint' e-trîmt arăpoie* (III). « Zice că o d' epănat o mușere-ăpu tăt o d' epănat pār o murit. Să păzez-mușerile, nu lucră. — Cire-a lucra, să pață ca mini » [a zis femeia care a depănat în această zi] (III).

La Flori, Florii, firește, se duce la biserică « clombă d' e răt' ită » (I), « stîlpări » (IV), cum le zice preotul.

La Pașt', ouăle « nu li prăa vapsim, că n-ăven cu ce-li » (IV).

După Paști « șept' e joî nu- i birë să lucră, că- i rău d' e tûn (trăsnet) și pat (pășesc) mult » (III).

« Cîn lucră gjoile dupa ce trec Paș' ili, tuñă, bat' i boholtü (= pt' atra) » (IV).

« *La Joia verd' e* puire früză d' e fag pin casă, pi la grăd' ină » (III).

« *La Armind' in* (1 Mai) țîrém Armind' inu. Prind acolea lingă casă, puine-m pămînt armind' inü d' in muzúci (brazi tineri) d' e silhă (molid) » (III).

G'ermanul « e sărbătore mare ». « Nu lucră nici în G'ermanü. Zice că- i iut' e » (III). Subiectul I spune că Ungurii numesc această sărbătoare *O' rban* (I).

Cu trei săptămâni înainte de Rusalii sunt *Sfréd' ele Rusăllorü*. « Le tîn tri zile » (III).

« *La Sîndziîehe* ives la apă popt' i și- ncjüră besereca; d' e cînipă, să să facă cînipa; să n-o bată pt' atra. Culeg [femeile flori], fac cun(r) uni, mai dau și pi la yit' e, că- s curat' e » (III).

¹⁾ Accentul pe -vâ-.

²⁾ î este nazal.

³⁾ Clisă = slănină.

[Femeile fac] «cururi d'i flori d'i pi cîmp și d'in grad'ină. Li puri pi-aclo pin casă d'i fellie [mândrie]» (VII).

Informatoarea IV pronunță: «Sîndzeñili. Facim curuni, cunūni, d'im peñi d'i pi cîmpū. Li punim așa pi sus. Iarna, cîn tușim or ni dori capul, punim pi jar [din florile dela Sânzienne] și n-afumăm cu țeli. Și li mai punim și d'i h'erbuș și-apu bem dzamă d'-aceș. Mai dăm și-n sari la vaci, ș-așa-z buñi» (IV).

La 17 Iulie e *Mărina Măciñică*. «Mărina încă-î mare. Atuncia iară nu să lucră» (III).

«*Foca și Pălia și Ana*. Atun[cî] nu lucră, că zice că pălesc hold'ile și nu-î bine» (III).

«*Vîrtolomei*. Atuncia să duce cūcul d'ila noi. Ziua cūculuș» (I). «*Vîrtolomei* îî rău d'e tūn(r)ū» (III).

«*Ilisie*, tupă *Vîrtolomei*, sărbătore mare» (I).

«*La Pant'ilimonu* iară nu să lucră. Ș-âcela-l tūn(r)ū. Îî rău d'e tun(r)ū [trăsnat]. Să tîmplă rău» (III).

«Cólo cătă *Sîntămărie*, înt'id muierile t'ept'ini. [Bagă pieptenii de pieptenat lâna unul într'altul]. Înt'id'e gád'inile [fiarele] ceļa rale» (I). Cum se încleștează pieptenii unul într'altul, așa să se încleșteze și falcile lupului, să nu poată sfășia vitele.

«*Hărhăjeli*¹⁾ [Arhanghelii] îî țir. Îî rău d'e bet'eșugū și d'e yit'e,vez» (III).

«*Indrii*, ș-âcela-l tūn(r)ū. Zice că-î bine tare cin(r)e-l tūn(r)e» (III).

«*D'ila Sîntă Bárbură*-ndaluș-a creșt'i²⁾ zōua. Întorci anul» (VII)³⁾.

La *Ajurul d'i Craciunū* (VII) umblă copii mai mici din casă în casă. Se numesc «pt'itarăi» (I)⁴⁾. Când intră în casă zic: «*Bur Ajurul d'e Craciunū*»⁵⁾ (VII), iar când ies: «noi ieșim, Dumnizău intră» (I).

La *Craciunū* (VII) «colindă colindători» (I), flăcăi mai mari. De câtva timp «imblă cu stăua» (I). Tot nou e și obiceiul de a umbla cu Irozii: «imblă cu craji» (I). Acuma nu se mai «imblă cu tulca» [brezaia] (I). Informatorul, care e de 80 de ani, a văzut «tulca» în copilărie.

Iată și numele sărbătorilor obișnuite, neamintite în înșirarea de mai sus: «*Z'oi-mari* (I), *Viñirea cea Mari* (VII), *Dumineca Tomi* (VII), la *Ispasū* (I), *Rusali* (I), *Ilina și Costant'in* (I), *Costant'in și Ilina* (VII), *Sînt'ilii* (I), la *Obrăj* [Schimbarea la față] (I), *Sîntămărie* (I), *Tișereș* lui *Iuan* (I), *Ziua Cruci* (I), *Viñirea Mari* [Sf. Paraschiva]⁶⁾ (VII), *Sumedru* (Sf. Dumitru) (VII).

¹⁾ Informatorul I pronunță *harhăziri* cu accentul pe *a* nazal: *ă*.

²⁾ Începe a crește. Accentul pe *-dă-*.

³⁾ Sf. Martiră Varvara e sărbătorită în ziua de 4 Decembre.

⁴⁾ Sg. pt'itarău (I).

⁵⁾ Informatorul I pronunță: *Bun Așumul d'i Craciun*.

⁶⁾ Popa îi zice «*Parastéva*» (VII).

La naștere. Ca și în alte părți, femeia însărcinată trebuie să urmeze o serie întreagă de prescripții.

« Nu-î bin(r)i să furi nimnîca. Nici-o pană d'in grad'ină nu-î bini să furi. Dac-o puni pi pt'eli, apu așa-î pană pi pt'eli la copt'ilū.

Să nu sâ uîț'i cătă bolnayi, cătă uorice ¹⁾ prostū. Și dacă să uîță și ved'i uorice ¹⁾ să zîcă: Să h'îișe iel așa, da pruncu îîi să h'îișe faîn și mîndru.

Nu-î binî să mînci bureț păstrayî ²⁾. Cică-î păstrav ²⁾ copt'ilu pi o-brazū » (IV).

« Dupa muișeri, cînd îî cu greotat'i ³⁾, să n-o-ncungîuri ⁴⁾, că nu pot'i faci copt'ilu » (IV).

« Să nu sudue pi ișe [pe cele însărcinate]; să tîmplă céva dîn sudalmi. Stricat cûmva, mîna » ⁵⁾ (V).

[După ce s'a născut copilul] « il pure și-l spală frumos ⁶⁾. [În scaldătoare se pune o] burană; să-î h'ie pruncu frumosū, verd'e, ca cumu-î lumșea verd'e. Care-î moșa o care-î nănașa ocușă ⁷⁾, imblă, cînu-l scaldă, cu cărt cu t'isiguri ⁸⁾ cu care lucră la ciubșeră, că să h'ie pruncu îmvațat, să h'ie ocușū, să aîbă-mvățatură » (V).

« Nu-l lasă sîngur pără-l bot'ază, nu-î bini. Pūni o cart'uță d'i-î zîci: Visu Maîci Pșecisti » (IV). « Cari n-ari cart'uță d'-aceîă, apu purî-ū h'erū » (VII).

« Nu-î bineșă-l laș sîngur. Can ⁹⁾ cășt'igă ¹⁰⁾ d'e iel. Mult'e ceșea să tîmplă » (V).

« Yin ursitorile, nopt'a, d'e vorbăsc, pără la tri nopt. Nu șt'im în care vineș » (V).

Informatoarea IV pretinde că este numai o « ursitori. D'in(r)i, îî rîndușt'i ce ari să pață » (IV).

De altfel nu există niciun obicei în legătură cu ursitorile. Nu se pune, ca în alte părți, în seara a treia după naștere, o masă numită masa ursitorilor.

Copilul trebuie cât mai repede botezat, căci altfel îl « skimbă naîma, lucrū rău » (VI).

« Pi cîn d'ineșe popa să-l bot'ezi, atuncî punim florî, d'i pi cîmp amū vara și d'in grad'ină, în ȳala aceîa cari-ncaldșest'i apa, ca să h'îișe pruncu faîn ca florili » (IV).

¹⁾ Accentul pe *o*.

²⁾ Accentul pe *ă*.

³⁾ Însărcinată.

⁴⁾ Să nu meargă cineva împrejurul ei.

⁵⁾ Se naște copilul stricat, de ex. cu o mână seacă.

⁶⁾ « Ȳ spală faîn cu apă răci » (IV).

⁷⁾ Deșteaptă.

⁸⁾ Unelte.

⁹⁾ Cam.

¹⁰⁾ Îl păzesc.

Când aduce moașa copilul dela botez și-l dă mamei, zice :

« Mîni-l dedeș pagîrû, amú țî-l dau creșt'inû » (VII).

Același lucru informatoarea V îl redă în felul următor : [Moașa zice :]
« Țî l-ă luoț păgîn și țî-l dau creșt'inû. Îl dă la mumu-sa. N'-o-mvățat preuțul » (V).

E interesant că informatoarea V nu sperie copiii, ca să fie cuminți, cu vreo ființă fantastică, ci în felul următor : « Yini ũ om d'i t'i duce. Yini popa. T'e bat'i ũomu. Yinę omu » (V).

Informatoarea IV zice : « D'ini pepea ; d'iri pepea » (IV).

La nuntă. Tinerii au mai puține prilejuri ca în alte părți să se întâlnească, deoarece « jocu » (horă) se face mai rar. Se zice : « męrem la jocu ». Acesta se face în « fagadău » (cârciumă). De altfel aici în « fagadău » se adună cu toții dumineca, după ce ies din biserică, chiar și dacă nu joacă. I-am văzut în cârciuma din Gârda-de-Sus, tixiți ca sardelele în toate încăperile cârciumei și prin cerdac, de nu te mai puteai mișca. Numai cei căsătoriți beau rachiu sau bere. Tineretul, în picioare, se hârjonea în îmbulzeală. Câte un logodnic mai norocos sau mai îndrăzneț a reușit să puie stăpânire pe vreun capăt de laviță unde, după atâta stat în picioare în biserică și în făgădău, își putea desmorți picioarele, odihnindu-și și logodnica, ținând-o strâns îmbrățișată pe genunchi. După vreo 5 ore de îmbulzeală, pe la vreo 4 după amiazi, s'au risipit cu toții pe la casele lor de prin cringurile de pe platourile înconjurătoare, unde trebuia să sosească târziu, pe la miezul nopții. Toată lumea aceasta din făgădău n'am văzut-o mîncînd. Cu toții sosesc acasă târziu, lihniți de foame.

Dansul la Moți este numai unul. « Tăt un feł d'i jocu ». Nici n'are alt nume decât « jocu ». Dansează tot câte doi, un flăcău și o fată, cum e obiceiul în toată regiunea apuseană a țării.

Se mai dansează și pe la casele oamenilor « cîn să fac strînsuri pi la casi : clăci, cîn să torc cîlți, și nunț » (VII).

Claca cea mai obișnuită este « claca d'i cîlț » (V). Iată cum se fac clăcile :

« Facim clacă la cîlț și amú, vara, la ȧarbă. Iarna facim cairuți mńicuți și li purtăm pi la muęeri, pin casi. Ș-ap-atunția d'ir ¹⁾ muęerili la noi și li dăm cît'i doo pahari di d'irasu ²⁾. Și avem acló igręț ³⁾ d'e zíc cu t'ęcera ⁴⁾ și cu clańetu. Ap-atunția jočă ficiori cu feț'ili » (IV).

La fân, « la ȧarbă », le dă rachiu și mîncare cosașilor ; tot cu muzicanți.

Să nu uităm de încă două ocazii de a se întâlni ale tineretului. Sunt cele două tîrguri : cel dela Găina și cel dela Călineasă.

¹⁾ Vin.

²⁾ Rachiu.

³⁾ Muzicanți. Sunt trei « igręț » : un « cet'erașu » (viorist), un « clańătășu » (cîntăreț din clarinetă) și un « burdunașu » (cel cu basul).

⁴⁾ Vioara. Accentul e pe silaba întăi.

Flăcăul la 20—21 de ani e « ficior d' ę-nsuratŭ » (I), iar fata pe la 18 ani e « fată d' i maritŭ » (VII) ¹⁾, « care- i ęșită la măritŭ » (I).

Flăcăul care merge în peșit e « peșitorŭ » (I).

Nunta la Moși se face cam așa: « Să ducę [peșitoriul] cu tatu-so o c-om ²⁾ vecin care- i imvațat [la peșit]. [Se zice]: Męem [mergem] a peși.

Daca să potu-nșeleje la olaltă, atunci s-apucă d' ę țirgurile ce au.

Să-ncred' înță-ntije [se logodesc întâiu], acló, la tata feț' i ³⁾. Să-nșeleg că ce- i dă cu fata. Locŭ, dacă- i dă locŭ; dacă nu- i dă bań, cît' iva mńi. Zice c-o tomńitŭ.

Mír(n)ę męm la notarăș să facă contratŭ.

La doŭă stămńi facem nunta. Iș t' ământă ficioru cît are voă. Męri ęel d' e- i t' amă. Ia t' ământă námurili. Und' i să pot ęi înșeleje, acoló facŭ [nunta, la fecior sau la fată] » (V).

« T' amă la nuntă mńiręazul [mirele]; t' ar ęel imblă » (VII). Nu-și pune « t' emătorŭ » (I).

Câteodată, după ce a peșit flăcăul fata, « męęę fata pi ved' ęri la ficiorŭ, zoŭa, dupa ce męęę ficioru a peși la fată. Iel męęę ó lurŭ sara, o joŭ sara, o duminică sara. D-apu să vază că place- i acló d' i lumi, d' i averęa ficiorului, d' i casă și d' i camară și d' i maitóri » (IV).

În ziua cununii, « ficioru męę cu cuscri [nuntașii] la tata feț' i după fată. Le face mńcări. Pur acló la masă și mńcă și bĭau. Ș-ap-atunci să duc la cununie. După cununie să du[c] la ficior. Acló mńcă și bĭau. Ap-atunci giocă névasta pi bań. Cine giocă apu plăt' eșt' i cît vřea omu: dzęce și suta cine vřea. Dacă gată cu giocul néveęęęti, atunci andăluje ⁴⁾ oęmeni a giucă: ficiori și feț' e și néveęęęte care-s tńnere. Șăd pără nopt' a și giocă » (V).

« Măr [merg] tupă mńiręază ⁵⁾ cu caŭi calareșt' i, cu igręt (muzicanți), cu horŭ [cântece], cu huhurezaturi: hŭ-hu-hu-hu-hu-hu ⁶⁾ » (VII).

La cununie mireasa poartă în cap o « curură ⁷⁾ d' im peńi, cumpărată » E o cunună din flori artificiale.

Când se duc la cununie, miresele « mai pur bań și peęńi (flori) și oglinda aicĭa la sńnŭ. Așa l-i suca (obiceiul). Să aĭbă bań » (V).

Tot atunci, în drumul spre biserică, « mńiręaza dă cu bĭta pi calu mńiręazului ⁸⁾, să h' ię dńns calcatŭ, să bd' iruje ĭa cu vorba ęi, cu porunca ęi » (VII).

¹⁾ Informatorul I pronunță *măritŭ*.

²⁾ Cu un.

³⁾ Logodna se chiamă « încredinșare » (I).

⁴⁾ Accentul e pe *ă*.

⁵⁾ *ř* a fost nazal.

⁶⁾ Cei patru *hu* dela sfârșit urmează repede unul după altul.

⁷⁾ Informatorul I, fiind bărbat, pronunță, firește, *cunună*.

⁸⁾ *ř* a fost pronunțat nazal.

Când soseşte mireasa în casa mirelui « o ja soçră-sa d'i brîncă (mână), încûjură¹⁾ masa cu ja şi cuscri-ncûjură¹⁾ casa cu caji calareşt'i » (VII).

La moarte şi înmormântare. Când cineva e pe moarte, « i-aprînd'em o lumînără d'e ceară ». Dacă a murit, « îl spalăm frumosu, lom haîni pe jel, îl punim acoló-n copîrşău. Şi atunce-î punim pînză curată nouă pi obrazu. Face un colăcuţu d'i grîu²⁾ şi puře ũ liëu în ielū şi-î puře-m miră²⁾. Ş-atunce-i puni um bituţ d'e măř'o d'i prun lingă jel în copîrşău, să aibă şi jel acoló d'e merind'e. Alţi puru-n-carū şi-l duc cu boji, alţi-l duc numa uoşeri pi t'ind'eş³⁾. Fac colaci. Îi dau tă pista copîrşău la uoşini, mueri, că yir uoşini, yir mueri, yir prunci » (V) ⁴⁾.

Mortul îl duc la groapă « pi carū » (IV) vara, iar iarna îl duc *pi sâni* (VII). Felul cel mai obişnuit însă de a duce mortul este pe așa numitul *talt'igū* (IV). E un fel de sanie formată dintr'un molid îngemănat, o *sîlhă-njamărată* (VII) pe care tot timpul « aclo o lasă la ţînt'erînū » (cimitir) (IV). Talpigul serveşte şi vara, nu numai iarna. Dacă mortul e un copil, « îl duci şi pi suliţă⁵⁾, îl leagă pi suliţă şi-l puře d'-a umăřu » (VII).

« Să cîntă⁶⁾ după jel [după cel mort] muerle, námurle » (V) ⁷⁾. Şi bărbaţii « îl cîntă » (I, IV).

Iarna, din cauza zăpezii prea mari, se îngroapă mortul şi fără preot, mai cu seamă copiii. Pe urmă, la 2—3 săptămâni, preotul « d'izleagă mortu la morminţi, în ţînt'erîn » (VI).

Pe cel mort « nu-l lasă sînguru-n casă; căşt'igă⁸⁾ d'e jel pără-î mortū » (III). *La preved'etie* (I) (priveghiu) fac fel de fel de jocuri. Astfel de pildă « să popt'escū: să puri cu capulu-m pōlă la popă. Acela-î popă. Dacă nu ţiri biri cu patrah'iru — o zdramţă — apu zîçe că-î rad'i barba. Altu dă cu palma pista curū. Ş-ap-atuncja să să scoļi iut'e să-l gîçe, să-l pună p-acela ce-o da cu palma, dacă-l gîçe. Dacă-î muşeri, îi preut'asă » (IV).

Sunt şi alte jocuri: « Să fac peţitori. Fac d'irajiri » ⁹⁾ (IV). « Glumăsc, fac acoló coméd'ii. D'e suduit nu-î slobod să suduje la preved'ū. Nu-l lasă sîngur niş zoşa, niş nopt'a. Cum să-nsară, cum sfint'e soşrele, pără ce răsare, tribă s-aprîndă lampa » (VI).

« La cari nu-î casatoritū, or fată, or ficior holt'erîū, îi faci suliţă cîn lu-ngruopă. Duci suliţă soşu¹⁰⁾. O puri acoló la capū, o bagă-m pămîntū.

1) Accentul e pe ũ.

2) ũ e nazal.

3) Ştergare. Accentul e pe -d'e-.

4) Când « dăm colaci pista copîrşeu » se zice: « facim pomană » (IV).

5) Despre *suliţă*, vezi mai jos, p. 132.

6) Bocesc.

7) V. textele 138 şi 139.

8) Îl păsesc.

9) Biruire, luptă.

10) Duce suliţă ca şi când ar fi soşul mortului.

O  ople t'i faină-m patru d j. Lasă clombe cu cet'ină-m v rv . Puri [ n crengile bradului] prime (panglici, puri cur ri d'  pe ni,  i d' n grad'ină  i d'i pe c mp . VII. (Suli a se face) d' n brad  »¹⁾ (VII).

« C n m ri atart'  prunc o atart'  fată care nu-s cununa , apu le puni suli a la aceia. Să duci-m paduri, taie  m brad  care-  lung   i fain ,  -ap   l  ople t'i-m patru dungi  i acl   n cet'ină, sus , puni acl  o mucari a (batistă)  i, dacă-  fată-  puni primi (panglici) ro ii. Dacă-  ficior, puni l nă, la uri d'i pi uoi, vapsit'i. Faci cruci d' n doo doji  i o bat'i acl  pi suli a. C m pleacă d'-acasă, o duci um bărbat  d'-a umăr   nnaint'a mortuli  i o puni acol  la cap . O-mplintă acl -m pam nt ,  n talpi ( n picioare, drept  n sus) » (IV).

« La  e e s pt m ni facem um prinos  c t o pită d'  mare. Ducim prinos  la preu t , la beser că. Face slujbă atunci pintru mort .  -atuncea-  r d'ică p osu. Duce o litră d'i vinars   i pur  un colac mai m nic  pi u aga ace   -ap-atuncea-  r d'ică p osul preu tul  i n murile » (V).

Colacul cel mare care se face « la  e i saptamiri »²⁾ (VII) se nume te «  ontari » (IV). Se face apoi « un cola[c] mare la popă » (III) numit « prinos  » (III)  i unul mai mic, « colacu la p osu » (III); cu acesta din urmă « r d'ică p osul » (III). « Faci  i parast t » (IV), un colac  n formă de cruce. « Tă[t] d'i pomană-l dă  -ăcela la u miri cari-s mai ale  » (IV).

¹⁾ Vezi plan a I, 2.

²⁾ Informatoarea IV pronun ă  n acest cuv nt un   nazal.

T E X T E

La transcrierea fonetică m'am ținut de cele spuse în culegerea mea făcută în Almăj, publicată în vol. III al acestui Anuar, pp. 36—39 și p. 59, adică am simplificat grafia față de cea a manuscrisului.

În manuscris am notat de ex. pentru un *e* neaccentuat (mai ales final), după impresia ce mi-a făcut-o: *e*, *e*, *i* sau *i*. Nuanțele mai închise de *e* le-am auzit, firește, atunci când debitul vorbirii era mai repede. Aici, în loc de *e* (*e* închis) și *i* (*i* deschis), notez *e*. Astfel vom avea: *bire*, *bire* sau *biri* (bine).

Am suprimat literile mici ridicate la umărul literelor obișnuite, reprezentând sunete abia perceptibile, pe cale de a dispărea sau de a se naște. În loc de *birię* (bine) din manuscris, notez aici *bire*.

Am suprimat, din motive tipografice, semnul nazalității de pe *i*, *ă*, *o*, etc., înlocuind pe *i*, *ă*, *o* nazali cu *in*, *ăn*, *on*. Semnul nazalității l-am păstrat numai deasupra vocalelor care n'au alte semne diacritice: *ã*, *ê*, *î*, *ô*, *ũ*.

Iată semnele întrebuițate în textele ce urmează:

ă este un *ă*, de obicei final, care tinde să devie *i*: *casă*.

e și *o* sunt *e* și *o* deschiși. Întâiul corespunde unui *e* accentuat urmat de un *e* în silaba următoare, *ie*li (ele), sau diftongului *ea*, *vre* (vrea) din limba literară. Al doilea, *o*, reprezintă diftongul *oa* din limba literară: *po*i (poate). Acest diftong se prezintă și ca *oo*, *uo*.

e și *o* sunt *e* și *o* închiși. Al doilea apare de obicei în articolul nedeterminat *on* (un).

i, *y*, *e*, *o* sunt semivocale reprezentând elementul consonantic al diftongilor, de ex. *ia*, *au*, *ea*, *oo*, etc.

i este acel *i* final foarte redus din toate graiurile românești: *pari* (pari pl.).

ũ este un *u* final foarte scurt, foarte redus, asemănător lui *i* final: *parũ* (par sg.).

t' și *d'* sunt ocluzive palatale care ar putea fi notate și *k'*, *g'*. De fapt reprezintă atât pe *te* (*ti*), *de* (*di*) cât și pe *che* (*chi*), *ghe* (*ghi*) din limba literară: *t'amă* (teamă sau chiamă), *grad'ină*, *d'em* (ghem).

n este *n* palatal, pronunțat ca francezul *gn*.

h' este fricativa palatală care se naște din palatalizarea lui *f*: *h'i* (fi), pronunțată ca *ich* german.

y e aceeași fricativă palatală, dar sonoră, născută din palatalizarea lui *v*: *yirũ* (vin). Să nu uităm că același informator pronunță în loc de *y* câteodată *d'*: *d'irũ* (vin).

z se aude rar la Moți. E o fricativă palatală intermediară între *z* și *j*.

n, un *n* mai scurt, care, dacă e pronunțat mai repede, face impresia unui *r*.

ř, un *r* incomplet, cu o foarte slabă vibrație a vârfului limbii.

ň (*ř*) sau *ř* (*ň*), un sunet despre care n'aș putea spune dacă e un *ň* sau un *ř*¹⁾.

Să nu uităm că un *i* la sfârșitul unui cuvânt trebuie cetit ca un *i* plin, ceea ce în ortografia oficială se notează cu doi *i*: *pari* = parii (dar *pari* = pari); sau cu un *e*: *creșt'i* = crește.

Semnul ~ deasupra unei vocale arată că ea e nazală.

Accentul l-am notat numai în cuvintele în care e deosebit de accentul literar. În doine și strigături, din motive ritmice, adeseori accentul e cu totul deosebit de accentul întrebuițat în proză. Am căutat să-l notez cât mai fidel. Din motive tipografice, vocalele *i*, *ă*, *o*, *e*, *ę*, etc., n'au putut fi accentuate.

Câteodată am notat și un accent secundar: *códrulúj*.

Tabloul textelor:

«Hori» (doina)	1—96
Strigături	97—143
Colinde	144—146
Povești, legende, snoave	147—152
Ghicatori	153—187
Bocete	188—189
Descânțece	190—199
Practici magice	200—206
Diferite credințe și superstiții	207—226
Demoni, ființe fantastice sau cu puteri supranaturale	227—241
Despre păstorit și viața din trecut. Diverse	242—252

¹⁾ Despre *ň*, *ř* și *ň*(*ř*), v. *Dacoromania*, VIII, p. 153—154.

INFORMATORII

- I. *Glîga Pașca*, 80 ani, analfabet, din cringul *Pășceșt'î* de lângă Ghețar.
  - II. *Trăian Pașca*, 11 ani, analfabet, din același cring.
  - III. *Sănh'ira N'egri*, 80 ani, analfabetă, din același cring.
  - IV. *Rah'ila N'egrea*, 45 ani, analfabetă, dela *Valea D'isd'ituli*, cringul *Pleț'est'î*, de pe Valea Ierbii Rele. E fiica informatoarei X.
  - V. *Simt'ona Suciș*, 74 ani, analfabetă, dela *Iarba Ra*, cringul *Morareșt'î*.
  - VI. *Dăvid Tódor Morarescu*, 40 ani, știutor de carte, din același cring.
  - VII. *Fluriș N'egri Ioňasă*, 80 ani, analfabetă, din același cring ca și informatoarea IV. E soacra acesteia.
  - VIII. *Costinș Pașca*, 78 ani, analfabet, din cringul *Pășceșt'î*.
  - IX. *Pătru N'egrea*, 48 ani, 3 clase primare, bărbatul informatoarei IV, fiul informatoarei VII.
  - X. *Părastie Patrúți*, 70 ani, analfabetă, mama informatoarei IV. E măritată de mult, a doua oară, în Lăzești.
  - XI. *Auriș (Aurelia) Precupș*, 10 ani, analfabetă, din cringul subiectului IV.
  - XII. *Simion Pașca*, 48 ani, pădurar, știutor de carte, din cringul *Pășceșt'î*.
-

„H O R Î“ (D O I N E)

1

D'icît cu barbat batrînu,
 Mai binî culcatu-m finû.
 Că d'i fin m-i scutură,
 D'i barbat nu m-i put'á. (IV)

2

— Cucule, d'ę unďe yii?
 — D'ela Cluj, d'ila Sibd'ii.
 — Da d'ę mîndra ce mai şt'ii?
 — Şed'e-n casă
 Tupă masă,
 Coşę-un guler d'ę matasă.
 Da nu şt'u: coşi
 O d'escosi,
 O mai mult'i lacrămnı varsă ¹⁾.
 Lacrămnile-s ca bobul,
 Mai h'erbinş d'ęcît focul.
 Unę pt'ic-o pt'icatură,
 Beşică, ca d'i arsură.
 Cît'i lacrămnı o varsatü
 S-o facü fîntîră-n satü;
 Fîntîră cu trii izvöră,
 Ciri-a bea d'i ıa să möră. (VII)

3

Cólo giós la fîntîrele ²⁾,
 Rasarit-o doşo ştele.
 D-acoló nu-z doşo ştele,
 D'e-z doşo surori-a mele.
 Ura plînje,
 Paię stînje;
 Ura rîd'e,
 Paię-aprind'e. (VII)

4

Omulu-ı cu voi bură,
 Cîm mănîncă matragură ³⁾. (VII)

5

HORA FEET'ILORŪ

Ăs horeşst'e ⁴⁾, fată, horile,
 Pără-ş poş purtá florile!
 Că dacá t'i-ı maritá,
 Atuncea nu-ı cut'ezá
 D'e vatrarşul d'in cęaruşă,
 D'e bîta d'e tupă uşă. (VII)

6

Am auzi d'int-on ūomü
 Că puiül mörę d'e dorü.
 Omul mint'e ca un cîreş,
 Că d'e dor nu möre nîmeş,
 D'e mörę că n-arę zile. (VII)

7

Ş-am avut odat-om puiü,
 Ş-amü niş pomană nu-ı,
 Că puiül s-o dus catană
 Ş-o ramîns clopü' ş-o pană. (VII)

8

Voia bură-ı cîn şi cînü,
 Amarala nu-j dă rîndü.
 Voia bură-ı cît'odată,
 Ş-amarala nu să gată. (VII)

9

Cúculé, bolúndulé,
 Vara d'ii, vara t'i duci

¹⁾ Repetând repede versul, informatoarea a pronunţat: . . . lacrăm-varsă . . .

²⁾ Când a repetat versul, a spus: Cóló giós la şasurele.

³⁾ Informatoarea zice că a auzit un flăcău demult « horinü » [cântând] așa.

⁴⁾ Îţi horeşte = cântă-ţi!

Și nimnică nu mn-aduci,
 Numa sîru plir d'i nuci.
 Ș-apu tú le-aduci, tú le mărinci,
 Da la jarnă ce-î să mînci?
 — Să șt'iu c-aș mîncă pamîntu
 Și vouă nu vă mai cîntu. (VII)

10

Apu ca miré nu-î sîngur nîme,
 Numa puju cucului
 În mnéljocul còdrulú,
 Fără áript'i, fără peșni
 Ș-ar zburá și n-ari vrêmi. (VII)

11

Am fost tînăr ca d'irarsul
 Și m-o batrîni[t] necazul.
 Ș-am fos tînăr ca vinúl
 Și m-o batrînit strinúl. (VII)

12

Și d'e cîm beaș și nú mă-mbătú,
 S-o facú d'irúl oțătú,
 D'irarsul ca lapt'i h'ertú.
 D'e cîm beaș la viñșorú,
 D'-átuncjá mn-i birișorú. (VII)

13

Ș-am foz necajît odată,
 D'-an gînd'í[t] să sa-î apă.
 Da-î paca[t] d'ê om frumosú
 Să margă pe rău-n gîșú. (VII)

14

Ai d'i mire, mult'ê șt'iu
 Și ma mîir und'ê le țiu.
 Și le țiu înt-ó pujátă
 Și le slóboz cît'-odată.
 Și le țiu înt-õ ocolú
 Și le slóboz cîm mn-i dorú. (VII)

15

Cobori, Dòmni, pe pamîntú,
 Să vez popa ce-o facutú!
 Cum cururá urîți
 Și d'êspart'ê iubiți.
 Cururat-o doî urîț
 Ș-ó d'ispárți[t] doî iubiț. (VII)

16

Cire n-ari nícion dorú,
 Múl-traieșt'ê cu ușorú.
 Cire n-arê dor pi vale,
 Nú șt'i lura cîn rasare.
 Cire n-arê dor pe luncă,
 Nu șt'i lura cîn să culcă
 Și șrile cîn rasari
 Și dorúl cîtu-î d'ê mari.
 O am auzit d'im batrîn, d'ila tî-
 nêreți. (VII)

17

Ș-am trăjit odată bireș,
 N-ă șt'iuț cire mă țireș.
 Da las-să trăieș[c] și mai rău,
 Să gînd'ez d'ê Dumnízău.
 Și d'ecîn trăiji cu necaz,
 Perí ruja d'î obrazú. (VII)

18

Ș-o rasarit om măru-n còștă,
 Numa d'ê dragosteș nòștră.
 Și staș dojmañi să ní-l tajeș.
 Pliră-î lumșă d'ê dojmañ,
 Cá valéá d'ê bolovañ.
 Și-î pliră lumșă d'ê nevoiș,
 Cá țará d'ê Unguroiș. (VII)

19

Drajile meșe fatușe,
 D'e v-aș véd'a névastúteș!
 Să vă vâz în sa[t] la noiș,
 Nú v-aj da pi patru boiș,

Că pi boi i-aj vińd'i și i-aș bea,
Da pi voi v-aș tă[t] ved'á. (VII)

20

Uot'i tăi ceĭ cú albușu,
Mă ĵau sara d'in culcușu.
Uot'i tăi ceĭ cu lumină,
Mă ĵau sara d'ila ciră. (VII)

21

Drum batut pi dîmbû-susû,
Da nu batut d'i boi tăi,
D'e batud d'i uot'i mnei.
Uot'i tăi-is mangalăi
Și mărîncă boi mnei. (VII)

22

Pușei șecera la brău
Și mă luai pi rîncă rău¹⁾.
Seceraĭ cît seceraĭ
Mă uĵtai-i latureĭi,
Vacile nu le vazuiŭ,
Vacile mni le pt'arduiŭ.
Și mă luai pi dîmbû-susû,
Dédei d'é puĵul culcatŭ.
— Scolă, puĵuș, nú durní,
Că d'e cînd ai adurmitŭ,
Florile t'-or napad'ítu
Și ĵarbá t'-o întrejítu
Și vacile le-am pt'erdutŭ;
Doră tu mni le-ai vazutŭ?
— Că să le h'iu tă vazută
Și nu le-aș h'i cunoscută.
— Bá tu le-ái h'i cunoscută,
C-acelă-z vaci cunoscut'e,
Că la corńi-s heđ'eșeĭ
Și la părŭ-st'icașeĭ
Și la cođă dalboșeĭ
Și la țiti boreșeli.

¹⁾ Pe lângă rău.

A'șa dară le-am vazutŭ,
Că asară biri le-am ciratŭ,
Cu grău mîndru vînturatŭ,
Cu vin roșu strecuratŭ. (VII)

23

Auzit-ă și șt'iu bire
Că tu-ĭ să t'i laș d'i mîri.
Lasă-t'e cu Dumńizău,
Că mnie nu-m pari rău;
Poț'ĭ-um pic má-o h'i cu greu. (VII)

24

— Apu, hai, draguță, la Banatŭ!
— Ba-ĵu, ba, că am barbatŭ.
— Și ĵo încă am muĵere
Și cu t'ire tăt aș meře.
Hai să trečem Mogoșul,
Doră n'é stimbăm portul. (VII)

25

A'mu jóc cu draguță,
Mîre-m duci suliță.
Aj-ĵucá și nú-șt'u bire,
M-aș lasá și mn-i rușere.
Īo statŭĭ și ma gînd'ĭĵŭ,
Tu gînd'ĭș că mă opriĵŭ.
Īo statŭĭ și ma uitaiĵŭ,
Tu gînd'ĭș că ma lasaiĵŭ. (VII)

26

Amarită-ĭ draguță,
Că n-areĭ cu cireĭ bia;
Și ari-ŭ strop d'i bautură
Și n-o poț'ĭ bia sîngură. (VII)

27

Și-ĭ amărît omul, Dòmne,
Cîn să culcă și n-adormi.

Cuî i somn, pot'ê durní,
 Cuî i dor, pot'ê d'iri ¹⁾.
 Cuî i somn, pot'ê să dormă,
 Cuî i dor, pot'ê să margă. (VII)

28

Socră, socră, pomă acră,
 Acar cît i pút'a coce,
 Pomă dulci nú t'-i face,
 Că n-ai vázu nicîo cîoră sură,
 Nicîo socră bură;
 Nicîo cîoră albă,
 Nicîo noră dragă. (VII)

29

Cuî ij placi-n crijm-a bea,
 Nu dormă tătă nopt'á.
 D'ê steș-n lóc și să gînd'ască
 Pe ciré să pagubască.
 Báu vin cu sfirtajúl
 D'in comă d'ila Murgúl,
 Și báu vin cu ijiá
 D'in corne d'ila Hid'á. (VII)

30

Astă nopt'i n-am durmitü,
 Numa cé m-ã jîtrujiütü
 Pi la-o cruci d'i fereastă,
 Túpă-o dalbă d'ê névastă.
 Da tîlharju d'i barbat
 O fost cü névasta-m patü
 Și lüó furçjala d'ila patü
 Să dejé la miri-n capü.
 Și mă pușéi-int-ü jarunt'ê:
 Dumnizăü să nú-î ajút'ê
 Să dejé la mire-m fruñt'ê.
 Că d'il-ája nú-î banatü,
 C-oî murí cu capul spartü.
 Da niș d'il-ája nu-î durere,
 C-oî murí bagatü-h'êră. (VII)

¹⁾ Veni.

²⁾ Accentul este pe á.

31

Ciñi-î cjala pi la cruci?
 Todoruț cu gura dulci!
 Nú șt'ũ-ștraiță ce mñi-aduci:
 On cocút d'i pîni dulci.
 Nú șt'u cocu l-uî mîncá
 O gura uî sarutá. (IV)

32

La fîntîna cu izvorü
 Să tîlñeșt'i dor cu dorü,
 Să sarutá pără morü. (IV)

33

Sús la d'ál, cobor la vali,
 Má tîlñiî cu bad'a-n cali,
 Cú caruțu plin d'i liemñi,
 Cu clopuțu plin d'i piñi,
 Ió cjaruî să-n-dea panuțá,
 Iel isă ²⁾ să-î dau guruțá.
 Püri pálarîja josü
 Și ma sárutá frumosü. (IV)

34

Pintru t'ini, spalaturá,
 Nu-m t'ineșt'i saraturá,
 Numa zamă t'iparatá,
 Lá doó tri zilî-odatá. (IV)

35

Cúculí, sacá-ț-ar limba,
 D'i cîn cînț, lasaî pi mîndra.
 Cúculí sacá-ț-ar pana,
 D'i cîn cînț, lasaî pi nana. (IV)

36

Cúculí, bolúndulí,
 Vára d'îj, vará t'i dúci,
 Dá la jarnă ce să mîncî?

Sâ şt'iu c-ui mîncă pamîntû,
Şî vouo nu vá mai cîntû. (IV)

37

O auziam pi moşa horín[d] aşa
cîn culejam la iirû. Cîa ¹⁾:

D'-aiş pără-m Braşeu,
Nú-î nîmî sîngûr ca ieu,
Numai mîerla pi parău.
Ma iîmvîi ²⁾ să-m-váz parinţ,
Vázuî munţi pîrjoliţ.
Ma iîmvîi să-m-váz io fraţ,
Vázuî bráz încet'enaţ.
Ma imvîi să-m-vás-surorî,
Vázuî munţi plin-d'i florî. (IV)

38

Amarît ca mîri nu-î
Numa puîu cúculúî
Cîn şî-l lasă máma lúî
Îm mîeljucu códrulúî,
Fără áript', fără peîi,
Ş-ar zburá şî n-ari vreme ³⁾ (IV)

39

Pintru t'îri cît'i amû,
Mul-lucrû d'i vara n-amû.
Pintru t'îri, mîndră, hăî,
Pt'árduî locul d'intră váî
Şî polog d'i nóo clăî. (IV)

40

Paná sură d'ila şurá,
Io cu mîndra n-ó dug bûnă. (IV)

41

Vinu să bea la racori,
Lucru să lucră a sori.
Vinu să bea hod'inînû,
Lucru să lucră lucrînû. (IV)

42

Auzit-am, mîndri, ieu,
Că mîn(r)i-ta-î pari rău
Pîntru că t'i iúbăsc ieu.
Spuri mîri-ta aşa:
Să-ngrad'ască úliţa
Tăt cu liemn şî cu palînû,
Doră nóî nu né tilnîmû,
Núma sîmbătă odată,
Dúmińcă zîua toţá,
În ięesti zîli ráriuorî,
Într-o zi d'i náuo orî. (IV)

43

M-ó puz máica lá ceárnútû
Şî mń-o dat o sîtá d'asá,
Sâ nu ięsar sará d'in casá.
Dară io-î merje la tîrgû
Şî mń-oî luo o sîtá rară,
Sâ mai ięsar sará pi-afară.
Cîm fuşei s-astîmpăr doru,
Ma t'amă ⁴⁾ s-aprîz cuptorîu;
Cîm fuşei la sarutatû,
Ma pusă la-mfrămîntatû;
Cîm fuşei să dau ţucata,
Ma t'amă ⁴⁾ să raz covata. (IV)

44

Spuri, mîndro-ad'ivaratû,
Cîz draguţ t'-o sarutatû?
Numa doî cu cîorigî noî

¹⁾ Zicea.

²⁾ *Ma iîmvîiû* (mă ivii ; *ma iîmvăscû* (mă ivesc).

³⁾ Cf. Nr. 10.

⁴⁾ Accentul pe *ă*.

Cinci paret' cu ciorigi vet'i¹⁾
 Și ürú²⁾ cu barba năgră
 Lá-çeală i-ăm foz mai dragă. (IV)

45

Fruudză veçerd'i ruptă-n trii,
 Ió cunóz vojá mîndrí,
 Că cu mîni s-ar iubi.
 Nu-ndîrznêșt'i-a vorovî.
 Iá-ndîrznêșt'i d'i vorbeșt'i,
 Că irîma t'i poft'êșt'i! (IV)

46

Drágă mn-î crijmá-m padúri,
 Beau la vi și mînc la muri.
 D'e să tîmplă să ma-mbăt,
 Numa lemîni ma vädü. (IV)

47

Creș paduri și t'i-nd'asă,
 Numa log d'i casă-n lasă
 Și o leacă d'i țețet'ü
 Să-ș samîni mîndra țent'ü. (IV)

48

Mîndra meă d'i astă vară
 Gînd'êșt'i c-o iubăsc iară.
 Dqră io n-am bolondzitü,
 Să iubăsc ce-am parasitü;
 Dqră io n-am capt'ijätü,
 Să iubăs-ce-am lasätü. (IV)

49

Mîndra meă cea mai d'ę anü
 Să spală cu mad'ereanü
 Și gînd'ęș că-î d'i Tiganü.
 Dară-ajasta mai d'î-amü
 Să spală cu apă reçi
 N'ij d'i Ungur n-o întreçi. (IV)

¹⁾ Cioareci vechi.

²⁾ i e nazal.

50

Lasă-mă, dragudz, d'i voie!
 Nu t'i mai calcî năvoie!
 Că t'-o mai calcat odată,
 D'i t'-o șt'fut lumęa toță. (IV)

51

Io pi d'al, mîndra pi vali,
 C-ó cunóz numá pi poli
 Și pi mărșu d'im pt'iciori,
 Că-î lungă și suptiră,
 D'-o cupriînd'i zad'ijă. (IV)

52

Pintru uot' ca mura năgră,
 Ncungiuraj padureă-ntreagă.
 Pintru uot' ca murilî,
 Cungiuraj padurilî. (IV)

53

D'e cît cú barbátul próstü,
 Mai birę la uăi pi dosü,
 Că uoijle-or merizá
 Și altul oî capata.
 D'e cît cu barbad batrînu,
 Mai birę culcatu-m firü,
 Că d'i fir m-oî scutura,
 D'ę batrîn nu m-oî put'a,
 Pt'ică-m pat ca un nécládü
 Și șed'ę-m vatră ca o pt'atră. (VII)

54

Uom cu uom s-o tăt iubitü,
 D'al cu d'al nu s-o tîlnitü.
 Uom cu uom să tăt iubiă,
 D'al cu d'al nu să tîlnă. (IV)

55

Fost-am pujuł paduri
 Și nu m-o mîncá lupt'î. (IV)

56

Astă nopt'î-ntr-adurmitû,
 Greli yisurî mî-or yiritû.
 Strigă moṛt'a d'im ferîastă:
 — Spovid'itu-t'-aj, névastă?
 — Bá îo nú m-ă spovid'itû,
 Că d'î moṛt'î n-am gînd'itû.
 Da coṭă-n cart'î, nu-s pacat'î?
 — Numa tri cară-ncarcat'î
 Şî urúl la jumatat'î. (VII)

57

Ş-aj muri, moṛt'á nu yire,
 Ş-aş traií şî n-am cu cire,
 Că cu cire-am mai traiitû
 O pus faṭa la pamîntû.
 Da n-ó o pus să rumeńască,
 D'-ó o pus să putrezească. (VII)

58

D'-ar aveṭa draguṭa mint'e,
 Cînd oî muri să mă cînt'e
 Cu trii zile ma-arînt'e. (VII)

59

Morî, draguṭă, mor şî ieṭ,
 Să ne fac-on copîrşău,
 Să ne-ngropi-m fagadău,
 Cú capúl cită¹⁾ hírdău. (VII)

60

Morî, muieṛe, morî-urîtă,
 Să-mń-iaṭ alta mai iubită. (VII)

61

Că ce mń-i drag, nu mń-i urîtû,
 Mácar cítu-î d'î peritû.

Ce mń-i urî-nu mń-i dragû,
 D'-ar h'î ca náṭa d'î albû. (VII)

62

S-amarít'e nańile,
 Cîn să duc catańile.
 Şî mai amarít'e-or h'î,
 C-or merjé şî n-or yiri²⁾. (VII)

63

Am zis, maică, câtă t'ire
 Să ũi zile pintru mîre,
 Să mă dai-î sat cu t'ire.
 Şî tu zile nu ũiruş
 Şî d'ipart'î mă daduş;
 Mă daduş a trii sat'e,
 Uńe nú cunós pi níme,
 Numa frûza şî iarbá
 Cari-î in tătă lumcă.
 Şî ce socru-n-capatai?
 Şed'i-m prag cu ון toiaḡû:
 Cîn dă-n círe,
 Dă şî-n mîre. (VII)

64

Dă-mă, mamă, la maritû,
 Că vremeá mńi s-o-impliritû!
 Şî mă dă, mamă, cui mă cere
 Să mă fac şî ieṭ muieṛe! (VII)

65

UN FRAGMENT DE «HORĂ»
 Matragulă şî hereanû
 Şî oṭăd d'in ceala anû. (IV)

66

Fíciorúl care-î curatû
 Nu să culcă nopt'a-m patû,

¹⁾ Accentul pe *ă*.

²⁾ Repetând versurile ultime, informatoarea a spus:

Şî mai amarít'e-o h'î,
 C-o merjé şî n-o yiri.

Numa pe pamînt uscatû.
Ficiorûl care-î ficiorû
Nu să culcă nopt'a-n țolû,
Numa pe pamîntul golû. (VII)

67

Vai d'i linû, vai d'i palinû,
Vai d'i țeala ce-î la strinû
Mult'i rabdă sâracûl.
Lás-să rebd'i,
Dacă șed'i,
Că nu-î uorb d'i lumęa o ved'i.
Haĭna o poțtă cu cotûlû,
Pita o mîncă cu fontûlû;
Haĭna o poțtă tă coțită,
Pita o mîncă tă fontită. (VII)

68

AȘA-Î HORA FET'ELORÛ :

Domni, nú-m da ce nu-î burû,
Mâi biré ma las sîngûrû !
Domni, nu-m da ce nu-m placi,
Mâi biré ma lasă-m pace ! (VII)

69

Creapă, Domni, pamîntûl,
Să să baji úritûlû !
Creapă, Domni, pájișt'á,
Să să baji uralá. (VII)

70

Tătă zoa bea la beře:
Las-să bea, că n-am muĭeri !
Tătă zoa bea la vinû:
Las-să bea, că-s cópil strinû ! (VII)

71

Pasaruică dalbă-m peńi,
Dá-mń-a Dumńizău cu vreńi.

Pasaruică dalbă-n ciocû,
Da-mń-a Dumńizău narocû. (VII)

72

Pasaruică zburatoři,
Ce t'e cînt în gura mari?
— Da cum focul nu m-oĭ cîntari,
Că mń-i cuĭbul rîncă cali,
Înt-o tufă d'i pelinû;
Cîtu-î nopt'a nu m-alirû
D'e glasûl vojńicilorû,
D'e pomńitul zd'icilorû. (VII)

73

Dragostili celea mari
Nu să țir cu meři, peři,
D'e cu vi și cu vinarsû
Și cu peșt'i d'i cel grasû.
Uralá d'in ce să face?
D'i uomûl caré tăt tace. (VII)

74

Am um pújuț și să duce.
Cu cameșa nespalată,
Cú gurá nesarutată.
Da t'i-ntořnă, nu t'i duce !
Că cameșa u-om spalá
Și gurá u-om sarutá
Și t'icá u-om piriă..

Apu d'imultû aveă t'ică și barbați.
O pureă pi-aĭcĭ, pi d'-arînt'e, pi la
t'eptû ș-o piriă muĭereă ș-o-imple-
t'á. Așa-î zicea: t'ică. (VII)

75

Țugu-țugu, iepuraș,
D'incatrúu ¹⁾ t'i laturaș?
D'i pi valeă Murgului,
Vazuĭ fata Turculuĭ:

¹⁾ Subiectul XI zice: *că d'incló.*

Cerelată, marjelată,
Cú patrú cercei d'i pt'atră.
Yură ¹⁾, maică, și ²⁾ ma vez
Cum ³⁾ ma-ntorcū-haiŋi verz! ⁴⁾ (VII)

76

Arză-t'ę focul, urală,
Că mŋ-ai pus fațá-n cernálă;
În cernálă d'e ęa ra,
D'ę nu să pot'ę spalá!
Arză-t'ę focul, uritŋ,
Că tare m-ai batrŋnitŋ! (VII)

77

Sărmană irima meă,
Iar începĭ-a mă dureă.
Nu mă dori d'e durere,
Numa d'i necazurĭ greșe.
Tacĭ, irimă, nu tă plinje,
Că cu mirę ⁵⁾ nu-ĭ ĭnvije!
Tacĭ, irimă, taș pogană,
Nú le loșa tăt'ĭ samă! (VII)

78

Astă vară pt'árduĭ vara
Pi parău la Gird'șora.
Șĭ papuci mŋi-ĭ rușęĭŋ,
Fără Petreă ramĭșęĭŋ. (XI)

79

On izvor cu apă reĭi
Deęę Dúmŋizău să-nșerci.
Să ramă ⁶⁾ numa pt'etri,
Io să h'iu névasta Petri. (XI)

80

T'iclazău d'i cel vargatŋ,
Pi pt'icĭoru ⁷⁾ cel stricatŋ. (XI)

81

D'-aș murĭ d'ę dor d'i mureș,
Nú m-aș măĭ ducé-m padureș,
Că núma odată m-am dusŋ
Ș-am văzut om puĭ d'i ursŋ. (VII)

82

Cĭt'ę florĭ d'in Turdă-susŋ,
Ieu ęu-a meă mĭndră le-am pusŋ.
Șĭ tăt'ę-mflorę și nu leagă,
Ba-sĭmă-ĭ samĭnța slabă.
Numa floręa șoriluĭ
Șęd'ĭ-m porța rájuluĭ. (VII)

83

St'icuş vęrd'ĭ d'ę sacară,
C-á mŋeu ŋom s-o dusu-n țară.
St'icuş vęrd'ĭ d'ĭ odosŋ,
Dŋmŋi, adă-l sárátosŋ! (VII)

84

Mulțamŋim sfint'ilor Pașt'ĭ,
C-ó dat früză vęrd'ĭ-m faj!
Mulțamŋim Sĭnjórzuluĭ,
C-ó dat früză codruluĭ. (VII)

85

Früză vęrd'ĭ, früzulică,
Rău-ĭ fără mĭndrulică.

¹⁾ Subiectul XI zice: *vjună*.

²⁾ Subiectul XI zice: *să*.

³⁾ Subiectul XI zice: *cĭn* (când).

⁴⁾ Versurile au fost spuse întâiu de subiectul XI. Pe urmă le-a repetat subiectul VII.

⁵⁾ *ř* e pușin nazal.

⁶⁾ Vocala accentuată *ĭ* este complet nazală. Subiectul VII pronunță *ramĭșă*, fără urmă de nazalitate pe *ș*.

⁷⁾ Subiectul VII a zis *pe pt'icĭorul*.

Da-î mai rău fără névastă,
Că n-aj unę traji-n gazdă.
Da la dragúță dă cu palma,
La mușere traji sama,
Că mușerea-î tă cu t'ire,
Da dragúța-î tare strină. (VII)

86

Du-mă, Dqmni, d'-áiceá
Unę-mflori t'iparcá,
Să nu yių pără-i lumęá.
Du-mă, Dqmni, d'-áiceá
Unı-mflori t'iperiul,
Să nu yių pără-î ceriul.
Má du, Dqmni, și ma lasă
Unı nu-z barbaț-acasă
Numa névesté frumosi. (VII)

87

M-aj ducé nu șt'iu drumulú,
Și-mvațá-m-o úritul,
M-aj ducé nu șt'iu calęá,
Și-mvațá-m-o úralá. (VII)

88

Cjudă mn-i, cjudá ma coci,
D'é uralá n-am ce face.
T'e du dor uné t'e miiú
La puil la capatiú
Și spuré că și ieų yių. (VII)

89

Și púsei cjudá capatiú,
Cu dórul m-acuperi
Și bire ma hod'iniú. (VII)

90

Sară-î sară, murgu-î nopt'i
Și la mândra n-oj străbat'i. (VII)

91

D'i cé iej mîndr-amarită?
Pintru că ț-am dat o bîță?
Alta rabdă mniș și sut'i
Și imblă să mă sarút'i. (VII)

92

Astî vară la Ispas,
Ieram tînerel și grasú.
Da vez amú la cî-am ramás,
La urit și la nécazú. (VII)

93

Pană-n cui, pană su cui,
Fost-an dragă uoricui
Ș-ámu nú-s a nímarú.
Da-î ținęa zili d'i postú,
Să h'iu dragă cui am fostú. (IV)

94

Du-t'i draculi, urit,
Că tarı m-aj batrinıtú,
Și d'i zili nu-z d'i multú:
D'-odatá cu pt'etrile,
D'-o vírstá cu lięmnilę. (IV)

95

Horiám și noi cîn eręam fet'i, la
[vacı:
Aveam doi voińicaș draji.
Voińicú, voińicú mneų,
Mult aj vręa să h'ii a mneų
D'e-î vręa tu și ma-ta nu . . . (IV)
[Nu mai știe.]

96

ȘI HORĂ ȘI STRIGATURĂ

Lięcă, lięcă doholică,
O d'i ce t'e doholeșt'i?
O frat'uti t'-o sfad'itú,
O parinți ț-o muritú?

— N'îş fraţi nu m-o sfad'itū,
 N'îş parinţ nu mún-o muritū,
 Numa puîul l-an pt'ardutū.
 Doră tu mîni l-ai vazutū?
 — Io să-l h'iy tā vazutā
 Şi nu l-aş h'i cunoscutā.
 — Ba tu l-ai h'i cunoscutā,
 C-acelā-î om cunoscutū,
 Că-î pi d'ejitul cel mari

Cu irel frumoz d'i şori
 Şi pi d'ejitul cel mnicū
 Cu irel frumoz d'-arjintū.
 — Aşadarā l-am vazutū
 La Huhui, la fagadāu
 Cu cancéul plir pi masā;
 Iaca prunci plîng acasă.
 Că pruncúţi-or mai tacéa,
 Numa noi s-avem ce bea. (VII)

S T R I G Ă T U R I

97

Drajile meleş codreşe,
 Mîndri ųot' vazui la ieleş. (VII)

98

Drăguţā d'i tupā d'alū
 Ar d'irī şi n-ari calū;
 Drăguţā d'i tupā dîmbū,
 Ar d'irī şi n-ari rîndū. (VII)

99

O STRIGATURUųĂ, AŞA

ųotā, Dqmni, cu ot'ī,
 Cum beaş lótri cu domní!
 Şi armile dómnilóru,
 Pi mîrile lotrilóru.
 Şi armile lótrilóru
 Pi mîrile dómnilóru. (VII)

100

Haidā, fatā, tupā mîri,
 Că ųireā-t'-oi tari biri:
 Am o raţā ų-ū raţoîū,
 Nu t'-i faci cu gunoîū. (VII)

101

Ard'eleşan cu ųundrā surā,
 Zoşa dqrmi, nopt'a furā. (VII)

102

Cucurúz d'i pe iirugā,
 Mā bagai la mîndra slugā
 Pe opt'inci şi pe obd'eleş
 Şi pe buze suptireleş. (VII)

103

Şi nú ma cālca pe pt'iciorū,
 Că io ųt'iy d'i cé ų-i dorū!
 Şi nú ma cālca pe opt'incā,
 Că io ųt'iy d'i ce ų-i fricā!
 Şi ų-ásarā m-ai calcat
 Şi guruţā nu mún-ai datū. (VII)

104

Am om bárbat cît om fagū
 Şi n-am haiųni să lu-mbracū.
 Şi am om bárbat cît on nucū
 Şi n-ám haiųni-m-pat să-l culcū.
 Şi io mari, şi tu mari,
 D-ápū cîri n-o-mbracā?
 Brîncile, dác-o lucrā. (VII)

105

Am om bárbat cît om fag
 Şi d'i fuqm-abd'ā mā tragū.
 Am om bárbat cît on nucū
 Şi d'i fuqm-abd'ā ma ducū.
 Am om bárbat cît on d'em

Și d'i fomi nú ma t'emű.
Am om bárbat cît on d'em
Secerím ¹⁾-pî-holdă-l pt'erz.
Cari fată l-o aflá,
Bur naró ș-o capatá. (IV)

106

Fruudză-m prun, frundză sup prunű.
Am o mîndră și n-o spuiű
N'ici o spui, níci ma giorű,
N'ici o las pără ce moriű. (X)

(O strigá ficiori mai d'imultű cîn
jucá, cînd ieręam fată). (IV)

107

...mori, met'elėu,
Să t'ę h'i facutá ięu
T'-aș h'i trasă pi-ű jilău
Să h'i popă ó bd'irău. (IV)

108

...mori, t'ică crețá,
Cé t'i ții așa marețá?
Că și ió-s cu păru crețu,
Nú ma țiu așa marețu. (IV)

109

...mori tăi, țolină,
Io tînăr și tu batrînă.
Fata cari s-o iau ió,
Cu puqlí d'i léped'eu,
Și acețea ę-o întors
Cu cealá d'i-susű-josű.
Má tă mńir d'i cé ę-ntoręe,
O n-arí d'in cé li faci. (IV)

110

Sárută-mă bad'i-ń-d'inț,
D'i buzí să nú t'-at'ingí,

Că buzíli-s masurat'i
Cu fontii Aradului,
Pi samá barbatului;
Cu fontii Abrúdului,
Pi samá draguțului. (IV)

111

D'-áiiș pără-m Fágarășu
Nú-n tribúii cét'erăș.
Cet'erășu-i gura męa,
Dác-ai-aveá ce dá la ia.
(Li strigă-n jocű). (IV)

112

Fruudză verd'i d'i ciręășá,
Dulci-i gura d'i mńiřezá,
Ca o buębă d'i ciręășá.
Dá-i mai dulci-a mńinului,
Cá bobuța strúgului. (IV)

113

Críjmarítá lată-n șeli,
Că mńncăș vacili męli
Și d'iteji d'ila ięli! (IV)

114

Mńir(n)ęazúță cu cűrűră ²⁾,
D'i-ó h'i șocră-ta bűră ³⁾,
H'ii și tu bună cu iá.
Dá d'-o h'i șocră-ta rá,
Măturá casá cu iá
Și pi-afarâ d'i-i put'á! (IV)

115

Máritá-m-aș să nu șezű,
Numai cîmpu să nu-l vazăű.
Cîmpu să-l vază barbatu,
Io să mătur, s-ășt'ern patu,
Să puı óglindá-m ferjastá,

¹⁾ Secerând.

²⁾ Și cei doi r sunt nazali.

³⁾ Și aici r a fost pronunțat nazal.

Să văz cǔmǔ stă névastă.
 Iel în dă cameșă să ȳ-o spǎlǔ,
 Să ȳ-o spǎl și s-o cǐrpǎscǔ.
 Deę-m paci-o zi o doęo
 Pǎrǎ ce-z névastă noęo. (IV)

116

Crȳmarȳtǎ d'i Rumȳrǔ ¹⁾,
 În t'iré nu-ȳ suflet buńǔ,
 C-aȳ bagat apǎ-n d'inǔ
 Șȳ bańȳ țȳ-an da d'iplinǔ. (IV)

117

Draga meșă ce jucatȳri,
 C-amȳrișȳ ²⁾ ca o flȳri;
 Ca o flȳri d'in grad'inǎ
 Cȳnd o zmulęi d'i radacirǎ ³⁾. (VII)

118

Unđ'i jȳcǎ vǎr cu varǎ,
 Amȳrișȳ-a ²⁾ primavarǎ.
 Unȳ jȳcǎ vǎr cu vǎrǔ,
 Amȳrișȳ-a ²⁾ flȳri d'i mǎrǔ. (VII)

119

Lasǎ jocu, verișȳra,
 Pǎrǎ ce-sǔ-Scǎrișȳra ⁴⁾. (VII)

120

Aȳȳȳȳ-ȳ ȳm moș batrȳnǔ
 Cari faci vara firǔ ⁵⁾:
 Cȳm veđ'é néveștilé,
 Rasucé musteșilé. (VII)

121

Cȳm ved'am néveștilé,
 Mǎ t'ind'am ca șȳrpȳle.

Cȳm ved'am batrȳnȳle,
 Mǎ botȳam ca cȳrilé. (VII)

122

D'e jocu-z numa focǔ,
 D'e mȳncare-z numa lupǔ,
 D'e lucru numa butucǔ. (VII)

123

Dǎ, Dȳmȳni, dǎ, Dȳmȳni,
 Șȳ la cel ce dȳrme,
 Pe cȳn s-o scula
 Sǎ aȳbǎ ce mȳnca. (VII)

124

Cirȳ-o zȳsǔ cǎ ȳo nu-s ȳomǔ
 La mȳncare și la somnǔ? (VII)

125

Aȳista-ȳ joc ard'eleńescǔ,
 Staȳ feț'ilé și pȳnd'escǔ. (VII)

126

Huhǎ mari d'ila munt'e,
 Huhuręazǎ latǎ-m frunt'e! (VII)

127

Cȳn da frȳza,
 Pușȳi pȳnza
 Ș-o tiȳȳ la Sȳmvasȳȳ,
 Șȳ-m parǔ cǎ preșă grabd'ȳȳ. (VII)

128

Dȳmȳnȳ, fǎ-mǎ lȳem-d'i tufǎ,
 Sǎ mǎ facǎ mȳndra furcǎ,
 Sǎ ma đucǎ-n șȳzatȳre,
 Sǎ ma puȳi-ntrǎ pt'icȳȳri. (VII)

¹⁾ ȳ e nazal.

²⁾ În manuscris ȳ are deasupra semnul nazalitȳții care, din motive grafice, a fost omis aici.

³⁾ Rah'ȳla Nęgreșă a repetat și ea versul din urmǎ și a pronunțat: *radacȳn* (ȳ) ǎ.

⁴⁾ Pȳnǎ ce sunt în Scǎrișȳra.

⁵⁾ Vocala ȳ este nazalǎ.

129

Hid'idașul zîci moli,
Bá-sîma-l dori la foli.
Hid'idașul zîci bire,
Bá-sîma-î satúl d'i pîre. (VII)

130

Bá-sîma o mîncát on cîni:
Numa cõda i-o ramás
Să să șteárgă pi la nas.
[Dela un flăcău].

131

Intre zmeii-m voi ficiori,
Că nu-mblaț să vă-nsuraț,
Numa tûpă cúrve-mblăt. (VII)

132

Dă-mă, mamă,
Dă-mă, bună,
După cîla cu burdúnă,
Că puní burdúna-n cuî,
Ma sarútă cîn îi spui.
[Dela un flăcău].

133

C-a mea muieři încã-î bură,
Că-nt-o lură țorci-o liră,
Șî-nt-õ án,
D'e õ suman. (VII)

134

Ráh'ilă, buzíli tali
Unsu-lî-o ma-tá cu mñeri.
D'é-m puî capul după ieli. (IV)

135

Dă, drací, cu popa-n tău,
Cu dascăru tă mereu.
Dáscăru cu prunci-școlă,

Îo cu dascarița-m polă.
Preut'asa h'erbi uouă,
Mñiî nauă, popi două. (IV)

136

Preut'asa popi nostru
Țeși pîndza fără rostú
Și bat'í bat'ală sură
Să facă popi cãciulă. (IV)

137

Popa nostru-î popă bun(r)ũ,
Cînd aud'i clopotúl,
Țîpă cõsa pim bureni
Și să ja pi la pomeni. (IV)

138

Tremură popa să moră:
Nu să-ndurã
D'i prjascúrã,
C-o asîmt'í dulci-n gurã. (IV)

139

Sármanã muieřea mea,
Să cunõșt'í că iej ra:
Cîtu-î lumea tãt cîrpeșt'í
Și d'im val nu curãieșt'í. (VII)

140

Cucurudz d'í pi uîugã¹⁾,
Ma bagai la popa slugã.
Popa-î slugã, i-o stapînú.
Vai d'í tráju mneu cel bunũ. (X)

141

Bósiîócú crescutu-n trócú
Măi, Traiañe, hái la jocú!
Da, bósiîoçe, nú t'ę cõçe!
N-ari cirę t'í culeje,
Că ciré t'-o mai culésú

¹⁾ Informatoarea nu știe ce înseamnă « uîugă »: « Așa-î strigatura ».

O băuut apă d'î rău
 Și s-o imflat pi la brău.
 Da nú ș'u fătă-î o ficioru,
 Núma o clat'it om pt'icioru. (VII)

142

Mn-i dragu a trăii biri
 Cú omúl care-î d'e mîri.
 Și mn-i drag omúl falosú
 Și pi față și pe dosú.

O horeșt'i aclo cîndu-î-im birtu,
 cînd joacă, atunceã le strigă jucatori,
 strigaturile, strigaturili hori. (VII)

143

Rata faci lîbo-lîbo
 Și cocoșu cucurigu.
 Puju faci piú-piú-piú
 Și gaiira tárambîu. (IV)

C O L I N D E

144

Hoi, vejnícă-mpărăție,
 Cum, Dòmne, slava ție,
 Cum, Dòmne, să-dz vestescú
 Sfatul cel dumnízejescú?
 Cum, Dòmne, cu a ta mîná
 Zidéș préuri-n țáriná.
 Om pom d'e raî săditú
 Ce jera fôrte opritú.
 D'in tát pomu să mánince,
 Numa d'im pomú-florit,
 Ce jera fôrte opritú.
 Suz la roșu răsáritú,
 Mîndru pomu-î imfluritú,
 Cu merili d'e arjintú.
 Da su pom ciîne jera?
 Dumnízău îi supáratú.
 Da io, Dòmne, cum n-oî h'i?
 Pi vriemja bisericí
 Să-mbatá uamini. (II)

145

La grád'ina Zanului,
 Rumiqara,
 Șed'e-Adam cu Ieva lui
 Și-ș plînjia greșelili.
 Așa le plînjia d'e cu jeli,
 D'e gînd'ai că raju pt'eri.

Raî, raî, raî, grád'iná dulci,
 D'ila t'îne nu m-aj duci:
 D'-amínosu floriilorú,
 D'e dulcița pomilorú.
 Vinî-un șerpe virinosú,
 Hirăjînu-să pi josú
 Ș-aplecă d'-o clombă-n josú:
 — Vină, Ieva, ș-ja o pomă!
 Ieva poma ș-o luuatú,
 Luî Adam încă î-o datú.
 Dumnízău l-o strigatú:
 — Tu, Adami-î mîeri josú
 Și-î lucra c-um păcátosú!
 Și tu, Ieva, încă-î mîeri
 Și-î munci ca și-o muieri
 Și n-or [sic] h'i prunci cu durieri (II)

146

Dumnízău d'ila-nceputú
 Tătă lumea o făcutú,
 Pi Adam l-o răsîlînitú
 Și pi Ieva o zid'itú,
 La olaltă î-o soțit
 Și lî-o da raju pi mîná.
 D'in tát pomni d'î-a-mpreună,
 D'in tát pomu să máninci,
 Numa d'im pomu-nflorit
 Să nu mînci că-î opritú. (II)

POVEȘTI, LEGENDE, SNOAVE

147

O fost ȃn ficior d'e ȃ-o zȃs Cerușotca. O fost o fată d'e domn, faġnă, d'-a-mpăratului. O zȃs că ȃa n-a meș ȃupă nime, numa după Cerușotca. Apu o mărs tată-so acoló să vază că ce fac ȃei laolaltă. O fo mȃncȃn pi-ȃn uou, ȃei amȃndoȃ. O zȃs fata că :

— Mũltan, Dȃmni, că aešta-l șt'iuȃ d'e bunũ d'ecȃ găzdășia tat'ȃ.

Tată-so o foz gata să-ȃ pușt'e. Nu s-o-ndurat, dacă o auzit zȃcȃn așă, c-o vazu că trăieȃz bine ¹⁾. Atuncȃia o-ntreba mă-sa :

— Ce vazuș ?

— Da vazuȃ mȃncȃnd pi-ũ uou ș-o zȃs că-ȃ mai dulce asta d'icȃt găzdășia tat'ȃ. Șȃ nu mă-ndurȃi să-ȃ pușcũ.

Ș-apu ȃ-o-ngăzdzășat. Li-o da șȃ lor d'-o avut d'estul bine șȃ fata. (III)

148

DOT'A CU COJȃCILI

Doosprăzăci coȃȃci o fost având Dot'a. O fost avȃn capri. Apu o is că să gũri cu caprili a munt'ȃ. O fos șȃri șȃ caldũ cȃn o pornȃ d'-acasă cu caprili șȃ cu coȃȃcili pi ȃa să să guă a munt'ȃ. Ș'-apu ȃa tăt o lasă la coȃȃci d'ȃ pi ȃa josũ, c-o fos caldũ. Apu pi cȃnd o sosit acló a munt'ȃ, ġnr-o dungă d'ȃ paduri, ȃa o pus ȃala să facă cirũ. Pu o d'ĩnit om vȃnt cu nă șȃ o-mburdat fagul pi ȃala cȃa cu cirũ șȃ pi cȃpri. Ciru l-o varsatũ, caprili li-o omoritũ. Apu ȃa o strigat atuncȃia :

— Blagovėj-blagovėșt'ȃ, caprili mȃni li mȃncăș, ciru mȃni-l varsăș.

Ș-apu o fost avȃn ȃa o noră bũnă ș-apu o mȃnat cu o ȃală dupa frăȃ. Apu frăȃ n-o fos, c-o foz nă, ș-o fost ġarnă. Numa o vru să facă cȃufală d'ȃ ȃa. Dacă s-o dus acló pi-un cȃmp faġn, apu s-o imvit Maȃca Sfȃntă la noru-sa șȃ ȃ-o șȃȃȃtu-m brȃncȃ șȃ o o-ncaldzȃt șȃ ȃ-o implut ȃola d'ȃ frăȃ. Ș-atuncȃia ȃa o gȃnd'it că s-o prapad'it noru-sa. Apu atuncȃia ȃ-o fos cȃudă pi ȃa șȃ ȃ-o dat lȃră ²⁾ năgră. O is că s-o tă șȃeli păř o ald'ȃ. ġa tăt o fos spalată pi lȃră ²⁾ șȃ n-o mai fost ald'ĩnũ. O d'ĩnit altă muȃȃri d'-acló d'im vecirȃ ș-o is că ce lucră ? ġa o zȃs că spală la lȃră. Muȃȃreȃa o is :

— Nu mai spală pi lȃră, cȃ-o puȃ(r)i pi gardũ să nȃngă pi ȃa. Ș-atuncȃia t'am-o pi șȃcră-ta șȃ ȃ-o arată. Zi : Nȃ, ġecătă c-o ald'itũ. (IV)

149

O muȃȃri o avut un ficior șȃ ficioru s-o dus la vȃnatũ șȃ muȃȃreȃa s-o tȃlȃnȃt c-ȃ zmeu. Ș-ȃpuȃ o apucat ġn dragosti cu zmeu. Ș-apu atuncȃia tăt

¹⁾ A repetat cuvântul șȃ a zis : birė.

²⁾ Vocala *ȃ* e puȃin nazală.

o fos trud'in zmeu s-omoră pi ficiorū să rămîă ¹⁾ mama ficioruli cu zmeu. D-ăpu nu l-o omorît, că ficioru o avut cred'ință bună la Dumnîzău alduitu, d'i nu l-o putut omorî. O fost avîn ficioru un calū. Ş-ăpu l-o mînat să ja apă d'i und'i să bat munți-n capit'i. Ş-ăpu ficioru o fost avîn o doñiță, așa mari, ş-apu o legat doñița în cap la calū şi s-o țipat calu ş-o luot apă cu doñița d'-acoló. Ş-ap atuncî munți s-o strîns laolaltă şi jel tăt o scăpat. Ş-apu o d'init înapoă şi ficioru n-o foş-ş't'îin că țini mă-sa cu zmau. Ş-apu jeu n-o ş't'iu mai multă. (IV)

150

O fost o lupū ş-o urs ş-o vulpi. O fost iarna. Ş-or fost avîn mñeri strînsă d'i vara-ntr-un d'ob mări ş-o foz şăzin la focū şi-ncaldzinu-să. Şi d'obu cu mñeri n-o fost în casă la iîi, cî-o fost într-um pod d'i puțată.

Amú vulpea o foz mai hámişă. Ia o ieşit afară ş-o-ndalit a graiî că :

— Ce-î? Lupu şi ursul o dzîs d'in casă că :

— Cini strigă pi t'ini? Ia o zîs d'-afară :

— Da o muieři, să mă duc să moşescū. Lupul o zîs şi cu ursu :

— Vă, vă, numa nu şed'a multū !

Amu ja s-o dusū ş-o şăzut om picū şi o d'init înapoo iară în casă. Ş-atuncia o-ntrebat ursu şi lupu pi vulpi că cum i-o puz numi? Vulpea o zîs că i-o puz numi Pîrvu. Atuncia o mîncat vîrvu d'ila mñeri.

Atuncia în ceş sară iar o ieşit vulpea afară. Iar o-ndalit a faci vulpea :

— Da ce ma strijî? Atuncia iar o zîs ursu d'iluntru şi cu lupu că :

— Cini mai strigă pi t'ini? Atuncia iar o zis vulpea :

— Da iară mă t'amă o muieře să mă duc să moşescū. Ş-apu s-o duz vulpea ş-o mai stat cît o mai stat şi iar o d'init înapoă. Ş-atuncia iar o-ntrebat că cum i-o puz numi? Ia o zîs că : Mñeljucuțu. O foz mîncat mñeře d'în d'ob pără la mñeljucū.

Apu-n ceş sară, iar o zîs c-o t'emat o muieře să margă să moşescă. Apu lupu o is că :

— Vă, vă, numa nu şed'a multū ca asară. Apu-atuncia s-o dusū.

Şi cē zi s-o facu bet'agă. Ş-apu ja o zîs că să-î aducă mñeri d'-acoló d'în d'obū, dor i-a treçi. Amú s-o dus lupu dupa mñeri să i-o aducă. Atuncia ja o foz mîncată mñeře tătă. Ş-atuncia iîi s-or apucat a să traji d'i capū ş-a să bat'i laolaltă pintru mñeri, că n-o fost în d'obū. Ş-apu ja o foz zîcîn :

D'inovatu şed'i-m patū,

Doi fartat să trag d'i capū.

Atuncia o zîs ursu cătă vulpi că : — Tu ce îşăş d'-acoló d'im patū?

— Da lîs-prelîs,

D'obulu-î cu gura-ngioşū. (IV)

¹⁾ î e nazal.

151

O fost ȃ ȃom d'i baiu, o foz bataușu. Și altu o facut ȃ uspățu și o zis cîtă iel, cît-acela d'i bai, ici :

— Tu cît ceî astăz, atita-z-daș, numa să nu d'îi la uspăț la miîni. Amu iel o is că nu d'îni. Da iel s-o dus aclo afară și s-o cearu să-l lasi să să baji-n casă numa o vorbă să-ntrebi pi ȃomin(r)î că :

— Cîtu-î țarca mai multă, năgră o albă ?

Atuncea ȃomin(r)î : altu că-î mai multă năgră, altu că-î mai multă albă. Ș-atuncea ȃomin(r)î s-or apucat și s-or batutu. Și tăt n-o scapat iel să nu facă bai ș-aclo. (IV)

152

O fost on Țigan secerin la holdă. Apȃ o is că :

Zoȃ-î mare, holda-î tare,
Rău ni țire d'e mîncare.
D'e tri orî cotaî la șore
Și odată la pt'icișe. (IV)

G H I C I T O R I ¹⁾

153

Cîmelu, cîmelu !
Albu-mfomojat,
Giș ce-î acéî ?
Altu gîci, o ciumeleş'e : acela-î aîu.

157

Am o vacă cu țîța-n curu
Și-m dă lapt'i tă d'istulă.
Cada cu curi'ă.

154

Am o vacă cu douăsprăzăce pt'eî.
Giș ce-î acéî ? — *Acê-î cęapa.*

158

Am o vacă d'-o du[c] d'i cȃdă la apă
Și să veșd'i tăt ce-î î-ia. — *Doniță.*

155

Tăa moșulu-m față
Și sari aș'ia-n dosu.
Sûru ²⁾ [*Sumetul, ecoul*].

159

Ce treșe pi apă și nu să uđdă ?
D'ițălu-m vacă.

156

Hodu-m podu. — *Fumă.*

160

Ce pt'ică-n apă și nu stopeș't'i ?
Frundza.

¹⁾ Ghicitorile 152—180 sunt culese dela informatoarea IV; cele dela 181—187, dela informatoarea VII. Toate ghicitorile informatoarei IV încep cu « Cîmelu, cîmelu ! » Toate ale informatoarei VII, cu « Cîmnel-cîmnel ! »

²⁾ Și *î* e nazal.

161

Rastéu reçi
Mareă treçi. — *Șerpili*.

162

Napîrcă năgră,
Vara pi cîmp aleargă. — *Cosa*.

163

Zdîrauúță-m pîrauúță.
Copt'ilu meș după apă cu olu.

164

Bolundu satuli cu cojó d'i lemn.
D'inarsulu-n d'obú [rachiul în cofă].

165

Strigă Totósú d'in dosú să-l apăr
d'i gajîri că d'i cîri nu să t'émî.
*Grîuu*¹⁾.

166

Tulturúșu-ntr-um pt'icîorú.
Curit'u.

167

Tureacu albú șî bútura năgră.
Pt'icîorulu-n cizmă.

168

Tragu-m mini-mpingu-n t'îni,
On darab d'in miîni-n t'îni.
Iară pt'icîoru-n cizmă.

169

Am um bou d'-atita-î d'i mari,
d'i nu-nkêpi-n grajd. Trupu-nkêpi
șî corînilu nu. — *Sfréd'ilu*.

170

Am doo feț'i: una nu să spală
nicîodată, una să tă spală șî zi șî
nopt'i șî mai albă-î ceș ce nu să
spală, d'icît ceș ce să tă spală.
Pt'etrili la moră șî roța la moră.

171

Tă cură dóo feț'i după um moșú
șî nu-l mai pot prind'i. — *Caru*.

172

Bolborósu-n grosú.
Popa-m biserecă.

173

Harască, parască,
Să aîbă scară-n cer s-ar gurî
Furnica.

174

Uqlă unsă-n cîmp ascunsă.
Iepurili.

175

Vușt'ic, fată frumóșă,
Prin paduri d'asă. — *Vulpea*.

176

Îm pad'úri crescuî,
Îm pad'úri nascuî
D'i cinștea casi tali fuî. — *Masa*.

177

Îm paduri crescuî;
Îm paduri nascuî,
D'-izbêlišt'a casi tali fuî. — *Ușa*.

¹⁾ Vocala *î* e nazală.

178

Îm paduri crescuî,
Îm paduri nascuî,
D'i șt'êrgura casi tali fuî.

Mătura.

179

N'ici-afară, níci-n casă. — *Ferîasta.*

180

Creșt'i cu vîrvulu-n gîosû.

Sloju la casă.

181

Meșiga-peșiga
Meșje la biserică,
Pi d'i lături uîtinu-să,
D'i cur pișigînu-să. — *Ferficili.*

182

Cîumneleșt'ê:
Cîumnel-ciumnel!
Am o vacă
D'o dug-d'i codă la apă. — *Canta.*

183

Că urlă Todós
Cu porci d'i pe dósû.

A'pu-aciála-î t'êpt'irile [pieptenele].

184

Că am o vacă cu dousprăzăci pt'ei.
Çiapa.

185

Că șed'ê ursulû-sat
Și cîri pi îel nu batû.

Cuptoriul cari cuoçi pîrea.

186

Joç-ô-jeșpurașû
Supt om palt'irașû. — *Fusul.*

187

Doșo leșmîni holdoreșni
Și mai mult'i măn(r)întșeli?

Scara.

B O C E T E

188

Ajêu și d'i mîni, Dômîni ¹⁾,
Și d'i mîni, Dômîni!
Cî-am avut nu-î mai așea,
C-o pornit pi-o cali mari,
Fără d'i-nturnari.
Ș-o pornit pi-o cali lungă
Cîni pot'i să-l ajungă. . .

[Nu știe mai departe.]

Cînt'ica mortuli: tăt cam ũnu
glas ari. (IV)

189

Așea o mușeri-om barbat d'e-l
t'ema Parpajelû și pi ia o t'ema
Hampa. Apu o murit Parpajelû. Apu
ăl cînta:
Saracu çe Parpajelû,
Cum o mûrit îelû!
Ajêu și d'io, Dômîni!
Parpajelu mîeu,
Cum o mûrit îelû.

Nú mai stă, numa tăt așa să
cînta. (IV)

¹⁾ Ajêu și d'i mîri, Dômîni! [Așa se tânguesc femeile. Bărbații se vaietă:] Ajêu și d'io, Dômîni!

DESCĂNTECE

190

DE SCRINTIT

Heu-t'e, sclint'it'e, obrint'it'e,
 Rădăcină nu prind'e,
 Rădăcină nu t'ind'e!
 Du-t'e-n valea năgră
 Și-n t'icera naltă,
 C-acolô ț-i scaldătoreșă,
 Acolô ț-i șazătoreșă,
 Acolô ț-i adăpătoreșă!
 Nu-î domnă să t'e doiciască,
 N'ici să t'e hod'înască.

Îe și t'e du
 Pe pt'etri și pe lemne seci!
 Heu-t'e, nu-mpunje,
 Heu-t'i nu străpunje!
 Apucaî pe-um poduț mindru
 [d'-aramă.

Podu-l trecuî,
 Pe Sîmt'etru nu-l putuî.
 O pód'ină să clăt'î,
 Pt'iciorul să sclint'î:
 Oz d'e os,
 Carné d'e carne,
 Pt'ele d'e pt'ele,
 Vînă d'e vînă,
 Sînje d'e sînje.
 H'ie pt'icioru cum o fost!
 Nu-l dureá,
 Nu-l mîncá!
 Mîncă pt'etri, putrigaî!
 T'e mîi cu cuvîntu mneu
 Și cu a lui Dumnizău.
 D'im pòla-î Sîntămărie
 Ljăcul amú să-î h'ije.

Ñișt'e apă-n gárece puî acoló la
 pt'icior, àpu-î treçi. Și ață năgră
 leagă la pt'icior. (III)

191

Dacă să strică la omacú, la fòle:
 D'e s-o d'esorit d'in apă,
 D'in apă să-î treacă.
 D'e s-o d'esorit d'in somn,
 D'in somn să-î treacă.
 D'e s-o d'esorit d'in mîncare,
 D'in mîncare să-î treacă.
 D'e s-o d'esorit d'in usteñală,
 D'in usteñală să-î treacă.
 D'in pt'icjore t'-o călcătú,
 D'in apă t'-o adăpatú.
 D'in pòla-î Sîntămărie
 Ljăcul acuma să-î h'ije. (III)

192

D'i potcă care dá omul. Tîlneșt'e,
 vez, omul potcă sură, potcă năgră:

Potcă sură,
 Potcă năgră,
 Potcă vînătă,
 Potcă sacă,
 Du-t'e-ntr-o còdă d'e țarcă!
 Nu infla,
 Nu verenoșă,
 Nu obrint'î!
 Potcă țarcjată,
 Potcă ȳargată,
 Potcă hrățată,
 D'i nouăză-și nouă d'e felurî,
 Nu-mpūjă,
 Nu străpūje!
 Du-t'î pe pt'etri,
 Du-t'î pe lemni!
 Îeș, nu-l mînca,
 Nu-l dureșă,
 Nu-l imfla,
 Nu-l obrint'î.

Tătū-apă; udă care-î bet'agū. Că
iește d'e țîpă — mînce-le capu mu-
jeri — țîpă-n vînt. Ice că le suflă-n
vînt potca ceja. Îi ra acę bolă. Pat'e
rău omu, dacă dă-n uom. Să imflă
șî sparje. (III)

193

DESCÂNTEC DE DEOCHIU

Potoleșt'e cărbuni. Bagă-n apă
nauă cărbuni:

Heu-t'i, d'iot'atule,
Nu lu-mpūje,
Nu-l străpūje,
Nu-l obrint'i,
Nu-l verenoșa!
Heu-t'i, strigă ¹⁾,
Nu-l mînca!
Amú-l aflaș,
Amú să-l laș!
A'min. (III)

194

D'E CAPŪ

D'emiņața, păr nu rasari sōrili,
ăpu să zici:

Iej, d'isōri,
D'în-t'isōri!
Că t'i prind'i sfintu sōri
Cu cuvîntu mîneu,
Cu put'ereș li Dumnízău
Și cu sfînta zi d'i astîz.

Apu ori-n ce zi să nimeșeri, să
d'iscînt'i cînd îl dōri pi omū. Apu
să zică pără d'i nauă uori tăt așa
cum spușei d'i scrișeș. Ș-apu-atun-
ceșă să zică: Tatăl nostru. (IV)

195

D'E SCRÎNT'ITŪ

Cînd aî călcat cu picioru și l-ai
sucit cevá:

Náuăză-șî-nauă d'e-nt'ijeturi,
Să saje,
Să trasaje,
Ca postul Sfintii-Marije,
Ca arjint curatū
Ca Dumnizeu ce mi l-o dat.

Apu așa d'iscînt pîna d'i nau-urăi.
[Se ia ață neagră de lână și pe
măsură ce se repetă descântecul, se
înoadă ața, pîna de 9 ori. La vite
se ia un păr din coadă și cu el se
fac cele 9 noduri.] (IX)

196

D'iscîntă d'i navîscă și d'i șerpi.
[În prezența mea a venit o femeie
să-i descânte pentru o vacă mușcată.]
[Într'o] uolă, cu urdzică; crucij
daș șá ²⁾ [cu urzica] d'i nau-uori.
[După fiecare descântec] suflu și
scîpt'ū.

Dzic Tatăl nostru cîndu-ndălu ³⁾
a d'iscînta.

Cîm mușcă pi-atárit'e vacă o pi-
atárit'e porc, ápu zîci cumu-l
t'jamă. Întrebd' că cumu-l t'jamă.
Spuri. Apu zîci-așa. D'o h'i mușcată
d'i navîscă, îi zîci:

Hēi Marîță,
Pîrparîță,
Cu gușili tali nu ungi,
Nu-mpungi,
Nu-mfla,

¹⁾ Nu știe ce e *striga*. « [Așa se zice] cînd îi d'e d'iot'at ».

²⁾ Așa.

³⁾ Accentul pe *ă*: *andălu* = încep.

Nu gîmfa,
Nu-mverunăşa!
Că d'ita asta (cum o t'ámă)
Nu t'i pōt'i purta.
Că d'ita asta ari să mǎrgă,
Ari să pască.

Atunci tăt aşa đici pǎră d'i tri
uori. Şi zici în vorbilî-acelġa cîn
zici:

Hġi Mariúġă,
Pirpariġă . . . pǎr la sfirşit:
Nauăză-şî nauă d'e verunăşat'e
[spurcát'e,

T'e suflu şî t'e scîpū
Cu cuvîntu mġeu
Şi cu put'ereġa li Dumńizău
Şi cu sfînta zi d'e astăz. (IV)

197

ACEĪIA-I D'I ŞERPI

Hġi balauri spurcat'i,
Cu limbđ'ili tali nu ungi,
Nu-mpungi,
Nu-mfla,
Nu gîmfa,
Nu verunoşa!
Că d'ita aceġe nu t'i pōt'i purta.
Nauăză-şî nauă d'i feluri va ġau
Şi va suflu şî va scîpū. (IV)

198

D'I MĂTŪ

(Cîn t'i đori ũ uot'i)

Să să ducă imflatura asta
Ca cum să duci
Roġa d'i sōri
Şi fumu d'ila cuptōri
Şi pulbereġa d'i pi cali.
Īo va ġau şî va d'iscînt

1) ġ e nazal.

D'in crġeri capuluġ,
D'im faġa obrazuluġ,
D'in zgġrcġu naruli.

Ciri d'iscîntă, rupe o clōmbă
d'intr-o mătură, o ġa-n mġnă, šini-n
mġnă cuġitu şî forġicili şî đici că:

Cu cuġitu t'i taiġ,
Cu indrġaġa t'i-mpungū,
Cu mătura t'i mătur,
Cu forġicili t'i aruncū ġm munġ pustiġ
Şi t'i suflu şî t'i scîpū
Uńd'i cocoş nu cġntă
Qaġi nu zbġară
Nimġreġa nu locoġeşťi.
Va ġau şî va scîpū
Cu cuvîntu mġeu
Şi cu put'ereġa li Dumńizău
Şi cu sfînta Luńi
Şi cu sfînta Marġ
Şi cu sfînta Mġercuri
(Tăt'i zilili să să numască.) (IV)

199

D'I D'AOT'ĪATŪ

(Să d'aot'i.)
D'-o h'i d'aot'ġat d'i muġeri,
Să-ġ sáa focu pim maiġ
Ca sacureġa pim putrigaiġ.
Īar d'-o h'i d'aot'ġat d'i muġeri,
Să-ġ pleznăscă šġili.
D'-o h'i d'aot'ġat d'i barbatū,
Să-ġ sáa focu pim maiġ
Ca sacureġa pim putrigaiġ.
Īar d'-o h'i d'aot'ġat d'i barbat,
Să-ġ pt'ici pǎru.
Că-l blástăm ġeu
Cu cuvîntu mġeu
Şi cu put'ereġa li Dumńizău
Şi cu sfînta zi d'i astăz.
D'ita asta să rămġă 1)

Ca auru d'i curatū,
Ca arjintu nîmăsuratū,

Ca Dumnîzău sfintu ce mîni o datū.
Ș-o suflu ș-o scîpū. (IV)

P R A C T I C I M A G I C E

200

Înt'id'e gád'înile celea răle. [Bagă pieptenii de pieptenat lână, unul într'altul, toamna]. Cólo cătă Sîntămărije, înt'id mujerile t'ępt'ini (I)

201

CUM SE APĂRĂ DE DEOCHIU

Îl leagă la brîncă cu ață roșă d'ę arnicî, că zice că nu să d'ęuat'e. (III)

202

Să rasuci vîntu. Dacă jej-d'-apropi d'i vîntū, cîndu-l vez rasucindu-să, atuncea strij: Frumōsū, frumōs, cu frumōsili!

Dacă zîci așa, àpu nu strică vîntu.

Strică vîntu mult'i ceļę [vite, oameni], dacă nu zîci așa. Dacă strică vîntu, nu ma-ari put'ęri.

Îl spală cu lingura vîntuli [pe cel stricat de vînt]. Ięsti așa-ntr-o sîlhă înt'egată laolaltă o clombă, așa ca un cuiș d'i cîoră. La clomba acei d'i sîlhă-î zîci: lingura vîntului. O bagă-n apă ș-àpu să spală cu ia. Ș-ap-atuncea-î třeçi. (IV)

203

SARAMÎZDĂ ¹⁾

Să faci d'im ploș. Iciă că cîm meșę-n sus (cîm meșę pi costă-n susū), meșę a vremală. Cîm meșę-n jos, meșę a vreme bură.

O ard'i-m foc și faci cjarușă. Ș-apu-atuncea dacă ari mîni pi uoricini, atuncea îi dă cjarușă d'-aceșę într-o mîncari, o apă, în cé-j ved'i vremea. Ș-atuncea-nd'ie acló în cî-o mîncă.

Am auzit d'i multū că erea ũ uomū, ăl t'ema Dagutu și aveă o fată. Àpu nú-șt'u cin(r)i-î dadúsi cjarușă d'-acieșę d'ę saramîzdă. Apu să cînta omul acela: — Aięu și d'io Tânt'iuța ²⁾ meă. Ș-àpu-o muritū. (IV)

204

[VRĂJI DE DRAGOSTE]

Să ducū în dziua d'i Pașt' și să spală pi la fîntîri și pi la izvoră und'i nu spală mujeri cameș. Și iaū apă acoló și zvîrli pistă ięli și pi supt ięli ș-apu zîcū:

¹⁾ Am auzit și *salamîzdă, salamîzdră, solomîzgă*.

²⁾ Acel Dagutu nu putea pronunța pe s și pe r. Vroia să pronunțe: Săh'iruța.

Lau-mă,
 Dau-mă
 Cu apă d'in náuă paráa,
 Să h'iu noră Pucuțoș¹⁾.

Ș-apu iară mai zic ȝeli :

Adă-l, Dòmni,
 Adă-l, Dòmni,
 D'in lumi, d'i pistă lumi,
 D'in patru cornuri d'i lumi.
 Slobózi-m, Dòmni, part'a meă,
 D'in lumi, d'i pistă lumi,
 D'in patru cornuri d'i lumi ! (IV)

205

Sînt ȝele ș-aicja d'i culegũ matragulă și facũ. ȝeli zic :

ȝeu t'i ȝau, matragulă,
 Tu să-n stai mnije d'i bună
 Pi joc și pi bautură
 Și pi cinștea cja mai bună !

Ș-ap-atuncja să roğă li Dumhizău și fac matani. Matragula o ȝa mnercuri pãră-m Pașt'i ș-o bagă-ntr-om furnicari. Ș-ap-atuncja o țini la ȝa. La Pașt' o bagă acoló-ntr-om papuc și joacă cu ȝe. Care-o prind'i d'i ȝa mai intȝie, dup-acjala să maritã. (IV)

206

Dacă gãț o casă, apă atuncja să tai capu la un mnelũ or la un cocoș or la ce ai samã și rîndũ, aclo cãtã pragũ. Atuncja ȝi norocoșã casa și nu ȝești murt'i cu graba în ȝa, dacã tai un cab d'i d'itã, nu să h'ie cab d'i uomũ. (IV).

[Când se face o casă nouă, trebuie să se aibã grijã de urmãtoarele :] Sã nu h'i fostã hatũ acolegã und'i puȝ casa. Sã h'ie locu curatũ, să h'ie casa norocoșã. Und'i să fac batãȝi și sudalmi și omoriri, acoló nu-ȝ curatũ (IV).

DIFERITE CREDINȚE ȘI SUPERSTIȚII

207

[Nu e bine să roștești cuvântul foame.] Icijã că-ȝ cob rău. — Cobiț tãt a rău. [Așa ziceau bătrânii] cîn dzicjam că mn-i fõmi. Fõmea-i cob rău.

¹⁾ Pucușoaci = porecla soacrei, a informatoarei VII.

D'i ce¹⁾ d'iri fomea²⁾: să-mpîțînă³⁾ bucat'ili și să-mpîțînă pîn(r)ęa.
(IV)

208

Da că-n⁴⁾ zauăa⁵⁾ uręt'a, apî-auz o vęsti nouu⁶⁾. (IV)

209

Nú-șt'u cini ma sud'îțâ, ma vorovęșt'i. (IV)

210

PAIELE ȚIGANULUI

O fujit Țiganu cu pașili, c-o furat paa. Ș-o fujit cu ięli ș-o pt'ardut d'i ięli. Să väd pi ceriș st'ęli-așa, mult'i laolaltă, pi unđ'-o mäs Țiganu cu pașili. (IV)

211

[CRUCEA DE SPICE LA SECERAT]

Faciám o cruci d'i st'icuri, o puręámu-n casă. O scuturam pi masă și alejam griu⁷⁾ ș-atuncia-l țipam acló în samîntă. Acela-ı fajñ d'i samîntă, că nu-ı cu bureñi. (IV)

212

[OBICEIU LA SEMĂNAT]

Moșu bagá o pîn(r)i ș-o untură-n d'asáj, ápuı puņa pi plug pără ce brazdá. Iciá [zicea]:

— Așa să h'ii st'icu la sacară d'i plin(r)ü ca și pîn(r)ęa, ca și untura d'i-ntreğă. (IV)

[Acuma nu se mai face.]

213

În zóya cari samaná sacára, nu dá nimníca d'in casă. Iciá că dă narocu. (IV)

214

[Nu e bine să te învârtești împrejurul unui copil, căci nu mai crește. Copilul zice]:

— Nú ma-ncungjura, că nu crescü ! (IV)

1) De aceea.

2) Foamete.

3) Se împușinează. Accentul pe întâiul ı.

4) Dacă îmi . . . .

5) Țiuie. Accentul este pe ă.

6) Nouă.

7) ı e nazal.

215

Ń'i d'isăm¹⁾, așa, uoricări d'intră casieră, o d'in nam, c-ö razboi și cu pîndză lungă și cu aratură. Apu moři uoricîni d'in namul mney. (IV)

216

Dacă pt'ică um măr puz d'im batrîn, ápu moři uoricîni d'in casă o d'in namu nostru. (IV)

217

Cîm puș nucu, tribă să puș om blidü o o urală ra d'i-țește, d'i pamîntü, că nu creșt'i pim pamîntü-josü, ce creșt'i-sus cîtä ceriü. (IV)

218

[CUM SE CÂNTĂ CORBULUI]

Cîndu-l vid'em, ápu strigăm dupa ielü :

Cörbuli, cörbuli,
N-ánumăn(r)á²⁾ d'it'ili noștri,
Că-s anumăn(r)at'i
D'i cîndu-s cumparat'i
Pi-o cameșă barbat'ască,
Dumnizău să-l ped'esescă,
Pi-o cameșă lungă,
Dumnizău să nu-l mai ajungă.

Ici că cîn să ñmvăscü, apu pagubeșt'i uoricîn(r)i. (IV)

219

IARBA H'ERĂLORÜ

Icea c-o bagă hoți-m palmă.

Cică, dacă ai put'a gasi un'd'i-î cuibul dînsului [al ariciului], ápu dacă ari puș, să-î impt'ed'ici, c-ápu ici că iel cunost'i iarba h'erelo și aduci și d'ispt'ed'ică puș. Apu t'e duci și cerci în cuibul dînsului și gaseșt'i iarba h'erelo. Apu cu iarba h'erelo poț d'iscuia ușili. O ții-im brîncă ș-ápu puș brîncă pi ușă, ápu să d'iscúu ușa. (IV)

[Hoții descuie fiarăle cailor și-i fură]

220

[Când auzi întăia dată pitpalacul, numit «t'it'irlíc», numeri de câte ori cîntă.] [De câte ori cîntă,] cu-atít'a sut'i-î cabelu d'i griü³⁾. (IV)

¹⁾ Ne visăm.

²⁾ Nu număra!

³⁾ Vocala *i* e pronunțată nazal.

221

Dacă să bat'i uot'ul stîng, aî amarală. (VII)

222

Porci cînd imblă cu gozi-n gură, yiri iarna, dă frigū. (VII)

223

Ici, cîn strēt'i vacile, îî să mai ploaă, că strēt'i vacile. (VII)

224

Marț sara, sîmbătă sara, nu țorcim și nîci viînrîa nu țorcim și nîci nu ȝosim, că dacă ȝosim viînrîa, n'e dor ot'i. (IV)

225

Marța nu-î preă bîni nîcio călătorie s-o facim, da nîci nu-î preă bîni să dăm sari la vaci marța, că să-mpungū, nu trăjez bîni laolaltă îeli. (IV)

226

Să nú-ndăluî d'i sîmbăta ȝorcé, numa dară d'e lurîa ¹⁾ și d'i mîercureă. Luîa și mîercureă poț să faci órce călătorie. Îz zîli buni. Sîmbăta nîci să-ndăluî, da nîci să nu preă găt, că-î la gatatu saptamîni și nu-î așă bîni.

Sîmbăta sara și marț sara nu preă lăsăm prunci să rîdă și să facă preă mult'i ȝeļa, că nu-î biri, c-atunȝia-s mult'i ȝiapasurî slabi, ȝiapasū nu buî(r)ū. Numa să zîcă Tatăl nostru și să să roje li Dumnezeău.

Noî marța nîj d'em nu facim, că zîce că să-ntorc ȝoile d'i capū. Nu-î biri să faci. (IV)

DEMONI, FIINȚE FANTASTICE SAU CU PUTERI SUPRANATURALE

227

VÎLVA

[Doi flăcăi au plecat într'o marți seara «su Pt'atra căldărilor» să taie «doje», prin contrabandă. «Su Pt'atra căldărilor» e un loc stîncos, sălbatic, înfiorător. Flămînzînd, au făcut foc și au început să mănânce. Dintr'odată s'a auzit din stîncărie un sgomot asurzitor, ca de viori, clarinetă, gurdună. Au lăsat lemnele tăiate și au fugit din toate puterile. Era «vîlva». Acolo e sălașul ei, în locurile acelea sălbatice. Au lucrat marți seara.] (XII)

¹⁾ A doua oară a pronunțat *luîa*, cu un *î* complet denazalizat.

228

VÎLFA

Vilfa iese la pădure, acolo und'e taie pădurea, und'e fa[c] stînjin. Zice că să cîntă că-î taie pădurea. Îi ra, Dōmne apără-Ńe. Îi zugrúmă care să tîlneşt'e cu ȧ, care-î iese-n cale. Vilfa aceje, zice că-î mama păduri. (III)

*229

BALAURUL

Cîn țipă d'ață, iese d'im văzdúg, d'int-un tău, balauru. Iește Ńom d'e-l duce d'e căprăstū. [Omul acela se chiamă] șolomățū¹⁾, șolomariū. (III)

230

[Șolomățul] cet'eșt'e pi-o cart'e pără cînd viŃe-n dunga tăului, la șolomățū, bálaurul. (VIII)

231

ȘOLOMĂȚŪ

Cîn d'iri bohóltū [grindinā], î șolomățū.

Ereă o bătrînă, apu să nimerisi d'i fusēsım pi-acoló pi ȧ ȧ. Ș-ápu iŃo numa váz că ieși batrîna d'in casă și ȧ o bită (propt'ită ereă acoló d'i puȧtă) și o țineă d'i mneljucū²⁾. Ș-ápu o rot'ilá-m patru lături. Ș-ápu atuncȧ striga batrîna:

— Sūs, Solomōni³⁾, sūs, Solomōni³⁾ d'i frîpu⁴⁾ d'ila șolomățū! Nu lăsa bohóltū pi țarinili Ńostri, sūs, Solomōni³⁾ d'i frîpu⁴⁾!

Ș-apu bîta aceje zîceă c-o omorît șept'i șert'i cu ȧ; ș-apu cîn d'ini bohóltu, ápu dacă ari mácar cini bîta acé, dacă dă crucișū cu ȧ, pot'i sãntorcă bohóltu. (IV)

232

O fost nișt'e copt'ii la d'it'i la munt'i. Acoló o fost d'-apropē Tău⁵⁾ ieșilo. Ș-apu copt'ii o fost șezîn acoló cașt'igîn d'i d'it'i. Ș-apu o d'init șolomățu ș-o cerut la copt'ii să-î deș pîni⁶⁾ și copt'ii nu ȧ-o dat; fet'ili ȧ-o datū pîni⁶⁾. Ș-apu copt'ii s-o luș după ielū; și s-o dus păr-acoló la

1) Accentul e pe -mă-.

2) Accentul e pe e.

3) Vocala o a fost pronunțată foarte lungă.

4) Vocala i e nazală.

5) În două silabe.

6) i e lung.

tău, șolomățu. Ș-aculó nu șt'iu cî-o facút, c-odată o ieșit un caluț și s-o suiit șolomățu pi dîns. Ș-o prins a-nnorá ș-a turá¹⁾. Ș-odată o treznítü copt'ilu, care s-o luot cu pt'etri dupa ielü, și patru boi. Ș-așá i-o treznít că nu i-o-mburdá[t] josü. În talpe i-o lăsatü. Ș-o fos tă pi-acolea ș-a fet'ilo, pi-mprejúrul²⁾ acela, ș-a fet'ilo nu le-o treznítü. (IV)

233

VÎRCOLACI

[Luna] o mîncă vîrcolaci. Să țipă la ia d'i tăt'i lăturili ș-o mîncă. (IV)

234

MOROI³⁾

Sîm d'e ia lapt'ili d'i pi la vaci. Ia cu tátu cît'e una d'e n-aî ce cotá la ieșe, că ia mana tătá d'i pi la ieșe. Ce-i bur tátu-l mîncă răutățile. Tă pi praznice ia mana d'i pi la vaci.

Mai trud'eș-cu ia, mai d'escînt d'e mai yine lapt'ę. (III)

235

PRIGURICI

Pot'e că-s moroi, strigoî, lucru rău. [Așa le zice] d'e ieșe d'-acoló [din mormânt]. Apu cît'e unu, să t'e apere Dumnizău, că face rău. Să duce pe-acoló pi la mușere, care-i bărbat. Dudăieșt'ę cu ce pot'e pin casă d'e să sparie ciled'u. Zvirle d'i pin casă.

Ice c-acela-i spurcatü. O lucrat tă pe sama Satañi, pe lucru rău [înainte de a muri]. D'-aceja să fac ieși așa⁴⁾.

Face slujbă popa. Și-mbracă um buciümü, un lîemn ad'éca, cu haiñe care-o avut omul. Ș-apu atuncja nu mai are treabă să yișe. Numa-ș ia haiñili și nu mai are put'ere să yișe. [Buciumul îmbrăcat il lasă în pădure]. (III).

236

[CA SĂ NU SE FACĂ STRIGOI ȚŪ]

Îl scoț'e d'in gropă și ia pt'elea d'i pi iel. Lucru rău, Sătana ad'éca. Și yine pi la case, pi la casa und'-o fost. (III)

1) u e puțin nazal.

2) u urmat de r e puțin nazal.

3) E un plural feminin. Singularul e *moroia*, cu *o* și *i* nazali. Li se zice și *strigoî*.

4) Un flăcău care a asistat la anchetă spunea că omul păcătos, după ce moare, are să umble pi lume.

237

Bagă o sećiri la irima dînsului, dacă ice că-î s' rigoîşu. Ice că-î mor n'amurili tupă dîns, dacă-î strigoîşu.

Nuşţ'i arnicîşu negru purî-acló la mortú în copîrşău, aşa crucişu. Aşa-î zice pájîná. D'im batrîn o ramas şuşu. (VII)

238

D'in Ţigańi să fac prigurici, lupt'. Ş-ápuî, dacă să află d'e-î ţipă píne, jară să face uom an(r)ápoje. (III)

239

VÎLVA PADURI

Mama paduri, vîlva paduri, d'e vorbeşt'i pim paduri. N-am auzit că face nicîşu rău. (V)

240

VÎLVA LUPT'ILORŪ

O fost o turmă d'i lupt'i cu vîlva lorŭ. Or trecut pi uoriuńi, orî pi muńt'i, orî pi padure. S-o vazut lupt'i cu vîlva lorŭ. Ia-î poŗtă. (VII)

241

[ŞARPELE DE CASĂ]

La tătă casa ęesti şerpi su casă la uomŭ. Tăt aşa ca şi aęesta d'i cîmpŭ. Că să îmveşt'i ęel d'i mult'i orî a şori. Stă a şori. Zicîa că să nú imblăm după ęelŭ, că s-amărăşt'i şi muşc-atárit'i d'ită.

Şi zicîa batrîni că ęesti şerpi şi la radacín(r)a¹⁾ api. D'-aceę-ęi reći apa. [Se chiamă] şerpili cari stă la radacira api. (IV)

DESPRE PĂSTORIT ŞI VIAŢA DIN TRECUT.
DIVERSE

242

MASURĂM LAPT'ILI

Tătă muşereş-j-mulgi ęi. Ş-atuncîa pacurarîşul acîala măsură lapt'ili cu masura, o felîţá d'i masuratŭ. Atuncîa-z-dă brîndzá cari dupa cum o avut lapt'i d'i multŭ, o litră, o felîţá, un pont'ęrişu. (IV)

¹⁾ A doua oară a pronunţat: *radacira*.

243

Dacă tundz uoq¹⁾ tătă, apu-atuncja iau iarbă verd'i d'i josu, o zmulgü d'im pamîntü ş-atuncja puî pi spat'i la uaa²⁾ şî zîc : D'i nú ǐestím, a t'impü³⁾. D-ápu să crească líra ca iarba. (IV)

244

Nu ǐerá drumurî şî cócięe. Puręá vasili pi spat'ili calului, ş-apu бага bucat'ili-ń-d'esaj şî yireá acasă cu ǐeli la névastă şî la ciléd'ü. (VII)

245

Alisandru-mpărat o fo săǐind d'im pt'atră-m pt'atră cu calu, călăreşt'e. S-o fo bătînd şî cu furnicile, c-o fo cî vacile. Nu s-o fo t'emînd d'e níme. O fo poganü, poganóc. (III)

246

[A fost numai o casă la Iarba rea : moara. Din aceea s'au înmulţit cei de astăzi. Omul acela singur se credea că era bogat. L-au călcat « lotri ». L-au omorît.]

A avut aicja mutătură. ǐel aręá d'ila Yidra (d'ila Vidra ce d'i susü), d'ila Pîrvuleşt' (a Pîrvuli). S-o gînd'it că să-ş facă męră. Ş-ápu dup-acę ş-o făcut męra. S-o mbogăţit mari. O ţînut boǐ, vaci, uoǐ. ǐel bá-sma ş-o mai făcut şî bań. O vîndut boǐ, o vîndut vaci. S-o vestitü-lături că-ǐ bogat mare şî arę şî bań. Ş-atuncja o yînit lotri pi ǐel ş-atita t'in o pus pi ǐel, c-or bd'icjuluiit domńi că şept'i fonţ d'e carne or tiĵat d'i pi ǐel. O avut om prunc şî l-o pus supt o laiţă ş-o pus caldareǵa pi ǐel. (V)

247

Apu-aşa or povestit că cirĵ-o foz-mai hoţü, s-o alirat aĵicja. (VII)
Ice că o furat d'ila ţară, ş-apu-aĵicja s-or ascüsü im padurî. (IV)

248

Zice că nu-s bunî [banii, comoara] care-s puş cu lucru rău. În Grumazul Bătrîni o aflat acoló ü hurdoǐ d'i banĵ astupaţ acoló, puş d'emult. Paşcul Drili d-ápu o foz dîn[d] d'i ǐei gata să-ǐ ǐe. Ş-o aduz d'amint'e c-o avut drăguţe-lumeǵa asta.

— Ai, drăguţile meşe, cum să-m petrec cu ǐele! O da[t] d'e hurdoǐ şî, pi cîn o vru să-ǐ ǐe, o zis aşa. Şî s-o dus [comoara] pe acolęe, pi hudă-n jos. N-o fost a luĵ. Să nu h'ie zis aşa, ar h'i fost-a luĵ. Dumńizău ǐ-o luat d'ila ǐel. (III)

¹⁾ Oaia.

²⁾ Oaie. Când pronunţă încet de tot, informatoarea zice uoĵi.

³⁾ Dacă nu în anul acesta, la anul viitor.

249

Am auzí și ȳo d'ím batrîn c-o fost arîn[d] nușt'u ȳomini, ș-ăpu o d'inită nușt'u prunci d'i nazdráviń și o luot ȳomini aciȳa cȳ-o fost arîn, cu boȳ, cu plug cu tătũ, ím braȳi și ȳ-o dus acasă acló la a lorũ. Și o zís parinȳi cătă prunci să margă să-i ducă napóo :

— C-aciȳa o moș'íní pamínturili nõstri.

Cínd o foz dím bríncă cu ȳomu, àpu o foz rupím¹⁾ brínca d'íla ȳom. O foz zdrumńicím pt'atra-m bríncă ca farina. (IV)

250

HUDA FICȳORILOR

[O peșteră pe drumul dela Cămpeni la Săcătura. Pe timpul când prindeau cu funia pe flăcăi pentru serviciul militar, se ascundeau ín această peșteră.

Cunoscutul hoȳ « Faȳa N'agră », despre care scrie ín romane, íși avea aci ascunzișul. Peștera are ieșire dincolo de munȳi ín judeȳul Bihor. E ca un tunel.] (Dela un birjar din Cămpeni).

251

[Cel care vine la o femeie care chiar atunci urzește, ca] să imble bire (VII) [șesutul, trebue să salute așa :] Să h'íe róstul mari! (VII) [sau :] Dómńi, dă să h'íe bini! (III) [sau :] Dómńi, ajută-ȳ! (III). [Cea care urzește răspunde :] Ajut'e Dumńezău și ȳiȳe! (III).

252

[Când cade o stea, se zice că] fuȳi o șȳa pi ceriũ. Zíc că-s prunci nõbot'ezaȳ, cari-s morȳ (IV).

¹⁾ Au fost rupând.

G L O S A R ¹⁾

Ăcar cît 28, *oricât*.

aj 247, *vai*.

ajeu și d'i miini 188, *așa se tânguesc femeile în bocete*.

ajeu și d'io 189, 203, *așa se tânguesc bărbaii în bocete*.

alduit 149, *binecuvântat*.

amarală 8, 221, *supărare*.

amărășt'i, s — 241, *se supără*.

amarit, -rită 26, 27; *supărat*.

Ana (p. 127), *o sărbătoare băbească, Adormirea Sfintei Ana (25 Iulie)*.

andăluși, andăluje ²⁾, o-ndalit (p. 130), 150, 196, 226, *încep, începe, a început*.

Apă-bot'ază (p. 125), *Bobotează*.

arameșt'i, s — (p. 125), *se coclește (căldarea)*.

aramnitū (p. 125), *coclit*.

areă 246, *era*.

ar'ndă (p. 114), *chirie*.

arjața casi pără la acuperișu (p. 116), *păreții casei fără acoperiș*.

Armind'in (p. 126), *ziua de 1 Mai; molidul tânăre ce se înfige în pământ în ziua de 1 Mai*.

arū (p. 124), *ei au*.

atărit'i, atărt'e (p. 132), 241, *oarecare, vreun, vreo*.

Băbură ³⁾ (p. 116), *acoperișul de piatră al coșului din podul casei care apără acoperișul*.

rișul casei de scântele care ies pe coș, pe «gura băburi».

baiū, ūom d'i — 151, *om certăreț, buclucaș, Bălgăratu* ⁴⁾ (p. 113), *Alba-Iulia*.

bălmoșu (p. 117), *mămăligă fiartă în smântână = «groșt'orū»*.

banatū 30, *regret, părere de rău*.

Bărbură, Sintă — (p. 127), *o sărbătoare băbească, Sfânta mucenică Varvara (4 Decembrie)*.

bă-simă, bă-sîma, bă-sma 82, 129, 130, 246, *probabil, pe semne*.

bat la donățuri ⁵⁾ (p. 125), *stau la taifas*.
batatōri (p. 114), *ciochie în care se bate cu mauiul, ca să se așeze cercurile*.

bău 29, (*el*) *bău*.

bd'ic'iului, or — 246, *au prețuit, evaluat*.

bd'irău 107, *primar*.

bet'eșugū (p. 127), *boală*.

birtū 142, *cârciumă*.

bocū, pl. bocī (p. 114, 115), *butuc; bucata din trunchi din care se fac doagele*.

bohōltū = pt'atră (p. 126), 231, *grindină*.

bolborōsu 172, *preotul (în ghicitoare)*.

bolondzitū, am — 48, *am înnebunit*.

bolund 9, 36, 164, *nebun*.

bonciăgū (p. 125), *cucută*.

boreșeli = boreși ⁶⁾ = pliri d'i lap'ti 22.

botă, pl. bot'e (p. 113, nota 2), *fedeleș mai înalt pentru transportat apa la depărtări mai mari*.

¹⁾ Cifrele indică numărul textelor în care se găsește cuvântul. Dacă cuvântul se găsește în Introducere și «Obiceiuri», e notată între paranteze pagina. Ordinea literelor e următoarea: *d'* urmează după *d*, *g'* după *g*, *h'* după *h*, *n'* după *n*, *ș* după *s*, *t'* după *t* iar *ț* după *t'*.

²⁾ Acentul pe *-dă-*.

³⁾ Accentul pe *bă-*.

⁴⁾ Accentul pe *Băl-*.

⁵⁾ Accentul pe *-nă-*.

⁶⁾ Bourețe; vârtoase și îndepărtate una de alta ca și coarnele bourului.

- boțiam, mă- = să colăcăi 121, *mă încolăceam*.
 boțu, pl. boț (p. 117), *varză umplută, sarma*.
 brîncă, pl. brînci (p. 115, 123), 104, 201, 249, *mână*.
 burdună 132, *vioară de bas, contrabas*.
 burdunașu (p. 129, nota 3), *muzicant care cântă din contrabas*.
 burtușu (p. 115), *stomacul porcului*.
 bútură 167, *scorbură*.
 Cabélu 220, *măsură pentru cereale de 6 litri*.
 călmiri (p. 124), *scarmeni (lâna)*.
 cămeșiță (p. 116, 124, nota 5), *vatră bătrânească formată dintr'o platformă de piatră*.
 cancéul 96, *ulciorul*.
 cantă 182, *cană*.
 cășt'igă d'e jël (p. 128, 131), *îl păzesc*.
 cașt'igin d'i d'it'i 232, *păzind vitele*.
 cep, cep d'i silhă (p. 114 și 114, nota 5), *creangă (de molid)*.
 cerci 219, *cauți*.
 cet'erașu (p. 129, nota 3), 111, *viorist*.
 ția 37, *zicea*.
 țiașu, pl. țiașuri, țiașu nu bun(r)u 226, *nenorocire, pacoste*.
 ciléd'ü 235, 244, *copii, familie*.
 cîmpü (p. 112), *poiană în pădure*.
 cîntă, să — (p. 131), *plâng, bocesc*.
 cînt'ica mortuli 188, *bocet*.
 cîcă (p. 114, nota 6), *capul scaunului de vîșărit (v. plaușa III, 1, 2, 3, 4)*.
 cîontări (p. 132), *colacul cel mare care se face la șase săptămâni după înmormîntare*.
 cîozvîr'i (p. 114), *cele patru părți în care se crapă «bocul» din care se fac doage*.
 cîrept'ită¹⁾ (p. 124), *știr*.
 cirü (p. 117), 148, *mămăligă apoasă făcută din făină de grâu, seacă, porumb sau orz*.
 cîufală 148, *batjocură*.
 cîumel, cîumnel 153, 182, *formula cu care încep ghicitorile*.
 cîumnelitură, pl. cîumnelituri (p. 119), 182, *ghicitoare*.
 clăntășu (p. 129, nota 3), *muzicant care cântă din clarinetă*.
 clănetu (p. 129), *clarineta*.
- clisă (p. 117), *slămină*.
 clombă, pl. clombe (p. 114, 126, 132), 145, 198, 202, *creangă*.
 cloplu 7, *pălăria*.
 clopuțu 33, *pălărioara*.
 cocię (p. 114), 244, *cărușă*.
 cociți (p. 114), *cărușele*.
 cociină (p. 112), *cotețul porcilor*.
 cocu 31, *pânișoara*.
 cocuț d'i piñi 31, *pânișoară*.
 Cohul (p. 113), *orașelul Vașcău (jud. Bihor)*.
 colibă (p. 126), *colivă*.
 colnă (p. 112, 114), *șopron în care se adăpostesc cărușele*.
 colțun (p. 117), *ciorapi*.
 contractu (p. 130), *contract de căsătorie*.
 coprișău (p. 131), 59, 237, *sicriu*.
 corcię d'i doji (p. 115), *legătura de vreo 50 de doage în formă de semicerc, când se aduc doagele acasă dela pădure pe cai*.
 coțită 67, *măsurată cu cotul*.
 cring (p. 111), *cățun*.
 cură 171, *aleargă*.
 curăjeșt'i 139, *croiești*.
 curcubătă²⁾ (p. 112, nota 1), *bostan*.
 curit'ü (p. 117), 157, 166, *varză, curechiu*.
 custurâ (p. 114), *cuțit mai grosolan*.
- Dalboșeșe pl. f. 22, *albe la coadă*.
 darab, pl. darăbi (p. 114), 168, *bucată*.
 dărîmă (p. 114), *curăță de crengi*.
 dascăru, dascarița 135, *învățătorul, nevasta învățătorului*.
 dau-mă 204, *mă dau*.
 dîm, o foz dîm brîncă 249, *au fost dândmînd*.
 doholeșt'î, t'e — 96.
 doholică 96.
 donășuri³⁾ (p. 125), *vorbe de clacă*.
 doșt'e (p. 116), *șițe*.
 doșt'eșt'i (p. 114), *în felul șițelor, (doage) făcute din «boci» crepați în două*.
 dudăjeșt'e 235, *dudue, face sgomot răsturnând și mișcând lucrurile din casă*.
- D'anatoři, d'aratoři (p. 114), v. d'eratoșea.
 d'e, d' 3, 6, 29, 57, *ci*.
 d'eratoșea (p. 114), v. d'inatoři.

¹⁾ Accentul pe *-rep-*.

²⁾ Accentul pe *-bă-*.

³⁾ Accentul pe *-nă-*.

- d'esorit, s-o — 191, *s'a stricat la stomac.*
d'esujă (p. 125), *descalcă.*
d'ij 36, *vii.*
d'ijeci (p. 125), *cantorii.*
d'inarsulu 164, *rachiul.*
d'inatōri (p. 114), *scoaba cu care se netezesc pe dinăuntru doagele (v. planșa III, 4).*
d'incatrū 75, *dincotro.*
d'inșază (p. 114), *netezește cu « d'inatōrșea » vasul pe dinăuntru (v. planșa III, 4).*
d'io 189, 203, v. ajeu.
d'ir, *vin (dela verbul a veni).*
d'irajiri (p. 131), *biruire, luptă.*
d'irarsū (p. 121, 11, 12, *rachiu.*
d'irasū (p. 121, nota 2, p. 129), *rachiu.*
d'irșază (p. 114), v. d'inează.
d'iri, 29, *veni.*
d'irū (p. 121), 12, *vin (băutura).*
d'isōri 194, *durere de cap.*
d'isparșeña colindatorilo (p. 125), un « us-pățu » *pe care îl fac colindătorii după sărbători.*
d'obū (p. 115), 150, 164, *cofă.*
d'ōbā (p. 115), *putina pentru brânză.*
d'ună, d'urā (p. 123 și nota 6), *vino.*
- Fagadāu (p. 114, 129), 96, *cârciumă.*
fașeșt'e (p. 114), *netezește pe dinafară vasul cu « mezdrșala » (v. planșa III, 3).*
fășangū (p. 126), *cășlegi.*
felije (p. 127), *mândrie, fală.*
felitā = o jumatat'i d'i litrā 242, *jumătate de litru.*
fișcoq¹⁾ d'i bonciagū (p. 125), *bucium de cucută, jucărie ce-și fac copii.*
Foca (p. 127), *ziua Sfinților Mucenici Trofim, Teofil și Foca (23 Iulie).*
fōle 191, *burtă.*
fontulū 67, $\frac{1}{2}$ kg.
fontș, fontșii (*articulat; plurale tantum*) 110, 246, *cântar.*
fontitā 67, *cântărită.*
fund (p. 115), *capac.*
furcjalā = pt'icioru patului 30.
- Gād'inile (p. 127), 200, *fiarele sălbatice.*
găinariū (p. 62), *chinga care leagă câte doi căpriori la olaltă.*
- gairărețū (p. 116), v. găinariū.
gairariū (p. 116), v. găinariū.
gard'irariū (p. 114), *gardinar.*
gard'irșază (p. 114), *face garden în doage cu gardinarul.*
găzdășia 147, *bogăția.*
gūmfā 196, 197, *umfla.*
gōzi 122, *gunoaie.*
groat'i, cu—(p. 128), (*femeie*) *însărcinată.*
grorā, pl. grorī (p. 125), *cocor.*
groșt'orū (p. 117), *smântână.*
grosū 172, *biserică (în ghicitori).*
guri, a să —, să gūri, să gur, să să guā (p. 124, 125), 148, 173, *a se urca, se urcă, să se urce.*
- G'ermanul (p. 126), *sărbătoare băbească numită în alte părți Ghiorman.*
- Hămișā 150, *vicleană, șireată.*
harāscā 173.
Hārhhāeli, Harhāziri (p. 127), *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril (8 Noembrie).*
hatū 206, *hotar între două proprietăți.*
heđ'eșeșle pl. f. 22, *cu coarnezle ascuțite.*
hēj 196, *strigăt cu care se îndeamnă boii.*
herșanū 65, *hrean.*
heq-t'e, heq-t'i 190, 193, v. hēi.
Hid'a 29, *nume de bou.*
hid'idașul 129, *vioristul.*
hirașinu-sā 145, *târindu-se.*
hirdāu 59, *butoiu.*
hîrț, saptamîna cu-, hîrți ogaruli (p. 126), *a treia săptămână înainte de Postul Paștilor când se mănâncă de fruct miercurea și vinerea.*
hodu 156.
holdoreșii 187.
holt'eriū (p. 131), *holteiu, burlac.*
horā, pl. horī (p. 119, 121, 130), 5, 68, *cântec, doină.*
horeșt'e, horeșt'i 5, 142, *cântă.*
horin 37, *cântând.*
hudā 247, 250, *gaură, peșteră.*
huhā 126, *poreclă ce se dă muntencelor.*
Huhūj 96, *nume de loc.*
huhureșā 126, v. huhā.
huhurezaturī (p. 130), *chiuituri.*
hurdoj 247.

¹⁾ Accentul pe -co-.

H'arastău (p. 114), *fierăstrău*.
 h'erețo, iarba — 219, *iarba fiavelor*.
 Ice, ici 192, 218, 223, 235, 237, 249, *zice*.
 icșă, icșă 203, 207, 212, 213, 219, *zicea*.
 iecătă 148, *iată*.
 iestim 243, *estimp, anul acesta*.
 igrêt pl. 75, *muzicanți*.
 iimvii, ma — 37, *mă ivii, mă arătai*.
 iirü 37, *in*.
 iirugă 102, *șanț*.
 ijița 29, *măsură pentru lichide. (Din ungu-
 rescul icșe)*.
 Ilina și Costant'in (p. 127), *sărbătoarea Sf.*
Constantin și Elena (21 Mai).
 Ilișie (p. 127), *Sf. Proroc Eliseu (14 Iunie)*.
 îmburdat 138, 232, *răsturnat*.
 îmfoimojat 153, *înfoiat (?)*.
 imvăsü, să-, să imveșt'i, s-o imvit, 148,
 218, 241, *se ivesc, se arată, se ivește,*
s'a ivit.
 încred'ință, să-ncred'ință (p. 130), *se logo-*
desc.
 Indrii (p. 127), *Sf. Apostol Andrei (30*
Noemvrie).
 înjamarată (p. 131), *îngemănată*.
 înd'ieș 203, *învie*.
 îngăzdășat 147, *îmbogățit*.
 înst'icașele 22, *înspicate, cu părul amestecat*
(de ex. alb și negru).
 învîrt'itorî (p. 117), *obiele*.
 irel 96, *inel*.
 is, isă, isăș (p. 124), 33, 148, 150, 151, 152,
 zis, zise, ziseș.
 iușu 237, *obiceul*.
 izbelișt'a 177, *izbeliște, loc expus loviturilor*.
 jilău, jilău (p. 114), 107, *rindea*.
 jintuiș (p. 116), *amestecă*.
 jîtruițü, m-ă — 30, *m'am frământat, m'am*
sbătut.
 Laiță 246, *laviță*.
 laturaș, t'i — 75, *te alăturași, te apropiași*.
 lau-mă 204, *mă șpăl*.
 leped'eü 109, *cearșaf*.
 liagumă (p. 117), *tot ce se mănâncă cu pâne:*
lapte, slănină, brânză, etc.

libo-libo 143, *strigătul raței (?)*.
 lingura vîntului 202, *o creangă de molid*
deformată ca un cuib de cioară; se în-
trebuințează ca leac de cei stricași de vânt.
 lîrișt'i (p. 124), *mătasea broaștei*.
 lîucă 96.
 lotri 99, 246, *hoți*.
 Măcar ciñi 231, *oricîni*.
 măcar cît 61, *oricît*.
 maijü 199, *ficat*.
 maitore, pl. maitori (p. 112 și nota 3),
acaret, clădire.
 mana 234, *laptele la vaci*.
 mangaläj 21.
 Mărina Măciñică (p. 127), *Ziua Sfintei Mu-*
cenice Marina (17 Iulie).
 Mariță 196, *nume dat nevăstuicei în des-*
cântec.
 maritü 64, *bărbat*.
 Marițüță 196, v. Mariță.
 matragulă, matragură, 4, 65, 205, *mătră-*
gună.
 mătü 198, *durere de ochi (cîm t'i dori u*
uot'i).
 mázini, máziri (p. 117 și nota 7), *fasole*.
 mburdat 148, 232, v. îmburdat.
 meșiga ¹⁾ 181.
 meriză, or — 53, *(vitele) se vor odihni la*
amiazi.
 mesteacă (p. 118), *rășină ce se mestecă în*
gură.
 met'elëü 107, *famen, fătălău*.
 mezdrgală (p. 114), *cușitoaie*.
 mfomojat 153, v. îmfoimojat.
 mițcă (p. 114), *partea trunchiului unui molid*
care n'are « cep ».
 Mîșzi-păriși (p. 126), *mijlocul postului mare*.
 mñiñu 112, *mirele*.
 mñișeză, mñișeză (p. 130), 112, *mireasă*.
 mñișezul ²⁾ (p. 130), *mirele*.
 Mogoșul 24, *comuna Mogoș în jud. Alba,*
plasa Abrud.
 moroi pl. f. (p. 122), 235, *demoni răufăcă-*
tori; fac rău prin farmece și iau « mana »
vacilor.
 moșa 37, *bunica*.

¹⁾ Accentul pe meș.

²⁾ r' a fost pronunțat nazal.

moșu 212, *bunicul*.
 motocosit, s-or — (p. 123), *s'au amestecat*.
 mucariță (p. 132), *batistă*.
 mulcelu (p. 117), *cam moale*.
 murgu 90, *amurgul*.
 mușcătorili d'ila cercu, sg. mușcător (p. 114), *cele două capete ale cercului de lemn care se îmbucă*.
 mutătură, pl. mutături (p. 113), 246, *adăpost, colibă la munte*.
 muzúci d'e silhă (p. 126), *molizi tineri*.

Najma (p. 122, 128), *naiba*.
 nana 35, *iubita*.
 naravim, ni — (p. 115), *ne tocim, ne învoim*.
 naruli 198, *nasului*.
 naviscă¹⁾ (p. 122), 196, *nevăstuică*.
 nazdráviñ 249, *uriasi*.
 ncred'ință, să — (p. 130), v. încred'ință.
 ndalit, ndáluj, ndáluje (p. 127), 150, 196, 226, v. andáluj.
 ngăzdășat 147, v. îngăzdășat.
 njamarată (p. 131), v. înjamarată.
 nq 148, *cuvințel cu care îndemni pe cineva*.
 notărăș (p. 130), *notar comunal*.
 nst'icașeșe 22, v. înst'icașeșe.
 nușt'e, nușt'i, nușt'u (p. 124), 237, 249, *niște*.

N'a 148, *zăpadă*.
 nd'ie 203, v. înd'ie.
 nécládü 53, *busteanul care arde în vatră*.
 nimeșeri, să — 194, *se nimereste*.

Obráj (p. 127), *Schimbarea la față*.
 ocolu 14, *curte*.
 ócușu, fem. ócușá (p. 128), *deștept*.
 odósü 83, *o buruiiană care crește în grâu, în secară*.
 omácü 191, *stomac*.

Paa (p. 124), 210, *paie*.
 pacurariu = cjobanü (p. 115).
 páișină 237, *două fire de arnicu negru puse cruciș peste mort în sicriu, ca să nu se facă strigoiu*.

Pălia (p. 127), *sărbătoare băbească în preajma lui Sf. Ilie*.
 panlín 42, *pelin*.
 pană, pl. peñi (p. 127, 128), *floare*.
 Pant'ilimonu (p. 127), *sărbătoare băbească*.
 (*Mucenicul Pantelimon, 27 Iulie*).
 panuță 33, *floricică*.
 páosu (p. 132), *parastas*.
 păpuci (p. 117), *ghete*.
 paráa 204, *paraie*.
 parască 173.
 parastăț (p. 132), *colac în formă de cruce; se face la 6 săptămâni după înmormântare*.
 pat'e 192, *sufere*.
 pełiga 181.
 peñi (p. 127), v. pană.
 peșea (p. 129), *monstru care mănâncă copiii*.
 picioçi (p. 112, 115), *cartofi*.
 pírlău (p. 115), *cadă mare în care se strecură laptele la stână*.
 Pírpariță 196.
 píu-píu-píu 143, *imită piuitul piului*.
 pod'íșorü (p. 116), *dulăpior în care se pun vasele de bucătărie*.
 poganóc 245, *foarte mare și puternic*.
 poganü 77, 245, *mare și puternic*.
 pomnítul 72, *pocnetul*.
 pont'erjü = un dețu 242, *un decaltru*.
 pqrca (p. 125), *scroafă*.
 potcă 192, *o umflătură care smerge; e aruncată în vânt de vrăjitoare*.
 préuri 144.
 preved'enie, preved'ü (p. 119, 131), *priveghiu. (la mort)*.
 prigurici 235, 238, *strigoi, pricolici*.
 prime, pl. primi (p. 132), *șanglici*.
 prinósü (p. 132), *colac mare care se face la 6 săptămâni după înmormântare și se dă preotului*.
 príșori (p. 114), *un cerc de care se prind doagele cu ajutorul cleștelor îndată după ce au fost date pe « jilău » (v. planșa III, 2)*.
 pt'íșaräu, pl. pt'íșarái (p. 127), *copii mici care colindă din casă în casă în Ajunul Crăciunului*.
 pu 148, *apoi*.
 pujátă, pl. pujeș (p. 112, nota 3, 116), 14, 150, 231, *grajd, grajd pentru oi*.

¹⁾ Accentul pe -vîs-

Racușină, racușiră (p. 124 și nota 5), *plantă pe care o mănâncă cu plăcere porcii.*

raștău 161, *resteu la jug.*

răstălnit 146.

rătăță (p. 117), *jumări de ouă.*

rău, rău 13, 22, *râu, râu.*

rîncă 22, 72, *lângă.*

roșiază (p. 114), *netezește gura vasului cu cuțitoaiele.*

rotă d'i d'ji (p. 115), *legătură de 100 de doage legate cu un cerc.*

rot'ie (p. 116), *fustă.*

rot'ilă 231, *rotea, învârtea jur-împrejur.*

rujă 17, *bujor, roșata din obraz.*

Saa, să — 199, *să sară.*

Săgmarî (p. 113), *Satu-Mare.*

salamîzdă, salamîzdră, saramîzdă 203, nota 1, *salamandră.*

scaundu (p. 114), *scaumul.*

scip't'ă, scip'ă 196, 197, 198, 199, *scuip.*

scint'it'e; (vocativ) 190, *scrintealo!*

scrumn (p. 116), *scrum.*

sfint'e (p. 131), *asfințește.*

sfirtăul 29, *sfertul, măsură pentru lichide.*

sîlhă (p. 111, 114, 126, 131), 202, *molid.*

sîmt'ă (p. 124), 205, *(ei) sunt.*

Sîmvasi'ă 127, *Sf. Vasile (1 Ianuarie).*

Sîndzi'ie (p. 126), *Nașterea Sf-tului Ioan Botezătorul (24 Iunie).*

Sînjorzul 84, *Sf. Gheorghe (23 Aprilie).*

sîru 9, *sânul.*

solomîzgă 203, nota 1, v. salamîzdă.

Solomoni! 231, *Solomoane!*

spalatură 34, *femeie stricată.*

stămîni (p. 130), *săptămâni.*

stîlpări (p. 126), *ramurile de răchită dela Florii.*

streț'i 223, *strechie, e lovit de strechie.*

strigă 193, *un fel de demon care deoache.*

strînsură (p. 119, 129), *adunare de oameni.*

nst'icașele 22, v. *înst'icașele.*

suca (p. 130), *obiceiu.*

sudalmă (p. 122), 206, *înjurătură.*

sulîță (p. 131, 132), 25, *brad tânăr care servește drept «soț» mortului necășătorit;*

se împlântă în pământ la capul mortului (v. planșa I, 2).

Sumedru (p. 127), *Sf. Dumitru.*

sūr 1) 155, *sunetul, ecoul.*

șară (p. 114), *dăra ce-o lasă compasul, «mă-sūrili», pe scândura din care se taie fundul vasului.*

șojit'ă, o — 148, *a suflat.*

șolomari'ă, șolomăț'ă 2) (p. 122 și nota 3), 229, 231, 232, *șolomonar, vrăjitor care stăpânește nourii.*

Șumleu (p. 113), *Șimleul-Silvaniei.*

Taa (p. 114, 124), 155, *taie.*

talpi, talpe, în — (p. 132), 232, *în picioare, vertical.*

talt'ig'ă (p. 131), *un fel de sanie formată dintr'un molid îngemănat pe care se transportă mortul la cimitir.*

tarambju 143, *imită cotcodăcitul găinii.*

tărcjată 192, *bălțată.*

teșeț'ă 47, *bucată de pământ cultivat.*

teșt'ă 47, *porumb.*

tijăt'ă (p. 117), 246, *tăiat, tocat.*

Tijereșă lui Iuan (p. 127), *Tăierea capului Sf-ului Ioan Bot. (29 Aug.).*

tîrnaș (p. 116), *cerdac.*

torcari'e (p. 119), *șezătoare.*

tortareșt'e (p. 114), *găurește toarta vasului (v. planșa IV, 1).*

tortariu (p. 114), *sfredelul cu care se găurește toarta la vase.*

Totôsă 165, *Teodosie (?).*

tragășili 3) = trăgătorile (p. 114), *unealtă cu care se așează cercul pe vas.*

tragatorili (p. 114), v. *tragășili.*

Trîmt arăint'e-trîmt arăpoje = Mînezi păriși (p. 126), *mijlocul postului mare.*

troc'ă 141, *ghiveciul de flori.*

tulca (p. 127), *brezaia.*

tultur'ășul 166.

tușă (p. 126), *trăsnește.*

tun, tăn(r)ă, tun(r)ă (p. 126, 127), *trăsnet, tunet, tun.*

tupă (p. 127 130), 2, 30, 98, 100, 131, 237, *după.*

1) r e nazal.

2) Accentul pe -mă-.

3) Accentul pe -gă-.

tûrișt'i (p. 116), *locul unde stau oile peste iarnă, neacoperit.*
tûrul (p. 125), v. tuñ.

T'ascuieșt'i (p. 115), *tescuște.*
t'ęcera¹⁾ (p. 129), *vioara.*
t'ică (p. 117), 74, *părul împletit în două cozi lăsate pe piept, la bărbați.*
t'iceră 190, *deal, munte.*
t'iclazău 80.
t'impû, a — 243, *la anul viitor.*
t'ind'e 190, *întinde.*
t'ind'ęc'e²⁾ pl. (p. 131), *ștergere.*
t'ineșt'i 34, *tihnește.*
t'iparcă 86, *ardeiu.*
t'isiguri (p. 115), *unelte.*
t'îșitșă d'i vasi (p. 114), *grupul de 12 sau 16 vase.*
t'it'irlîc 220, *pitpalac.*

Tint'erînû, Ńint'erînû (p. 131), *cimitir.*
Ńipă 137, 149, 233, 238, *aruncă.*
Ńipă-n vînt 192, *vrăjește în vînt, aruncă farmecele în vînt.*
Ńirău (p. 125), *șipot, izvor.*
Ńolină 109, *poreclă pentru o femeie bătrână.*
Ńolû 66, *pătură.*
Ńucata 43, *sărutul.*
Ńugu-Ńugu 75.
Ńundră 101, *suman, manta.*

Ūaa 243, *oaie.*
uĵagă (p. 115), *sticlă, butelie.*
uĵugă 140.
Unguroi 18, *Unguri.*
uqq 243, *oaia.*
uqriquñi 240, *undeva.*
urală 69, 73, 76, 87, 88, *antipatie (față de soful neubit).*
urîtû, urîtulû 69, 76, 87, *antipatie; v. cuvîntul precedent.*

urîț 15, *antipatici.*
urîț, pl. urîț 15, 61, 94, *antipatic, neubit.*

Vă! 150, *du-te!*
vasareșt'e (p. 113, nota 3), *face vase.*
vasari (p. 113), *ciubărari, dogari.*
vasarîtû (p. 113), *dogărit, meseria dogarului.*
văzdûg 229, *văzduh.*
ved'eri, męęc fată pi — la ficiorû (p. 130), *merge fată în vizită la casa flăcăului (înainte de logodnă).*
verenoșa, verunășa, verunoșa, nu —! 192, 193, 195, 197, *nu învenina!*
verunășat'e pl. 196, *demoni care înveninează o rană.*
vilfă, vilvă, vilva paduri (p. 122), 227, 228, 239, *mama pădurii.*
vilva lupt'ilor 240, *demonul care conduce haïta de lupi.*
vinarsû 73, *rachiu.*
Viñiręa Mari (p. 127), *Sf. Paraschiua (14 Octombrie).*
Virtolomej (p. 127), *sărbătoare băbească, după Sf. Ilie.*
vjună; (p. 123), 75, nota 1, *vino!*
vremală 203, *vreme rea.*
vușt'ic 175.

Yir (p. 131), *ei vin.*
yirarsû (p. 121), *rachiu.*
yirû (p. 121), *vin.*
yură! (p. 123), 75, *vino!*

Zăd'ia, pl. zăd'ii (p. 116), 51, *foță, catrință.*
Zălăvû (p. 113), *Zălau.*
Zanuluĵ 145.
zauăa³⁾ 208, *ție urechea.*
zdirauștă 163.
zdramñitû, am — (p. 124), *am strănutat.*
zd'icilorû 72, *bicelor.*
zoleșt'i (p. 115), *frământă, fărâmițează.*

EMIL PETROVICI

¹⁾ Accentul pe t'ę-.

²⁾ Accentul pe -d'ę-.

³⁾ Accentul pe -ă-.

23. Mușlea, Ion. Raport anual (1935—1936) [despre activitatea Arhivei de Folklor a Academiei Române]. Anuarul Arhivei de Folklor IV (1937), 263—264.

24. Popescu - Optași, N. Motivări, îndrumări pentru monografierea jud. Olt. Școala Noastră (Slatina) VI (1937) No. 6, p. 13—20.

25. Stahl, H. H. Chestionar pentru studiul vecinătăților. Sociologie Românească I (1936), No. 1, p. 54—55.

26. Stahl, H. H. Expozițiile de viață sătească din Târgul Mureș. Sociologie Românească I (1936), No. 11, p. 33—34.

Cu ocazia «lunii» orașului Tg.-Mureș, s'au expus obiecte pentru «... un muzeu de artă bisericească, un muzeu de artă țărănească, obiecte de lemn, țesături și olărie... , fiecare cuprinzând sute de piese ».

III. DOMENIU. PRINCIPII. METODĂ

27. Amzăr, Dumitru Cristian. «Știința Națiunii». Reflecții și îndoieli asupra noilor inițiative ale Profesorului D. Gusti. Însemnări Sociologice III (1937), No. 1, p. 19—31.

28. Amzăr, Dumitru Cristian. Știință și monografie. Dela Em. Durkheim la Dimitrie Gusti. Însemnări Sociologice III (1937), No. 4, p. 4—10.

29. Băncilă, Vasile. Duhul sărbătorii. Gândirea XV (1936), 161—170.

«Sărbătorile folklorice românești au un puternic suflu cosmic și religios...».

30. Blaga, Lucian. Elogiul satului românesc. Discurs rostit la 5 Iunie 1937 în ședință solemnă [la Academia Română]. Cu răspunsul d-lui I. Petrovici (Academia Română. Discursuri de recepție LXXI). Buc. 1937. Tip. «M. O. Impr. Națională». 8° 28 p.

Rec. Revista de Filosofie XXII (1937), 468—471 (N. Tatu); Arhiva (Iași) XLIX (1937), 266—272 (Ilie Bărbulescu).

31. Blaga, Lucian. Perspectiva sofianică. Gândirea XV (1936), 130—141.

Pentru ilustrarea sofianicului cu elemente din literatura populară, se referă la balada Meșterului Manole și la «Miorița» (p. 138—139).

32. Brediceanu, Tiberiu. Părerii relativ la problema salvării și cultivării specificului nostru etnic. Transilvania LXVIII (1937), 174—179.

Intrebuințarea filmului și fonografului pentru fixarea obiceiurilor, cântecelor, etc.

33. Conea, Ion. Geografia satului românesc. Așezare, formă, structură. Sociologie Românească II (1937), 60—67.

34. Costin, Lucian. Metoda de investigație în folklor. Banatul Literar II (1935—1936), No. 1—2, p. 4—6.

35. Culea, A. p. D. Calendarele. II. Calendarele de azi și de mâine. Căminul Cultural III (1937), 10—15.

Sugestii pentru întocmirea unui calendar pentru țărani, conform trebuințelor și gradului lor de cultură.

36. Densușianu, O. v. Folklorul. — Cum trebuie înțeles. — Ed. a 2-a. Buc. 1937. Editura P. Suru. 8° 3 f., 27 p. Lei 15.

Notă. Sociologie Românească II (1937), 479 (Traian Herseni).

37. Densușianu, O. v. Le folklore. Traduction de M-lle M. Holban. Bucarest 1937. Edit. P. Suru. 8° 32 p.

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizioni pop. italiane 12 (1937), 194 (R. Corso).

38. Dima, A. I. Artă populară și valoarea estetică. Revista Fundațiilor Regale IV (1937), 662—670.

39. Dima, A. I. Sociologie și folklor. Sociologie Românească II (1937), 234—237.

40. Dima, Alexandru. Clasificarea artei populare. Gând Românesc V (1937), 408—416.

41. Eliade, Mircea. Folklorul ca instrument de cunoaștere. București 1937. 8° 16 p. (Extras din «Revista Fundațiilor Regale» No. 4, Aprilie 1937).

42. Gorovei, Artur. Întru apărarea folklorului nostru. Adevărul Literar XV (1936), No. 820, p. 1.

Note polemice prilejuite de publicarea în revista «Izvoarașul» din Ianuarie 1936, a articolului «Insemnări pe marginea cercetărilor de folklor» al lui D. Imbrescu.

43. Gorovei, Artur. Noțiuni de folklor. Buc. [1933]. «Cartea Românească». 8° 74 p.

Rec. Arhivele Olteniei XII (1933), 298—299 (C. D. Fort[unescu]; Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 44 (I. C. Cazan).

Notă. Mercure de France, Tome 278 (15 Sept. 1937), p. 615—616 (A. Van Gennep).

44. Herseni, Traian. Câteva lămuriri în legătură cu cercetările monografice. Sociologie Românească II (1937) 23—25.

45. Herseni, Traian. Cercetările monografice ale Echipelor și Institutelor sociale. Sociologie Românească I (1936), No. 12, p. 36—38.

46. Herseni, Traian. Plan de lucru pentru cercetarea moralității sătești. Sociologie Românească I (1936), No. 10, p. 42—43.

47. Herseni, Traian. Plan de lucru pentru studiul autorităților locale. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 84—85.

48. Iosif, Octav. Plan pentru cercetarea vieții religioase a satului. Sociologie Românească I (1936), No. 6, p. 36—39.

49. Mehedinți, S[imion]. Etnografie. Curs ținut în anul 1935—1936. Editat de Soc. Studenților în Geografie «Soveja». Ploiești, f. a. «Tipografia Românească» 8° 449 p., 5 planșe.

50. Mehedinți, S[imion]. Etnografie. Curs ținut în anul 1936—1937. Editat de Soc. Studenților în Geografie «Soveja». București f. a. [Tip. «Graiul Românesc»]. 8° 355 p., 3 planșe.

51. Mușlea, Ion. Le folklore roumain. Revue internationale des études balkaniques II (1936), 567—574.

52. Mușlea, Ion. O rumunskom književnom folkloru. Knjiga o Balkanu I. Beograd 1936. Izdanje Balkanskoga Instituta. 287—292.

(= Folklorul literar românesc).

53. Popu, F. Acțiune monografică cu concursul elevilor și studenților. Căminul Cultural III (1937), 223—225.

54. Stahl, H. H. Al treilea film documentar al Institutului Social Român: «Satul Șanț» [Năsăud]. Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 30—32.

«...lucrat cu prilejul campaniei monografice din județul Năsăud».

55. Stahl, Henri H. Monografia unui sat. Cum se alcătuește, spre folosul Căminului Cultural. Cu o prefață a d-lui profesor D. Gusti. (Cartea Căminului Cultural 4). București 1937. Tip. Luceafărul. 8° 244 p., 10 table.

56. Stahl, Henri H. Cultura satelor, cum trebuie înțeleasă (Biblioteca învățătorilor No. 3). Edit. revistei «Satul și școala». Cluj 1935 [Tip. «Ardealul»]. 64 p.

Rec. Transilvania LXVIII (1936), 52—55 (H. P[etra]-P[etrescu]).

57. Stahl, H. H. Metoda de lucru a Echipei cu satul și cu Căminul. Sociologie Românească I (1936), No. 12, p. 34—36.

58. Stahl, H. H. Satul Românesc. O discuție de filosofia și sociologia culturii. Sociologie Românească II (1937), 489—502.

59. Vuia, Romul. Acțiunea de păstrare a porturilor, cântecelor, dansurilor și obiceiurilor strămoșești. Transilvania LXVIII (1937), 180—186.

IV. BIBLIOGRAFIE

60. Bibliografia folklorului românesc pe anul 1935. Anuarul Arhivei de Folklor IV (1937), 243—260.

61. Călinescu, Raul I. Problemele și bibliografia cadrului cosmologic. Buc. [1937]. Institutul Social Român — Secția Sociologică. 8° 15 p. (Extras din revista «Sociologie Românească», numărul 4, anul II, Aprilie 1937).

62. Convorbiri Literare. Indice bibliografic 1867—1937 de M. Sânzianu. Buc. 1937. «M. O., Impr. Statului». 8° 302, p. 1 f.

VII. Artă (și populară). No. 144—223 (p. 7—12). XXIV. Etnografie. No. 961—982 (p. 48); XXIX. Folklor. No. 1245—1363 (p. 61—66). XL. Muzeografie. No. 3469—70 (p. 192). XLI. Muzica (și populară). No. 3471—3480 (p. 192—193).

63. Crăciun, Ioachim. Bibliographie de la Transylvanie roumaine 1916—1936. Revue de la Transylvanie 3(1937), No. 4, p. 1—366.

XII. Coutumes, folklore: p. 303—307 (No. 3855—3906).

64. Georgescu - Tistu, N. Bibliografia publicațiilor privitoare la cultura românească veche (1933 și 1934). Cercetări Literare. Publicate de N. Cartoian. II (1936), 129—181.

II. Folklor. Etnografie. Poezie poporană. 1. Generalități. Bibliografie (135—136). 2. Literatură poporană orală (136—137). 3. Etnografie. Obiceiuri. Tradiții (137—139).

65. Volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1931 und 1932. Herausgegeben von Paul Geiger. Berlin 1937. Walter de Gruyter & Co. 8° XXXVIII, 542 p.

Pentru bibliografia folklorului românesc pe anii 1931—32, vezi în special No. 202—207 (p. 17), 483—489 (p. 38—39), 4747—4781 (p. 332—335), etc., etc.

66. Iordan, Alexandru I. Contribuții la cunoașterea operei lui Alexandru Odobescu. II. Bibliografia completă a scrierilor lui. Buc. 1936. Tip. « Rom. Unite ». 16° 45 p.

(p. 37—38) « X. Folklor »; (p. 43—45) « 5. Bibliografia scrierilor despre Al. O. ».

67. Suru, Miron. 1935 Literar. Sinteză biblio-critică. București 1937. Editura librăriei Pavel Suru. 8° XV, 346 p., 1 f. Lei 120.

2. « Folklor. Etnografie. Poezie poporană » (p. 197—202).

Rec. Familia IV (1937), No. 1—2, 102—104 (O. Șuluțiu).

68. Ștefănuță, P. V. Contribuție la bibliografia studiilor și culegerilor de folklor privitoare la Românii din Basarabia și popoarele conlocuitoare, publicate în rusește. [București] 1935. [Tip. Cartea Românească]. 8° 12 p. (Extras din Anuarul Arhivei de Folklor III, 1935, p. 177—188).

Notă. Viața Basarabiei V (1936), 61—62 (E. M. Gane).

V. MONOGRAFII SĂTEȘTI SAU REGIONALE CUPRINZÂND ȘI FOLKLOR

69. Bănuț, Gh. A. Satul Crivina jud. Prahova. Monografie cu o prefață de I. Simionescu. (Buc. [1936]. Tip. Ziarului « Universul »). 8° 86 p., 1 f., 1 hartă. Lei 30.

(p. 71—84). « Obiceiuri. Datini. Superstiții. La naștere. La nuntă. La moarte ». [La sărbători]. « Folklor » [1 baladă, 5 doine, versul paparudelor, 5 descântece, 11 ghicitori].

70. Bartoș, Petru. Un sat expansiv, Căianul-Mic din Someș. Fața de azi și evoluția în ultimul secol. Sociologie Românească II (1937), 430—439.

71. Berca, Ion I. Mișcarea spre orașe a locuitorilor din Arcani-Gorj. Sociologie Românească II (1937), 465—471.

72. Botez, Ecaterina. Viața unui țăran din Banat. Povestea lui Moș Pelea din Fibiș. Sociologie Românească II (1937), 548—555.

73. Ciomac, I. L. Îndeletniciri și aspecte din viața locuitorilor din Munții Apuseni. Observatorul social-economic VI (1936), 159—184.

Ocupația locuitorilor (p. 159—171). Locuința (p. 172). Portul (p. 172—173). Hrana (p. 174).

74. C o s m a, V a s i l e. Cinci sate din Ardeal. Cluj 1933. Tip. Națională. 8° 199 p. *Rec. Sociologie Românească I* (1936), No. 2, p. 39—40 (H. H. S t a h l).
75. D ă s c ă l e s c u, N a t a l i a. Regiunea Codrilor Basarabiei, Monografie. Chișinău 1936. Tip. «Tiparul Moldovenesc». 8° 96 p., 78 clișee, 1 hartă. «Omul. Schiță antropo-geografică» (p. 29—40). «Caracterul și viața sufletească a populației: a) Datine și obiceiuri... de sărbători; b) la naștere, nuntă, moarte; c) Căntece populare; d) Strigături la horă; e) Glume; f) Descăntece; g) Ghicitori; h) Proverbe» (p. 72—93).
76. D o g a r u, D u m i t r u. Năpădenii, un sat de mazili din Codru. *Sociologie Românească II* (1937), 288—299.
77. D u m i t r a ș c u, N. I. Praid. Sat într'un ținut săcuizat. (Biblioteca «Astra» No. 23). Sibiu 1936. Tip. «Dacia Traiană». 8° 86 p. Lei 30. «Istoric, populație, legende» (p. 9—32).
78. F ă c ă o a r u, I. Studiul genealogic al unei familii asociale din Șanț (Năsăud). *Sociologie Românească II* (1937), 276—278.
79. F l o r e s c u, F l o r e a. Vidra, un sat de Moți. *Sociologie Românească II* (1937), 299—306.
80. G ă i n a r u, E l e n a C o s t a c h e. Monografia comunei Burdujeni ȧlasa Bosancea județul Suceava. București 1936. Tip. Seminarului monahal «Cernica» Ilfov. 8° 128 p. Lei 60.
Locuințele țărănești (p. 26—28). Plante textile (p. 40). Industria casnică și portul național (p. 41—43). Obiceiuri și credințe la naștere și botez (p. 49—50). Cum se făcea nunta altădată și cum se face azi (p. 50). Comori (p. 55—56). Clacă (p. 56).
81. H a u f e, H e l m u t. Rușetu-Brăila, un sat în Câmpia românească. Structura socială. *Sociologie Românească II* (1937), 277—284.
82. H e r s e n i, T r a i a n. Gospodării țărănești din Nereju [Vrancea]. *Sociologie Românească I* (1936), No. 11, p. 7—21.
Material pentru înțelegerea satului românesc și cunoașterea vieții lui economice. Tipuri de case.
83. I o n e s c u, D o b r o g e a n u, M. Starea principatelor române pela începutul veacului trecut, după W. Wilkinson. *Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LV* (1936), 192—236.
Cap. VIII. «Țăranii. Moravurile și felul lor de trai» (p. 224—228).
84. I o r g u l e s c u, G e o r g e D. Monografia comunei Cerna din județul Tulcea. Brăila 1934. «Dunărea». 8° 68 p., 1 f.
Rec. Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 40—42 (H. H. S t a h l).
85. I s c r u l e s c u, I. Monografia comunei Aninoasa județul Gorj. Craiova 1935. Tip. Ramuri. 8° 87 p. Lei 40.
Rec. Sociologie Românească I (1936), No. 3, p. 41—42 (H. H. S t a h l).
86. I s t r a t e, G. Graiul satului Nepos (jud. Năsăud). *Buletinul Institutului de Filologie Română «Alexandru Philippide» IV* (1937), 50—97.
Și texte de literatură populară.
87. M i l i a n, C h r i s t a c h e Ch. Monografia social-economică a județului Teleorman. Turnu-Măgurele 1935. Tip. Camerei de Comerț și Industrie. 8° 152 p. Lei 120.
Portul înainte și după războiu (p. 32—34).

88. Muntiu, Ioan. Satul meu. Monografia comunei Cărpiniș. Sibiu 1937. Tip. « Veștemean ». 8° 161 p. Lei 60.

Superstiții, Filipii, Șolomonari, Balauri, Iele, Vâlve, Bobitoare, Strigoi (p. 60—64). Descântece (p. 65—66). Legende (p. 67—84). Ghicitori (p. 84—86). Obiceiuri peste an, la nuntă, frați de cruce (p. 88—96). Căntece (p. 102—109). Căntece și scrisori din războiu (p. 109—130).

89. Nicolaiasa, Mihai și Ana M. Nicolaiasa. Monografia satului Sămășeni județul Baia. Cu o prefață de Artur Gorovei. Făl-ticeni 1937. Tip. « I. Bendit » 8° 150 p. Lei 35.

Obiceiuri și credințe la botez (p. 76—78), nuntă (p. 78—85), moarte și înmormântare (p. 85—88), sărbătorile de peste an (p. 88—92). Descântece (p. 92—98). Caracterul (102—105). Porecle (p. 105). Jocul — Hora (p. 105—107). Strigături la nuntă (p. 108—114). Conăcăriia (p. 114). Strigături la joc (p. 114—118). Căntece p. 118—122).

90. Oprescu-Spineni, V. Emigrarea la orașe a locuitorilor din Spineni-Olt. Sociologie Românească II (1937), 183—184.

91. Popescu, Stănică R. Monografia comunei Surdila-Greci județul Brăila. Râmnicu-Sărat 1936. Tip. « Poporul » 8° 160 p.

Portul (p. 131—133). Locuința (p. 133—137). « Folklorul. Căntece de iume » (p. 141—145). Descântece (p. 145—149). Superstiții (p. 149—151). Obiceiuri la naștere, botez, nuntă (p. 151—154). Jocuri naționale (p. 154—155). Jocurile copiilor (p. 155—156).

92. Schmiedt, Wilhelm. Un sat « fabrică de căruțe »: Toplița (Cetatea Albă). Sociologie Românească II (1937), 179—183.

93. Tolan, Gheorghe. Un sat istoric de pe granița arădană [Șumand, jud. Arad]. Introducere la un glosar al Șumandului. Societatea de Măine XIV (1937), 23—26.

« Credințe rămase din bătrâni » (p. 26).

94. Țiucra Pribeagul, Petru. Pietre rămase. Contribuție la Monografia județului Arad. 1936. Buc. « Impr. Căilor Ferate Române. 8° 396 p., 1 hartă [și ilustrațiuni în text].

« Tipul și caracterul (p. 15—20). Locuința (p. 23—32). Portul și îmbrăcămintea (p. 35—47). Semne grafice (răbojul oilor, răbojul laptelui) (p. 81). Legende, povestiri, anecdote (p. 101—106). Superstiții (p. 107—110). Prognosticuri (p. 111—113). Obiceiuri (nașterea, nunta moartea) (p. 115—128). Cultul creștin ortodox și obiceiuri religioase în Nădlac (p. 129—144). Jocuri de copii (p. 145—149). Strigături (la nuntă—la horă) (p. 152—158). Căntece (colinzi, bocete, căntece lumești, căntece de dans (p. 160—180). Vrăji, descântece, doftorii băbești (p. 181—186). Arta decorativă (ornamentație în lemn, etc.) » (p. 187—224).

95. Vintilescu, Ion. Merișor, un sat de « momârlani » de pe pragul porții sud-estice a Țării Hațegului. Sociologie Românească II (1937), 502—507.

96. Vitănescu, Pavel T. Monografia comunei Bălănești din județul Olt. Dela întemeiere până la 1 Ianuarie 1936. Întocmită de: —. Craiova 1937. Tip. « Victoria ». 8° 244 p., 3 planșe. Lei 80.

Tradiții, legende, locuință, hrană, port, obiceiuri, « folklor », etc.

97. Vuia, Romu I. Chronologie des types de villages dans le Banat et la Transylvanie. Revue de Transylvanie III (1936), 33—68.

VI. OBICEIURI ȘI CREDINȚE LA SĂRBĂTORI, NAȘTERE, NUNTĂ ȘI INMORMÂNTARE. OBICEIURI SOCIALE ȘI JURIDICE

98. Bala ur, Dimitrie I. Paștele Blajenilor. Biserica Ortodoxă Română LIV (1936), 183—186.

Descrierea sărbătorii și temeiul ei biblic.

99. Bidian, Cornel. Obiceiuri de Anul Nou din comuna Sava [Cluj]. Scânteia VIII (1937), 253.

100. Brăiloiu, C. Dealul Mohului. Cântec ritual, la claca secerișului, când se face «buzduganul» (Drăguș-Făgăraș). Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 10.

101. Brăiloiu, C. Cântec ritual la sfârșit de clacă (Drăguș-Făgăraș). Sociologie Românească I (1936), No. 3, p. 19.

102. Brăiloiu, C. Nunta la Feleag (Odorhei). Musică și Poesie II (1937), No. 6, p. 21—25, + 4 pagini de arii.

103. Brânduș, Gh. Drama Mocanilor Săceleni. Brașov 1937. Tip. «Unirea». 8° 19 p. (Extras din revista «Țara Bârsei»).

Așezare, îmbrăcăminte, ocupație, neajunsuri economice și sociale.

104. Brudariu, Adrian C. Monografia comunei Belinți. Cercetări asupra manifestărilor etico-juridice. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 37—55.

«Chestionarul A. privitor la sistemul de proprietate, de producere a averii și transmiterea ei în sânul familiei» (p. 38—39); «Chestionar B. privitor la relațiile personale și materiale în sânul familiei» (p. 43—45). «Chestionarul C. privitor la legislatura și obiceiurile juridice» (p. 50—51).

După fiecare Chestionar sunt publicate și răspunsurile.

105. Butură, Valeriu. Credințe în legătură cu cultura grâului la Români din Transilvania. Sociologie Românească II (1937), 358—362.

106. Cantemir, Traian. Istro-Români. Hotin 1937. Tip. M. Landvigher. 8° 24 p.

Caracter. Religiozitate (p. 3—7); Magie. Spirite (p. 9—15); Superstiții. Credințe (p. 16—18); Obiceiurile de peste an (p. 19—22); Nașterea (p. 22—23); Jocuri de copii (p. 24).

107. Cațavei, N. Credințe /Brăești-Dorohoiu/. Frângurele X (1936), No. 86—87, p. 1070.

La Anul nou și Bobotează.

108. Chelcea, Ion. Hobștiile de tors din Muscel. Societatea de Măine XIII (1936), 158—159.

109. Chirulescu, Lucia. Anul nou al unei familii din burghezia rurală (Fântânele-Prahova). Sociologie Românească II (1937), 546—547.

110. Chiuituri, obiceiuri la nuntă în jud. Mureș. Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe anul 1937 întocmit de Horia Petra-Petrescu. (Biblioteca poporală a Asociațiunii «Astra» No. 237), p. 145—170.

Fără indicarea locului culegerii.

111. Cristescu, Ștefania. Cântecul cununii (Șanț-Năsăud). Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 21.
112. Din bătrâni. Mergem «să silim». Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe anul 1938 întocmit de Horia Petra-Petrescu. (Biblioteca populară a Asociațiunii «Astra» No. 243). p. 170—171.
Focuri și strigatul peste sat la lăsatul secului în comuna Mănărade, jud. Alba, prin 1868—70.
113. Drăgoi Sabin V. Toaca. Amintire. Musică și Poesie I (1936), No. 6. p. 8—9.
Obiceiuri din postul Paștilor, în regiunea Almașului-Banat.
114. Florescu, Florea. Căminul cultural și reînvierea sărbătorilor de Crăciun. Căminul cultural III (1937), 408—409.
115. Florescu, Florea. Cetele de secerătoare din Cuhea-Maramureș. Sociologie Românească II (1937), 507—511.
116. Florescu, Florea. Târgul de pe Muntele Găina. Sociologie Românească II (1937), 418—430.
117. Gorovei, Artur. Ouăle de Paști. Studiu de folklor. (Academia Română. Studii și Cercetări XXX). București 1937. «M. O., Impr. Națională». 8° 176 p., IX planșe, XIV tabele. Lei 150.
118. Gugiu man, Ion. Târgul de fete dela Călineasa (M-ții Apuseni). Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LV (1936), 274—275.
119. Herseni, Traian. Ceata feciorilor din Drăguș [jud. Făgăraș]. București 1936. «Tiparul Universitar». 8° 16 p. (Extras din revista «Sociologie Românească» Anul I, Nr. 12. Dec. 1936).
Jocurile și petrecerile feciorilor la Crăciun, Anul-nou și Bobotează.
120. Hobjilă, Gh. Hora secerișului, hora nevestii, hora mireșii (Criștelec-Sălaj). Școala Noastră XIII (1936), 123.
121. Iovescu, Ion. Nuntă cu bucluc. Roman. Buc. [1936]. Editura «Cugetarea». 8° 265 p., 1 f. Lei 60.
Capitolul V «La nuntă» (p. 207—223) și cel următor «Calea de-a'ndărățiti» (p. 224—240) cuprind o descriere literarizată a nunții în Spineni-jud. Olt, dar și obiceiuri, credințe și orații. Folklor se mai găsește și în alte capitole.
122. Lungu, Cezar. Credințe (Miorcani-Dorohoi). Frângurele X (1936), No. 80—82, p. 1032.
In legătură cu fenomenele atmosferice.
123. Manughevici, Al. Credințe și obiceiuri (Mihăleșeni-Botoșani). Frângurele X (1936), No. 80-82, p. 1044.
Superstiții.
124. Mihordea, V. O descriere a Moldovei înainte de Cantemir (Memoriile lui de la Croix. 1684). Revista Istorică XXIII (1937), 122—147.
Și despre obiceiuri.
125. Moisiu, Iuliu. Vătășii sau fraternități și decurii sau vecinătăți. Transilvania LXVII (1936), 132—146.
Spiciuri din cartea «Regulamente pentru vătășii și decurii proiectate a se introduce în comunitățile Districtului Țării Făgărașului». Sibiu 1864. Tip. diecezană gr. ort. 8° 35 p. Reproduce și un regulament vătășesc și un regulament decurial.

126. Morariu, Tiberiu. Contribuțiuni la aprinderea « focului viu » în Ardeal, Maramureș și Bucovina. [București 1937. « M. O., Impr. Națională »]. 8° 229—236 p., 9 fig., 3 planșe. (Extras din Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române » IV [1937]).

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizione pop. italiane 12 (1937), 127 (R. Corso).

127. Morariu, Tiberiu. Obiceiuri, credințe și superstiții legate de « focul viu ». Cluj, 1937. Tip. « Cartea Românească ». 8° 19 p. (Extras din « Freamătul Școalei » III, 1937).

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizione pop. italiane 12 (1937), 127 (R. Corso).

128. Moraru, Aug. Datini de sfintele sărbători de primăvară (Paști). Luceafărul (Sibiu) IV (1937), No. 4, p. 22.

Fără indicația localității.

129. Mucileanu, Gh. Gh. Obiceiuri și credințe /Fântâna-Mare-Baia/. Frângurele IX (1936), No. 77—78, p. 992.

La Sf. Alexă, Sf. Vasile și semănat.

130. Murgoci, A. Roumanian salt signs and other identification marks. Folk-Lore 42, 265—290.

Despre « semnele de proprietate la Români ».

131. Mușlea, Ion. Materiale pentru cunoașterea și răspândirea « focului viu » la Români. Anuarul Arhivei de Folklor IV (1937), 237—242.

132. Nedeia dela Tablă [Valea Jiului]. Avântul IX (1936), No. 24—25, 8—15 Iulie, p. 1.

133. Ost. Obiceiuri la Ispas (Înălțarea Domnului). /Mohu-Sibiu/. Luceafărul (Sibiu) III (1936), No. 5—6, p. 35—36.

134. Pop, Traian Șt. Cum dau binețe în Lujerdiu [Someș]. Scân-teia VI (1936), 43.

135. Radu, Ilie. Monografia sociologică a satului Belinți[-Timiș-Torontal]. Probleme juridice în legătură cu familia. Sociologie Românească I (1936), No. 11, p. 22—30.

Sisteme de înzestrare. Căsătoria (ceremonialul, tocmeala, furatul fetelor, etc.).

136. Rădulescu, N. A. Obiceiuri vrâncenești. Stîlkii. Milcovia IV (1933), 123—130.

Semne de piatră puse la morminte, în loc de cruci.

137. Roșca, Sergiu. Problema calendarului îndreptat în satul Nișcani [jud. Lăpușna]. Chișinău 1937. Tip. « Tiparul Moldovenesc ». 8° 16 p. (Extras din « Buletinul Institutului Social Român din Basarabia ». Vol. I, 1937).

138. Sala, Vasile. Datinile poporului român la nuntă în plășile Beiușului și Vașcăului și Descântecul de mărit (Biblioteca Beiușului No. 2). Beiuș 1937. Tip. « Doina ». 8° 61 p.

139. Serghi, Margareta. Nunta la țară, obiceiuri și poezii populare. Culegere de —. Iași 1937. Tip. « Alexandru Țerek ». 8° 23 p. Culegeri din comunele Coșenița-Soroca și Ocsentia-Orhei.

140. Stahl, H. H. Cununa în satul Șanț [Năsăud]. Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 11—21.
141. Stahl, H. H. Rudenia spirituală din nășie, la Drăguș [Făgăraș]. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 25—36.
142. Stahl, Henri H. Vecinătățile din Drăguș [-Făgăraș]. Sociologie Românească I (1936), No. 1, p. 18—31.
143. Stahl, H. H. Un izvod vrâncean de cheltuială la moarte, din 1781. Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 37—39.
144. Șeiciuc, At. Dumitru. Credințe /Vilancea-Storoinet/. Frângurele X (1936), No. 79, p. 1015.
In legătură cu Bunavestire și Paștile.
145. Strava, Valentin. Târgul de fete [de pe muntele Găina]. Gazeta Ilustrată V (1936), 109—110.
146. Teodoru, Olga. Datini și credințe de Crăciun, Anul nou și Bobotează. Conferință ținută în sala Tetatrului Comunal din Brăila la 22 Decembrie 1934. Brăila f. a. Tip. «Dunărea». 8° 27 p.

VII. LITERATURĂ POPULARĂ ÎN GENERAL. STUDII ȘI TEXTE.
MONOGRAFII

147. Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române I. Publicat de Ion Mușlea. Cluj 1932. «Cartea Românească», 8° 2 f., 254 p., 7 planșe. II. București. 1933. M. O. Impr. Națională. 8° 250 p.
Rec. Revue internationale des études balkaniques II (1936), p. 291—293 (Th. Capidan).
148. Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române. III. Publicat de Ion Mușlea. Buc. 1935. Impr. «Cartea Românească» 8° 2 f., 215 p., 2 planșe.
Rec. Satul și Școala V (1935—6), p. 331. C. I [encica]; Sociologie Românească I (1936), No. 2, p. 43—44 (I. C. Cazan).
149. Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române. IV. Publicat de Ion Mușlea. București 1937. «M. O., Impr. Națională». 8° 267 p., 4 pl.
150. Barral, L. La poésie populaire du Bihor. Observatorul IX (1936), 256—260.
151. Blaga, Lucian. Spațiul mioritic. Ed. II. București 1936. Tip. «Bucovina» I. E. Torouțiu. 8° 233 p. Lei 90.
Rec. Gândirea XVI (1936), 410—412 (Niță Mihai); Pagini Literare III (1936), 395—405 (Grigore Popa); Buletinul Institutului de Filologie «Alexandru Philippide» IV (1937), 253—256 (Iorgu Iordan); Familia IV (1937), No. 5, p. 79—82 (Octav Șuluțiu).
152. Burileanu, C. N. Între «frunză verde» și «doină». Chișinău 1936. «M. O., Impr. Statului». 8° 104 p. Lei 50.

153. **Constantinescu, O. I. O. și I. I. Stoian.** Din datina Basarabiei. Chișinău 1936. Tip. « M. O. ». 8° 255 p. Lei 60.

Obiceiuri, credințe și superstiții la Crăciun (p. 5—24); Anul-nou (p. 24—50); Botează și Sf. Ioan (p. 50—57); Paști (57—105); Alte sărbători (p. 105—133); Naștere (p. 133—139); Nuntă (p. 139—155); Moarte (p. 155—162); Doine (165—213); Strigături (p. 213—225); Colinde (p. 225—229); Versuri la nunți (p. 229—236); Descânțece (p. 236—239); Ghicitori (p. 239—253); Proverbe, glume (p. 252—253). Toate culese din satele basarabene cu ajutorul elevilor Școlii Normale de Învățători-Chișinău.

Rec. *Viața Basarabiei V* (1936), 309—311 (Petre Ștefănuță); *Sociologie Românească I* (1936), No. 12, p. 51—52 (Jolanda Nicoară).

154. **Densusianu, Ovidio.** La vita pastorale nella poesia popolare romena. Trad. di T. Mannò, pref. di G. Bertoni (Publicazioni dell' Istituto per l'Europa Orientale, S. 1-a, XXXI). Roma 1936. Ist. per l'Europa Orient. 8° VIII, 227 p. Lire 15.

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizioni pop. italiane 11 (1936), 99 (R. Corso).

155. **Diaconu, Ion.** Folklor din Râmnicul-Sărat I. Focșani 1933. Tip. « Cultura ». 8° XLIV, 80 p. II. Focșani 1934. Tip. « Cultura ». 8° XCV, 96 p.

Rec. *Gândirea XV* (1936), 92—94 (Niță Mihai).

156. **Diaconu, Ion.** Folklor poetic dela lăutarii Rîmnicului-Sărat. Milcovia V—VII (1936), 103—121.

« Cântecul Gerului, Doncilă, Dobrișan și Toma d'a lui Moș ».

157. **Dima, Al.** Colindul în poezia noastră contemporană. Ramuri XXVII (1936), 3—6.

Motive din colinde în opera poezilor Ion Pillat, Lucian Blaga, Nichifor Crainic și Voiculescu.

158. **Dima, Al.** Folklorul în poezia noastră contemporană. Gând Românesc IV (1936), 96—102.

159. **Dima, Al.** Zăcămintele folclorice în poezia noastră contemporană. București 1936. Tip. « M. O. » 8° 91 p. Lei 40.

Rec. *Gând Românesc IV* (1936), 484—486 (Aurel Marin). *Familia III* (1936), No. 6, p. 94—95 (Octav Șuluțiu). *Pagini Literare III* (1936), 442—444 (Romulus Demetrescu); *Blajul III* (1936), 389—391 (Nic. Albu); *Convorbiri Literare LXIX* (1936), 404—405 (Constantin Stelian).

160. **Dragomir, Silviu.** Scriitorii raguzani și refrenul colindelor noastre. Anuarul Arhivei de Folklor IV (1937), 5—11.

161. **Dumitrașcu, N. I.** Orații sau carte de vornicit. București 1937. « Cultura Românească ». 16° 86 p. Lei 20.

Publicată după un manuscris al lui Iosif Ivașcu din Orăștie.

162. **Eftimiu, E.** Iméno Dunaj v lidové poesii rumunské (Der Name Donau in der rum. Volkspoesie). *Slavia 10* (1931), 793—802.

163. **Eminescu, M.** Literatura populară. Comentată de D. Murărașu. Craiova 1936. « Scrisul Românesc ». 8° 651 p., 5 pl. Lei 100.

Rec. *Făt-Frumos XI* (1936), p. 256—270 (I. E. Torouțiu).

164. **Epureanu, T.** Problema destinului în poezia noastră populară. Foaia Învățătorului (Brăila) X (1937), 19—22.

Note din conferința Prof. Liviu Rusu, ținută la Câmpulung-Muscel.

165. Focșa, G. h. Aspectele spiritualității sătești. Sociologie Românească II (1937), 197—211.

Cap. I. Valoarea civilizației și spiritualității sătești. II. Cugetarea în viața satului. III. Concepția magică. IV. Concepția teologică. V. Concepția pozitivistă. VI. Coexistența diferitelor sfere de mentalitate.

166. Fuchs, Teodor. Despre originea cântecului popular. București f. a. Tip. «Alfa». 8° 8 p.

Cântecul popular la vechii Eleni și Evrei.

167. Găzdaru, D. Originea și răspândirea motivului «Amărită turturică» în literaturile romanice. Iași 1935. Tip. Alex. Țerek. 8° 180 p. Lei 150.

Rec. Studii Italiene II (1935), 220 (C. H. Niculescu).

168. Grovei, Artur. Persistențe păgânești în datinele noastre. Revista Fundațiilor Regale IV (1937), 95—110.

169. Gregorian, M. Graiul din Clopotiva [jud. Hunedoara]. Buc. 1937. Tip. «Socec» et Co., 8° 64 p. (Extras din Grai și Suflet, VII).

Texte de literatură populară (p. 26—54): 20 doine, 14 strigături, 6 bocete, 3 balade, 2 descântece, ghicitori, etc.

170. Holban, M[arie]. Éléments de la poésie populaire roumaine. Journal des Poètes, 5-e année, No. 8.

171. Holban, Marie. Incantations. Chants de vie et de mort, transposés du roumain par —. Buc. 1937. «M. O. Imprimerie Nationale». 8° 270 p.

Descântece, cântece, bocete, etc., cu un lung studiu introductiv (p. 5—98).

172. Ionescu, Nelu. Cântecul oltenesc. Conferință /ținută la Radio în seara de 9 Dec. 1936. La pian, d-l C. Bobescu/. Craiova [f. a.]. Editura «Ramuri». 8° 33 p., 1 f. Lei 30.

Câte o bucată din fiecare gen (baladă, doină, bocet, etc.). Cu note asupra lor.

173. Iroaie, Petru. Caracterul poeziei populare. Cernăuți 1937. Tip. «Glasul Bucovinei». 8° 42 p. (Extras din «Omagiu lui I. Nistor»).

174. Iroaie, Petru. Cântece populare istroromâne. Cernăuți 1936. Tip. «Glasul Bucovinei». 8° 86 p., 1 f. (Extras din rev. Făt-Frumos XI (1936); XII (1937)).

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizioni pop. italiane XII (1937), 204 (R. Corso).

175. Mihaie, Niță. Solidaritatea cosmică în folklorul românesc. Gândirea XV (1926), 144—150.

176. Mironescu, Vladimir. Viața, credințele și arta popoului românesc. Arhiva (Iași) XLIV (1937), p. 78—83.

177. Morariu, Leca. Folklor aservit filologiei?! (Pentru «epoca folklorică» a folklorului!). Siret 1936. Tip. «Arta» Rădăuți. 8° 13 p. (Extras din revista «Freamătul Literar» 1936).

Notă. Arhivele Olteniei XV (1936), p. 508—509 (C. D. Fort[unescu]); Junimea Literară XXVI (1937), 231 (Petru Iroaie).

178. Morariu, Leca. Și iarăși specificul sufletescului românesc. Făt-Frumos XII (1937), 110—111.

Străinii (A. Graf, L. Salvini, I. Voilquin), despre «dor» și «urît».

179. Murărașu, D. Eminescu și literatura populară. Craiova 1936. «Scrișul Românesc». 16° 128 p.

180. Nicoară, Eugen și Vasile Netea. Murăș, Murăș, apă lină... Literatură populară din regiunea Murășului de sus / Cu o prefață de Ion Agârbiceanu /. Reghin 1936. Edit. Desp. «Astra». 8° XVII, 16, 328 p., 1 f.

Rec. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 96—97 (Traian Herseni).

181. Niculescu-Varone, G. T. Folklor versificat din Moldova. Poezii populare din comuna Plopeni, plasa Bucecea, județul Botoșani. București 1936. Tip. Seminarului Monahal «Cernica»-Ilfov. 8° 46 p. Lei 15.

182. Orton, May. Roumanian folk-songs. London 1931. Besant & Co. 8° 62 p. 2 s. 6 d.

183. Palamaru, N. Folklor basarabean. Cuget Moldovenesc V (1936), No. 1—3, p. 8; No. 4—5, p. 18; No. 6—8, p. 22.

11 cântece și două descântece; fără indicarea locului culegerii.

184. Papadima, Ovidiu. O viziune românească a lumii. Gând Românesc IV (1936), 253—261.

«Intrucât se poate lămuri din credințele noastre folklorice o viziune organică a lumii».

185. Păunescu-Ulmu, T. Codrul și semnificația lui în literatura română. Ramuri XXVII (1936), 71—76.

186. Pillat, Ion. Primăvara în literatura populară românească. Luceafărul (Timișoara) II (1936), 225—229.

187. Pillat, Ion. Sentimentul naturii în evoluția lirice românești. Convorbiri Literare LXIX (1936), 15—29.

Sentimentul naturii în poezia populară (p. 16—19).

188. Rădulescu-Motru, C. Psihologia poporului român. Buc. 1937. [Tiparul Universitar]. 8° 29 p. Lei 20.

Rec. Sociologie Românească II (1937), 368—370 (Anton Golopenția).

189. Rusu, Liviu. Le sens de l'existence dans la poésie populaire roumaine. Paris 1935. Libr. Félix Alcan. 8° 122 p., 1 f., Frs. 15.

Rec. Gândirea XV (1936) p. 248—250 (Niță Mihai).

190. Sădoveanu, Mihail. Datini și legende. Adevărul literar și artistic XVII, Seria III, No. 844, 28 Februarie 1937.

În legătură cu vânătoarea.

191. Șandru, D. Enquêtes linguistiques du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest, IV. Le Bihor. Bulletin Linguistique IV (1936), 120—179.

Și texte de literatură populară.

192. Seni, Valer. Doina: jelea și dorul în poezia populară. Scântea VII (1936), 184—199.

193. Șandru, D. Enquêtes linguistiques du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest, V. Vallée de l'Almăj. Bulletin Linguistique V (1937), 125—189.

Și texte de literatură populară.

194. Ștefan, Ion. Diminutivele în folclor. Pagini Literare IV (1937), 341.

195. Ștefănuță, P. V. Cercetări folklorice în valea Nistrului-de-Jos. București. 1937. Tip. M. O., Imprimeria Națională. 8° 32—227 p. (Extras din Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române, IV).

196. Ștefănuță, Petre. Literatura populară a satului Iurceni [Lăpușna]. Conferință. Chișinău 1937. Tip. «Tiparul Moldovenesc». 8° 51 p. (Extras din revista «Viața Basarabiei», an. V [1936], No. 1, 2) [p. 29—40, 114—120].

197. Tănase-Teiu, Const. Folclor din ținutul Neamțului. Adunat de —. Vol. II. Piatra Neamț. [1936]. Tip. «Lumina». 8° 48 p.

Ghicatori, strigături, doine și o baladă («Vâlcușor»).

198. Todor, A. P. Teme românești în poeziile lui Avram Barcsay. (Comunicare făcută la Soc. Prietenii Istoriei Literare). Buc. 1936. Tip. «Române Unite». 8° 18 p. (Extras din Preocupări Literare I (1936), Vol. I, p. 35—50).

Barcsay se ocupă (la 1789) și de «târgul de fete» de pe Muntele Găina.

199. Vera Mora [Carolina V. Șesan]. Rumunská pisen. Praha 1936. 32 p.

Despre poezia populară românească, în deosebi despre cântec.

VIII. BALADE

200. Burdun, Lucia. Balada păstorească în literatura populară. Lucrare publicată de profesor George Burdun. Brăila 1936. Tip. «Dunărea». 8° 64 p. Lei 30.

201. Costin, Lucian. Geneza baladei bănățene. Banatul Literar II (1935—1936), No. 3—5, p. 13—16; No. 6—8, p. 1—3; No. 9—12, p. 4—7.

202. Costin, Lucian. Marcu. Figura eroului în balade bănățene și oltene. Banatul Literar II (1935—1936), No. 9—12, p. 8

203. Costin, Lucian. Novăceștii în balada populară. Studii de folklor. Banatul Literar III (1937), No. 2—8, p. 7—14.

204. Guțulescu, Nic. Aurelian. Kira kiralină /Cegani-Ialomița/. Flamuri II (1935—1936), No. 1, 91.

205. Imbrescu, Dumitru. Cântecul [haiducu]lui Măntu la Glimboca [-Severin]. Sociologie Românească I (1936), No. 3, p. 39—42.

206. Iord an, A. I. Mihai Viteazul în folklorul balcanic. *Revista Istorică Română* V—VI (1935—1936), 361—381.
In balada bulgărească.
Rec. Arhiva (Iași) XLIV (1937), 131—133 (Boris Hristov).
207. Mihai, Niț ă. Spiritul haiducilor. *Gândirea* XV (1936), 295—300.
Baladele haiducești sunt o dovadă că poezia populară românească nu este lipsită de acțiune.
208. Nicolae, G. Balada soarelui /Carol I-Ialomița/. *Școala Ialomiței* VII (1936), No. 7—8, p. 27—28.
209. Pop, Petre. În jurul «Mioriței». *Vatra (Năsăud)* III (1937), No. 4, p. 28—32.
210. Popescu-Sura, G. Cântecul unchiașului /Sura-Mehedinți/. *Ramuri* XXIX (1937), 172—173.
211. Poplăcean, Nicolae. Soacra și nora /Orlat-[Sibiu]/. *Lucașfărul (Sibiu)* III (1936), No. 5—6, p. 36.
212. Sala, Vasile. Bradul și teiul. *Baladă /Vașcău-Bihor/. Banatul Literar* III (1937), No. 9—12, p. 18—20.
213. Ștef ănuc ă, P. Trei viteji. *Baladă populară. /Iurceni-Lăpușna/. Viața Basarabiei V* (1936), 52—55.
214. Tomoiag ă, Ion Radu. Divagații în marginea Mioriței. *Revista Fundațiilor Regale* IV (1937), 206—215.
215. Ygrec, Doctorul. Mihail Sadoveanu interpretând «Miorița». *Adevărul Literar și Artistic* XVII, No. 844, 7 Febr. 1937, p. 9.

IX. DOINE ȘI STRIGĂTURI

216. Albescu, I. Strigături /Boița-Sibiu/. *Lucașfărul (Sibiu)* III (1936), No. 1—2, p. 37; No. 3—4, p. 33.
217. Albescu, Ioan. Pe dealul Feleacului /Boița-Sibiu/. *Lucașfărul (Sibiu)* III (1936), 27.
Cântec despre Avram Iancu.
218. Anastasiu, D. Cântec popular /Verbița-Dolj/. *Zorile Romanatului* X (1936), No. 9—10, p. 11.
219. Atanasiu, Gh. Ironia satului în strigături (Câteva reflexiuni în jurul strigăturilor culese din Pojejena de Sus [-Caraș]). *Lucașfărul (Timișoara)* III (1937), No. 5—6, p. 25—27.
220. Balan, I. V. Strigături /Țolești-Baia/. *Frângurele* X (1936), No. 80—82, p. 1044.
221. Bârzu, M. Cântec /Copalău-Botoșani/. *Frângurele* X (1936), No. 79, p. 1016.

222. B o l o g a, V a s i l e. Poezii populare din Ardeal. O mie de bucăți culese între anii 1880—1905. Sibiu 1936. Tip. «Școlii de Ofițeri» 8° 296 p. Lei 50.

1025 texte, majoritatea doine și strigături.

223. B r â n z e i, V. Cântec popular /Sâncraii-Dorohoi/. Frângurele IX (1936), No. 77—78, p. 992.

224. C â n t e c e d e a c u m 68 d e a n i d i n M ă n ă r a d e [-Târnavă-Mică]. Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe anul 1938 întocmit de H o r i a - P e t r a - P e t r e s c u. (Biblioteca populară a Asociațiunii «Astra» No. 243), p. 171—178.

225. C a z a n, I. C. [Cântece și strigături din Șanț-Năsăud]. Sociologie Românească I (1936), No. 4, p. 6, 10; No. 7—9, p. 8.

226. C a z a n, I. C. Strigături din Șanț [Năsăud]. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 80—84.

35 strigături cu o introducere.

227. C o h a l, G h. Strigături /Cristinești-Dorohoi/. Frângurele X (1936), No. 79, p. 1016.

228. C o s t i n, L u c i a n. Cântece bănațene /Jupa-Severin/. Banatul Literar II (1935—1936), No. 1—2, p. 7—8.

229. D a n i i l e s c u, C. Cântece din Vaideeni, jud. Vâlcea. Naționalul Vâlcii X (1937), 169—171, 234—235, 294—295, 339—340.

230. D a n i i l e s c u, C. Cântecul tunarului /Copăcenii Racoviței-Argeș/. Naționalul Vâlcii X (1937), 38—39, p. 85—87.

231. D u m i t r a ș c u, N. I. Prin coclauri și văgăuni. Cântece olte-nești (Poezii populare alese). Cu o prefață de T. P i s a n i. Buc. [1937]. Cultura Românească». 16° 117 p., 1 f. Lei 20.

232. D i m i t r i u, I. G. Strigături și doine din județul Constanța [com. Dorobanțu și Cochirleni]. Preocupări Literare II (1937), 371—373.

233. F l o r e s c u, F l o r e a. Doina și strigături din Maramureș. /Cuhea/. Sociologie Românească II (1937), 19.

234. G e r m a n, O c t a v i a n. Cântece și strigături /Sabădul de Câmpie/. Scânteia VII (1936), 5—6.

235. G r e g o r i a n, M i h a i l. Producțiuni lirice populare din Oltenia și Banat. Flamuri III (1937), 46—47.

236. G r i g o r i u, N i c o l a e, V. Grâu mărunt. Flamuri II (1935—1936), No. 2, p. 62.

Fără indicația locului culegerii.

237. G r i n c u, G r. Crășmărița satului, cântec popular /Tabani-Hotin/. Frângurele X (1936), No. 79, p. 116.

238. H a n e ș, P. V. Cântece de dor din războiu. Preocupări Literare II (1937), 225—238.

239. H a n e ș, P. V. Cântece de vitejie din războiu. Preocupări Literare II (1937), 139—143.

240. Haneș, Petre V. Poezii populare din războiu (începuturi și sfârșituri de scrisori în versuri). Preocupări Literare I (1936), Vol. II, p. 271—276.

241. Ienciu, V. Înstreinarea. Cântecul norocului. Chiuituri. /Cozla-Someș/. Scânteia VII (1936), 179—180.

242. Iroaie, Petru. Așa cântați! Cântece populare istroromâne. Cânti populari istroromeni. Extrase din rev. «Făt-Frumos» (Biblioteca «Făt-Frumos» 6). Susnevița-Jeiău 1936. Tip. «Glasul Bucovinei». 16° 74 p. Lei 30.

Rec. Revista Societății Tinerimea Română LVI (1937), No. 3, 118—119 (D. Murărașu).

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizione pop. italiane 12 (1937), 204 (R. Corso).

243. Licea Ioan. Cântecul ostășești din vremea războiului. Cu o scurtă privire asupra folklorului român. Galați 1936. Tip. George Jorică 8° 96 p.

244. Loghin, C. Cântecul streinului. Cântecul mândruții mele. Flamuri II (1935—1936), No. 2, p. 61.

Fără indicația locului culegerii.

245. Lupu-Morariu, Octavia. Populare /Prevorochie-Bucovina/. Făt-Frumos XI (1936), 36; 113; 170.

246. Lupu-Morariu, Octavia. Populare. (Strigături din Tărăseni-Bucovina). Făt-Frumos XII (1937), 90—91; 126; 174; 202.

247. Madan, Gh. Folklor basarabean /Boșcana-Orhei/. Din trecutul nostru IV (1936), 35, 47.

248. Neagu, Gh. Doina de înstrăinare în Ialomița. Preocupări Literare II (1937), 362—370.

249. Niculescu-Varone, G. T. Strigături dela jocurile populare românești. București 1936. Tip. Seminarului Monahal «Cernica»-Ilfov. 8° 22 p. Lei 10.

Notă. Arhivele. Olteniei XV (1936), p. 502—503 (C. D. Fort[unescu].)

250. Palamaru, N. Folklor basarabean colectat de —. Cuget Moldovenesc V (1936), No. 1—3, p. 8; No. 4—5, p. 18; No. 6—8 p. 92; VI (1937), No. 1—2, p. 19.

Fără indicația locului culegerii și a numelui informatorilor.

251. Pană, Nic. Doine și strigături (Satulung-Brașov). (Biblioteca folkloristică «Izvoarașul» No. 7). Bistrița-Mehedinți [1935]. Edit. și Tip. «Izvoarașul». 8° 15 p.

252. Păpăhagi, Tache. Flori din lirica populară. Doine și strigături. București 1936. Tip. Socec et Co., 8° 79 p. Lei 35.

111 doine și 16 strigături, fără indicarea locului culegerii.

Rec. Archivio per la raccolta delle tradizioni pop. italiane 11 (1936), p. 215—216 (L. Salvini).

253. Peteanu, Aurel E. Din creațiunile poetice ale poporului român bănățean. Luceafărul (Timișoara) III (1937), 91—94.

Doine culese din diferite comune din Banat.

254. Pircu, A. I. Chiuituri /Frumosul-Câmpulung-Bucovina/. Frângurele IX (1936), No. 77—78, p. 992.
255. Pop, Gheorghe. Cântece poporal adunate de —. Calendarul pentru popor al Asociațiunii pe anul 1938, întocmit de Horia Petra-Petrescu. (Biblioteca poporală a Asociațiunii «Astra» No. 243), p. 174—176.
Din Chend, Vesăuş, Lemniu și Purcăreț-Transilvania.
256. Pop, Vasile. Din țara Oaşului. Strigături (țipurituri), orații de nuntă, bocete. Culese de —. Bixad, 1937. Tip. «Sf. Vasile». 16° 80 p. Lei 15.
Fără indicația satelor și informatorilor.
Notă. Familia IV (1937), No. 6—7, p. 110—112 (Titus L. Roșu).
257. Popa, Alecu, I. Cântece /Urși-Vâlcea/. Naționalul Vâlcii X (1937), 385—388, 455—456.
258. Popescu-Argeșeanu, Ion. Cântece-Doine /Cărpeneș-Argeș/. Zorile Romanatului X (1936), No. 9—10, p. 7.
259. Râșniță, Elena. Dor de pe Târnavă. Cântece din comuna Valea-Sasului județul Târnavă-Mică culese de —. Blaj 1936. Tip. «Seminarului Teologic». 16° 39 p. Lei 5.
260. Rus, Alexandru. Hori (Bârlea-Someș). Scânteia VIII (1937), 70—71, 119—120, 137—138.
261. Stanciu, Vasile. Blestemul mândrei înșelătoare (din Valea Mănăstirii-Râmeț, jud. Alba). Școala Albei IV (1937) No. 2, p. 14—15.
262. Stănilă, D. Foaie verde boabe, boabe. Cântec popular /Flă-mânda-Vlașca/. Frângurele IX (1936), No. 77—78, p. 993.
263. Stoia, Oct. Cântece de cătănie /Mohu-Sibiu/. Lucafărul (Sibiu) III (1936), 37—38.
264. Stratan, I. Cântec ostășesc /Năpădeni-Bălți/. Flamuri II (1935—1936), No. 3, p. 131.
265. Stratan, I. Doină /Mihăileni-Bălți/. Flamuri II (1935—1936). No. 3, p. 131.
266. Ștefănuță, Petre V. Cântece de pe timpul războiului /Iurceni-Lăpușna/. Școala basarabeană. IV (1936), No. 7—8, p. 52.
267. Ursu, V. Mircea. Cântec ostășesc /Valea-Seacă-Baia/. Flamuri II (1935—1936), No. 1, p. 91—92.

X. COLINDE. FOLKLOR RELIGIOS

268. Apostolescu, Zina. Colinde de Crăciun /Clopotiva-Hunedoara/. Sociologie Românească II (1937), II.
269. Bartok, Béla. Melodien der rumänischen Colinde (Weihnachtslieder). 484 melodien, mit einem einleitenden Aufsatz. Wien 1935. Universal Edition 8° XLVI + 106 p.

270. Bologa, Vasile. Colinde populare din Ardeal. Culese la Sărbătorile Nașterii Domnului în 1900. Sibiu 1937. Tip. « Școlii Militare Inf. ». 8° 97 p. Lei 25.

271. Brăiloiu, Const. și H. H. Stahl. Vicleiul din Târgu-Jiu. București 1936. Tiparul Universitar 8° 36 p. (Extras din revista « Sociologie Românească » I (1936), No. 12, p. 15—32).

272. Caraman, Petru. Obrzęd kołędowania u Slowian i u Rumunow, studjum porownawcze (Prace Komisji Etnograficznej 14) (= Ritualul colindelor la Slavi și la Români, studiu comparativ). Krakowia 1933. Naklad Polskiej Akademiji Umjetności. 8° VIII, 630 p.

Rec. Revue internationale des études balkaniques II (1936), p. 295—297 (Hr. Vakarelski).

273. Cazan, I. C. Descânteca plugului /Șanț-Năsăud/. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 61.

274. Cărlan, P. N. Sculați, boeri. Colindă-cor mixt. Frângurele X (1936), No. 79, p. 1003.

275. Colinde și cântece de stea pe două voci, notate pe muzică orientală. București 1937. Tip. Cărților Bisericești 8° 32 p. Fără indicația locului culegerii și informatorilor.

276. Cucu, Gh. 200 Colinde populare culese dela elevii Seminarului Nifon în anii 1924—1927. Ediție postumă îngrijită de Const. Brăiloiu. București 1936. Tip. « Adevărul ». 8° 248 p. Lei 120.

Arii și texte culese din Vechiul Regat.

277. Diaconu, Ion. Folklor din Râmnicul-Sărat. Milcovia IV (1933), 83—86. Colindă din satul Oghilești, cu o scurtă introducere asupra colindelor din Râmnicul-Sărat.

278. Dimitriu, I. G. Colinde din județul Constanța. Preocupări Literare II (1937), 394—397.

279. Drăgoi, Sabin V. Despre colinde. Muzică și Poezie I (1936), No. 3, p. 1—2.

280. Drăgoi, Sabin V. 303 colinde cu text și melodie. Culese și notate de —. Craiova [1930]. Scrisul Românesc. 8° XXXXX, 265 p. (Ministerul Cultelor și Artelor. Comisiunea pentru Arhiva Fonogramică și publicarea de folklor muzical. No. 1).

Rec. Revue de Musicologie XV (1931) 149—150.

281. Ducșoara, Lucia. Colind /Purcăreni-Brașov/. Plaiuri Săcelene III (1936), 141.

282. Dumitrașcu, N. I. Carte de stea și colinde. București 1935. Edit. « Cultura Românească ». 8° 106 p. Lei 30.

Tipărite după manuscrisul din 1885 al lui Mihail Piroșca, învățător și cantor în Sângiorgiul-de-Pădure și după culegerile făcute de învățătorul Ion Urdea, în comuna Moșna, jud. Târnava-Mare.

283. Dumitrescu-Bistrița, G. În cetatea Vitalem /Bistrița-Mehedinți/. Muscelul Nostru VIII (1936), 17.

284. Garofoiu, Ioan I. Cântece populare de Crăciun. Culese din toate provinciile și aranjate pentru cor. Pitești, 1936. Tip. «Progresul». 8° 46 p. 1 f. Lei 40.
285. German, Octavian. Colinzi din Sabădul de Câmpie. Scânteia VII (1936), 2—4.
286. Gib, Const. D. Colindă din Șanț (Năsăud). Sociologie Românească I (1936), No. 12, p. 14.
287. Holban, Marie. Quelques noëls roumains. Extrait de la revue «L'Europe Orientale» No. 1, 2 VII Année, 1937. Paris /: Tip. «Bucovina» Bucarest:/. 8° 7 p.
Mic studiu asupra colindelor și 5 colinde traduse.
288. Imbrescu, Dumitru. Crăciunul în colindă. Sociologie Românească I (1936), No. 12, p. 39—47.
289. Lepa, Caius. Note fugare despre colinde. Hotarul IV (1937), 64—66.
290. Naghiu, I. E. Colindă despre Maglavit /Năsăud/. Viața Ilustrată III (1936), No. 12. p. 14.
291. Nicolae, G. Colinde /Carol I-Ialomița/. Școala Ialomiței VII (1936), No. 1—2, p. 54—57.
292. Nicolae, Ion F. Cetele de colindători. La Otești-Olt, în iarna 1935/1936. Sociologie Românească II (1937), 537—543.
293. Nicolae, Elena. Cetele de colindători. La Văleni-Muscel. Sociologie Românească II (1937), 545—546.
294. Nistor, Chira S. Colinde populare din Năsăud și jur. Vatra III (1937), 424—425.
295. Petroșanu, P. Preotul și Arhidiacon I. Mardale. Colinde și cântece de stea culese și aranjate pe două voci de —. București 1937. [Tip. Luceafărul]. 8° 20 p.
Introducere asupra datinelor de Crăciun și texte fără indicația locului și informatorilor.
296. Petruțiu, D. St. «Mironosițele». O dramă religioasă din ținutul Săliștei. [București 1937. «Imprimeria Națională»]. 8° p. 13—29. (Extras din «Anuarul Arhivei de Folklor a Academiei Române» IV, 1937).
297. Pop, Tr. Șt. Colinzi din Lujerdiu [Someș]. Scânteia VII (1936), 2; 38—43.
298. Simonescu, Dan. Cântece de stea tipărite înainte de Anton Pann. Revista Societății Tinerimea Română 51 (1932—33), 114—118.
299. Stănciulescu, Valeria C. Cetele de colindători. La Dițești-Prahova. Sociologie Românească II (1937), 543—545.
300. Ursu, N. Folklor musical. Colinda păcurarului și 2 cântece de stea. (Din Sântana, jud. Arad și Bârlovenii Vechi, jud. Caraș). Luceafărul (Timișoara) III (1937), No. 5—6, p. 28—29.

301. Viciu, Alexiu. Viața românească în colinde — Omagiu memoriei lui Cipariu. — *Cultura Creștină XVII* (1937), 725—758.

302. Vultureanu, Ana. Cetele de colindători. *La Luptători-Ilfov. Sociologie Românească II* (1937), 535—537.

303. Zamfir, Const. Trei cântece populare (Un cântec de stea și două colinde) aranjate pentru cor de trei voci egale și pentru cor mixt de — București f. a. Tip. «Lupta». 8° 16 p.

Nu se indică locul culegerii.

304. Zarinschi, Victor. Urătură /Brăiești-Dorohoiu/. *Frângurele X* (1936), No. 86—87, p. 1071—1072.

XI. POVEȘTI. SNOAVE. LEGENDE. TRADIȚII

305. Cazan, I. C. Un document folkloric: Peștii pe brazdă. *Sociologie Românească II* (1937), 137—138.

Motiv din «Sindipa». Cules în Șanț-Năsăud.

306. Cergău, Titus. Dela bătrânii dobrogeni. *Analele Dobrogei XVII* (1936), 148—151.

Tradiții.

307. Cionfi, Traian. Pipăruș Petru. Poveste. /Hurezul-Mare-Sălaj/. Școala Noastră (Zalău) XIV (1937), 400—411.

308. Clocotici, M. Țiganul la iarmaroc /Dorobanți-Botoșani/. *Frângurele X* (1936), No. 86—87, p. 1070.

309. Costin, Lucian. Basmе și istorioare bănățene. *Colecția Biblioteca Folcloristică No. 10*. Craiova [1937?]. Tip. «Unirea». 38 p. Lei 12.

310. Creangă, Ion. Opere complete. Introducere de C-tin Botez. Prefață de G. T. Kirileanu — Il. Chendi. București 1937. Tip. «Cartea Românească». 8° XV + 313 p.

311. Cucu, Stelian N. Basmеle lui Creangă. Râmnicul-Sărat. f. a. Tip. «Poporul», 8° 65 p.

312. Dinu, Maria. Legende dobrogene despre Sfântul Apostol Andrei. *Biserica Ortodoxă Română LIII* (1935), 494—495.

313. Dumitrașcu, N. I. La opaiț. Povești. Cu o prefață de N. Iorga. București [1937]. Edit. Ticu I. Eșanu. 8° 94 p. Lei 24.

11 povești culese din Boureni-Dolj, Catane-Dolj, Beilic-Ialomița și Șocariciu-Ialomița.

314. Eliade, Mircea. Demonologie indiană și o legendă românească [Sf. Sisoie]. *Revista Fundațiilor Regale IV* (1937), 644—649.

315. Gaster, M. Zwei Erzählungen aus der rumänischen Volksliteratur. Fuchsin und Kater. — Die vier Unglücklichen. *Zeitschrift für Volkskunde 46* (1936), 31—39.

316. Gerota, C. Etica basmelor lui Ispirescu. *Revista Societății Tinerimea Română LVI* (1937), No. 4, p. 152—155.

317. H o b j i l ă, G h. Legenda ceterei. /Criștelec-Sălaj/. Școala Noastră (Zalău) XIII (1936), 18—19.

318. I s p i r e s c u, P. Legende sau Basmele Românilor adunate din gura poporului. Cu o precuvântare de I o r g u I o r d a n. Vol. I. București 1937. Tip. «Cartea Românească». 8° 294 p. Lei 60; Vol. II. București 1938. Tip. «Cartea Românească». 8° 332 p. Lei 60.

319. I s p i r e s c u, P. Povești despre Vlad-Vodă Țepeș. (Pagini inedite din opera lui P. Ispirescu). Făt-Frumos IX (1934), 113—116; X (1935), 83—87; XI (1936), 233—234, 299—300. Și extras: Cernăuți 1936. Tip. «Glasul Bucovinei». 8° 6 p. Lei 5.

320. I s p i r e s c u, P e t r e. Viața și faptele lui Vlad-Vodă Țepeș. (Operă postumă — Fragment). Cernăuți 1937. Institutul de Arte Grafice «Glasul Bucovinei». 8° p. 9 Lei 5.

Cu o mică introducere și note de Leca Morariu.

321. P a v e l e a, I o n. Pierdut și pierdut. Scânteia VIII (1937), 37—38. Snoavă. Fără indicația locului culegerii și a numelui informatorului.

322. Ș t e f ă n u c ă, P. Bătălia dela Plevna /Iurceni-Lăpușna/. Viața Basarabiei V (1936), 184.

Tradiții.

323. Ș t e f ă n u c ă, P. Două variante la basmul «Dănilă Prepeleac» al lui I. Creangă. Școala Basarabeană V (1937), No. 2—3, p. 73—82.

324. Ș t e f ă n u c ă, P. Doi flăcăi. /Iurceni-Lăpușna/. Viața Basarabiei V (1936), 183—184.

Poveste.

325. Ș t e f ă n u c ă, P. Folklor din Basarabia. Școala Basarabeană V (1937), Nr. 10 p. 50—52.

Basmul: Ciobanul și grăuntele.

326. Ș t e f ă n u c ă, P e t r e. Basmul la Iurceni (Lăpușna). Sociologie Românească I (1936), Nr. 4, p. 30—32.

327. Ș t e f ă n u c ă, P e t r e V. Două variante basarabene la basmul «Harap Alb» al lui I. Creangă. [Iurceni-Lăpușna]. Chișinău 1937. Tip. «Tiparul Moldovenesc». 8° 34 p. (Extras din «Buletinul Institutului Social Român din Basarabia». Vol. I, 1937).

XII. MAGIE. MEDICINĂ POPULARĂ. DESCÂNTECE. MITOLOGIE

328. A r v a t, A l e x e i A. Plantele medicinale și medicina populară la Nișcani [Lăpușna]. Chișinău 1937. Tip. «Tiparul Moldovenesc». 8° 58 p. (Extras din «Buletinul Institutului Social Român din Basarabia». Vol. I, 1937).

329. B a l o g h, E. Descântec la Ciugheș (Ciuc). Scânteia VII (1936), 221. Descântec de mușcătură de șarpe.

330. B a r b u, A u r e l. Descânțece /Grămești-Dorohoiu/. Frângurele X (1937), 1088—1090.

331. Blajin, Andrei. Descânțece /Pererita-Hotin/. Frângurele X (1937), 1106.

332. Borza, Al. Noutăți etnobotanice românești: o farmacie băbească. Buletinul Grădinei Botanice și al Muzeului Botanic al Univ. Cluj XVI (1936), p. 17—27.

333. Borza, Alexandru. Numiri populare de plante din Basarabia. Dacoromania VIII (1934—1935), 197—199.

334. Bujoreanu, Gh. Boli, leacuri și plante de leac, cunoscute de țărâimea română (Biblioteca populară a Asociațiunii «Astra» No. 229—233). Sibiu 1936. Tip. «Dacia Traiană». 16° 402 p. Lei 25.

Notă. Transilvania LXVII (1936), 183—184.

335. Cazan, I. C. Texte de folklor medical. Cercetări Literare II (1936), 55—78.

336. Cernău, Aug. De deochiu /Nojorid-Bihor/. Scânteia VII (1936), 147—148.

337. Chelcea, Ion. Îndepărtarea magică a ciumei din satele ardelen. Societatea de Măine XIV (1937), 100—102.

338. Chelcea, Ion. Isgonirea vrăjitoarească a ciumei în satele din Ardeal. Natura XXVI (1937), 297—303.

339. Cohal, Gh. Descântec de deochi /Cristinești-Dorohoiu/. Frângurele X (1936), No. 79, p. 1016.

340. Cristescu, Ștefania. Descântec de dragoste și joc /Șanț-Năsăud/. Sociologie Românească I (1936), No. 4, p. 18.

341. Cristescu, Ștefania. Cum descântă «de întors» Ana Dănilă din satul Șanț /Năsăud/. Sociologie Românească I (1936), No. 5, p. 36—39.

342. Cristescu, Ștefania. Frecvența formulei magice în satul Cornova /Orhei/. Sociologie Românească I (1936), No. 4, p. 11—18.

343. Cristescu, Ștefania. L'agent magique dans le village de Cornova (Bessarabie). Arhiva Socială XIII (1936), 119—137.

344. Daniilescu, C. Nu speriați de mici copiii! Naționalul Vâlci IX (1936), 141—145.

Despre stafii, strigoi, samodiva, zmeu, iele.

345. Drimer, Carol. Medicina la sate: Coșbuc contra superstițiilor. Societatea de Măine XIII (1936), 26.

346. Fediuc, Alecu Gh. Căminele culturale și strângerea plantelor medicinale. Căminul Cultural III (1937), 127—129.

347. Florescu, Florea. «Meșteșugul» fetelor din Leșu (Năsăud) când nu vin flăcăii la șezătoare. Sociologie Românească I (1936), No. 10, p. 42.

348. Focșa, Gh. Contribuții la cercetarea mentalității satului Moieșeni [Satu-Mare]. Sociologie Românească I (1936), No. 1, p. 44—48.

Ființe supranaturale: Omul nopții, Fata pădurii, borsocăi.

349. I e n c i u, V. Mama pădurii /Cozla-Someș/. Scânteia VII (1936), 178—179.

350. M â n ă t o r u l, N i c o l a e B. Descânțece. /Turcești-Vâlcea/. Revista Societății Tinerimea Română LVI, (1937), No. 1, p. 25—29, 72—73, 110—111.

351. M o r a r i u, T i b e r i u. Contribuțiunii la medicina populară și etnobotanică din comuna Măguri [-Cluj]. Cluj 1937. Tip. « Cartea Românească ». 8° 30 p. (Extras din « Freamătul Școalei » III, 1937).

352. P ă n e s c u, E m i l i a. Descântec de diochiu. /Hănești-Dorohoi/. Frângurele X (1937), 1129.

353. P ă n e s c u, T r. Descântec de deochi, Descântec de mușcătură de șarpe. /Hănești-Dorohoi/. Frângurele X (1936), No. 80—82, p. 1044.

354. P e t r a - P e t r e s c u, H o r i a. George Coșbuc propagandist cultural. Transilvania LXVII (1936), 8—16.

Părerile lui G. Coșbuc privitoare la descânțece și medicină populară (p. 13—15).

355. P o p u, F. Însemnătatea plantelor medicinale în activitatea Căminului cultural. Căminul Cultural III (1937), 305—306.

356. S f i c h i, E m i l. Descântec de udmă /Adâncata-Suceava/. Frângurele X (1936), No. 80—82, p. 1032.

357. S t a h l, H. H.—A. G o l o p e n ța. Învățături din zodiac. Sociologie Românească I (1936), No. 4, p. 33—34.

Vasile Strătan din Cornova-Orhei cunoaște « semnele oricărei întâmplări care va să vie și numără pe cer stelele și « Lumina ».

358. S t a h l, H. H. O întâmplare cu moroi. Sociologie Românească I (1936), No. 4, p. 35—36.

359. S t a h l, H. H. O vizionară bucovineană. Sociologie Românească I (1936), No. 1, p. 48—53.

«... din satul Fundul Moldovei, care a avut trei « vedenii », trei « leșinuri » și a văzut Iadul și Raiul ».

360. Ș t e f ă n u c ă, P. Ion Cocul, zodiacul și vracii din Iurceni [Lăpușna]. Sociologie Românească I (1936), No. 11, p. 34—39.

Preziceri, boale și leacuri.

361. V o i n a, A u r e l. Cosmetologia empirică la poporul român. Neuvième Congrès International d'Histoire de la Médecine. Buc. 1932. Compte-rendu. 712—717.

XIII. ARTĂ POPULARĂ. PORT. MUZEE

362. A n t o n o v i c i, I o a n. Ornamentarea interioarelor în satul Nișcani. Răstignirile (Troițele) în satul Nișcani [Lăpușna]. Chișinău 1937. Tip. « Tiparul Moldovenesc ». 8° 17 p. (Extras din « Buletinul Institutului Social Român din Basarabia ». Vol. I, 1937).

363. A r v a t, A l e x e i A. Plantele ornamentale la Nișcani [Lăpușna]. Chișinău 1937. Tip. « Tiparul Moldovenesc ». 8° 16 p. (Extras din « Buletinul Institutului Social Român din Basarabia ». Vol. I, 1937).

364. B e m b e a, N i c. Muzeul școlar. Satul și Școala V (1935—1936), 154—157.

« Muzeul etnografic-cultural ».

365. B r ă t u l e s c u, V i c t o r. Elemente profane în pictura religioasă. Sfântul Ilie și căruța cu caii de foc. Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice XXVIII (1935), 127—135.

366. C h e l c e a, I o n. Muzeul Etnografic al Ardealului, Cluj. Cu ocazia reorganizării și inaugurării sale din Iunie 1937. Gazeta Ilustrată VI (1937), 127—148.

367. C o c i u, E m i l A. Secția agricolă a unui muzeu local. Căminul Cultural III (1937), 54—55.

368. C o n s t a n t e, L e n a. Varvara Gușe, sușița din Șanț [Năsăud]. Sociologie Românească I (1936), No. 3. p. 35—39.

Brodarea pieptarelor.

369. G o n ța, S. Industria olăritului în comuna Iurceni (jud. Lăpușna). Chișinău 1937. Tip. « Tiparul Moldovenesc ». 8° 12 p. (Extras din « Buletinul Institutului Social Român din Basarabia ». Vol. I, 1937).

370. G u s t i, D. Muzeul Satului Românesc. Cuvântare la inaugurare. Sociologie Românească I (1936), No. 5, p. 1—7.

«...un loc unde se depozitează întreaga zestre de documente autentice, colectate în timpul cercetărilor făcute în sate ».

371. I o r g a, N. Les arts mineurs en Roumanie. I. Icônes. II. Argenterie. III. Miniatures. (207 figures, dont 26 planches en couleurs. [Tome] I. Bucarest 1934. Édition de l'Imprimerie de l'État, 52 p.

Rec. Revista Istorică Română. Vol. V—VI (1935—36), 418—423 (E m a n o i l H a g i M o s c o).

372. I o r g a, N. Les arts mineurs en Roumanie I. La sculpture en bois II. Le tissu. (109 figures, dont 4 planches en couleurs). [Tome] II. Bucarest 1936. Édition de l'Imprimerie de l'État. 27 p.

373. I e n i ș t e a, M. A. I. Vopsitul cu burueni la Nișcani [-Lăpușna]. Chișinău 1937. Tip. « Tiparul Moldovenesc ». 8° 10 p. (Extras din « Buletinul Institutului Social Român din Basarabia ». Vol. I, 1937).

374. L ă z ă r e s c u, L u c r e ți a. Cum am procedat la reintroducerea portului național în comuna mea natală [Pătaș-Caraș]. Transilvania LXVIII (1937), 448—450.

375. L ü k ö, G á b o r. Egy havaselvi oláh falu viselete (Die Trachten eines rumänischen Dorfes in der Walachei). A Néprajzi Múzeum Ertesítője XXVIII (1936), 124—130.

Satul Brebu, jud. Dâmbovița.

Cu un scurt rezumat german și numeroase desene.

376. M a g e r, T r a i a n. Cultul eroilor în Munții Apuseni (Biblioteca Ligii Antirevizioniste, Arad, No. 2). Arad. 1935. Tip. « Diecezana » 8° 168, IV p. Lei 35.

Muzeul Avram Iancu din Vidra (p. 21).

377. Miloia, I. Portul național. Lucafărul (Timișoara) III (1937), No. 3—4, p. 1—9.
378. Miloia, I. Portul național. Transilvania LXVIII (1937), 385—392.
379. Morariu, Iuliu. Despre ornamentica florală în Valea Zăgrii (jud. Năsăud). Arhiva Someșană V (1936), 316—325.
380. Morariu, Iuliu. Piuăritul în valea Someșului. Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LV (1936), 118—136.
381. Mureșanu, I. C. Muzeul Arheologic-Etnografic din Palatul Cultural Tg.-Mureș. Progres și Cultură VII (1937), No. 1, p. 30—32; No. 2—3, p. 53—57.
382. Niculescu-Varone, G. T. Costumele naționale din România întregită. [București] 1937. Editura ziarului «Universul» 8° 260 p. Cu 125 fotografii în text. Lei 80.
Rec. Arhivele Olteniei XVI (1937), No. 1—6, p. 200—201 (C. D. Fortunescu).
383. Netoliczka, L. Porturile populare din Țara-Bârsei. Gazeta Ilustrată V (1936), 55—56.
Dare de seamă asupra conferinței cu titlul de mai sus.
384. Opresco, G. L'art du paysan roumain. Avec une préface de Henri Focillon. (Académie Roumaine. Connaissance de l'âme et de la pensée roumaines VIII). Bucarest 1937. Tip. Scrisul Românesc Craiova. 4° 88 p., 1 hartă, 145 planșe.
Rec. Revue Historique XIV (1937), p. 334—335 (N. Iorga).
385. Păpăhagi, Tache. Images d'ethnographie roumaine (daco-roumaine et aroumaine). Tome premier. 318 photographies, avec texte français et roumain. București 1928. Cultura Națională 4° 173 p. Tome deuxième. 431 photographies originales, avec texte français et roumain. București 1930. Socec & Co., 4° 230 p.
Rec. Literaturblatt für germ. u. rom. Philologie 1932, p. 124—126.
386. Petranu, Coriolan. Begriff und Erforschung der nationalen Kunst. München 1937, 8° 15 p. (Sonderdruck aus den Südost-deutschen Forschungen Bd. II, 1937).
Rec. Gând Românesc V (1937), 352—354 (Ion Chinezcu).
387. Petranu, Coriolan. Bisericile de lemn din județul Bereg. Gând Românesc V (1937), 602—606.
388. Petranu, C. Noui cercetări și aprecieri asupra arhitecturii în lemn din Transilvania. În «Fraților Alexandru și Ion I. Lăpădatu». (București 1936. Tip. «M. O., Imprimeria Națională»), 645—673.
389. Petranu, Coriolan. Noui cercetări și aprecieri asupra arhitecturii în lemn din Ardeal. Neue untersuchungen und würdigungen der holzbaukunst Siebenbürgens. Buc. 1936. Tip. «M. O. Impr. Națională». 8° 48 p.
Rec. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift LX (1937), 138—141 (Fritz Holzträger).
390. Petrescu, I. C. Cum am înfiripat muzeul satului Comarnic, jud. Prahova. Căminul Cultural II (1935—1936), 389—391.

391. P o d e a, T i t u s. Transilvania. Bucarest 1939. /Printed by « Oltenia »/. 8° VIII, 174 p.
Text român și englez. Cu ilustrații.
« Arta populară românească » (p. 139—174).
Rec. Sociologie Românească I (1936), No. 10, p. 44—45 (D u m i t r u I m b r e s c u)
392. R ă d u l e s c u, N. Al. Vechea industrie vrânceană. Chiua și drîsta. Milcovia V—VII (1936), 21—35.
393. S l ă t i n e a n u, B a r b u. Trei plăci de ceramică românească din secolul al XVI-lea. Revista Istorică Română V—VI (1935—1936), 184—190.
394. S t a h l, H. H. Intâmplări și privesți din Muzeul Satului. Sociologie Românească I (1936), No. 5, p. 28—31.
395. S t o i a n, S t a n c i u. Un colț de muzeu: muzeul Crăciunului. Căminul Cultural II (1935—1936), 757—759.
Alcătuirea unui muzeu sătesc în legătură cu sărbătorile Crăciunului.
396. Ș t e f ă n e s c u, I. D. Peintures murales illustrant les liturgies. Revista Istorică Română V—VI (1935—1936), 158—183.
397. T z i g a r a - S a m u r c a ș, A. I. Graiul obiectelor de artă țărănească. În « Fraților Alexandru și Ion I. Lăpădatu ». (București 1936. Tip. « M. O., Impr. Națională »), 857—862.
Vatra cu hornul de cahale dela Muzeul de artă națională din București.
398. T z i g a r a - S a m u r c a ș, A. I. Musée National Carol I. Catalogue de la section d'art paysan. București 1937. « Impr. Națională ». 8° 30 p. 18 planșe.
399. T z i g a r a - S a m u r c a ș, A. I. Muzeografie românească. București 1936. « M. O., Impr. Națională ». 8° XXIII, 383 p., 30 planșe.
Notă. Mercure de France, Tome 278 (15 Sept. 1937), p. 616—617 (A. v a n G e n n e p); A Néprajzi Muzeum Értésítője XXIX (1937, 464—465 (F é l E d i t)).
400. V r ă n c e a n u, D r a g o ș. O plimbare prin Muzeul Satului. Căminul Cultural III (1937), 45—46.

XIV. MUZICĂ ȘI COREOGRAFIE POPULARĂ

401. A n d r i c u, M i h a i l G. Folklorul în muzica cultă românească. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 4, p. 22—24.
402. A r m e a n, I o n. Pentru notarea ariilor populare. Cernăuți 1936. Tip. « Glasul Bucovinei ». 8° 8 p. Lei 10. (Extras din rev. « Făt-Frumos » XI (1936), 87—92).
403. B a r t ó k, B é l a. Despre muzica populară românească. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 12, p. 19—23.
Fragment din prefața la « Volksmusik der Rumänen von Maramureș », tradus de Const. Brăiloiu și o convorbire a autorului cu Octav Șuluțiu, reproducă din « Vremea » (București, 14.I.1934).

404. Bartók, Béla. Dialectul muzical al Românilor din Hunedoara. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 4, p. 6—14.

Studiu publicat în « Zeitschrift für Musikwissenschaft », Martie 1920, tradus de Const. Brăiloiu.

405. Bartók, Béla. Muzică populară românească. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 6, p. 21—24.

Două articole apărute, primul în volumul al II-lea al dicționarului muzical ungurese « Zenei Lexicon » (Budapesta 1931), al doilea în « A dictionary of modern music and musicians », Londra 1924 — apoi în ediția germană a acestuia « Das neue Musiklexicon » (Berlin 1926). Traduceri de Const. Brăiloiu.

406. Bartók, Béla. Muzică populară românească. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 5, p. 18—22.

Studiu publicat întâi în « Schweizerische Sängerezeitung » (Bern 1933), tradus de Const. Brăiloiu.

407. Bartók, Béla. Rumänische Volkstänze aus Ungarn. Wien, Universal-Edition.

Rec. Musikaleht (Reval) 8 (1931), 14 (R. P ä t s).

408. Bartók, Béla. Scrieri mărunte despre muzica populară românească adunate și traduse de Const. Brăiloiu. Buc. 1937. « Luceafărul ». 8° 55 p.

409. Bădoiu, Florian. Începuturi muzicale la Leșu /Năsăud/. Sociologie Românească I (1936), No. 10, p. 40—41.

Istoricul muzicii populare din Leșu.

410. Bădoiu, Florian. Muzica populară în Leșu [-Năsăud]. Arhiva Someșană No. 19 (1936), 377—380.

411. Bobulescu, C. Crâmpee din viața trecută a lăutarilor. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 7, p. 9—15.

412. Bobulescu, C. Melodii din cântece vechi românești. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 3, p. 16—24.

413. Brăiloiu, C. « Lazărul » (« Cu sălcioara ») /Vidra-Ilfov/. Sociologie Românească I (1936), No. 6, p. 18.

414. Brăiloiu, Const. « Ale mortului ». Muzică și Poezie II (1936), No. 1, p. 13—18.

Cântecul zorilor și al bradului, culese din Gorj.

415. Breazu, G. Die Musikerziehung in Rumänien. București 1936. Institutul de Arte Grafice « Luceafărul ». 8° 51 p., 1 f., 32 planșe. (Extras din « Mélanges D. Gusti » 1936).

Rec. Gând Românesc V (1937), 249—250 (Coriolan Petranu); Revista de Pedagogie IV (1936), 292—293 (Cl. Marcianu).

416. Bugariu, Grigore. Corurile și fanfarele bănațene. Căminul Cultural II (1935—1936), 723—724.

417. Caranica, Ioan. 130 de melodii populare aromânești culese și notate de —. București 1937. Tipografia ziarului « Universul ». 8° 159 p. Lei 150.

Rec. Luceafărul (Timișoara) III (1937), No. 1—2, p. 48—49 (Nicolae Ursu).

418. *Chants populaires roumains*, transcrits d'après les phonogrammes enregistrés par le Musée de la Parole (Bibliothèque musicale du Musée de la parole et du Musée Guimet. 1-re série, tome 5). Paris 1931. Paul Geuthner. Gr. -in 4°.
419. *Cuclin, Dimitrie*. Despre cântecul popular românesc. *Muzică și Poezie II* (1937), No. 5, p. 1—5.
420. *Cuclin, Dimitrie*. Folclorul și individualitatea creatoare. *Muzică și Poezie II* (1936), No. 2, p. 13—15; No. 3 (1937), 12—14.
421. *Drăgoi, Sabin V.* Observări la un răspuns al d-lui Bartók. *Gând Românesc V* (1937), 370—376.
422. *Dragoș-Ursu, Victoria*. Jocurile românești [călușarii] la Londra. *Muzică și Poezie II* (1937), No. 5, p. 22.
423. *Fuchs, Teodor*. Muzica populară rusească în comparație cu muzica populară românească. București 1936. Tip. «Alfa». 8° 14 p.
424. *Ionescu, Nelu*. Cântece populare din Oltenia. Culese și armonizate de —. *Flamuri III* (1937), 48—49.
Nu se indică locul culegerii nici numele informatorului.
425. *Ionescu, Nelu*. Șapte coruri mixte. Craiova 1936. Tip. «Ramuri». 8° 12 p.
Trei cântece din județul Gorj și trei coruri compuse pe teme populare oltenesti.
426. *Marin, Scarlat I.* Marine, Marine. Cântec popular cules și armonizat pe două voci de —. /Coșereni-Ialomița/. Școala Ialomiței VII (1936), No. 3—4, p. 18.
427. *Oancea, N.* La horă 'n sat. Colecția de coruri mixte. Vol. II. București 1936. Tip. «Cărților Bisericești». 8° 36 p., 1 f.
428. *Petranu, Coriolan. D.* Béla Bartók și muzica românească. Cluj 1936. Tip. «Cartea Românească». 8° 6 p. (Extras din revista «Gând Românesc» No. 2, 1936).
429. *Petranu, Coriolan. M.* Béla Bartók et la musique roumaine. București 1937. Tip. «M. O., Impr. Națională». 8° 20 p. (Extrait de la Revue de Transylvanie. Tome III. No. 3, 1937).
430. *Petranu, Coriolan.* Observations en marge des réponses de M. Béla Bartók. *Revue de Transylvanie III* (1937), 355—371.
431. *Popa, Grigore*. Viziunea muzicală a lui Sabin Drăgoiu. *Pagini Literare III* (1936), 301—306.
432. *Stahl, H. H.* Cum a învățat Șerban Butoiu din ocarină. *Sociologie Românească I* (1936), No. 4, p. 32—33.
433. *Ursu, N.* Exemplificări caracteristice din folclorul musical bănațean. *Revista Institutului Social Banat-Crișana V* (1937), No. 17, p. 29—35.
434. *Zamfir, C.* Despre muzica populară românească. *Progres și Cultură VII* (1937), No. 9, p. 24—28; No. 10, p. 20—25.

XV. FOLKLOR AL POPOARELOR CONLOCUITOARE, VECINE SAU STRĂINE. FOLKLOR COMPARAT

435. A h m e t, A l i. Monografia insulei Ada-Kaleh. Craiova 1934. Tip. « Scrisul Românesc ». 8° 46 p. Ed. II-a. T.-Severin 1937. Tip. « Datină ». 8° 105 p. și 1 schiță a insulei. Lei 40.

Obiceiurile musulmanilor la naștere (p. 85), nuntă (p. 80—83), botez (p. 83), moarte și înmormântare (p. 83—85), mâncare, îmbrăcăminte, locuință (p. 85—88).

436. B a l o t ă, A n t o n, B. I. Albanica. Vol. I. București 1936. Tip. Leopold Geller. 8° 434 p. Lei 300.

Familia și femeia (p. 141—144). Logodna (p. 144—146). Nunta (p. 146—150). Nașterea (p. 150—152). Hrana (p. 187—188). Locuințele (p. 188—194). Costumele (p. 194—202). Proza populară (p. 255—266). Poezia populară (p. 266—273). Cântecel de dragoste (p. 273—277). Cântecel de vitejie (p. 277—287). Cântecel de nuntă (p. 287—292). Studiile etnografice (p. 388—390). Literatura populară (p. 400—406).

Rec. Sociologie Românească I (1936), No. 7—9, p. 95—96 (Dumitru Imbrescu); Convorbiri Literare LXIX (1936), p. 268 (Constantin Stelian).

437. B a l o t ă, A n t o n și R a d u G y r. Din poezia populară albaneză. Gând Românesc IV (1936), 358—363.

Studiu asupra poeziei populare albaneze (p. 358—359) și traducerea a 4 balade.

438. B a r t ó k, B é l a. Cercetări de folklor muzical în Ungaria. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 12, p. 18—19.

Muzica populară maghiară, slovacă și română. Traducere, după textul din « Art populaire », Paris 1931, vol. II, p. 127—128, de Const. Brăiloiu.

439. B a r t ó k, B é l a. Muzica populară românească și cea maghiară. Muzică și Poezie I (1935—1936), No. 9—10, p. 18—44.

Un capitol, tradus de Const. Brăiloiu, din lucrarea « Die Volksmusik der Magyaren und der benachbarten Völker » (« Ungarische Jahrbücher » XV (1934).

440. C e a c h i r, M. Obiceiurile Găgăuzilor la nunți. Viața Basarabiei V (1936), 169—172.

441. D o m o k o s, P á l P é t e r. Régi csiki népdalok (= Cântecel populare vechi din Ciuc). Erdélyi Múzeum XLII (1937), 319—338.

442. K l o c k e, H e l m u t. Das ungarische Dorf. Arhiva Socială XIII (1936), 275—300.

443. K l a s t e r, L u d w i g. Die sächsische Volkstracht der Landgemeinden des Hermanstädter Stuhles in den Jahren 1739—1795. Siebenbürgische Vierteljahrschrift LX (1937), 77—92.

444. L ü k ő, G á b o r. A moldvai csángók I. A csángók kapcsolatai az erdélyi magyarsággal. (= Ciangăii moldoveni. Legăturile lor cu Ungurii ardeleni). Budapest 1936. (Néprajzi Füzetek 3). 208 p., 57 fig., 16 hărți.

Rec. Ethnographia XLVIII (1937), 491—495 (Gunda Béla).

445. O r e n d, M i s c h. Krüge und Teller. Siebenbürgisch-Sächsische Töpferwaren. Sibiu 1933. H. Welther 24 p. 121 ilustrațiuni.

Rec. Revista Istorică Română V—VI (1935—36), 423—427 (Barbu Slătineanu).

446. Palotay, Gertrud. A «harisnya» szabása Csikmegyében (Schnitt der Hosen bei den Székeln und Csángó in Kom. Csik [Ciuc]). A Néprajzi Múzeum Értesítője XXIX (1937), 338—339.

447. Palotay, Gertrud. Török hagyaték a kalotaszegi himzésben (Türkische Nachklänge in der Leinenstickerei von Kalotaszeg, Kom. Kolozs [Cluj]). A Néprajzi Múzeum Értesítője XXIX (1937), 106—118.

448. Petranu, Coriolan. Influence de l'art populaire des Roumains sur les autres peuples de Roumanie et sur les peuples voisins. Buc. 1936. Tip. «M. O., Impr. Națională». 8° 46 p. (Extrait de la Revue de Transylvanie, Tome II. No. 3, 1936).

449. Roman, M. Studiu asupra populației turcești din Dobrogea și Sudul Basarabiei. Analele Dobrogei XVII (1936), 96—116.

450. Schunn, W. Die Nachbarschaften der Deutschen in Rumänien. Hermannstadt, 1936. Gedruckt bei Krafft & Drotleff. 8° 88 p., 7 planșe.

451. Vámszer Géza, Bándy Mária. Székely táncok (=Dansuri [populare] săcuiești). Cluj 1937. Tip. «Minerva». 8° 123 p.

XVI. ALTE GENURI DE LITERATURĂ POPULARĂ (BOCETE, CIMILITURI, PROVERBE, JOCURI COPILĂREȘTI, ETC.).

452. Capidan, Th. Le jeu aux osselets chez les Roumains, les Slaves et les Albanais. Revue internationale des études balkaniques I (1934), 211—231.

Notă. Gând Românesc III (1935), 58—59 (Sever Pop); Dacoromania VIII (1934—35), 272—275 (Sever Pop).

453. Crețeanu, Viorel. Bocet de mamă /Frumosul-Câmpulung-Bucovina/. Frângurele IX (1936), No. 77—78, p. 993.

454. Gîlcescu, T. Folklor din Gorj. București 1937. Tip. Socec et Co., 8° 24 p. (Extras din Grai și Suflet, VII, revista «Institutului de filologie și folklor»).

Studiu asupra bocetelor și 22 texte.

455. Iordan, Al. Crăciunul în proverbe. Preocupări Literare I (1936), vol. I. p. 26—28.

456. Pănescu-Mureș. Proverbe /Hănești-Dorohoi/. Frângurele X (1936), No. 86—87, p. 1070.

457. Pavelea, Ioan S. Locuțiuni grănicerești. Arhiva Someșană No. 19 (1936), p. 82—84.

458. Pisiță, V. Ghicitori /Brânzeni-Bălți/. Frângurele (1936), No. 79, p. 1016; No. 80—82, p. 1043.

459. Popescu Argeșanu, Ion. Ghicitori /Robaia-Argeș și Hurezani-Gorj/. Zorile Romanatului X (1936), No. 6—8, p. 20.

460. Savin, Ioan. Ghicitori /Trusești-Botoșani/. Frângurele IX (1936), No. 77—78, p. 993.

461. Tozlovanu, N. Ghicitori /Druța-Bălți/. Frângurele X (1936), No. 80—82, p. 1031.

XVII. PĂSTORIT

462. C o n e a, I o n. Din geografia istorică și umană a Carpaților. Nedei, păstori, nume de munți. Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LV (1936), 42—117.

463. G e o r g i o n i, A l e x a n d r u I. Cercetări asupra păstoritului în Maramureș (Biblioteca Zootehnică No. 24). București 1936. Tip. «I. N. Copuzeanu». 8° 120 p. Lei 40.

Rec. Sociologie Românească II (1937), 40—41 (G e o r g e T u r d a).

464. H e r s e n i, T r a i a n. L'organisation pastorale en Roumanie. Buc., f. a. Tip. «Lucafărul». 8° 15 p. (Extras din «Arhiva Socială» XIII (1936), 242—256.

465. H e r s e n i, T r a i a n. Stâni nerejene. București 1936. «Tiparul Universitar». 4° 15 p. (Extras din revista «Sociologie Românească» I (1936), No. 7—9, p. 12—24).

466. M i h ă i l e s c u, V. Termenii geografici populari. Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LVI (1937), 375—378.

467. M o r a r i u, T i b e r i u. Vieța pastorală în Munții Rodnei (Studii și Cercetări geografice II). București 1937. Societatea Regală Română de Geografie. Atelierele Grafice Socec et Co. 8° 240 p., 15 planșe, 3 hărți.

Notă. Archivio per la raccolta delle tradizioni pop. italiane 12 (1937), 196—197 (R. C o r s o); Sociologie Românească II (1937), 259—280 (F l o r c a F l o r e s c u).

468. N a n d r i ș, G r i g o r e. Păstoritul românesc în Carpații nordici în lumina Atlasului Lingvistic al Poloniei Subcarpatine. Dacoromania VIII (1934—1935), 138—148.

469. O ț e l, I o n I. Cercetări asupra păstoritului în Vrancea. București 1936. Tip. «I. N. Copuzeanu». 8° 86 p.

470. P o p, M a r a N. Contribuțiuni la vieța pastorală din Argeș și Muscel. Originea Ungurenilor. (Cu un rezumat francez, 6 planșe și 2 hărți). Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LII (1933), 229—282.

Rec. Revista Istorică Română IV (1934), 425 (D. Ș a n d r u); *Notă.* Dacoromania VIII (1934—35), 243—244 (Ș t. P a ș c a).

471. S o m e ș a n, L a u r e a n. Vieța pastorală în Munții Călimani. (Cu un rezumat german, 2 planșe și 1 hartă). Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geografie LII (1933), 283—342.

Notă. Dacoromania VIII (1934—35), 243—244 (Ș t. P a ș c a).

REVISTELE DESPOIATE

1. Adevărul literar și artistic
2. Analele Dobrogei
3. Anuarul Arhivei de Folklor
4. Archivio per la raccolta delle tradizioni pop. italiane
5. Archivum Romanicum
6. Arhiva (Iași)
7. Arhiva pentru Știința și Reforma Socială
8. Arhiva Someșană
9. Arhivele Basarabiei
10. Arhivele Olteniei
11. Arta și Omul
12. Artă și Arheologie
13. Atheneum (Iași)
14. Avântul (Petroșani)
15. Banatul Literar
16. Biserica Ortodoxă Română
17. Blajul
18. Buletinul Cărții Românești
19. Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice
20. Buletinul Institutului de Filologie Română « Alexandru Philippide »
21. Buletinul Soc. Regale Române de Geografie
22. Bulletin Linguistique
23. Căminul Cultural
24. Carpații
25. Cele Trei Crișuri
26. Convorbiri Literare
27. Cuget Clar
28. Cuget Moldovenesc
29. Cultura Creștină
30. Curierul Echipelor Studentești
31. Din trecutul nostru
32. Erdélyi Muzeum (Cluj)
33. Ethnographia (Budapesta)
34. Familia
35. Făt-Frumos
36. Flamuri (Chișinău)
37. Foaia Invățătorului
38. Frângurele (Șendriceni-Dorohoi)
39. Freamătul Școalei
40. Gând Românesc
41. Gândirea
42. Gazeta Ilustrată (Cluj)
43. Hotarul
44. Insemnări Ieșene
45. Insemnări Sociologice
46. Invățământul Primar (Făgăraș)
47. Junimea Literară
48. Lanuri
49. Lares (Roma)
50. Luceafărul (Sibiu)
51. Luceafărul (Timișoara)
52. Moldova Nouă (Iași)
53. Muscelul Nostru (Câmpulung)
54. Muzică și Poezie
55. Natura
56. Naționalul Vâlcei (Râmnicu-Vâlcea)
57. A Néprajzi Múzeum Értésítője (Budapest)
58. Observatorul
59. Pagini Literare
60. Plaiuri Hunedorene
61. Plaiuri Săcelene
62. Preocupări Literare
63. Progres și Cultură (Tg.-Mureș)
64. Ramuri
65. Revista Asociației Invățătorilor Medieșeni
66. Revista Critică
67. Revista Cursurilor și Conferințelor
68. Revista de Filozofie
69. Revista de Pedagogie
70. Revista Fundațiilor Regale
71. Revista Germaniștilor Români
72. Revista Institutului Social Român Banat-Crișana
73. Revista Istorică
74. Revista Istorică Română
75. Revista Societății Tinerimea Română
76. Revue Historique
77. Revue internationale des études balkaniques
78. Revue de Transylvanie
79. Satul și Școala (Cluj)
80. Scânteia (Gherla)
81. Școala Albei
82. Școala Basarabeană
83. Școala dela Ilfov
84. Școala Ialomiței
85. Școala Noastră (Slatina)
86. Școala Noastră (Zălau)

87. Școala și Viața	95. Vatra (Năsăud)
88. Școala și viața Ilfovului	96. Vestitorul Satelor
89. Siebenbürgische Vierteljahrsschrift	97. Viața Basarabiei
90. Slavonic Review	98. Viața Ilustrată
91. Societatea de Măine	99. Viața Românească
92. Sociologie Românească	100. Zeitschrift für Volkskunde (Berlin)
93. Transilvania	101. Zorile Romanatului
94. Țara Bârsei	
-

RAPORT ANUAL (1937-38)

În al șaptelea și al optulea an de activitate, « Arhiva de Folklor a Academiei Române » a continuat culegerea de materiale folklorice. S'au întocmit și răspândit alte două chestionare, unul (XI) referitor la « Nuntă (Obiceiuri și credințe) » și altul (XII) la « Obiceiurile juridice (credințe, obiceiuri și povestiri) ». La aceste chestionare, precum și la cele din anii precedenți — care au fost trimise noilor corespondenți —, s'au primit numeroase și prețioase materiale. Și în acești ani a intrat mult material independent de răspunsurile la chestionare.

Mare parte din acest material a fost despoiat deja pentru catalogul pe specialități al Arhivei, care stă la dispoziția cercetătorilor.

Ca și în trecut, colaboratorii cei mai harnici și pricepuți au fost distinși cu premiile următoare:

Premiul I (Lei 2.000): Dumitru Vlase, învățător în Crihana-Nouă, jud. Cahul.

» II (» 1.500): Vasile Grigor, învățător în Vad, jud. Maramureș.

» III (» 1.000): Ion V. Sandu, învățător în Pășlari, jud. Vlașca.

Patru premii a Lei 500: Ecaterina Lavric, învățătoare în Fundătura-Hârșovei, jud. Vaslui; Elena Grigore, învățătoare în Rotunda-Liteni, jud. Baia; Vasile Pelin, învățător în Stolniceni-Prăjescu, jud. Baia și Ioan Donisă, învățător în Orbic, jud. Neamț.

O serie de membri corespondenți, tot atât de harnici și conștiințioși, care n'au putut fi premiați din cauza numărului limitat al premiilor, au fost distinși cu exemplare din Anuarul Arhivei.

Anuarul s'a mai trimis și tuturor membrilor corespondenți, premiați în anii precedenți sau amintiți în rapoartele noastre pe anii 1932-36, care au înțeles să rămână credincioși colaboratori ai Arhivei.

S'au făcut patru anchete folklorice prin stipendiații Arhivei. Două în vara anului 1937, și anume de către d-l Emil Petrovici, profesor la Universitatea din Cluj, la Români de pe Valea Timocului și de către d-l Victor I. Oprișu, profesor secundar, pe Valea Jiului (jud. Gorj); două în toamna anului 1938 și anume de către d-l N. Smochină, profesor secundar, la refugiații transnistrieni din Basarabia și de către d-l Gh. Pavelescu, student în litere, pe Valea Sebeșului (jud. Alba).

S'au continuat lucrările pentru o bibliografie generală a folklorului românesc (în acest Anuar s'a publicat cea pentru anii 1936-37). Directorul Arhivei a pregătit pentru publicația internațională « Volkskundliche Bibliographie » literatura folklorică românească a anilor 1935-36.

Biblioteca Arhivei s'a sporit cu 52 volume, parte donate, parte achiziționate. S'au primit donațiuni dela: Academia Română (11 vol.), Arhiva de Folklor din Tartu-Estonia (6 vol.), Arhiva de Folklor din Kaunas-Lituania (3 vol.), cea din Oslo (3 vol.), cea din Copenhaga (2 vol.), Vasile Bologa (1 vol.), E. Butura (3 vol.), Const. Brăiloiu (2 vol.), Elena Costache-Găinaru (1 vol.), Georgescu-Brezul (3 vol.), Lükö Gábor (1 vol.), Ion Mușlea (7 vol.), Eugen Nicoară (1 vol.), G. T. Niculescu-Varone (2 vol.) și Nic. Ursu (1 vol.).

În schimbul Anuarului, Arhiva primește următoarele publicații străine:

Budkavlen (Abo-Finlanda).

Danmarks Folkeminder (Copenhaga).

Eesti Rahvaluule Arhiv (Tartu-Estonia). Diferite publicații.

Ethnographia și A Néprajzi Múzeum Ertesítője (Budapesta).

Lud Slowianski (Cracovia).

Nordiska Museets och Skansens Årsbok (Stockholm).

Norsk Folkeminnelag (Oslo).

Oberdeutsche Zeitschrift für Volkskunde (Heidelberg).

Schweizerisches Archiv für Volkskunde (Basel).

Siebenbürgische Vierteljahrsschrift (Sibiu).

Südostdeutsche Forschungen (München).

Tautosakos Darbai (Kaunas-Lituania).

Ca și în ceilalți ani, Arhiva a căutat să stea la dispoziția instituțiilor sau particularilor care au nevoie de informații referitoare la folklorul românesc, satisfăcând — în parte pe cale de corespondență — cererile următorilor cercetători: Prof. John Meier, directorul «*Deutsches Volksliedarchiv*»-ului din Freiburg; Prof. Mircea Eliade-București (material despre mătrăguna în folklor, publicat în revista «*Zalmoxis*», I (1938), pp. 209—225); Prof. G. Breazul-București; Prof. Petre Ștefănuță-Chișinău; Diacon Iosif Naghiu-Cluj; Dr. Ion Chelcea-București, etc.

ION MUȘLEA

RÉSUMÉ DES ARTICLES

ION MUŞLEA, *Ovid Densusianu folkloriste (1873—1938)* (p. 1—6). Le professeur de philologie romane à l'Université de Bucarest a déployé une grande activité dans tous les domaines du folklore roumain. Ainsi il s'est occupé à recueillir et à populariser des textes de littérature populaire; il a laissé des études très appréciées, il a tracé des voies nouvelles dans le domaine de cette discipline et il fut l'initiateur de recueils, d'études et de publications folkloriques. Etant donné cette fertile et précieuse activité, il est estimé, à juste titre, comme le plus important folkloriste roumain.

N. P. SMOCHINĂ, *Littérature populaire des Roumains d'au-delà du Dniester* (p. 7—56). Si le folklore roumain n'a pas connu de recueils de folklore bessarabien d'une importance et d'une valeur scientifique particulière jusqu'aux enquêtes parues dans nos *Annuaire*s (vol. II et IV), nous disposons encore moins de matériaux folkloriques provenant des Roumains d'au-delà du Dniester. L'auteur, lui-même d'origine transnistrienne, nous donne un grand nombre de textes recueillis dans les années 1922-24 et 1934-38 chez les Roumains d'au-delà du Dniester, réfugiés en Bessarabie, après la fondation de la République Moldave. Après la présentation des recueils folkloriques transnistriens connus jusqu'à présent, suivent des riches matériaux provenant de tous les domaines de la littérature populaire (ballades, chansons, noëls, chants de noce, devinettes, contes, incantations, etc.) et un glossaire.

TRAIAN GERMAN, *Les confréries des jeunes gens roumains de Transylvanie, à l'occasion des fêtes de la Noël* (p. 57—77) A l'occasion des fêtes de la Noël, les jeunes hommes de la majorité des villages roumains de Transylvanie s'organisent en confréries, en vue des nombreux divertissements auxquels s'adonne la jeunesse lors de la Noël, du jour de l'An et de l'Épiphanie. Les jeunes hommes élisent leurs chefs dès le dernier jour gras. Ils apprennent ensemble des noëls, font des provisions d'aliments et de boisson et invitent les jeunes filles — parfois aussi les notables de la commune — aux festins, aux danses et divertissements organisés par eux. La confrérie se dissout d'habitude à l'Épiphanie. Tout se passe suivant de vieux rites. Cette tradition, qui se trouve en voie de disparition dans beaucoup de contrées, offre des traits intéressants surtout dans la région Sud-Est de la Transylvanie (départements de Sibiu—Făgăraş—Târnave).

Les deux planches représentent:

- I. 1. La confrérie des jeunes hommes de Tilişca, dép. Sibiu, en 1936.
2. L'acquisition des provisions par les membres de la même confrérie.
- II. 1. La confrérie des jeunes hommes de Boholţ, dép. Făgăraş, en 1935.
2. » » » » » Gusu, dép. Sibiu, fête le maître d'école du village.
3. Chefs de la même confrérie invitant les jeunes filles du village à préparer les mets pour les repas de la confrérie.

ION BREAZU, *Chansons populaires roumaines trouvées dans de vieux manuscrits transylvains* (p. 79—110). Pour se rendre compte du nombre des chansons populaires qui ont circulé avant le recueil d'Anton Pann (1830) ou celui d'Alecsandri (1852) — considérés d'habitude comme ayant eu un rôle capital dans l'éveil de l'intérêt pour la littérature populaire chez les Roumains —, il faut avoir recours aux vieux manuscrits, encore insuffisamment explorés à ce point de vue. C'est ce que fait l'auteur en reproduisant une série de chansons populaires découvertes dans des manuscrits transylvains du XVIII-e et de la première moitié du XIX-e siècle. La majorité sont des chants d'enterrement ou des chants qui se rattachent à certaines fêtes de l'année; les auteurs de ces vers sont des chantres d'église ou des moines. Mais il y a aussi quelques chansons d'origine laïque, qui ont un caractère folklorique plus marqué. Il est utile de connaître ces chansons, tant pour se faire une idée de leur circulation dans le temps et dans l'espace, que pour l'étude de certains thèmes de la littérature populaire et du folklore roumain.

EMIL PETROVICI, *Folklore des « Motzi » du village de Scărișoara* (p. 111—175). On a plusieurs fois prétendu ces derniers temps que le folklore manque presque totalement chez les habitants roumains de la région transylvaine, connue sous le nom de « Munții Apuseni ». L'auteur prouve, par le présent recueil et par l'étude qui le précède, combien riches sont les matériaux qu'on peut trouver chez les Motzi, même dans un délai très court (quelques jours) si on sait comment il faut s'y prendre. Toujours dans l'introduction, on trouve une foule de détails peu connus concernant la vie de cette intéressante race des Motzi. Les textes collectionnés par 12 informateurs, dans le même village, comprennent des matériaux relatifs aux cérémonies périodiques et aux coutumes concernant la vie du berceau à la tombe, des chansons, noëls, contes, devinettes, chants d'enterrement, incantations et pratiques magiques. Ces textes offrent en outre un intérêt tout spécial par la langue présentant la particularité du rhotacisme, que l'on parle dans la région. C'est pourquoi l'auteur lui consacre une petite étude (voir aussi le glossaire (p. 169—175)). Très précieuses sont aussi les riches informations concernant la nomenclature et la technique de la fabrication des seaux et des baquets en bois: occupation principale des hommes. La plupart des planches illustrent d'ailleurs ce métier. Elles représentent:

- I. 1. Église et cimetière du hameau Gârda-de-Sus.
2. « Sulițe » (lances) posées sur les tombeaux.
- II. 1. Maison des « Motzi » avec chambre de provision et remise.
2. Paysage du pays des « Motzi ».
3. Transport des baquets (à dos de cheval) de la montagne à la remise.
4. Remise du cabaretier de Gârda-de-Sus.
- III. 1—4. Les différentes étapes de la fabrication des seaux et des baquets.
- IV. 1. Une autre étape de la fabrication des objets en bois.
- 2—4. Vieux costumes en cours de disparition.

Bibliographie du folklore roumain (années 1936-37) (p. 177—212).

Rapport sur l'activité de l'Archive de Folklore de l'Académie Roumaine pour les années 1937-38. Tableau des publications reçues en échange (p. 213—214).